

Rivâle-i Nur Külliyyatından

Bençlik Rehberi

Bençlik Rehberi

Said Nursi

Gençlik Rehberi

Bediüzzaman Said Nursî

Risale-i Nur Külliyyati'ndan

Gençlik Rehberi

Bediüzzaman

Said Nursî

İstanbul - 2009

GENÇLİK REHBERİ

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2009

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

978-605-4038-09-1

Yayın Numarası

108

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası

Sarıncı Yolu Üzeri Nu: 7 Gaziemir / İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Ocak 2009

Genel Dağıtım

Gökkuşluğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. Nu: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Şahdamar Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak Nu: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.sahdamaryayinlari.com

İçindekiler

TAKDİM.....	1
ÖNSÖZ.....	2
HÜVE NÜKTESİ.....	3
BİRİNCİ SÖZ.....	4
ON ÜÇÜNCÜ SÖZ'ÜN İKİNCİ MAKAMI.....	11
Bir Zaman Eskişehir Hapishânesi'nin Penceresinde Oturmuştum.....	19
Gençlik Rehberi'ne İlâve Edilmesi Lâzım Gelen, Üstadımız'ın Bir Fıkrasıdır.....	25
Birden İhtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme.....	27
Birkaç Bîçâre Gençlere Verilen Bir Tenbih, Bir Ders, Bir İhtardır.....	31
Risale-i Nur Talebeleri Tarafından Sorulan Bir Suâle Cevap.....	39
Risale-i Nur Mizanlarından On Üçüncü Söz'ün İkinci Makamı'nın Hâşiyesidir.....	44
On Üçüncü Söz'ün İkinci Makam'ının Zeyli.....	59

Leyle-i Kadir'de İhtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme	59
Yedinci Rica	64
Sekizinci Rica	71
ALTINCI MESELE	81
DOKUZUNCU ŞUÂ	92
Mukaddime	96
Birinci Nokta	96
İkinci Nokta	101
HÜVE NÜKTESİ	123
On Yedinci Söz'ün İkinci Makamı	133
Siyah Dut'un Bir Meyvesi	135
Beşinci Mesele [<i>On Altıncı Mektup'tan</i>]	144
Yedinci Suâliniz [<i>Yirmi Üçüncü Mektup'tan</i>]	145
Beşinci Deva [<i>Yirmi Beşinci Lem'adan</i>]	147
[<i>Yirmi Sekizinci Lem'a'dan</i>]	148
[<i>Mesnevi-i Nuriye'den</i>]	150
Üçüncü Remiz [<i>Mesnevi-i Nuriye'den</i>]	152
[<i>Kastamonu Lâhikası'ndan</i>]	153-154
[<i>Tarihçe-i Hayat'tan</i>]	159

İKİNCİ NOKTA'NIN İKİNCİ MEBHASI

[*Otuz İkinci Söz'ün İkinci Mevkfı'ndan*]..... 161

Mühim Bir Suâl..... 181

Birinci Nükte..... 181

İkinci Nükte..... 182

Üçüncü Nükte..... 190

Dördüncü Nükte..... 195

Mukaddime..... 205

(Dokuz İşaret)..... 209-221

ON DÖRDÜNCÜ LEM'A'NIN İKİNCİ MAKAMI..... 222

Birinci Sır..... 223

İkinci Sır..... 225

Üçüncü Sır..... 226

Dördüncü Sır..... 233

Beşinci Sır..... 236

Altıncı Sır..... 240

YİRMİ ÜÇÜNCÜ SÖZ..... 244

Birinci Mebhas..... 244

Birinci Nokta..... 244

İkinci Nokta..... 247

Üçüncü Nokta.....	252
Dördüncü Nokta.....	255
Beşinci Nokta.....	259
İkinci Mebhas.....	266
Birinci Nükte.....	267
İkinci Nükte.....	272
Üçüncü Nükte.....	278
Dördüncü Nükte.....	287
Beşinci Nükte.....	291
Ankara Üniversitesi'nde Okunan Bir Konferanstır.....	298
Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler.....	327
Şahıslar.....	335
İndeksler.....	345
a. Âyet İndeksi.....	345
b. Karma İndeks.....	349

Takdim

Bu Gençlik Rehberi, ilk önce Hazreti Üstadımız'ın Kastamonu'da "Bazı Gençlerle Bir Muhâvere" olarak yaptığı ve Kastamonu Lâhikası'nda neşredilen birkaç mühim derslerdir ki bilâhare Hazreti Üstadımız, Emirdağ'da iken merhum Ceylan vâsıtasıyla 1947'de Eskişehir'de tab' edilmiş. Ve sonra 1951'de İstanbul'da tab' ve neşredilerek muhakemesi yapılmış ve beraat etmiş. Ve daha sonra da İstanbul ve Ankara'da bazı ilâvelerle Hazreti Üstadımız'ın tensibiyle tab' ve neşredilmiştir.

Hizmetinde Bulunan Talebeleri

Muhâvere: Karşılıklı konuşma, diyalog.

Neşredilmek: Yayımlanmak.

Tab' edilmek: Basılmak.

Tensib: Münasip görme, uygun bulma.

İnsüz

Bu Gençlik Rehberi, yeni harfle basıldığı gibi eski harfle Isparta'da dahi teksir edilip, hükûmetin ve zabitanın ilişmemesi ve her tarafta iştiyakla okunması ve intişarı gösteriyor ki; bu Rehber'in millete, hususan gençlere çok menfaati var. Yalnız Ankara'nın emniyet müdürü, 51. sayfada sekizinci satırında^(*) “din tedrisâtı için, hususî dershâneler açılmaya izin verilmesine binâen” cümlesini okumadan, onuncu satırdaki “mümkün olduğu kadar her yerde küçük birer dershâne-i Nuriye açmak lâzımdır” cümlesine ilişmişti. Demek sonra hakikatini anlamış ki, daha intişarına mâni olmadı.

---

* Aynı yer, bu nüshada 62. sayfadadır.

Hususan: Özellekle.
İntişar: Yayılma.

Tedrisât: Öğretim.
Teksir edilmek: Çoğaltılmak.

Hüve Nüktesi

Hüve Nüktesi, gerçi derindir, herkes birden kavramaz. Fakat o nükte, tabîyyûnun ve ehl-i küfrün temel taşını parça parça ettiği gibi, muannid feylesofları hayretler içinde bırakıp çoklarını imana getirmiş. Hem o nükte anahtarıyla açılan âlem-i misaldeki seyahat-i mâneviye miftahı ile âhiretin bir sineması aynelyakîn görülmüş. Fakat çok ince olmasından neşredilmedi.

Bediüzzaman Said Nursî

Âlem-i misal: Varlık ve hâdisele-
rin mânevî sûretler hâlinde, ken-
di özel kılıflarıyla ihsaslar dünya-
sına girip, görülüp hissedilmele-
ri, hatta bir kısım tesirlerle kendile-
rini zâhir veya bâtın hâsselerimize
duyurdıkları âlem, mânevî sûret
ve modellerin akis ve temessül et-
tikleri âlem.

Aynelyakîn: Gözle görülüp edini-
len bilgi.

Dest-i hat: El yazısı.

Ehl-i küfür: Allah'ı inkâr edenler.

Hüve: Arapça'da "O" manasına
işaret zamiri; Allah (c.c.).

Miftah: Anahtar.

Muannid: İnatçı.

Seyahat-i mâneviye: Mânevî
seyahat.

Tabîyyûn: Yaratıcıyı inkâr edip
tabiatı yaratıcı sayan kimseler.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Birinci Söz

“*Bismillâh*” her hayrın başıdır.¹ Biz dahi başta ona başlarız. Bil ey nefsim! Şu mübarek kelime, İslâm nişanı olduğu gibi bütün mevcudâtın lisan-ı hâl ile vird-i zebânıdır.

“*Bismillâh*” ne büyük tükenmez bir kuvvet, ne çok bitmez bir bereket olduğunu anlamak istersen, şu temsîlî hikayeciğe bak, dinle! Şöyle ki:

Bedevî Arap çöllerinde seyahat eden adama gerektir ki, bir kabile reisinin ismini alsın ve himâyesine girsin. Tâ şakîlerin şerrinden kurtulup hâcâtını tedarik edebilsin. Yoksa tek başıyla hadsiz düşman ve ihtiyâcâtına karşı perişan olacaktır.

---

¹ Cenâb-ı Hakk’ın ismi zikredilmeyen bir işin eksik kalacağına dair bkz.: İbn-i Mâce, *Nikâh* 19; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/359; Nesâî, *es-Sünenü’l-kübrâ* 6/127-128; Abdurrezzak, *Musannef* 6/189; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 1/173, 174.

Bedevî: Medenî olmayan, şehirden uzak.

Hâcât / İhtiyâcât: İhtiyaçlar.

Lisan-ı hâl: Hâl dili, davranışların ifade ettiği anlam.

Mevcudât: Varlıklar.

Nişan: Alâmet, iz, belirti.

Şakî: Eşkiya, haydut, soyguncu.

Temsilî: Sembolik.

Vird-i zebân: Dilden düşmeyen, devamlı tekrarlanan dua, zikir.

İşte böyle bir seyahat için iki adam sahraya çıkıp gidiyorlar. Onlardan birisi mütevâzi idi, diğeri mağrur. Mütevâzii, bir reisin ismini aldı; mağrur almadı. Alanı her yerde selâmetle gezdi. Bir kâtiu't-tarîka rast gelse, der: “Ben, filân reisin ismiyle gezerim.” Şakî defolur, işemez. Bir çadıra girse, o nâm ile hürmet görür. Öteki mağrur, bütün seyahatinde öyle belâlar çeker ki tarif edilmez. Daima titrer, daima dilencilik ederdi. Hem zelîl, hem rezîl oldu.

İşte ey mağrur nefsim! Sen o seyyahsın. Şu dünya ise bir çöldür. Aczin ve fakrın hadsizdir.¹ Düşmanın, hâcâtın nihayetsizdir. Madem öyledir; şu sahranın Mâlik-i Ebedî'si ve Hâkim-i Ezelî'sinin ismini al.. tâ bütün kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisâtın karşısında titremeden kurtulasın.

Evet, bu kelime öyle mübarek bir definedir ki; senin nihayetsiz aczin ve fakrın, seni nihayetsiz kudrete, rahmete

¹ Bkz.: Nisâ Sûresi, 4/28.

Acz: Âcizlik. Bir şeye güç yetireme hâli.

Fakr: Fakirlik. İhtiyaç duyma.

Hâdisât: Hâdiseler, olaylar.

Hâkim-i Ezelî: Ezelden beri hükümran olan Hz. Allah (c.c.).

Kâtiu't-tarîk: Yol kesen.

Mağrur: Gururlu, kendini beğenmiş.

Mâlik-i Ebedî: Sonsuza kadar mülkün sahibi olan Hz. Allah (c.c.).

Mütevâzi: Alçak gönüllü, gösteriş sevmeyen.

Nâm: İsim, ün.

Zelîl: Aşağılanan, hor, hakir.

raptedip Kadîr-i Rahîm'in dergâhında aczi, fakrı en makbul bir şefaatçi yapar.

Evet, bu kelime ile hareket eden, o adama benzer ki; askere kaydolur, devlet nâmına hareket eder. Hiçbir kimseden pervâsı kalmaz. "Kanun nâmına, devlet nâmına" der, her işi yapar, her şeye karşı dayanır.

Başta demiştik: Bütün mevcudât, lisan-ı hâl ile "*Bismillâh*" der. Öyle mi?

Evet, nasıl ki görsen; bir tek adam geldi. Bütün şehir ahâlisini cebren bir yere sevk etti ve cebren işlerde çalıştırdı. Yakînen bilirsin; o adam kendi nâmıyla, kendi kuvvetiyle hareket etmiyor. Belki, o bir askerdir. Devlet nâmına hareket eder, bir padişah kuvvetine istinad eder.

Öyle de her şey, Cenâb-ı Hakk'ın nâmına hareket eder ki; zerrecikler gibi tohumlar, çekirdekler başlarında koca ağaçları taşıyor, dağ gibi yükleri kaldırıyorlar. Demek her bir ağaç "*Bismillâh*" der; hazine-i rahmet meyvelerinden ellerini dolduruyor, bizlere tablacılık ediyor. Her bir

Cebren: Zorla.

Dergâh: Huzur, dîvan.

Hazine-i rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın merhametinin hazinesi.

İstinad etmek: Dayanmak.

Kadîr-i Rahîm: Sınırsız kudret ve sonsuz merhamet sahibi Hz. Allah (c.c.).

Pervâ: Korku, çekinme.

Raptetmek: Bağlamak, irtibatlı kılmak.

Tablacı: Tabla ile satış yapan satıcı.

Yakînen: Kesin olarak.

bostan “*Bismillâh*” der; matbaha-yı kudretten bir kazan olur ki, çeşit çeşit, pek çok, muhtelif lezîz taamlar, içinde beraber pişiriliyor. Her bir inek, deve, koyun, keçi gibi mübarek hayvanlar, “*Bismillâh*” der; rahmet feyzinden birer süt çeşmesi olur. Bizlere Rezzâk nâmına en latîf, en nazif, âb-ı hayat gibi bir gıdayı takdim ediyorlar. Her bir nebat ve ağaç ve otların ipek gibi yumuşak kök ve damarları, “*Bismillâh*” der; sert olan taş ve toprağı deler geçer. “*Allah nâmına, Rahmân nâmına*” der, her şey ona musahhar olur.

Evet, havada dalların intişarı ve meyve vermesi gibi, o sert olan taş ve topraktaki köklerin kemâl-i sühûletle intişar etmesi ve yer altında yemiş vermesi, hem şiddet-i hararete karşı aylarca nâzik, yeşil yaprakların yaş kalması, tabiiyyûnun ağzına şiddetle tokat vuruyor. Kör olası gözüne parmağını sokuyor ve diyor ki:

Âb-ı hayat: Bengisu. İçene ölüm-süzlük kazandırdığına inanılan hayat suyu.

Feyz: Bereket, bolluk, verimlilik.

İntişar: Yayılma.

Kemâl-i sühûlet: Gayet kolay bir şekilde.

Latîf: Hoş, güzel, nâzik.

Matbaha-yı kudret: Cenâb-ı Hakk'ın kudret mutfağı.

Musahhar: Emrine âmâde, emrine girmiş, boyun eğmiş.

Nazif: Temiz.

Nebat: Bitki.

Rahmân: Merhameti bütün varlıkları kapsayan Hz. Allah (c.c.).

Rezzak: Bütün varlıkların rızkını veren Hz. Allah (c.c.).

Şiddet-i hararet: Sıcaklığın şiddeti.

Taam: Yiyecek.

Tabiiyyûn: Yaratıcıyı inkâr edip tabiatı yaratıcı sayan kimseler.

“En güvendiğin salâbet ve hararet dahi, emir tahtında hareket ediyorlar ki; o ipek gibi yumuşak damarlar, birer asâ-yı Musa (*aleyhisselâm*) gibi ¹ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ¹ gibi emrine imtisal ederek, taşları şakk eder. Ve o sigara kâğıdı gibi ince nâzenîn yapraklar, birer âzâ-yı İbrahim (*aleyhisselâm*) gibi ateş saçan hararete karşı, ² يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا² gibi âyetini okuyorlar.”

Madem her şey mânen “Bismillâh” der. Allah nâmına Allah’ın nimetlerini getirip bizlere veriyorlar. Biz dahi “Bismillâh” demeliyiz. Allah nâmına vermeliyiz, Allah nâmına almalıyız. Öyle ise Allah nâmına vermeyen gafil insanlardan almamalıyız.³

¹ “(Bir zaman da Musa, kavmi için su arayıp Allah’a yalvarmıştı.) Biz de: ‘Asâni taşa vur!’ demiştik.” (Bakara Sûresi, 2/60).

² “(Ateşe şöyle ferman ettik Biz:) Ey ateş! Dokunma İbrahim’e! Serin ve selâmet ol ona!” (Enbiya Sûresi, 21/69).

³ Bkz.: “Allah adına kesilmeyen hayvanın etini yemeyin!” (En’âm Sûresi, 6/121); “Ey iman edenler! Sadaka verdiğiniz kimselere minnet etmek, incitmek suretiyle o sadakalarınızı boşa çıkarmayın. Allah’a da, âhirete de inanmadığı hâlde sırf insanlara gösteriş yapmak için malını harcayan kimsenin durumuna düşmeyin.” (Bakara Sûresi, 2/264).

Asâ-yı Musa: Hz. Musa’nın (a.s.) asâsı, değneği.

Âzâ-yı İbrahim: Hz. İbrahim’in (a.s.) uzuvları, organları.

Hararet: Sıcaklık.

İmtisal etmek: Emre uymak.

Nâzenîn: Narin, nazlı.

Salâbet: Sertlik.

Şakk etmek: Yarmak, ortadan ayırmak.

Taht: Alt.

Suâl: Tablacı hükmünde olan insanlara bir fiyat veriyoruz. Acaba asıl mal sahibi olan Allah, ne fiyat istiyor?

Elcevap: Evet, o Mün'im-i Hakikî, bizden o kıymettar nimetlere, mallara bedel istediği fiyat ise üç şeydir:

Biri **zikir**, biri **şükür**, biri **fikirdir**. Başta “Bismillâh” zikirdir. Âhirde “Elhamdülillâh” şükürdür. Ortada “Bu kıymettar harika-yı sanat olan nimetler; Ehad-i Samed'in mu'cize-i kudreti ve hediye-i rahmeti olduğunu düşünmek ve derk etmek” fikirdir.

Bir padişahın kıymettar bir hediyesini sana getiren bir miskin adamın ayağını öpüp, hediye sahibini tanımamak ne derece belâhet ise, öyle de; zâhirî mün'imleri medih ve muhabbet edip, Mün'im-i Hakikî'yi unutmak ondan bin derece daha belâhettir.

Âhir: Son.

Belâhet: Ahmaklık.

Derk etmek: Anlamak.

Ehad-i Samed: Tek olan ve her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde kendisi hiçbir şeye ihtiyaç duymayan Hz. Allah (c.c.).

Harika-yı sanat: Sanat harikası.

Hediye-i rahmet: Merhametinin eseri olan hediye.

Medih: Övme, övgü.

Mu'cize-i kudret: Kudretinin eseri olan mu'cize.

Mün'im-i Hakikî: Nimetin asıl sahibi, nimeti veren, Hz. Allah (c.c.).

Zâhirî mün'im: Görünüşte nime-ti veren.

Ey nefis! Böyle ebleh olmamak istersen, Allah nâmına ver.. Allah nâmına al.. Allah nâmına başla.. Allah nâmına işle..¹ vesselâm.

---

¹ Bu tür fiilleri Allah için yapanın, imanı kemâle ermiş olacağına dair bkz.: Tirmizî, *Sünnet* 15; Ebû Dâvûd, *Kıyamet* 60; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/438, 440.

Ebleh: Ahmak.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

On Üçüncü Söz'ün İkinci Makamı

**Cazibedar Bir Fitne İçinde Bulunan ve Daha Aklını
Kaybetmeyen Bazı Gençlerle Bir Muhâveredir**

Bir kısım gençler tarafından, şimdiki aldatıcı ve cazibedar lehviyât ve hevesâtın hücumları karşısında “Âhiretimizi ne suretle kurtaracağız?” diye Risale-i Nur’dan medet istediler. Ben de Risale-i Nur’un şahs-ı mânevîsi nâmına onlara dedim ki:

Kabir var, hiç kimse inkâr edemez! Herkes ister istemez oraya girecek. Ve oraya girmek için de üç tarzda “Üç Yol”dan başka yol yok.

Birinci Yol: O kabir, ehl-i iman için bu dünyadan daha güzel bir âlemin kapısıdır.¹

¹ Bkz.: Buhârî, *Cenâiz* 68, 87; Müslim, *Cennet* 70.

Cazibedar: İlgi çekici, baştan çıkarıcı.

Ehl-i iman: Müminler.

Hevesât: Hevesler, arzular.

Lehviyât: Meşrû olmayan oyun

ve eğlenceler.

Medet istemek: Yardım istemek.

Muhâvere: Karşılıklı konuşma.

Şahs-ı mânevî: Hükmi şahsiyet.

İkinci Yol: Âhireti tasdik eden, fakat sefâhet ve dalâlet-
te gidenlere bir haps-i ebedî ve bütün dostlarından bir tec-
rid içinde bir haps-i münferid, yalnız başına bir hapis kapı-
sıdır.¹ Öyle gördüğü ve itikat ettiği ve inandığı gibi hareket
etmediği için öyle muâmele görecektir.

Üçüncü Yol: Âhirete inanmayan ehl-i inkâr ve dalâlet
için bir idam-ı ebedî kapısı. Yani hem kendisini, hem bü-
tün sevdiklerini idam edecek bir darağacıdır. Öyle bildiği
için cezası olarak aynısını görecektir.

Bu iki şık bedîhîdir, delil istemiyor, göz ile görünür.

Madem ecel gizlidir. Her vakit ölüm, başını kesmek
için gelebiliyor ve genç-ihiyar farkı yoktur. Elbette dai-
ma gözü önünde, öyle büyük dehşetli bir mesele karşısın-
da biçâre insan; o idam-ı ebedî, o dipsiz, nihayetsiz haps-i
münferidden kurtulmak çaresini aramak ve kabir kapısını

¹ Bkz.: Dârimî, *Rikak* 94; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/38.

Bedihî: Çok açık, delile ihtiyaç duymayan.

Biçâre: Çaresiz.

Dalâlet: Sapıklık.

Ehl-i inkâr ve dalâlet: Dinsiz ve sapıklar.

Haps-i ebedî: Sonsuz hapis.

Haps-i münferid: Hücre hapsi.

İdam-ı ebedî: Ebedî idam.

İtikat etmek: İnanmak.

Muâmele görmek: Karşılık görmek.

Sefâhet: Zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük, cahillik, beyinsizlik.

Tasdik etmek: İnanmak, kabul etmek.

Tecrid: Uzaklaştırma, yalnız bırakma.

13. Söz'ün 2. Makamı / Bazı Gençlerle Bir Muhâvere – 13

bir âlem-i bâkîye, bir saadet-i ebediyeye ve âlem-i nura açılan bir kapıya kendi hakkında çevirmek hâdisesi, o insanın dünya kadar büyük bir meselesidir.

Bu kat'î hakikat, bu üç yol ile bulunduğu ve bu üç yolun da mezkûr üç hakikat ile olacağını ihbar eden yüz yirmi dört bin muhbir-i sâdık,¹ ellerinde nişâne-i tasdik olan mu'cizeler bulunan enbiyalar ve o enbiyaların haber verdikleri aynı haberleri, keşif ve zevk ve şuhûd ile tasdik eden ve imza basan yüz yirmi dört milyon evliyanın aynı hakikate şehâdetleri ve hadd ü hesaba gelmeyen muhakkiklerin kat'î delilleriyle o enbiya ve evliyanın verdikleri aynı haberleri; aklen, ilmelyakîn derecesinde²(Hâşiye)

¹ 124 bin nebî, 315 (veya 313) rasûl olduğuna dair bkz.: Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/265; İbn-i Hibbân, *Sahih* 2/77.

² Hâşiye: Onlardan birisi Risale-i Nur'dur, meydandadır.

Aklen: Akıl gereğince.

Âlem-i bâkî: Sonsuz âlem.

Âlem-i nur: Nurlu âlem.

Enbiya: Peygamberler.

Evliya: Veliler, Allah dostları.

İhbar etmek: Bildirmek.

İlmelyakîn: Okuyup öğrenerek, delillere dayanarak elde edilen bilgi.

Kat'î: Kesin.

Keşif: Gaybî bazı hakikatlerin Cenâb-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanı ile bilinmesi.

Mezkûr: Zikredilen, adı geçen.

Muhakkik: İncelemelerini derinlemesine ve alabildiğine hassasiyetle yapan ve eşyanın iç yüzüne, hakikatine ulaşan kimse.

Muhbir-i sâdık: Özü-sözü doğru olan, doğru haberler veren zât.

Nişane-i tasdik: Bir şeyin doğruluğunu gösteren alâmet, belirti.

Saadet-i ebediye: Sonsuz mutluluk.

Şuhûd: Mana âlemini seyretme.

Zevk: İlâhî hakikatleri yaşayıp tatmak.

isbat ettikleri ve yüzde doksan dokuz ihtimâl-i kat'î ile “*İdam ve zindan-ı ebedîden kurtulmak ve o yolu saadet-i ebediyeye çevirmek, yalnız iman ve itaat iledir.*” diye ittifâken haber veriyorlar.

Acaba yüzde bir ihtimâl-i helâket bulunan bir tehlike yolunda gitmemek için bir tek muhbirin sözü nazara alınsa ve onun sözünü dinlemeyip o yolda giden adamın endişe-i helâketten gelen elem-i mânevî, onun yemek iştihasını kaçırdığı hâlde; böyle yüz binler sâdık ve musaddak muhbirlerin: “Yüzde yüz ihtimâl ile dalâlet ve sefâhet, göz önündeki kabir darağacına ve ebedî haps-i münferidine kat'î sebep olduğunu ve iman, ubûdiyet; yüzde yüz ihtimâl ile o darağacını kaldırıp, o haps-i münferidi kapatıp, şu göz önündeki kabri, bir hazine-i ebediyeye, bir saray-ı saadete açılan bir kapıya çeviriyor.” diye ihbar eden ve emârelerini ve âsârlarını gösterdikleri hâlde, bu acîb ve

Âsâr: Eserler, izler, belirtiler.

Elem-i mânevî: İnsanın iç dünyasında yaşadığı elem, acı, vicdan azabı.

Emare: Alâmet, ipucu, belirti.

Endişe-i helâket: Mahvolma endişesi.

Hazine-i ebediye: Bitmez-tükenmez hazine.

İhtimâl-i helâket: Mahvolma ihtimâli.

İhtimâl-i kat'î: Kesinlik derecesine yakın ihtimâl.

İştîha: İştah, arzu.

İttifaken: Oy birliği ile, topluca.

Muhbir: Haber veren.

Musaddak: Doğruluğu onaylanmış olan.

Sâdık: Özü-sözü doğru olan.

Saray-ı saadet: Mutluluk sarayı.

Ubûdiyet: Kulluk.

Zindan-ı ebedî: Sonsuz zindan.

13. Söz'ün 2. Makamı / Bazı Gençlerle Bir Muhâvere – 15

garip ve dehşetli ve azametli mesele karşısında bulunan bîcâre insan ve bâhusus müslüman, eğer iman ve ubûdiyeti olmazsa; bütün dünya saltanatı ve lezzeti bir tek insana verilse, acaba o göz önündeki her vakit oraya çağırılmasına nöbetini bekleyen bir insana verdiği o endişeden gelen elîm elemi kaldırıbilir mi? Sizden soruyorum.

Madem ihtiyarlık, hastalık, musibet ve her tarafta vefiyâtlar o dehşetli elemi deşiyorlar ve ihtar ediyorlar. Elbette o ehl-i dalâlet ve sefâhet, yüz bin lezzeti ve zevki alsa da yine o mânevî bir cehennem kalbinde yaşar ve yakar. Fakat pek kalın gaflet sersemliği muvakkaten hissettirmez.

Madem ehl-i iman ve tâat, göz önünde gördüğü kabri, bir hazine-i ebediyeye, bir saadet-i lâyezâlîye kendisi hakkında bir kapı olduğunu ve o ezeli mukadderât piyangosundan milyarlar altın ve elmasları kazandıracak bir bilet dahi iman vesikasıyla ona çıkmış. Her vakit “Gel

---

Bâhusus: Özellikle, bilhassa.

Ehl-i dalâlet ve sefâhet: Doğru yoldan ayrılan, haram helal demeden zevk peşinde olan günahkâr kimseler.

Ehl-i iman ve tâat: Allah'a inanan ve O'nun emirlerini yerine getirenler.

Elîm elem: Çok acı verici, can yakıcı elem.

İhtar etmek: Uyarmak, hatırlatmak.

Mukadderât: İnsanın dünya hayatını değerlendirmesine göre ötede nâil olacağı lütuflar, ihsanlar.

Muvakkaten: Geçici olarak.

Saadet-i lâyezâlî: Ebedî, sonsuz mutluluk.

Vefiyât: Ölümler.

biletini al!” diye beklemesinden derin, esaslı, hakikî lezzet ve zevk-i mânevî öyle bir lezzettir ki: Eğer tecessüm etse ve o çekirdek bir ağaç olsa, o adama hususî bir cennet hükmüne geçtiği hâlde; o zevk ve lezzet-i azîmeyi terkedip, gençlik sâikasıyla, hadsiz elemeler ile âlûde zehirli bir bala benzeyen sefihâne ve heveskârâne muvakkat bir lezzet-i gayr-i meşrûayı ihtiyâr eden, hayvandan yüz derece aşağı düşer.

Ecnebî dinsizleri gibi de olamaz. Çünkü onlar Peygamber’i inkâr etseler, diğerlerini tanıyabilirler. Peygamberleri bilmeseler de, Allah’ı tanıyabilirler. Allah’ı bilmeseler de, kemâlâta medar olacak bazı güzel hasletler bulunabilir. Fakat bir müslüman; hem enbiyayı, hem Rabbini, hem bütün kemâlâtı, Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*) vâsıtasıyla biliyor. O’nun terbiyesini bırakan ve zincirinden

---

Âlûde: Bulaşmış, bulaşık.

Ecnebî: Yabancı.

Enbiya: Peygamberler.

Haslet: Huy, meziyet.

Heveskârâne: Hevesine düşkün kimsenin yapacağı tarzda.

Hususî: Özel.

İhtiyâr etmek: Seçmek, tercih etmek.

Kemâlât: İnsanı yücelten faziletler, iyilikler, ahlâk ve huy güzellikleri.

Lezzet-i azîme: Çok büyük lezzet.

Lezzet-i gayr-i meşrûa: Helâl olmayan lezzet.

Medar olmak: Sebep, vesile olmak.

Muhammed-i Arabî: Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s.).

Muvakkat: Geçici.

Sâika: Sebep.

Sefihâne: Beyinsizce, cahilce.

Tecessüm etmek: Gözle görünür hâle gelmek.

Zevk-i mânevî: Mânevî zevk.

13. Sözü'nün 2. Makamı / Bazı Gençlerle Bir Muhâvere – 17

çıkın, daha hiçbir peygamberi tanımaz ve Allah'ı da tanımaz. Ve ruhunda kemâlâtı muhafaza edecek hiçbir esâsâtı bilemez.

Çünkü peygamberlerin en âhiri ve en büyükleri ve dini ve dâveti umum nev-i beşere baktığı için ve mu'cizâtça ve dince umuma fâik ve bütün nev-i beşere bütün hakâikte üstadlık edip on dört asırda parlak bir surette isbat eden ve nev-i beşerin medâr-ı ıftihârı bir Zât'ın terbiye-i esasiyelerini ve usûl-ü dinini terkederek; elbette hiçbir cihette bir nur, bir kemâl bulamaz. Sukut-u mutlaka mahkûmdur.

İşte, ey hayat-ı dünyeviye'nin zevkine mübtelâ ve endişe-i istikbal ile istikbalini ve hayatını temin için çabalayan bîçâreler! *Dünyanın lezzetini, zevkini, saadetini, rahatını isterseniz; meşrû dairedeki keyfe iktifâ ediniz. O, keyfinize kâfidir.*¹ Haricinde ve gayr-i meşrû dairedeki

¹ “Allah'ım, haramına karşı helâlinle beni doyur!” anlamındaki dua için bkz.: Tirmizî, *Deavât* 110; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 1/153.

Âhir: Sonuncu.

Endişe-i istikbal: Gelecek kaygısı.

Esâsât: Esaslar, gerekli unsurlar.

Fâik: Üstün.

Gayr-i meşrû: Din ve ahlâk kurallarına uygun olmayan.

Hakâik: Hakikatler, gerçekler.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

İktifâ etmek: Yetinmek.

Kemâl: Olgunluk, fazilet.

Medar-ı ıftihar: İftihar vesilesi, sebebi.

Meşrû: Din ve ahlâk kurallarına uygun.

Mu'cizât: Mu'cizeler.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanoğlu.

Sukut-u mutlak: Kesin bir şekilde düşme.

Terbiye-i esasiye: Temel eğitim.

Usûl-ü din: Dinin esas prensipleri.

bir lezzetin içinde bin elem olduğunu, sâbık beyanatta elbette anladınız.

Eğer mâzi, yani geçmiş zamanın hâdisâtını sinema ile hâl-i hazırda gösterdikleri gibi, istikbaldeki ahvâl dahi – mesela elli sene sonraki hâlleri– bir sinema ile gösterilse idi; ehl-i sefâhet şimdiki güldüklerine, yüz binlerce nefrin ve nefret edip ağlayacaklardı.

Dünya ve âhirette ebedî ve dâimî sürûru isteyen, iman dairesindeki terbiye-i Muhammediyeyi (aleyhissalâtü vesselâm) kendine rehber etmek gerektir.

Ahval: Hâller, durumlar.

Dâimî sürûr: Sürekli, bitmez-tükmez sevinç.

Ehl-i sefâhet: Zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkün olanlar, cahilce hareket edenler.

Hâdisât: Hâdiseler, olaylar.

Hâl-i hazır: Şu anda, şimdi.

Nefrin: Beddua. Lânet okuma.

Sâbık beyanat: Daha önce geçen açıklama.

Terbiye-i Muhammediye: Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) verdiği eğitim.

Bir Zaman Eskişehir Hapishânesi'nin Penceresinde Oturmuştum

Karşısında bulunan lise mektebinin büyük kızları onun avlusunda gülerak raks ederken, onları o dünya cennetinde cehennem hûrileri hükmünde gördüm. Fakat, birden elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Onların gülmeleri, elîm ağlamaları suretini aldı. Ondan bu gelen hakikat inkişaf etti. Yani, elli sene sonraki hâllerini mânevî ve hayalî bir sinema ile gördüm ki; o gülen altmış kızdan ellisi, kabirde azap çekiyorlar, toprak olmuşlar. Ve on tanesi; yetmiş yaşında çirkinleşmiş, herkesin nazar-ı nefretini celbediyorlar. Ben de onlara ağladım.

Fitne-i âhîrzamanın mahiyeti bana göründü ki; o fitnenin en dehşetlisi ve cazibedarı, kadınların yüzşüz yüzünden çıkıyor. İhtiyârı selbedip, pervane gibi sefâhet ateşine atıyor. Ve bir dakika hayat-ı dünyeviyeyi, senelerle hayat-ı bâkiyeye tercih ettiriyor.

Cazibedar: Cazibeli, çekici.

Celbetmek: Çekmek, sebep olmak.

Elîm: Elem veren, üzücü.

Fitne-i âhîrzaman: Kıyamete yakın son zaman diliminde çıkacağı bildirilen fitne, belâ.

Hayat-ı bâkiye: Kalıcı, dâimî hayat, âhîret hayatı.

Hayat-ı dünyevîye: Dünya hayatı.

İhtiyâr: İrade, tercih.

Nazar-ı nefret: Nefret ederek bakma.

Raks etmek: Oynamak, dans etmek.

Sefâhet: Haram helâl demeden zevk peşinde olma, eğlence düşkünlüğü.

Selbetmek: Çekip almak, yok etmek.

Ben birgün sokağa bakarken, o fitnenin tesirli bir numûnesini hissettim. Gençlere çok acıdım. Dedim: “Bu bîçâreler kendilerini, bu mıknatıs gibi cezbedici fitnenin ateşinden kurtaramazlar.” diye düşünürken; birden, o fitneyi ateşlendiren ve tâlim eden irtidatkâr bir şahs-ı mânevî önümde tecessüm etti. Ben de ona ve ondan ders alan mülhidlere dedim:

Ey cehennem hûrileri ile zevklenmek yolunda dini ni feda eden ve sefihâne dalâleti severek irtikâb eden ve hevesât-ı nefsiye lezzeti yolunda dinsizliği ve ilhadı kabul eden ve hayatı perestiş edip ölümden şiddetli korkan ve kabri hatırına getirmek istemeyen ve irtidada yüz tutan bedbaht! Kat’iyen bil ki; dinsizlik cihetiyle senin bu koca dünyan, bu saatten evvel ve bu dakikadan sonra, bilumum senin bu kâinatın ve mâzi ve müstakbelin ve geçmiş nev’in ve cinsin ve gelecek mahlûklar ve nesiller ve gitmiş dünyalar ve milletler ve gelen insanlar ve tâifeler tamamen mâdum ve ölüdürler. İşte, insanîyet ve akıl

Dalâlet: Sapıklık, yanlışlık.

Hevesât-ı nefsiye: Nefsin istekleri.

İlhad: İnançsızlık, dinsizlik.

İrtidatkâr: İnsanları dinden çıkarmayı, dinsizleştirmeyi kendine yol edinmiş kimse.

İrtikâb etmek: Kötü bir fiilde bulunmak, suç işlemek.

Mâdum: Varlığı olmayan, yok.

Mülhid: Dinsiz, inançsız, ateist.

Perestiş etmek: Tapmak, aşırı şekilde sevmek.

Sefihâne: Beyinsizce, aptalca.

Şahs-ı mânevî: Hükmi şahsiyet, tüzel kişilik.

Tâlim etmek: Öğretmek.

Tecessüm etmek: Maddî bir varlık, bir cisim hâlinde belirlemek.

cihetiyle alâkadar olduğun bütün o seyyar dünyalar ve seyyal kâinatlar, mütemâdiyen senin dalâletin suretiyle, senin başına dünya dolusu dehşetli ve hadsiz ölümlerin şiddetli elemelerini yağıdırıyor. Senin şuurun varsa, kalbini yakıyor.. ruhun varsa, yandırıyor.. aklın sönmemiş ise, gamlar içinde boğuyor.

Eğer bir saatçik sarhoşça sefâhetin ve pis lezzetin bu nihayetsiz gamlara, hüzünlere, elemelere mukabil gelebilirse o sefâhette kal. Yoksa aklını başına al! O mânevî cehennemden kurtulmak ve imanın bu dünyada dahi temin ettiği bir mânevî cennete girmek ve saadet-i hayatiyeyi tatmak için Kur'ân'ın dersini dinle.. cüz'î, fânî bir dakika lezzeti; küllî, bâkî, dâimî, imanı¹(Hâşiye) lezzetler ile mübadele et...

---

1 Hâşiye: Evet iman, bu dünyada dahi cennet lezâizini mânen verebilir. Yüzer lezzetli ışıklarından bu tek faydasına bak. Nasıl ki, senin gayet sevdiğin bir zâtı bir tehlikede ölüyorken gördüğün dakikasında, Hakîm-i Lokman ve Hızır gibi bir doktor geldi, birden dirildi. Ne kadar sevinç hissediyorsun. Öyle de sen, sevdiğin ve alâkadar olduğun ölmüşlerin adedince sevinçleri, sürurları iman veriyor. Çünkü mâzi mezaristanında milyonlarca sence mahbub zâtlar, mahvdan ve ölümden birden iman ⇨

Bâkî: Dâimî, sonsuz.

Cüz'î: Küçük, az.

Fânî: Gelip geçici, sonlu.

İmanî: İmana ait, imandan kaynaklanan.

Küllî: Genel, bütün.

Lezâiz: Lezzetler.

Mahbub: Sevgili, sevilen.

Mahv: Ortadan kalkma, yok olma.

Mübadele etmek: Değiştirmek.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak.

Saadet-i hayatiye: Hayat mutluluğu.

Seyyal: Akıcı, akışkan.

Seyyar: Hareket hâlinde olan, sâbit olmayan.

Hem deme ki: “Ben hayvan gibi hayatımı geçireceğim.” Çünkü hayvana nisbeten mâzi, müstakbel gayb hükmündedir. Cenâb-ı Hakîm-i Rahîm, o gaybı onlara bildirmemekle onları hadsiz elemlerden kurtarmış. Hatta kesilmek için yatırılan bir tavuk, hiçbir elem ve hüzün hissetmez. Bıçak kestiği vakit hissetmek ister, fakat his gider, o elemden de kurtulur. Demek Cenâb-ı Hakk’ın gayet büyük ve mükemmel bir rahmeti, re’feti ve şefkati, gaybı bildirmemektedir. Bilhassa mâsum hayvanlar hakkında daha tamdır. Demek sefihâne lezzette sen hayvanlara yetişemezsin, binler derece aşağı düşersin. Çünkü hayvana nisbeten gaybî olan şeyleri senin aklın görüyor, elemi alıyor. Setr-i gaybda bulunan istirahat-ı tâtmeden bilkülliyeye mahrumsun...

---

nuruyla senin karşında diriliyorlar. “Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz” deyip hayat buluyorlar. O hadsiz firaklardan gelen hadsiz elemler yerine, visâl ve hayat bulmalarından nihayetsiz lezzetler ve sevinçler, iman noktasından bu dünyada dahi geldiğini gösteriyor ki: *“İman öyle bir çekirdektir ki, ehl-i imana cenneti bütün lezâiz ve mehâsiniyle sümbül veriyor ve verecektir.”*

Bilkülliyeye: Bütünüyle, tamamen.

Cenâb-ı Hakîm-i Rahîm: Her şeyi yerli yerince yapan pek merhametli Hz. Allah.

Gayb: Beş duyu ile kavranılamayan, bilinemeyen her şey.

Gaybî: Gayba ait, görünmeyen, bilinmeyen.

İstirahat-i tâtme: Tam rahatlık, tamamen rahatlama.

Mehâsin: Güzellikler, sevaplar.

Re’fet: Acıma, merhamet etme.

Setr-i gayb: Gaybın gizli kılınması, bildirilmemesi.

Visâl: Kavuşma, ulaşma.

Hem senin medâr-ı fahrin olan uhuvvet ve hürmet ve hamiyet gibi güzel hasletlerin, incecik bir zamana, büyük bir sahradan bir parmak kadar yere inhisar ve hadsiz zamanda yalnız hazır saate mahsus olduğundan, sun'î ve muvakkat ve sahtekâr ve asılsız ve gayet cüz'î olup, senin insanîyetin ve kemâlâtın o nisbette küçülür, hiçe iner. Fakat iman ehlinin uhuvveti ve hürmeti ve muhabbeti ve hamiyeti, iman cihetiyle mevcut bulunan mâzi ve müstakbeli ihata ettiğinden, insanîyeti ve kemâlâtı o nisbette teâlî eder. Hem senin dünyaca muvaffakiyetin, elmasçı ve divane olmuş bir yahudinin cam parçalarını elmas fiyatıyla aldığı gibi; sen de küçücük, kısacık bir zamana, bir hayata, uzun ve dâimî ve geniş bir hayatın fiyatını verdiğin için, elbette o had dairesinde galebe edersin. Bir dakikaya bir sene kadar şiddetli hırs, muhabbet, intikam gibi hissiyatla müteveccih olduğun için, ehl-i diyanete muvakkaten tefevvuk edersin.

Ehl-i diyanet: Dindar kimseler.

Hamiyet: Dinî ve millî değerleri koruma gayreti.

Haslet: Huy, tabiat, mizaç.

İhata etmek: Kapsamak, kuşatmak.

İnhisar: Daraltma.

Kemâlât: Güzellikler, erdemler, mükemmellikler.

Medar-ı fahr: Övünç sebebi.

Muvaffakiyet: Allah'ın yardımıyla

elde edilen başarı.

Muvakkat / Muvakkaten: Kısa süreli, geçici / geçici olarak.

Müteveccih olmak: Yönelmiş, yönelik.

Sun'î: Tabii olmayan, sonradan yapılmış.

Teâlî etmek: Yükselmek, yücelmek.

Tefevvuk etmek: Üstün olmak.

Uhuvvet: Kardeşlik.

Hem senin aklın, ruhun, kalbin, duyguların; ulvî vazifelerini bırakıp, süflî nefsin ve pis hevesin rezil işlerine iştirak ve yardım ettiklerinden, ehl-i imana dünyada galebe edersin. Ve zâhirde daha sevimli görürsün. Çünkü senin akıl ve kalb ve ruhun gayet derecede tedennî ve tereddî ve sukut edip, pis heves ve rezil nefse inkılâb etmişler, mesholmuşlar. Elbette bu cihette, sana cehennemi ve mazlum ehl-i imana cenneti kazandıran bir muvakkat galeben olacak...¹

¹ Hakkı inkar edenlerin zevk ve eğlencelerinin geçici olduğunu ifade buyuran âyet-i kerîmeler için bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/196-197; Mümin Sûresi, 40/4.

Ehl-i iman: İnananlar, müminler.

Galebe: Galip gelme, zafer.

İnkılâb etmek: Alt üst olmak, tersine dönmek.

Mesholmak: Bozulmak. Bir şeyin suretinin ve mahiyetinin çirkinleşip tanınmaz hâle gelmesi.

Sukut etmek: Düşmek, değer kaybetmek.

Süflî: Bayağı, değersiz.

Tedennî: Alçalma, gerileme.

Tereddî: Kötüleşme, yukarıdan aşağıya doğru yuvarlanma.

Ulvî: Yüce.

Gençlik Rehberi'ne İlâve Edilmesi Lâzım Gelen, Üstadımız'ın Bir Fıkрасıdır

Mersin'den gelen *Rehber*'in baş taraflarındaki “Mesele-i Mühimme” nâmındaki yirmi üç ve yirmi dördüncü sayfayı çıkarmak münasıptir. Çünkü Nur'un mühim mesleği şefkat olmasından, erkeklerden ziyade hem samimî, hem ihlâs ile kadınlar Nurlar ile ciddî alâkadar oluyorlar. Bu iki sayfadaki şiddet, şefkat kahramanları olan o mübarek hemşirelerimiz, onunla meşgul olup müteessir olmasınlar. Çünkü bu mesele İstanbul gibi yerlerde, açık-saçık, yarım çıplak Rum, Ermeni kızlarına benzemeye çalışan bir kısım İslâm kızlarını ikaz etmek için yazılmıştır.

Halbuki İstanbul'daki, *Rehber* aleyhindeki münafıklar ve masonlar, hem bu âhirde aleyhimizde bazı gazeteler bu noktaya yanlış mânâ vererek, bir kısım kadınların Risale-i Nur'a karşı olan alâkalarını zayıflatmak için iftiralarına medar olmuş. Şimdilik o iki sayfa çıkarılsın. Yerine

---

Âhir: Son.

İhlâs: Yaptığını herhangi bir gaye, menfaat gözetmeden sırf Allah emrettiği için yapma.

Medar olmak: Sebep olmak.

Mesele-i mühimme: Önemli mesele.

Münafık: Dış görünüşü müslüman olmakla birlikte içi kâfir olan kimse.

Müteessir olmak: Etkilenmek, üzülmek.

Şefkat: Karşılıksız sevgi besleme, acıyarak sevme.

“Kadınlarla Muhâvere” nâmındaki *Kadınlar Rehberi* konulsun.¹(Hâşiye)

Said Nursî

¹ Hâşiye: Nasıl ki bir zaman terbiye-i İslâmiyeye muhalif gizli komiteler, gençleri ifsat etmeye çalıştıkları gibi; şimdi de, bîçâre kadınları yoldan çıkarmak için bazı dinsiz ve gizli komiteler çalışıyorlar. Bu ifsat komitelerinin iftiralارına medar olmamak için, ellerinde *Gençlik Rehber*'i olanlara yukarıdaki fıkradan birer tane verilsin. Kadınlar da çıkarılan o iki sayfanın yerine, “Kadınlarla Muhâvere” nâmındaki *İhtiyar ve Genç Hanımlar Rehberi*'ni okusunlar. Ve çıkarılan iki sayfanın yerine Üstadımız'ın yukarıdaki fıkrası konulsun.

Hâşiye: Sayfa kenarına veya altına düşülen dipnot, açıklama.

İfsat etmek: Bozmak, fesada uğratmak.

Komite: Çete, her türlü kanun dışı grup.

Terbiye-i İslâmiye: İslâmî eğitim.

Birden İhtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme

Âhîrzaman'ın fitnesinde en dehşetli rolü oynayan tâife-i nisâiye ve onların fitnesi olduğu hadisin rivayetlerinden anlaşılıyor.¹ Evet nasıl ki tarihlerde, eski zamanlarda “Amazonlar” nâmında gayet silâhşör kadınlardan mürekkep bir tâife-i askeriye olarak hârîka harpler yaptıkları naklediliyor. Aynen öyle de bu zamanda zındıka dalâleti, İslâmiyet'e karşı muharebesinde, nefs-i emmârenin plânıyla, şeytan kumandasına verilen fırkalardan en dehşetlisi, yarım çıplak hanımlardır ki; açık bacağıyla dehşetli bıçaklarla ehl-i imana taarruz edip saldırıyorlar. Nikâh yolunu kapamaya, fuhuşhâne yolunu genişletirmeye çalışarak, çokların nefislerini birden esir edip, kalb ve ruhlarını kebâîr ile yaralıyorlar. Belki o kalblerden bir kısmını öldürüyorlar. Birkaç sene nâmahrem hevesâtına göstermenin tam cezası olarak o bıçaklı bacaklar, cehennemün odunları

¹ Bkz.: Buhârî, *Nikâh* 17; Müslim, *Zikir* 97, 98; Tirmizî, *Edeb* 31.

Âhîrzaman: Son zaman, kıyamete yakın son zaman dilimi.

Dalâlet: Sapıtma, doğru yoldan çıkma.

Fırka: Grup, topluluk.

Hevesât: Hevesler, arzular.

Kebâîr: Büyük günahlar.

Mesele-i mühimme: Önemli mesele.

Mürekkep: Bir araya gelmiş, oluşmuş.

Nâmahrem: Aralarında evliliğe mâni bir yakınlık olmayan kimse, yabancı.

Nefs-i emmâre: İnsana sürekli kötülükleri emreden nefis.

Tâife-i askeriye: Askerî birlik, grup.

Tâife-i nisâiye: Kadınlar topluluğu.

Zındıka: Dinsizlik, inançsızlık.

olup en evvel o bacaklar yanacaklarını ve dünyada emniyet ve sadâkati kaybettiği için hilkatene çok istediği ve fitraten çok muhtaç olduğu münasip kocayı daha bulamaz. Balsa da başına belâ bulur. Hatta bu hâlin neticesi olarak, o âhircamanda bazı yerlerde nikâha rağbetsizlik ve riayetsizlik yüzünden, kırk kadına bir erkek nezâret edecek derecede ehemmiyetsiz, sahipsiz, kıymetsiz bir surete gireceği, hadisin rivayetinden¹ anlaşılıyor.

Madem hakikat budur.. ve madem her güzel, güzelliğini sever ve elinden geldiği kadar muhafaza etmek ister ve bozulmasını istemez.. ve madem güzellik bir nimettir. Nimete şükredilse mânen ziyadeleşir. Şükredilmezse değişir, çirkinleşir.² Elbette akli varsa hüsün ve cemâlini, günahları kazanmak ve kazandırmak ve çirkin ve zehirli yapmak ve o nimeti, küfran ile medar-ı azap bir surete çevirmekten bütün kuvvetiyle kaçacak. Ve o fânî, beş-on senelik cemâli bâkileştirmek için meşrû bir tarzda istimal ile o

¹ Bkz.: Buhârî, *Zekât* 9; Müslim, *Zekât* 59.

² Şükürün nimeti arttırmasına mukabil, nankörlüğün şiddetli cezaya sebep olduğuna dair bkz.: İbrahim Süresi, 14/7.

Bâkileştirmek: Kalıcı, dâimî hâle getirmek.

Fitratene: Doğuştan, tabii olarak.

Hilkatene: Yaratılış olarak.

Hüsün / Cemâl: Güzellik.

İstimal: Kullanma.

Küfran: Nankörlük.

Medar-ı azap: Azap sebebi, vesilesi.

Meşrû: Helâl, kanunî.

Nezâret: Bakma, gözetme, idare etme.

nimete şükredecek. Yoksa ihtiyarlıkta uzun zaman istiskale maruz kalıp, me'yusâne ağlayacak.

Eğer terbiye-i İslâmiye dairesinde, âdâb-ı Kur'âniye zînetiyle o cemâl güzelleştirilse o fânî hüsün, mânen bâkî kalacağı ve cennette hûrilerin cemâlinden daha şirin ve daha parlak bir tarzda kendine verileceği hadiste katiyetle sâbittir.¹ Eğer o güzelin zerre miktarı aklı varsa, bu güzel ve parlak ve ebedî neticeyi elinden kaçırmayacak...

---

¹ Bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 23/368; *el-Mu'cemü'l-evsat* 3/279.

Âdâb-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın belirlediği görgü kuralları.

Fânî: Gelip geçici, sonlu.

İstiskale maruz kalmak: Küçük ve hor görülmek, istenmemek.

Me'yusâne: Ümitsizce.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

“Tehlikeli Vaziyette Bulunan Gençlere Bir İhtarnâme” nâmında bir fıkra gönderiyoruz. Tâ ki Risale-i Nur’un genç şâkirtlerinin gittikleri istikamet ve iffet ve ittibâ-ı sünnet-i seniyye, gençlik noktasında ne kadar kıymetli bulunduğunu ve hakikî ve zevkli gençlik ise o tarzdaki bahtiyarların gençlikleri olduğunu bir kat daha ispat edip, hakikî genç Türkler kimler olduğunu göstereyim.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي⁴

Kardeşiniz

Said Nursî

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44).

³ Allah’ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun.

⁴ Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah’tır.

İffet: Namus, ahlâk.

İstikamet: Her türlü durumda aşırılıklardan uzak durup, dinin emirlerine fevkalade itina göstermek.

İttibâ-ı sünnet-i seniyye: Peygamber Efendimiz’in (s.a.s.) üstün davranış, söz, hâl ve buyruklarına uygun bir hayat yaşama.

Birkaç Bîçâre Gençlere Verilen Bir Tenbih, Bir Ders, Bir İhtardır

Birgün yanıma parlak birkaç genç geldiler. Hayat ve gençlik ve hevesât cihetinden gelen tehlikelerden sakınmak için tesirli bir ihtar almak istediler. Ben de eskiden Risale-i Nur'dan medet isteyen gençlere dediğim gibi onlara dedim ki:

Sizdeki gençlik kat'iyen gidecek. Eğer siz daire-i meşrûada kalmazsanız, o gençlik zâyi olup başınıza hem dünyada, hem kabirde, hem âhirette, kendi lezzetinden çok ziyade belâlar ve elemeler getirecek. Eğer terbiye-i İslâmiye ile o gençlik nimetine karşı bir şükür olarak iffet ve namusluluk ve tâatte sarfetseniz, o gençlik mânen bâkî kalacak ve ebedî bir gençlik kazanmasına sebep olacak.

Hayat ise eğer iman olmazsa veyahut isyan ile o iman tesir etmezse, hayat, zâhirî ve kısacık bir zevk ve lezzetle beraber, binler derece o zevk ve lezzetten ziyade elemeler, hüznler, kederler verir. Çünkü insanda akıl ve fikir olduğu için, hayvanın aksine olarak,

---

Bâkî kalmak: Sonsuzlaşmak, devam etmek.

Daire-i meşrûa: Helâl daire.

Hevesât: Hevesler, arzular.

Medet istemek: Yardım istemek.

Tâat: Dinin emir ve yasaklarına itaat etme, boyun etme; kulluk.

Zâhirî: Görünüştaki, dış yüzü itibarıyla.

Zâyi olmak: Kaybolup gitmek, telef olmak.

hazır zamanla beraber geçmiş ve gelecek zamanlarla da fitraten alâkadardır. O zamanlardan dahi hem elem, hem lezzet alabilir.

Hayvan ise fikri olmadığı için hazır lezzetini, geçmişten gelen hüznler ve gelecekte gelen korkular, endişeler bozmuyor.

İnsan ise eğer dalâlet ve gaflete düşmüşse, hazır lezzetine, geçmişten gelen hüznler ve gelecekte gelen endişeler, o cüz'î lezzeti cidden acılaştırıyor, bozuyor. Hususan gayr-i meşrû ise bütün bütün zehirli bir bal hükmündedir.

Demek hayvandan yüz derece lezzet-i hayat noktasında aşağı düşer. Belki ehl-i dalâletin ve gafletin hayatı, belki vücûdu, belki kâinatı, bulunduğu gündür. Bütün geçmiş zaman ve kâinatlar, onun dalâleti noktasında mâdumdur, ölmüştür; akıl alâkadarlığıyla ona zulümâtlar, karanlıklar veriyor. Gelecek zamanlar ise itikatsızlığı cihetiyle yine mâdumdur. Ve ademle hasıl olan ebedî firâklar, mütemâdiyen onun fikir yoluyla

Adem: Yokluk.

Cüz'î: Biraz, pek az.

Ehl-i dalâlet ve gaflet: Doğru yoldan sapmış, gerçeklerden habersiz vurdumduymaz, lâubâlî yaşayanlar.

Firâk: Ayrılık.

Gayr-i meşrû: Din ve ahlâk kurallarına uygun olmayan.

İtikatsızlık: İnançsızlık.

Lezzet-i hayat: Yaşama zevki, lezzeti.

Mâdum: Yok olan, mevcut olmayan.

Mânen: Mana cihetiyle. Ruhça.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak.

Zulümât: Karanlıklar.

13. Söz'ün 2. Makamı / Bîçâre Gençlere Bir Ders — 33

hayatına zulümâtlar veriyor. Eğer iman hayata hayat olsa o vakit hem geçmiş, hem gelecek zamanlar imanın nuruyla ışıklanır ve vücut bulur; zaman-ı hâzır gibi, ruh ve kalbine iman noktasında ulvî ve mânevî ezvâkı ve envâr-ı vücûdiye veriyor. Bu hakikatin İhtiyar Risalesi'nde¹ Yedinci Rica'da izahı var; ona bakmalısınız.

İşte hayat böyledir. Hayatın lezzetini, zevkini isterseniz, hayatınızı imanla hayatlandırınız ve ferâizle zînetlendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhafaza ediniz. Her gün ve her yerde ve her vakit vefiyâtların gösterdikleri dehşetli hakikat-i mevt ise size –başka gençlere söylediğim gibi– bir temsil ile beyan ediyorum:

Mesela burada, gözünüz önünde bir darağacı dikilmiş. Onun yanında bir piyango –fakat pek büyük bir ikramiye biletleri veren– dairesi var. Biz, buradaki on kişi, alâküllihâl, ister istemez, hiç başka çare yok, oraya

---

¹ Yirmi Altıncı Lem'a.

Alâküllihâl: Her durumda, mutlaka.

Envâr-ı vücûdiye: Varlığa ermekle ortaya çıkan nurlar, var olmanın neşesi.

Ferâiz: Farzlar.

Hakikat-i mevt: İnkâr edilemez ölüm gerçeği.

Mânevî ezvâk: İnsanın iç dünyasında duyduğu zevkler.

Temsil: Misallerle anlatma.

Ulvî: Yüce, yüksek.

Vefiyât: Ölümler.

Zaman-ı hâzır: Şimdiki zaman, şu an.

Zînetlendirmek: Süslemek.

davet edileceğiz, bizi çağıracaklar. Ve çağırma zamanı gizli olmasından her dakika ya “Gel, idam biletini al, darağacına çık!” veyahut “Gel, milyonlar altın kazandıran bir ikramiye bileti sana çıkmış. Gel, al!” demelerini beklerken, birden kapıya iki adam geldi. Biri yarı çıplak, güzel ve aldatıcı bir kadın, elinde zâhiren gayet tatlı, fakat zehirli bir helva getirip yedirmek istiyor. Diğer biri de aldatmaz ve aldanmaz, ciddî bir adam, o kadının arkasından girdi. Dedi ki: “Size bir tılsım, bir ders getirdim. Bunu okursanız, o helvayı yemezseniz, siz o darağacından kurtulursunuz. Bu tılsımla o emsalsiz ikramiye biletini alırsınız. İşte, bakınız bu darağacını da, zaten gözünüzle görüyorsunuz ki bal yiyenler oraya giriyorlar ve oraya girinceye kadar da o helvanın zehirinden dehşetli karın sancısı çekiyorlar. Ve o büyük ikramiye biletini alanlar çendan görünmüyorlar ve zâhiren onlar da o darağacına çıkıyorlar; fakat onlar asılmadıklarını, belki oradan kolayca ikramiye daire-sine girmek için basamak yaptıklarını, milyonlar şahitler var, haber veriyorlar.

İşte pencerelerden bakınız. En büyük memurlar ve bu işle alâkadar büyük zâtlar yüksek sesle ilân ediyorlar, haber veriyorlar ki o darağacına gidenleri aynelyakîn gözünüzle

Aynelyakîn: Görerek bilgi sahibi olmak.

Çendan: Gerçi.

Emsalsiz: Eşi, benzeri olmayan.

Tılsım: Sırlı formül.

Zâhiren: Görünüşte.

13. Söz'ün 2. Makamı / Bîcâre Gençlere Bir Ders — 35

gördüğünüz gibi bu ikramiye biletini tılsımcılar aldıklarını hiç şek ve şüphe getirmez, görür gibi, gündüz gibi kat'î biliniz.” dedi.

İşte bu temsil gibi, zehirli bir bal hükmünde olan gayr-i meşrû dairedeki gençliğin sefâhetkârâne zevkleri, hazine-i ebediyenin ve saadet-i sermediyenin bileti ve vesikası olan imanı kaybettiği için, darağacı hükmünde olan ölüm ve ebedî zulümât kapısı olan kabrin musibetine, aynen zâhiren görüldüğü gibi düşer. Ve ecel gizli olduğu için, genç-ihtiyar fark etmeyerek, her vakit ecel cellâdı başını kesmek için gelebilir.

Eğer o zehirli bal hükmünde olan hevesât-ı gayr-i meşrûayı terkedip, tılsım-ı Kur'ânî olan iman ve ferâizi elde etmekle ve fevkalâde mukadderât-ı beşer piyangosundan çıkan saadet-i ebediye hazinesi biletini alacağına, yüz yirmi dört bin enbiya¹ (aleyhimüsselâm) ile

¹ 124 bin nebî, 315 (veya 313) rasûl olduğuna dair bkz.: Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/265; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 2/77; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/217; Hâkim, *Müstedrek* 2/652; İbn-i Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/32, 54.

Enbiya: Peygamberler.

Hazine-i ebediye: Sonsuzluk hazinesi.

Hevesât-ı gayr-i meşrûa: Helâl olmayan arzular.

Mukadderât-ı beşer: İnsanın dünya hayatını değerlendirmesine göre ötede nâil olacağı lütuflar,

ihsanlar.

Saadet-i ebediye / Saadet-i sermediye: Sonsuz, dâimî mutluluk.

Sefâhetkârâne: Cahilce ve eğlence düşkününü bir şekilde.

Şek: Şüphe.

Tılsım-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın sırlı formülü.

beraber had ve hesaba gelmeyen ehl-i velâyet ve ehl-i hakikat ve ehl-i tahkik müttefikân haber veriyorlar ve âsârını gösteriyorlar.

Elhâsıl: Gençlik gidecek. Sefâhette gitmişse, hem dünyada, hem âhirette binler belâ ve elemeler netice verdiğini ve öyle gençler ekseriyetle sû-i istîmal ile, israfât ile gelen evhamlı hastalıkla hastahânelere; veya taşkınlıklarıyla hapishânelere veya sefâlethânelere; veya mânevî elemelerden gelen sıkıntılarla meyhânelere düşeceklerini anlamak isterseniz, hastahânelerden ve hapishânelerden ve kabristanlardan sorunuz.

Elbette hastahânelerin ekseriyetle lisan-ı hâlinden, gençlik sâikasıyla israfat ve sû-i istîmalden gelen hastalıktan “enînler”, “eyvahlar” cevabını işittiğiniz gibi hapishânelerden dahi, ekseriyetle gençlik sâikasıyla gayr-i meşrû

Âsâr: Eserler, izler.

Ehl-i hakikat: Meselenin doğrusunu, aslını bilenler.

Ehl-i tahkik: Gerçeği araştırıp, delillere dayanarak bildiren âlimler.

Ehl-i velâyet: İman ve takvâda mükemmel olanlar, veliler.

Elhâsıl: Hâsıl, son olarak, netice olarak.

Enîn: İnilti.

Evham: Vehimler, kuruntular.

İsrafât: İsraflar.

Lisan-ı hâl: Davranışların ifade ettiği anlam.

Müttefikân: Oy birliğiyle.

Sâika: Sebep.

Sefâhet: Zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük, cahillik, be-yinsizlik.

Sefâlethâne: Çirkin işlerin yapıldığı yer.

Sû-i istîmal: Kötüye kullanma.

13. Söz'ün 2. Makamı / Bîcâre Gençlere Bir Ders — 37

dairedeki harekâtın tokatlarını yiyen bedbaht gençlerin te-essüfâtını işiteceksiniz. Ve kabristanda ve mütemâdiyen oraya girenler için kapıları açılıp kapanan o âlem-i berzahta, ehl-i keşfü'l-kuburun müşahedâtıyla ve bütün ehl-i hakikatın tasdikiyle ve şهادetiyle ekser azaplar, gençlik sû-i istîmalatının neticesi olduğunu bileceksiniz.

Hem nev-i insanın ekseriyetini teşkil eden ihtiyarlardan ve hastalardan sorunuz. Elbette ekseriyet-i mutlaka ile esefler, hasretlerle “Eyvah, gençliğimizi bād-i hevâ, belki zararlı zâyî ettik. Sakın bizim gibi yapmayınız!” diyecekler. Çünkü beş-on senelik gençliğin gayr-i meşrû zevki için dünyada çok seneler gam ve keder ve berzahta azap ve zarar ve âhirette cehennem ve sakar¹ belâsını çeken adam, en acınacak bir hâlde olduğu hâlde, **الرَّاضِي بِالضَّرْرِ لَا يُنْتَظَرُ لَهُ**²

¹ Bkz.: Kamer Sûresi, 54/48; Müddessir Sûresi, 74/26, 27, 42.

² Bkz.: İmam Rabbânî, *Mektubat* 2/83 (49. Mektup).

Âlem-i berzah: Kabir hayatı.

Bād-i hevâ: Boşu boşuna.

Berzah: Kabir hayatı.

Ehl-i keşfü'l-kubur: Kabirde olup bitenleri Allah'ın izniyle görebilen Allah dostları.

Ekseriyet-i mutlaka: Mutlak çoğunluk.

Esef: Acıma, üzülmeye.

Harekât: Tavırlar, davranışlar.

Müşahedât: Bir şeyi gözle görme, seyretme.. müşahedeler.

Mütemâdiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Nev-i insan: İnsanoğlu, insanlık.

Sakar: Sakar isimli cehennem.

Sû-i istîmalat: Kötüye kullanmalar.

Teessüfât: Eseflenmeler, üzülmeler.

olamaz. Çünkü zarara rızasıyla girene merhamet edilmez ve lâıyk değildir.

Cenâb-ı Hak, bizi ve sizi bu zamanın cazibedar fitnesinden kurtarsın ve muhafaza eylesin, âmin!

Risale-i Nur Talebeleri Tarafından Sorulan Bir Suâle Cevap

“Âlem-i İslâm’ın mukadderâtıyla ciddî alâkadar olan bu Cihan Harbi’nin dehşetli zamanlarında iki sene –şimdi on sene kadar oldu– ne bizden ve ne de her gün hizmetinizde bulunan Emin’den bir defacık sormadınız. Ehemmiyet vermediniz. Acaba bu büyük hâdiseden daha büyük diğer bir hakikat mi hükmediyor ki, bunu ehemmiyetten ıskat ediyor? Yahut onunla meşgul olmanın bir zararı mı var?” diye Üstadımızdan sorduk. O da:

Elcevap: Diyor ki: Evet, bu Cihan Harbi’nden daha büyük bir hakikat ve daha azîm bir hâdise hükmettiği için şu Cihan Harbi ona nisbeten çok ehemmiyetsiz düşüyor. Çünkü bu Cihan Harbi’nde iki hükûmet küre-i arzın hâkimiyeti için mürâfaa ve muhakeme dâvâsında bulunmaları içinde iki muazzam dinin musâlaha ve sulh mahkemesine barışmak dâvâsı açılarak ve dinsizliğin dehşetli cereyanı da semâvî dinlerle mücâhede-i azîmesi başladığı

Âlem-i İslâm: İslâm dünyası, müslümanlar.

Azîm: Büyük.

Iskat etmek: Düşürmek.

Küre-i arz: Dünya, yerküre.

Muazzam: Büyük.

Muhakeme: Farklı görüş ve dâvâ sahibi iki tarafın karşılıklı hesaplaşması.

Mukadderât: Kader, alın yazısı.

Musâlaha: Barışma, uzlaşma.

Mücâhede-i azîme: Büyük mücadele, savaş.

Mürâfaa: Yüzleşme. Yüz yüze, karşı karşıya gelme.

Semâvî: Allah tarafından gönderilen, ilâhî.

hengâmda, nev-i beşerin sosyalist tabakasıyla burjuvalar tâifesinin mahkeme-i kübrâlarında açılan büyük dâvâlarından çok mühim öyle bir dâvâ açılmış ve öyle muazzam bir hakikat meydana çıkmış ki, o dâvânın tek bir adama isabet eden miktarı bu Cihan Harbi'nden daha büyüktür. İşte o dâvâ da budur ki:

Şu zamanda her bir mümin için, belki herkes için küre-i arz kadar bir bâkî tarla ve o tarla baştan başa bahçeler ve kasırlarla müzeyyen ebedî bir mülk almak veya o mülkü kazanmak veya kaybetmek dâvâsı açılmış. Demek her bir tek adamın başına öyle bir dâvâ açılmış ki, eğer İngiliz, Alman kadar serveti ve kuvveti olsa ve akli da varsa, yalnız o dâvâyı kazanmak için bütünü sarfedecek. Elbette bu dâvâyı kazanmadan evvel başka şeylere ehemmiyet veren, divanedir. Hatta o dâvâ o derece tehlikeye düşmüş ki, bir ehl-i keşfin müşâhedeyle, bir yerde ecel elinden terhis tezkeresini alan kırk adamdan bir adam kazanabilmiş, otuz dokuzu kaybetmiş.

Burjuva: Halkın orta sınıfına mensup olan, şehirli.

Ebedî: Sonu olmayan.

Ehl-i keşif: Eşyanın perde arkasına, gaybî âlemlere ait bilinmezleri Allah'ın izni ölçüsünde keşfeden veliler.

Hengâm: Vakit, zaman.

Kasır: Köşk, saray.

Mahkeme-i kübrâ: En büyük mahkeme.

Müşâhede: Kalp ve ruh gözüyle görme, şahit olma.

Müzeyyen: Zinetli, süslü.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanoğlu.

İşte bu ehemmiyetli, azîm dâvâyı kazandıracak ve yirmi senedir tecrübelerle onda sekizine o dâvâyı kazandıran bir dâvâ vekili bulunsa, elbette akli başında her adam, o dâvâyı kazandıracak öyle bir dâvâ vekilini vazifeye sevk edecek olan bir hizmete her hâdisenin fevkinde ehemmiyet vermeye mükelleftir. İşte o dâvâ vekilinin birisi, belki birincisi Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın i'câz-ı mânevîsinden süzülen ve çıkan ve tevellüd eden Risale-i Nur olduğuna binler onun ile o dâvâyı kazananlar şahittir.

Evet, bu küre-i arza memuriyetle gönderilen her insan, burada misafir ve fânî olduğu ve mahiyeti bir hayat-ı bâkiyeye müteveccih bulunduğu kat'iyen tahakkuk etmiştir. O her bir insan, bu zamanda hayat-ı ebediyesini kurtaracak olan istinad kaleleri sarsıldığından, bu dünyasını ve içindeki bütün alâkadar ahabını ebedî terk etmekle beraber, bu dünyadan binler derece daha mükemmel bâkî bir mülkü de kaybetmek veya kazanmak dâvâsı başına açılmış. Eğer iman vesikası olmazsa ve beraati ve senedi olan itikadı sağlam bir surette elde etmezse, o

---

Fevk: Üst.

Fânî: Gelip geçici.

Hayat-ı bâkiye: Kalıcı, dâimî hayat, âhîret hayatı.

Hayat-ı ebediye: Sonsuz hayat.

İ'câz-ı mânevî: Mânen mu'cize olma, mânevî mu'cize.

İstinad: Dayanma, dayanak.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Beyan ve ifadesi ile insanları, benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.

Müteveccih: Yönelik, yönelmiş.

Tahakkuk etmek: Gerçekleşmek.

Tevellüd etmek: Doğmak, meydana gelmek.

dâvâyı kaybeder. Acaba bu kaybettiği şeyin yerini hangi şey doldurabilir?

İşte bu hakikate binâen, benim ve kardeşlerimin her birimizin yüz derece akli ve fikri ziyadeleşse de bu muazzam vazife-i kudsiyenin hizmetine ancak kâfi gelebilir. Sâir mesâile bakmak, bize fuzulî ve mâlâyânî olur. Yalnız bu kadar var ki, Risale-i Nur şâkirtlerinin bir kısmı öteki dâvâlar içinde bulunduğu ve lüzumsuz ve sebepsiz bazen bize akılsızların tecavüzleri ve taarruzları zamanında, zaruret derecesinde istemeyerek bakmışız.¹

Hem bu hakikî ve pek büyük dâvânın haricindeki dâvâlara ve boğuşmalara alâkadârâne fikren ve kalben karışmak zararlıdır. Çünkü böyle geniş ve siyasî ve heyecan veren dairelere dikkat eden ve onlarla meşgul olan bir adam, kısa bir daire içinde vazifedar olduğu ehemmiyetli hizmetlerinden geri kalır veya şevki kırılır. Hem de o geniş ve cazibedar siyaset ve boğuşma dairelerine dikkat eden, bazen kapılır; vazifesini yapamadığı gibi, selâmet-i kalbini ve hüsn-ü niyetini ve istikamet-i fikrini ve

¹ Mahkemedeki müdâfaatna işaretir.

Alâkadârâne: Alâka göstererek, ilgilenerik.

Fuzulî / Mâlâyânî: Lüzumsuz, gereksiz, boş, faydasız.

Hüsn-ü niyet: Güzel niyet, düşünce.

İstikamet-i fikir: Düşünce istikameti.

Mesâil: Meseleler.

Selâmet-i kalb: Kalb selameti.

Vazife-i kudsiye: Kutsal, yüce vazife.

hizmetindeki ihlâsını kaybetmese de o itham altında kalabilir. Hatta bu noktada bana mahkemede hücum ettikleri zaman dedim:

“Güneş gibi hakikat-i imaniye ve Kur’âniye, yerdeki muvakkat ışıkların cazibesine tâbi ve âlet olmadığı gibi, o hakikati cidden tanıyan, değil küre-i arzdaki hâdisâta, belki kâinata da âlet edemez.” diye onları susturdum.

İşte Üstadımızın cevabı bitti. Biz de bütün kuvvetimizle tasdik ettik.

Risale-i Nur Şâkirtleri

Hâdisât: Hâdiseler, olaylar.

Hakikat-i imaniye ve Kur’âniye:

İmana ve Kur’ân’a ait gerçekler.

İhlâs: Yaptığını herhangi bir gaye,

menfaat gözetmeden sırf Allah emrettiği için yapma.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Tâbi olmak: Uymak, itaat etmek.

بِسْمِ اللَّهِ سُُبْحَانَهُ¹

Risale-i Nur Mizanlarından

On Üçüncü Söz'ün

İkinci Makâmı'nın Hâşiyesidir

Risale-i Nur'daki hakikî teselliye mahpuslar çok muhtaçtırlar. Hususan gençlik darbesini yiyip, taze ve şirin ömrünü hapiste geçirenlerin, Nurlar'a ekmek kadar ihtiyaçları var.

Evet, gençlik damarı akıldan ziyade hissiyatı dindir. His ve heves ise kördür, âkıbeti görmez. Bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzete tercih eder. Bir dakika intikam lezzeti ile katleder, seksen bin saat hapis elemelerini çeker. Ve bir saat sefâhet keyfiyle –bir namus meselesinde– binler gün, hem hapsin hem düşmanın endişesinden sıkıntılarla ömrünün saadeti mahvolur.

Bunlara kıyasen bîcâre gençlerin çok vartaları var ki; en tatlı hayatını, en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar.

---

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

Âkıbet: Sonuç, netice.

Batman: Yaklaşık 8 kg.lık eski bir ağırlık ölçü birimi.

Bîcâre: Çaresiz.

Dirhem: 3.25 gr.lık eski bir ağırlık ölçü birimi.

Katletmek: Öldürmek.

Kıyâsen: Kıyas ederek, benzetererek, karşılaştırarak.

Mizan: Ölçü.

Sefâhet: Haram helal demeden zevk peşinde olma, eğlence düşkünlüğü, beyinsizlik.

Varta: Çukur, tehlike.

Ve bilhassa şimalde koca bir devlet, gençlik hevesâtını elde ederek, bu asrı fırtınalarıyla sarsıyor. Çünkü âkibeti görmeyen kör hissiyatla hareket eden gençlere, ehl-i namusun güzel kızlarını ve karılarını ibâhe eder. Belki hamamlarında erkek-kadın, beraber, çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde bu fuhşiyâtı teşvik eder. Hem serseri ve fakir olanlara zenginlerin mallarını helâl eder ki; bütün beşer bu musibete karşı titriyor.

İşte bu asırda İslâm ve Türk gençleri kahramanâne davranıp iki cihetten hücum eden bu tehlikeye karşı, Risale-i Nur'un Meyve ve Gençlik Rehberi gibi keskin kılıçlarıyla mukabele etmeleri elzemdir. Yoksa o bîcâre genç, hem dünya istikbalini ve mesûd hayatını, hem âhiretteki saadetini ve hayat-ı bâkiyesini azaplara, elemlere çevirip mahveder. ve sû-i istîmal ve sefâhetle hastahanelere ve hissiyat taşkınlıklarıyla hapishânelere düşer. Eyvahlar, esefler ile ihtiyarlığında çok ağlayacak. Eğer terbiye-i Kur'âniye ve Nur'un hakikatleriyle

---

Ehl-i namus: Namuslu, iffetli kişiler.

Elzem: En lüzumlu.

Fuhşiyat: Günahlar, ahlâksızlıklar.

Hayat-ı bâkiye: Kalıcı, dâimî hayat. Âhret hayatı.

Hevesât: Hevesler, arzular.

İbâhe: Haram olan bir şeye izin verme, mubah kılma.

İstikbal: Gelecek.

Mukabele etmek: Karşılık vermek, karşı koymak.

Sû-i istîmal: Kötüye kullanma.

Şimal: Kuzey.

Terbiye-i Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerîm'in insanlığa armağan ettiği dinî, ahlâkî, insanî eğitim prensipleri.

kendini muhafaza eylese, tam bir kahraman genç ve mükemmel bir insan ve mesûd bir müslüman ve sâir zîhayatlara, hayvanlara bir nevi sultan olur.

Evet bir genç, hapiste yirmi dört saat her günkü ömründen tek bir saatini beş farz namazına sarfetse ve ekser günahlardan hapis mâni olduğu gibi o musibete sebebiyet veren hatadan dahi tevbe edip sâir zararlı, elemli günahlardan çekilse hem hayatına, hem istikbaline, hem vatanına, hem milletine, hem akrabasına büyük faydası olması gibi; o on-on beş senelik fânî gençlikle ebedî parlak bir gençliği kazanacağını başta Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan¹, bütün kütüb ve suhuf-u semâviye, kat'î haber verip müjde ediyor.

Evet o şirin, güzel gençlik nimetine istikametle, tâatle şükretse hem ziyadeleşir, hem bâkîleşir, hem lezzetlenir. Yoksa hem belâlı olur; hem elemli, gamlı,

¹ İman edip hayatlarını salih ameller işleyerek değerlendirenlerin cennette ebedî olarak kalacaklarına dair bkz.: Bakara Sûresi, 2/25, 82; Âl-i İmran Sûresi, 3/107; Nisâ Sûresi, 4/13; A'râf Sûresi, 7/42; ...

Bâkîleşmek: Sonsuzlaşmak.

Ebedî: Sonsuz.

Ekser: Çoğu.

Fânî: Gelip geçici, sonlu.

İstikamet: Dürüstlük. Dinin emirlerine uyma.

Kat'î: Kesin.

Kütüb ve suhuf-u semâviye:

Allah tarafından vahiy yoluyla gönderilen kitaplar, sayfalar.

Sâir: Diğer, başka.

Tâat: Dinin emir ve yasaklarına itaat etme, boyun etme; kulluk.

Zihayat: Canlı varlık.

Ziyadeleşmek: Artmak, çoğalmak.

kâbuslu olur, gider.¹ Hem akrabasına, hem vatanına, hem millete muzır bir serseri hükmüne geçirmeye sebebiyet verir.

Eğer mahpus, zulmen mahkûm olmuş ise; farz namazını kılmak şartıyla her bir saati, birgün ibadet hükmünde olduğu gibi, o hapis onun hakkında bir çilehâne-i uzlet olup eski zamanda mağaralara girerek ibadet eden münzevî sâlihlerden sayılabilirler.

Eğer fakir veya ihtiyar veya hasta ve iman hakikatlerine müştâk ise; farzını yapmak ve tevbe etmek şartıyla her bir saatleri dahi yirmişer saat ibadet olup, hapis ona bir istirahathâne ve merhametkârâne ona bakan dostlar için bir muhabbethâne, bir terbiyehâne, bir dershâne hükmüne geçer. O hapiste durmakla haricindeki müşevveş –her tarafta günahların hücumlarına maruz– serbestiyetten daha ziyade hoşlanabilir; hapisten tam terbiye alır. Çıktığı zaman bir katil, bir

¹ Bkz.: “Rabbiniz şöyle ilan buyurdu: ‘Eğer şükrederseniz, Ben nimetlerimi daha da artırırım, ama nankörlük ederseniz haberiniz olsun ki azabım pek şiddetlidir!’” (İbrahim Sûresi, 14/7).

Çilehâne-i uzlet: Dervişlerin, müritlerin nefis terbiyesi için az yiyip, az uyuyup çokça nafile ibadet ettikleri تنها, dar, loş mekân.

Merhametkârâne: Merhametli bir şekilde.

Muhabbethâne: Sevgi yuvası.

Muzır: Zarar veren, zararı dokunan.

Münzevî: İnsanlardan uzaklaşıp, tek başına yaşayan kimse.

Müşevveş: Karmakarışık, dağınık.

Müştâk: Arzulu, istekli.

Sâlih: Dinin emirlerine uyan, iyi ve güzel işler yapan.

müntakim olarak değil; belki tevbekâr, tecrübeli, terbiyeli, millete menfaatli bir adam çıkar. Hatta Denizli hapsindeki zâtların az bir zamanda Nurlar'dan fevkalâde hüsn-ü ahlâk dersini alanlarını gören bazı alâkadar zâtlar demişler ki; "Terbiye için on beş sene hapse atmaktansa, on beş hafta Risale-i Nur dersini alsalar, daha ziyade onları ıslah eder."

Madem ölüm ölmüyor.. ve ecel gizlidir,¹ her vakit gelebilir.. ve madem kabir kapanmıyor, kafile kafile arkasından gelenler oraya girip kayboluyorlar.. ve madem bu hayat-ı dünyeviye gayet süratle gidiyor.. ve madem ölüm, ehl-i iman hakkında idam-ı ebedîden terhis tezkeresine çevrildiğini, hakikat-i Kur'âniye ile Risale-i Nur, güneş gibi göstermiş² ve ehl-i dalâlet ve sefâhet

¹ Ölümüm gizli ve kaçınılmaz olduğuna dair bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/185; Nisâ Sûresi, 4/78; Lokman Sûresi, 31/34; ...

² Müminler için ölümün ebedî bir yok oluş olmadığını ifade eden âyetler için bkz.: Bakara Sûresi, 2/156; A'râf Sûresi, 7/121-126; Müminün Sûresi, 23/60; Şuarâ Sûresi, 26/47-51; Fecr Sûresi, 89/27-30.

Alâkadar: Alâka gösteren, ilgili.

Ehl-i dalâlet ve sefâhet: Doğru yoldan ayrılan, haram helal demeden zevk peşinde olan günahkâr kimseler.

Ehl-i iman: Müminler.

Hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın bildirdiği hakikat.

Hüsn-ü ahlâk: Ahlâk, huy güzelliği.

Islah etmek: İyileştirmek, düzeltmek.

İdam-ı ebedî: Ebedî yokluk. Sahip olduğu her şeyi ebediyen kaybetme.

Müntakim: İntikam alan, oç alan.

Terhis tezkeresi: Askerliğin tamamlanmış olduğunu gösteren belge.

Tevbekâr: Tevbe eden.

hakkında –göz ile görüldüğü gibi– bir idam-ı ebedîdir, bütün mahbubatından ve mevcudâtтан bir firâk-ı lâ-yezâlîdir.

Elbette ve elbette, hiçbir şüphe kalmaz ki; en bahtiyar odur ki, sabır içinde şükredip¹ hapis müddetinden tam istifade ederek, Nurlar dersini alarak, istikamet dairesinde imanına ve Kur'ân'a hizmete çalışır.

Ey zevk ve lezzete mübtelâ insan! Ben yetmiş yaşında binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hâdiselerle aynelyakîn bildim ki; hakikî zevk ve elemsiz lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattaki saadet, yalnız imandadır ve iman hakikatleri dairesinde bulunur. Yoksa dünyevî bir lezzette çok elemeler var. Bir üzüm tanesi yedirir, on tokat vurur, hayatın lezzetini kaçıır.

Ey hapis musibetine düşen bîcâreler! Madem dünyanız ağlıyor ve hayatınız acılaştı; çalışınız, âhiretiniz dahi ağlamasın.. ve hayat-ı bâkiyeniz gülsün, tatlılaşsın. Hapisten istifade ediniz. Nasıl bazen ağır şerâit

¹ “Sabır içinde şükretmek” tabiri ile ilgili bkz: İbrahim Sûresi, 14/5; Lokman Sûresi, 31/31; Sebe Sûresi, 34/19; Şûrâ Sûresi, 42/33.

Aynelyakîn: Gözle görerek öğrenme, bilme.

Firâk-ı lâyezâlî: Sonu gelmez ayrılık.

Hayat-ı bâkiye: Sonsuz hayat.

Hüccet: Delil.

Mahbubat: Sevgililer, sevilenler.

Mevcudât: Varlıklar.

Şerâit: Şartlar.

altında düşman karşısında bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir;¹ öyle de sizin ağır şerâit altında her bir saat ibadet zahmeti, çok saatler olup o zahmetleri rahmetlere çevirir.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ² ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ³

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Hapis musibetine düşenlere ve onlara merhametkârâne, sadâkatle hariçten gelen erzaklarına nezaret ve yardım edenlere kuvvetli bir teselliyi Üç Nokta'da beyan edeceğim.

Birinci Nokta: Hapiste geçen ömür günleri, her bir gün on gün kadar bir ibadet kazandırabilir.. ve fânî saatleri, meyveleri cihetiyle mânen bâkî saatlere çevirebilir.. ve beş-on sene ceza, milyonlar sene haps-i ebedîden

¹ Bkz.: Buhârî, *Cihâd* 5, 73; Müslim, *İmâre* 112-115, 163.

² "O yüce Zât'ın adıyla."

³ "Hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (İsrâ Sûresi, 17/44).

Bâkî: Dâimî, sonsuz.

Erzak: Rızıklar.

Haps-i ebedî: Dâimî hapis, cehennem hayatı.

Fânî: Gelip geçici.

Mânen: Mânevî yönden, ruhî bakımdan.

Merhametkârâne: Merhametli bir şekilde.

Nezaret etmek: Gözetmek.

kurtulmaya vesile olabilir.¹ İşte ehl-i iman için bu pek büyük ve çok kıymetli kazancın şartı, *farz namazını kılmak.. ve hapse sebebiyet veren günahlardan tevbe etmek.. ve sabır içinde şükretmektir.* Zaten hapis çok günahlara mânidir, meydan vermiyor.

İkinci Nokta: Zevâl-i lezzet elem olduğu gibi, zevâl-i elem dahi lezzettir. Evet, herkes geçmiş lezzetli, safalı günlerini düşünse teessüf ve tahassür elem-i mânevîsini hissedip “Eyvah!” der ve geçmiş, musibetli, elemli günlerini tahattur etse zevâlinde bir mânevî lezzet hisseder ki; “Elhamdülillâh, şükür! O belâ, sevabını bıraktı, gitti.” der, ferah ile teneffüs eder. Demek bir saat muvakkat elem, zevâliyle ruhta bir mânevî lezzet bırakır.. ve lezzetli saat, bilâkis elem bırakır.

Madem hakikat budur.. ve madem geçmiş musibet saatleri, elemli ile beraber mâdum ve yok olmuş.. ve

---

¹ İşlediği suçtan dolayı dünyada cezalandırılmış kimse için, bunun keffâret sayılacağına dair bkz.: Buhârî, *İman* 11, *Ahkâm* 49, *Hudûd* 8, *Tefsîru sûre (60) 3*, *Menâkibü'l-ensâr* 43; Müslim, *Hudûd* 41.

Elem-i manevî: Vicdan azabı, manevî elem.

Mâdum: Yok olan, mevcut olmayan.

Muvakkat: Geçici.

Tahassür: Çok istenilen ve ele geçirilemeyen şeye üzülmeye.

Tahattur etmek: Hatırlamak.

Teessüf: Üzüntü, keder.

Teneffüs etmek: Soluk almak.

Zevâl: Bitme, yok olma.

Zevâl-i elem: Çekilen acının, duyulan elemin bitmesi, yok olması.

Zevâl-i lezzet: Alınan lezzetin, tadın kaybolup gitmesi.

gelecek belâ günleri, şimdi mâdum ve yoktur.. ve yoktan elem yok ve mâdumdan elem gelmez. Mesela birkaç gün evvel aç ve susuz olmasından, bir-iki gün sonra aç ve susuz olmak ihtimâline, bugün onlar niyetiyle mütemâdiyen ekmek yese ve su içse, ne derece divaneliktir. Aynen öyle de geçmiş ve gelecek elemli saatleri –ki hiç ve mâdum ve yok olmuşlar– şimdi onları düşünüp sabırsızlık göstermek ve kusurlu nefsinı bırakıp, Allah’tan şekvâ etmek gibi “Of, of!” demek divaneliktir. Eğer sağa-sola yani geçmiş ve geleceğe karşı sabır kuvvetini dağıtmazsa ve hazır saate ve o güne karşı tutsa, tam kâfi gelir. Sıkıntı ondan bire iner...

Hatta şekvâ olmasın, ben bu üçüncü Medrese-i Yusufiye’de, birkaç gün zarfında, hiç ömrümde görmediğim maddî ve mânevî sıkıntılı, hastalıklı musibetimde, hususan *Nur’un hizmetinden mahrumiyetimden gelen me’yusiyet ve kalbî ve ruhî sıkıntılar beni ezdiği sırada*, inâyet-i ilâhiye bu mezkûr hakikati gösterdi. Ben de sıkıntılı hastalığımın ve hapsimden razı oldum. Çünkü

Divanelik: Delilik, aptallık.

İnâyet-i ilâhiye: Allah’ın yardımı.

Medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf’un (a.s.) zulüm, iftira sebebiyle haksızca senelerce zindanda kalmasından kinâye olarak, aynı kaderi paylaşanların nefsi terbiye ve terakkiye vesile olduğu için hapsedildikleri yere verdikleri isim.

Me’yusiyet: Ümitsizlik.

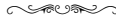
Mezkûr: Anılan, geçen.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak.

Şekvâ etmek: Şikâyet etmek.

benim gibi kabir kapısında bir biçâyeye gafletle geçebilir bir saatini on saat ibadet saatleri yapmak büyük bir kâdır diye şükreyledim.

Üçüncü Nokta: Şefkatkârâne hizmetiyle yardım etmek ve muhtaç oldukları rızıklarını ellerine vermek ve mânevî yaralarına tesellilerle merhem sürmekte az bir amel ile büyük bir kazanç var. Ve dışarıdan gelen yemeklerini onlara vermek, aynı yemek kadar o gardiyan ve gardiyan ile beraber dâhilde ve hariçte biçâyehane mahpuslara çalışanlara bir sadaka hükmünde defter-i hasenâtına yazılır.¹ Hususan musibettede, ihtiyar veya hasta veya fakir veya garip olsa, o sadaka-yı mâneviyenin sevabını çok ziyadeleştirir. *İşte bu kıymetli kazancın şartı, farz namazını kılmaktır; tâ ki o hizmeti, lillâh için olsun. Hem bir şartı da sadâkat ve şefkat ve sevinçle ve minnet etmemek tarzda yardımlarına koşmaktır.*

¹ Bir hayra sebep olana, onu yapan kadar mükâfat verileceğine dair bkz.: Müslim, *İmâre* 133; Tirmizî, *İlim* 14; Ebû Dâvûd, *Edeb* 114-115; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 4/120, 5/273.

Defter-i hasenât: Sevaplar defteri.

Lillâh: Allah için, Allah rızası için.

Minnet etmemek: Başa kakmamak.

Sadaka-yı mâneviye: Maddî olmayan, niyet ve sevap açısından sadaka yerine geçen emek.

Şefkatkârâne: Şefkatli bir şekilde.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Ey Hapis Arkadaşlarım ve Din Kardeşlerim!

Size, hem dünya azabından, hem âhiret azabından kurtaracak bir hakikati beyan etmek, kalbime ihtar edildi. O da şudur:

Mesela birisi, birisinin kardeşini veya bir akrabasını öldürmüştü. Bir dakika intikam lezzetiyle bir katl, milyonlar dakika hem kalbî sıkıntı, hem hapis azabını çeker. Ve maktulün akrabası dahi intikam endişesiyle ve karşısında düşmanını düşünmesiyle hayatının lezzetini ve ömrünün zevkini kaçıırır. Hem korku, hem hiddet azabını çekiyor. Bunun tek bir çaresi var, o da Kur'ân'ın emrettiği ve hak ve hakikat ve maslahat ve

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44)

³ Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun.

İhtar: Hatırlatma.

Katl: Öldürme.

Maktul: Öldürülen, öldürülmüş kimse.

Maslahat: Fayda, menfaat. Hukukta: Şahıs veya toplumun faydalarını sağlama ve zararlardan da koruma prensibi.

*insaniyet ve İslâmiyet'in iktiza ve teşvik ettikleri, barışmak ve musâlaha etmektir.*¹

Evet, hakikat ve maslahat sulhtur. Çünkü ecel birdir, değişmez.² O maktul, her hâlde ecel geldiğinden daha dünyada kalmayacaktı. O katil ise o kaza-yı ilâhîye vâsita olmuş. Eğer barışmak olmazsa, iki taraf da daima korku ve intikam azabını çekerler. Onun içindir ki; bir müminin diğer bir mümine üç günden fazla küsmemesini³ İslâmiyet emrediyor. Eğer o katil, bir adâvetten ve bir kinli garazdan gelmemişse ve bir münafık o fitneye vesile olmuş ise çabuk barışmak elzemdir. Yoksa o cüz'î musibet büyük olur, devam eder. Eğer barışsalar ve öldüren tevbe etse ve maktule her vakit dua etse, o hâlde her iki taraf çok kazanırlar ve kardeş gibi olurlar. Bir gitmiş kardeşe bedel,

¹ Bkz.: "Müminler sadece kardeşlerdir. O hâlde ihtilâf eden kardeşlerini-zin arasını düzeltin..." (Hucurât Sûresi, 49/10); "Barışma, elbette daha hayırlıdır." (Nisâ Sûresi, 4/128).

² Bkz.: Nahl Sûresi, 16/61; Münâfikûn Sûresi, 63/11.

³ Bu hususu ifade eden hadis-i şerif için bkz.: Buhârî, *Edeb* 57, 62, *İsti'zân* 9; Müslim, *Birr* 23-26.

Adavet: Düşmanlık.

Cüz'î: Küçük, pek az.

Elzem: Yapılması en gerekli olan.

Garaz: Kötü kasıt.

İktiza etmek: Gerektirmek.

Kaza-yı ilâhî: Cenâb-ı Hakk'ın ezelde takdir ettiği, günü gelince de gerçekleşen hüküm, hâdise.

Musâlaha: Uzlaşma, anlaşma, sulh olma.

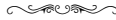
Münafık: Ağzıyla dine inandığını söyleyip kalbiyle inkâr eden, iki yüzlü.

Sulh: Barış, uzlaşma, uyuşma.

birkaç dindar kardeşleri kazanır. Kazâ ve kader-i ilâhîye teslim olup düşmanını affeder. Ve bilhassa madem Risale-i Nur dersini dinlemişler, elbette mâbeynlerinde bulunan bütün küsmekleri bırakmaya, hem maslahat ve istirahat-i şahsiye ve umumiye, hem Nur dairesindeki uhuvvet iktiza ediyorlar.

Nasıl ki Denizli hapsinde birbirine düşman bütün mahpuslar, Nurlar dersiyile birbirlerine kardeş oldular ve bizim beraatımıza bir sebep olup –hatta dinsizlere, serserilere de– o mahpuslar hakkında “mâşallah, bârekâllah” dedirttiler, o mahpuslar tam teneffüs ettiler. Ben burada gördüm ki, bir tek adamın yüzünden yüz adam sıkıntı çekip beraber teneffüse çıkmıyorlar. Onlara zulüm olur. Mert, vicdanlı bir mümin, küçük ve cüz’î bir hata veya menfaatle yüzer zararı ehl-i imana vermez. Eğer hata etse, verse, çabuk tevbe etmek lâzımdır.

Bârekâllah: “Allah mübârek etsin, bereketli kılsın” anlamında bir dua cümlesi.

Beraat: Mahkemede suçsuzluğun ortaya çıkması.

İstirahat-i şahsiye ve umumiye: Ferdin ve toplumun huzuru.

Kader-i ilâhî: Allah’ın takdiri.

Mâbeyn: Ara.

Mâşallah: Hayret ve memnunluk uyandıran hâller karşısında, ‘Allah ne güzel dilemiş ve yapmış!’ manasında bir ifade.

Uhuvvet: Kardeşlik.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Aziz, Yeni Kardeşlerim ve Eski Mahpuslar!

Benim kat'î kanaatim gelmiş ki; buraya girmemizin inâyet-i ilâhiye cihetinde bir ehemmiyetli sebebi sizsiniz. Yani Nurlar tesellileriyle ve imanın hakikatleriyle sizi bu hapis musibetinin sıkıntılarında ve dünyevî çok zararlarından ve boşu boşuna gam ve hüzn ile giden hayatınızı faydasızlıktan, bâd-i hevâ zâyî olmasından ve dünyanızın ağlaması gibi âhiretinizi ağlamaktan kurtarıp tam bir teselli size vermektir.

Madem hakikat budur; elbette siz dahi, Denizli mahpusları ve Nur talebeleri gibi birbirinize kardeş olmanız lâzımdır. Görüyorsunuz ki; bir bıçak içinize girmek ve birbirinize tecavüz etmemek için dışarıdan gelen bütün eşyanız ve yemek ve ekmeğinizi ve çorbanızı karıştırıyorlar. Size sadâkatle hizmet eden gardiyanlar

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44).

³ Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun.

Bâdiheva: Boşu boşuna.

Tecavüz etmek: Saldırmak.

İnâyet-i ilâhiye: Allah'ın yardımı.

Zâyî olmak: Kaybolup gitmek.

çok zahmet çekiyorlar. Hem siz beraber teneffüse çıkmıyorsunuz, güya canavar ve vahşi gibi birbirinize saldıracaksınız. İşte şimdi sizin gibi fitrî kahramanlık damarını taşıyan yeni arkadaşlar, bu zamanda mânevî büyük bir kahramanlık ile heyet-i idareye deyiniz ki: “Değil elimize bıçak, belki mavzer ve rovelver de verilse, hem emir de verilse, biz bu bîçâre ve bizim gibi musibettede arkadaşlarımıza dokunmayacağız. Eskiden yüz düşmanlık ve adâvetimiz dahi olsa da, onları helâl edip hatırlarını kırılmaya çalışacağımıza, Kur’ân’ın ve imanın ve uhuvvet-i İslâmiyenin ve maslahatımızın emriyle ve irşadıyla karar verdik.” diyerek, bu hapsi bir mübarek dershâneye çeviriniz.

Adavet: Düşmanlık.

Bîçâre: Çaresiz.

Fitri: Yaratılıştan gelen.

Mavzer: Tüfek. Mavzer adında bir Alman’ın yaptığı savaş tüfeği.

Musibettede: Felâkete uğramış.

Rovolver: Tabanca. Altı patlar denilen, altı mermi alan tabanca.

Uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.

*On Üçüncü Söz'ün
İkinci Makam'ının Zeyli*

**Leyle-i Kadir'de İhtar Edilen
Bir Mesele-i Mühimme**

Leyle-i Kadir'de kalbe gelen pek uzun ve geniş bir hakikate pek kısaca bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Nev-i beşer, bu son Harb-i Umumî'nin eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdadıyla.. ve merhametsiz tahribatıyla.. ve bir tek düşmanın yüzünden yüzer mâsumu perişan etmesiyle ve mağlupların dehşetli me'yusiyetleriyle.. ve galiplerin dehşetli telâş ve hâkimiyetlerini muhafaza ve büyük tahribatlarını tâmir edememelerinden gelen dehşetli vicdan azaplarıyla.. ve dünya hayatının bütün bütün fânî ve muvakkat olması ve medeniyet fantaziyelerinin aldatıcı ve uyutucu olduğu umuma görünmesiyle.. ve fitrat-ı beşeriyedeki yüksek istidadatın, mahiyet-i insaniyesinin umumî bir surette dehşetli yaralanmasıyla.. ve gaflet

---

Eşedd-i istibdad: En şiddetli baskı.

Eşedd-i zulüm: En şiddetli zulüm.

Fânî: Gelip geçici, sonlu.

Fitrat-ı beşeriyeye: İnsan yaratılışı.

Harb-i Umumî: İkinci Dünya Savaşı.

İstidâdât: Kabiliyetler.

Leyle-i Kadir: Kadir gecesi.

Mahiyet-i insaniye: İnsanın mahiyeti.

Mesele-i mühimme: Önemli mesele.

Me'yusiyet: Ümitsizlik.

Muvakkat: Geçici.

Nev-i beşer: İnsan türü.

Zeyl: Ek.

ve dalâletin, sert ve sağır olan tabiatın Kur'ân'ın elmas kılıcı altında parçalanmasıyla.. ve gaflet ve dalâletin en boğucu, aldatici, en geniş perdesi olan siyaset-i rûy-i zeminin pek çirkin, pek gaddarâne hakikî sureti görünmesiyle.. elbette ve elbette hiçbir şüphe yok ki, şimalde, garpta, Amerika'da emareleri görüldüğüne binâen, nev-i beşerin mâşuk-u mecazîsi olan hayat-ı dünyeviyesi böyle çirkin ve geçici olmasından, fitrat-ı beşerin hakikî sevdiği ve aradığı hayat-ı bâkiyeyi bütün kuvvetiyle arayacak... ve elbette, hiç şüphe yok ki, bin üç yüz altmış senede her asırda üç yüz elli milyon şâkirdi bulunan ve her hükmüne ve dâvâsına milyonlar ehl-i hakikat tasdikle imza basan ve her dakikada milyonlar hâfızların kalbinde kudsiyetle bulunup lisanlarıyla beşere ders veren ve hiçbir kitapta emsali bulunmayan bir tarzda beşer için hayat-ı bâkiyeyi ve saadet-i ebediyeyi müjde verip bütün beşerin yaralarını tedavi eden Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın şiddetli,

Ehl-i hakikat: Meselenin doğrusunu, aslını bilenler.

Emsâl: Benzerler.

Gaddarâne: İnsafsızcasına.

Garp: Batı.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: İfade ve açıklamalarıyla mu'cize olan Kur'ân.

Mâşuk-u mecazî: Gerçek olmayan sevgili.

Saadet-i ebediye: Sonsuz mutluluk.

Siyaset-i rûy-i zemin: Dünya siyaseti.

Şâkirt: Öğrenci, talebe.

Şimal: Kuzey.

Tasdik: Onay, kabul etme, inanma.

kuvvetli ve tekrarlı binler âyâtıyla belki sarihan ve işareten on binler defa dâvâ edip, haber verip, sarsılmaz kat'î delillerle, şüphe götürmez hadsiz hüccetlerle hayat-ı bâkiyeyi katiyetle müjde ve saadet-i ebediyeyi ders vermesi.. elbette nev-i beşer bütün bütün aklını kaybetmezse ve maddî ve mânevî bir kıyamet başlarında kopmazsa; İsveç, Norveç, Finlandiya ve İngiltere'nin Kur'ân'ı kabule çalışmış meşhur hatipleri ve din-i hakkı arayan Amerika'nın çok ehemmiyetli dinî cemiyeti gibi, rûy-i zeminin kıtaları ve hükûmetleri, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ı arayacaklar ve hakikatlerini anladıktan sonra bütün ruh u canlarıyla sarılacaklar. Çünkü bu hakikat noktasında kat'iyen Kur'ân'ın misli yoktur ve olamaz ve hiçbir şey bu mu'cize-i ekberin yerini tutamaz.

Sâniyen: Madem Risale-i Nur o mu'cize-i kübrânın elinde bir elmas kılıç hükmünde hizmetini göstermiş ve en muannid düşmanları teslim mecbur etmiş. Hem kalbi, hem ruhu, hatta hissiyatı tam tenvir edecek ve ilâçlarını

Âyât: Âyetler.

Din-i hak: Hak din.

Hissiyat: Duygular, hisler.

Hüccet: Delil.

İşareten: İşaret ile.

Kat'iyet: Kesinlik.

Misil: Eş, benzer.

Mu'cize-i ekber / Mu'cize-i kübrâ:

En büyük mu'cize.

Muannid: İnatçı.

Rûy-i zemin: Yeryüzü.

Sâniyen: İkinci olarak.

Sarihan: Açıkça.

Tenvir etmek: Aydınlatmak.

verecek bir tarzda hazine-i Kur'âniyenin dellâllığını yapan ve ondan başka me'haz ve mercii olmayan bir mu'cize-i mâneviyesi bulunan Risale-i Nur o vazifeyi tam yapıyor ve aleyhinde dehşetli propagandalara ve gayet muannid zındıklara tam galebe çalmış ve dalâletin en sert kuvvetli kalesi olan tabiatı, *Tabiat Risalesi*'yle parça parça etmiş ve gafletin en kalın ve boğucu ve geniş daire-i âfâkında ve fennin en geniş perdelerinde *Asâ-yı Musa*'daki Meyve'nin Altıncı Meselesi ve Birinci ve İkinci, Üçüncü ve Sekizinci Hüccetleriyle gayet parlak bir tarzda gafleti dağıtıp nur-u tevhidi göstermiş.

Elbette bizlere lâzım ve millete elzemdir ki; *şimdi resmen izin verilen din tedrisâtı için hususî dershâneler açılmasına ve izin verilmesine binâen, Nur şâkirtleri, mümkün olduğu kadar her yerde küçücük bir dershâne-i Nuriye açmak lâzımdır. Gerçi herkes kendi kendine bir derece istifade eder, fakat herkes her meselesini tam anlamaz. Hem iman hakikatlerinin izahı olduğu*

Daire-i âfâk: Etraf, çevre.

Dalâlet: Doğru yoldan çıkmak.

Dellâl: Bir haberi halka yüksek sesle duyuran kişi.

Elzem: En lüzumlu.

Fen: Teknik.

Hazine-i Kur'âniye: Kur'ân hazinesi.

Me'haz: Kaynak.

Merci: Dönülecek yer.

Mu'cize-i mâneviye: Mânevî mu'cize.

Nur-u tevhid: Tevhid nuru.

Tedrisât: Öğretim.

Zındık: Dinsiz.

için hem ilim, hem mârifetullâh, hem huzur, hem ibadettir.

Eski medreselerde beş-on seneye mukabil, inşallah Nur medreseleri, beş-on haftada aynı neticeyi temin edecek ve yirmi senedir ediyor. Ve hem hükûmet ve millet ve vatan, hem hayat-ı dünyeviyesine ve siyasiyesine ve uhreviyesine pek çok faydası bulunan bu Kur'ân lemeâtlarına ve dellâlı bulunan Risale-i Nur'a değil ilişmek, tamamiyle terviç ve neşrine çalışmaları elzemdendir ki, geçen dehşetli günahlara keffâret ve gelecek müthiş belâlara ve anarşistliğe bir sed olabilsin.

Said Nursî

Hayat-ı dünyeviye ve siyasiye ve uhreviye: Dünyevî, siyasî ve uhrevî hayat.

Keffâret: Günahların affına vesile olması için yapılan şey.

Lemeât: Parıltılar.

Mârifetullâh: Allah'ı sıfat, isim ve fiilleriyle tanımak, bilmek. Kalb ve vicdan kültürü.

Terviç: Revaç verme, ilgiyi arttırma.

[Yirmi Altıncı Lem'a'dan]

Yedinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığımın başlangıcında, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâb ettiği hengâm-da, Ankara'daki ehl-i dünya, beni Eski Said zannedip oraya istediler; gittim. Güz mevsiminin âhirllerinde Ankara'nın benden çok ziyâde ihtiyarlanmış, yıpranmış, eskimiş kalesinin başına çıktım. O kale, tahaccür etmiş hâdisât-ı tarihiye sûretinde bana göründü. Senenin ihtiyarlık mevsimiyle benim ihtiyarlığım, kalenin ihtiyarlığı, beşerin ihtiyarlığı, şanlı Osmanlı Devleti'nin ihtiyarlığı ve Hilâfet saltanatının vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı; bana gayet hazîn ve rikkatli ve firkatli bir hâlet içinde, o yüksek kalede geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına baktırdı ve baktım. Birbiri içinde beni ihata eden dört-beş ihtiyarlık karanlıkları içinde, Ankara'da en kara bir hâlet-i ruhiye hissettiğimden,^{1(Hâşiye)} bir nur, bir teselli, bir rica aradım.

---

1 Hâşiye: O zaman bu hâlet-i ruhiye Farisî bir münâcât sûretinde Ankara'da Hubab Risalesi'nde tab' edilmiştir.

Ehl-i dünya: Dünyaya dalıp, âhireti düşünmeyenler.

Farisî: Farsça.

Firkat: Ayrılık, firâk, hasret.

Hâdisât-ı tarihiye: Tarihî olaylar.

Hâlet-i ruhiye: Ruh hâli.

Hazîn: Hüzünlü, üzüntülü.

Hengâm: Zaman.

İnkılâb etmek: Dönüşmek.

Münâcât: Niyaz etme, içten içe yalvarma.

Rikkat: Acıma, incelik, yufka yüreklilik.

Tab' edilmek: Basılmak.

Tahaccür etmek: Taşlaşmak.

Sağa, yani mâzi olan geçmiş zamana bakıp teselli ararken; bana mâzi, pederimin ve ecdadımın ve nev'imın bir mezar-ı ekberi sûretinde göründü, teselli yerine vahşet verdi.

Sol tarafım olan istikbale derman ararken baktım. Gördüm ki; benim ve emsalimin ve nesl-i âtinin büyük ve karanlıklı bir kabri sûretinde göründü, ünsiyet yerine dehşet verdi.

Sağ ile soldan tevahhuş edip hazır günüme baktım. O gafletli ve tarihvârî nazarıma o hazır gün, yarım ölmekte ve hareket-i mezbuhanedeki ızdırıp çeken cismimin cenazesini taşıyan bir tabut sûretinde göründü.

Sonra bu cihetten dahi me'yus olunca, başımı kaldırıp ömrümün ağacının başına baktım. Gördüm ki; o ağacın tek bir meyvesi var, o da benim cenazemdir; o ağaç üstünde duruyor, bana bakıyor.

O cihetten dahi tevahhuş edip başımı aşağıya eğdim, o ömür ağacının aşağısına, köküne baktım. Gördüm ki;

Ecdat: Atalar, dedeler.

Emsâl: Benzerler.

Hareket-i mezbuhanê: Can çekişirken meydana gelen hareket.

Me'yus olmak: Ümitsizliğe kapılmak.

Mezar-ı ekber: Büyük mezarlık.

Nesl-i âti: Gelecek nesil.

Nev': Tür, cins.

Tarihvârî: Tarih gibi.

Tevahhuş: Ürkme, çekinme.

Ünsiyet: Ülfet, dostluk.

Vahşet: Yalnızlık, ıssızlık.

o aşağıda olan toprak, kemiklerimin toprağıyla, mebde-i hilkatimin toprağı birbirine karışmış bir sûrette ayaklar altında çiğneniyor gördüm. O da derman değil, belki derdime dert kattı.

Sonra mecburiyetle arkama baktım. Gördüm ki; esas-sız, fânî olan dünya, hiçlik derelerinde ve yokluk zulümâtında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem ararken, zehir ilâve etti.

O cihette dahi hayır göremediğimden ön tarafıma baktım; ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki; kabir kapısı tam yolumun üstünde açık görünüp, ağzını açmış bana bakıyor. Onun arkasında ebed tarafına giden cadde ve o caddede giden kabileler uzaktan uzağa nazara çarpıyor.

Ve bu altı cihetten gelen dehşetlere karşı bana noktayı istinad ve silâh-ı müdâfaa olacak, cüz'î bir cüz-ü ihtiyârîden başka bir şey elimde yoktu. O hadsiz a'dâ ve hesapsız muzır şeylere karşı tek bir silâh-ı insanî olan o cüz-ü ihtiyârî; hem nâkıs, hem kısa, hem âciz, hem îcâdsız

---

A'dâ: Düşmanlar.

Cüz-ü ihtiyârî: İnsan iradesi, herhangi bir şeyi yapmak veya yapmamak hususunda bir tarafı tercih etmek serbestliği.

Îcad: Var etme, vücûda getirme.

Mebde-i hilkat: Yaratılışın başlangıcı.

Muzır: Zararlı, zarar veren.

Nâkıs: Noksan, eksik.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası, güvenecek, dayanacak yer.

Silâh-ı insanî: İnsana ait silâh.

Silâh-ı müdâfaa: Savunma silâhı.

Zulümât: Karanlıklar.

olduğundan, kesbden başka bir şey elinden gelmez. Ne geçmiş zamana geçebilir, tâ ondan bana gelen hüznüleri sustursun ve ne de istikbale hulûl edebilir, tâ ondan gelen korkuları men etsin. Geçmiş ve geleceklere âit emellerime ve elemelerime faydası olmadığını gördüm.

Bu altı cihetten gelen dehşet ve vahşet ve karanlık ve me'yusiyet içinde çırpındığım hengâmda, birden Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın semâsında parlayan iman nurları imdadına yetişti. O altı ciheti o kadar tenvir edip ışıklandırdı ki; gördüğüm o vahşetler, o karanlıklar yüz derece tezâuf etse idi, yine o nur, onlara karşı kâfi ve vâfi idi. Bütün o dehşetleri birer birer teselliye ve o vahşetleri birer birer ünsiyete çevirdi. Şöyle ki:

İman, o vahşetli geçmiş zamanın mezar-ı ekber sûretini yırtıp, ünsiyetli bir meclis-i münevver ve bir mecma-ı ahbab olduğunu biaynelyakîn, bihakkalyakîn gösterdi.

Biaynelyakîn: Bir şeyi bizzat gözüyle görüp hakkında bilgi sahibi olmak, görerek bilmek.

Bihakkalyakîn: Bir şeyi bizzat tadarak, yaşayarak hiç şüphesi kalmayacak şekilde bilmek.

Hulûl etmek: Geçmek, nüfuz etmek, girmek.

Kesb: Kazanma, elde etme.

Meclis-i münevver: Aydınlar toplantısı.

Mecma-ı ahbab: Dostların toplandığı yer.

Me'yusiyet: Ümitsizlik.

Mezar-ı ekber: Büyük mezarlık.

Tenvir etmek: Aydınlatmak, nurlandırmak.

Tezâuf etmek: Artmak, katlanmak.

Ünsiyet: Ülfet, dostluk.

Vâfi: Tam, yeterli.

Hem iman, bir kabir-i ekber sûretinde nazar-ı gaflete görünen gelecek zamanı, sevimli saadet saraylarında bir ziyafet-i rahmâniye meclisi sûretinde biilmelyakîn gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gaflete bir tabut vaziyetinde görünen hazır zamanı ve o hazır günün tabutiyyet şeklini kırıp, o hazır gün uhrevî bir ticaretgâh dükkânı ve şâşaalı bir misafirhâne-i rahmânî sûretinde bilmüşâhede gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvesi cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzed olan ruhumun, eskimiş yuvasından yıldızlarda gezmek için çıktığını biilmelyakîn gösterdi.

Hem iman, kemiklerimle, mebde-i hilkatimin toprağı, ayak altında ehemmiyetsiz mahvolmuş kemikler olmadığını; belki o toprak, rahmet kapısı ve cennet salonunun bir perdesi olduğunu sırr-ı iman ile gösterdi.

Biilmelyakîn: Bir şeyi görüp delile dayanarak bilmek.

Bilmüşâhede: Bizzat şahit olarak, görerek.

Kabr-i ekber: Büyük mezar.

Mazhar olmak: Nâil olmak, erişmek, şereflemek.

Mebde-i hilkat: Yaratılışın başlangıcı.

Misafirhâne-i rahmânî: Cenâb-ı Hakk'ın Rahmân sıfatına lâyük

olan zaman misafirhânesi.

Nazar-ı gaflet: Gerçekten habersiz birinin bakışıyla görme, gerçek dışı.

Sırr-ı iman: İman sırrı.

Şâşaa: Parlaklık, debdebe, ihtişam.

Tabutiyyet: Tabut olma hâli.

Ticaretgâh: Alışveriş merkezi.

Ziyafet-i rahmâniye: Allah'ın ziyafeti.

Hem iman, nazar-ı gafletle, arkamda, hiçlikte, yokluk karanlığında yuvarlanan dünyanın vaziyetini sırr-ı Kur'ân ile gösterdi ki; o zâhirî zulümâtta yuvarlanan dünya ise; vazifesi bitmiş, mânâsını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücûdda bırakmış bir kısım mektubat-ı same-dâniye ve sahâif-i nukuş-u sübhâniye olduğunu gösterdi. Dünyanın mahiyeti ne olduğunu biilmelyakîn bildirdi.

Hem iman, ileride gözünü açıp bana bakan kabri ve kabrin arkasında ebede giden caddeyi, nur-u Kur'ân ile gösterdi ki; o kabir, kuyu kapısı değil, belki âlem-i nurun kapısıdır. Ve o yol ise hiçliğe ve ademistana değil, belki vücûda, nuristana ve saadet-i ebediyeye giden yol olduğunu tam kanaat verecek bir derecede gösterdiğinden dertlerime hem derman, hem merhem oldu.

Hem iman, o elinde pek cüz'î bir kesb bulunan cüz'î bir cüz-ü ihtiyârî yerine, o hadsiz düşman ve zulmetlere

Ademistan: Yokluk.

Âlem-i nur: Nur âlemi, âhîret.

Cüz'î: Küçük.

Cüz-ü ihtiyârî: İnsan iradesi, herhangi bir şeyi yapmak veya yapmamak hususunda bir tarafı tercih etmek serbestliği

Kesb: Çaba, emek.

Mektubat-ı samedâniye: Cenâb-ı Hakk'ın sınırsız idare ve hâkimiyetini yansıtan, birçok anlam ifade eden varlıklar.

Nuristan: Nurlu yer, cennet.

Nur-u Kur'ân: Kur'ân nuru.

Saadet-i ebediye: Ebedî mutluluk, âhîret saadeti.

Sahâif-i nukuş-u sübhâniye: İllâhî nakışlı sayfalar, Allah'ın nakşettiği sayfalar.

Sırr-ı Kur'ân: Kur'ân'ın sırrı.

Vücûd: Varlık.

Zâhirî: Görünen, görünürdeki.

karşı, gayr-i mütenâhî bir kudrete istinad etmek ve hadsiz bir rahmete intisap etmek için o cüz-ü ihtiyârînin eline bir vesika veriyor. Belki de iman, o cüz-ü ihtiyârînin elinde bir vesika oluyor. Hem o cüz-ü ihtiyârî olan silâh-ı insanî, gerçi zâtında hem kısa, hem âciz, hem noksandır. Fakat nasıl ki bir asker, cüz'î kuvvetini devlet hesabına istimâl ettiği vakit, binler derece kuvvetinden fazla işler görür; öyle de sırr-ı imanla o cüz'î cüz-ü ihtiyârî, Cenâb-ı Hak nâmına O'nun yolunda istimâl edilse, beş yüz sene genişliğinde bir cenneti dahi kazanabilir.¹

Hem iman, geçmiş ve gelecek zamana nüfuz edemeyen o cüz-ü ihtiyârînin dizginini cismin elinden alıp, kalbe ve ruha teslim eder. Ruh ve kalbin daire-i hayatı ise, cisim gibi hazır zamana münhasır olmadığından, pek çok seneler mâziden, pek çok seneler istikbalden daire-i hayatına dâhil olduğundan; o cüz-ü ihtiyârî, cüz'iyetten çıkıp külliyet

¹ Cennette en alt mertebeliklerin bile, bin senelik mesafeye denk gelecek kadar bol nimetlere mazhar olduklarına dair bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre (75) 2*, *Cennet 17*; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned 2/13*, 64. Ayrıca cennetin, gökler ve yer kadar genişliğe sahip olduğuna dair bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/133; Hadîd Sûresi, 57/21.

Cüz'iyet: Hususîlik, kısmîlik.

Daire-i hayat: Hayat sahası.

Gayr-i mütenâhî: Sonsuz, sonu olmayan.

İntisap etme: Bağlanma, mensup olma.

İstimâl etmek: Kullanmak.

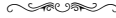
İstinad etmek: Dayanmak.

Külliyet: Küllîlik, umumîlik, genellik.

Münhasır olmak: Mahsus, sınırlı olmak.

kesbeder. Zaman-ı mâzinin en derin derelerine kuvvet-i iman ile girebildiği ve hüznünlerin zulmetlerini defedebildiği gibi; nur-u iman ile istikbalin en uzak dağlarına kadar çıkar, korkuları izâle eder.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık zahmetini çeken ihtiyar ve hemşire ihtiyareler! Mâdem, elhamdülillâh, biz ehl-i imanınız ve mâdem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var ve mâdem ihtiyarlığımız bizi bu definenin içine daha ziyâde sevk ediyor... Elbette imanlı ihtiyarlıktan şekvâ değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.

Şekizinci Rica

İhtiyarlığın alâmeti olan beyaz kıllar saçıma düştüğü bir zamanda, gençliğin derin uykusunu daha ziyâde kalınlaştıran Harb-i Umumî'nin dağdağaları ve esaretimin keşmekeşlikleri ve sonra İstanbul'a geldiğim vakit; ehemmiyetli bir şân ü şeref vaziyeti, hatta Halife'den,

---

Dağdağa: Gürültü, patırtı.

Halife: Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) halefi, vekili ve müslümanların başı, emiru'l-müminîn.

Harb-i Umumî: Dünya savaşı.

Hemşire: Kız kardeş, bacı.

İhtiyare: İhtiyar kadın.

İzale etmek: Gidermek, yok

etmek.

Keşmekeşlik: Karışıklık, karmaşıklık.

Kuvvet-i iman: İman kuvveti.

Şekvâ: Şikâyet etme, sızlanma.

Zaman-ı mâzi: Geçmiş zaman.

Zulmet: Karanlık.

Şeyhülislâm'dan, Başkumandan'dan tut, tâ medrese talebelerine kadar haddimden çok ziyâde bir hüsn-ü teveccüh ve iltifât gösterdikleri cihetle, gençlik sarhoşluğu ve o vaziyetin verdiği hâlet-i ruhiye, o uykuyu o derece kalınlaştırmıştı ki; âdetâ dünyayı dâimî, kendimi de lâyemûtâne dünyaya yapışmış bir vaziyet-i acîbede görüyordum.

İşte o zamanda, İstanbul'un Bayezid Câmi-i Mübarekine, Ramazan-ı Şerif'te, ihlâslı hâfızları dinlemeye gittim. Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, semâvî yüksek hitabıyla beşerin fenâsını ve zîhayatın vefatını haber veren gayet kuvvetli bir sûrette ¹ **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** fermanını, hâfızların lisanıyla ilân etti. Kulağıma girip, tâ kalbimin içine yerleşip, o pek kalın gaflet ve uyku ve sarhoşluk tabakalarını parça parça etti. Câmiden çıktım. Daha çoktan beri başımda yerleşen o eski uykunun sersemliğiyle birkaç gün başımda bir fırtına, dumanlı bir ateş ve pusulasını şaşırmış

¹ "Her nefis, ölümü tatmaktadır." (Âl-i İmran Sûresi, 3/185).

Fenâ: Yokluk, yok olma.

Hâlet-i ruhiye: Ruh hâli.

Hüsn-ü teveccüh: Saygı ile övme, takdir etme.

İltifat: Değer vermek, gönül almak.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Açıklama ve ifadesiyle mu'cize olan Kur'ân.

Lâyemûtâne: Ölümsüzcesine, ölmeyecekmişçesine.

Semâvî: Allah tarafından olan, ilâhî.

Şeyhülislâm: Osmanlı devletinde eğitim, adliye ve diyanet teşkilâtlarının başı.

Vaziyet-i acîbe: Hayret verici hâl, durum.

Zîhayat: Canlı, hayat sahibi.

gemi gibi kendimi gördüm. Aynada saçıma baktıkça, beyaz kıllar bana diyorlar: “Dikkat et!”

İşte o beyaz kılların ihtarıyla vaziyet tavazzuh etti. Baktım ki; çok güvendiğim ve ezvâkına meftun olduğum gençlik elveda diyor ve muhabbetiyle pek çok alâkadar olduğum hayat-ı dünyeviye sönmeye başlıyor ve pek çok alâkadar ve âdetâ âşık olduğum dünya, bana “Uğurlar olsun.” deyip, misafirhânedan gideceğimi ihtar ediyor. Kendisi de “Allah’a ısmarladık.” deyip, o da gitmeye hazırlanıyor. Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** âyetinin külliyyetinde: “*Nev-i insanî bir nefistir, dirilmek üzere ölecek. Ve küre-i arz dahi bir nefistir, bâkî bir sûrete girmek için o da ölecek. Dünya dahi bir nefistir, âhiret sûretine girmek için o da ölecek!*” manası, âyetin işaretinden kalbe açılıyordu.

İşte bu hâlette vaziyetime baktım ki; medar-ı ezvak olan gençlik gidiyor, menşe-i ahzân olan ihtiyarlık yerine geliyor. Ve gayet parlak ve nuranî hayat gidiyor; zâhirî karanlıklı

Ezvâk: Zevkler, keyifler.

Hâlet: Durum, hâl, vaziyet.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

İhtar: Hatırlatmak, dikkati çekmek.

Küre-i arz: Dünya, yerküre.

Medar-ı ezvâk: Zevk ve neşe sebebi.

Meftun: Gönüllü, tutkun.

Menşe-i ahzân: Hüzün kaynağı.

Nev-i insanî: İnsan türü.

Nuranî: Nurlu, parlak.

Tavazzuh etmek: Aydınlanmak, açığa çıkmak.

Zâhirî: Görünen, görünüşteki.

dehşetli ölüm, yerine gelmeye hazırlanıyor. Ve o çok sevimli ve dâimî zannedilen ve gafillerin mâşûkası olan dünya, pek süratle zevale kavuşuyor gördüm. Kendi kendimi aldatmak ve yine başımı gaflete sokmak için, İstanbul'da haddimden çok fazla gördüğüm makam-ı içtimâin ezvâkına baktım, hiçbir faydası olmadı. Bütün onların tevecühü, iltifâtı, tesellileri; yakınımnda olan kabir kapısına kadar gelebilir, orada söner. Ve şöhret-perestlerin bir gaye-i hayali olan şân ü şerefın süslü perdesi altında sakıl bir ri-yâ, soğuk bir hodfürûşluk, muvakkat bir sersemlik sûretinde gördüğümde, anladım ki; beni şimdiye kadar aldatan bu işler, hiçbir teselli veremez ve onlarda hiçbir nur yok.

Yine tam uyanmak için, Kur'ân'ın semâvî dersini işitmek üzere, yine Bayezid Câmii'ndeki hâfızları dinlemeye başladım. O vakit o semâvî dersten **وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا¹...** الخ nev'inden kudsî fermanlarla müjdeler işittim. Kur'ân'dan aldığım feyiz ile hâriçten teselli aramak değil, belki dehşet

¹ İman edenlerin müjdelendiği ayet-i kerîmeler için bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Tevbe Sûresi, 9/112; Yunus Sûresi, 10/2, 87; Ahzâb Sûresi, 33/47; Saf Sûresi, 61/13.

Feyiz: Bereket, ihsan.

Gaye-i hayal: İdeal, mefkûre, ülkü.

Hodfürûşluk: Kendini beğenme, övünme.

Makam-ı içtimâî: Sosyal statü,

makam.

Mâşûka: Sevilen, aşık olunan.

Sakıl: Ağır, sıkıntı veren, sıkıntılı.

Şöhret-perest: Şöhret düşkünü.

Zeval: Sona erme, yok olma.

ve vahşet ve me'yusiyet aldığım noktalar içinde teselliyi, ricayı, nuru aradım. Cenâb-ı Hakk'a yüz bin şükür olsun ki; ayn-ı dert içinde dermanı buldum, ayn-ı zulmet içinde nuru buldum, ayn-ı dehşet içinde teselliyi buldum.

En evvel, herkesi korkutan, en korkunç tevehhüm edilen ölümün yüzüne baktım, nur-u Kur'ân ile gördüm ki; ölümün peçesi gerçi karanlık, siyah, çirkin ise de; fakat mümin için asıl sîması nuranîdir, güzeldir gördüm. Ve çok risalelerde bu hakikati kat'î bir sûrette isbat etmişiz. Sekizinci Söz ve Yirminci Mektup gibi çok risalelerde izah ettiğimiz gibi; *ölüm idam değil, firâk değil, belki hayat-ı ebediyenin mukaddimesidir, mebdeidir ve vazife-i hayat külfetinden bir paydostur, bir terhistir, bir tebdil-i mekândır. Berzah âlemine göçmüş kabile-i ahbaba kavuşmaktır. Ve hâkezâ bunlar gibi hakikatler ile ölümün hakikî güzel sîmasını gördüm. Korkarak değil, belki bir cihetle*

Ayn-ı dehşet: Hakikî dehşet.

Ayn-ı dert: Gerçek dert, derdin tâ kendisi.

Ayn-ı zulmet: Gerçek karanlık.

Berzah âlemi: Kabir hayatı.

Firâk: Ayrılık.

Hâkeza: Bunun gibi, böylece.

Hayat-ı ebediye: Sonsuz hayat.

Kabile-i ahbap: Dostlar kafilesi, topluluğu.

Külfet: Yük, zahmet, sıkıntı.

Mebde / Mukaddime: Başlangıç.

Me'yusiyet: Ümitsiz, kederli olma hâli.

Tebdil-i mekân: Mekân değiştirmek.

Terhis: Hizmet bitiminden sonra salıverme, serbest bırakma.

Tevehhüm: Kuruntuya düşme, vehimlenme, zannetme.

Vahşet: Yalnızlık, ıssızlık, ürkütücülük.

Vazife-i hayat: Hayat vazifesi, ömür.

müştâkâne mevtin yüzüne baktım. Ehl-i tarikatça râbîta-yı mevtin bir sırrını anladım.

Sonra herkesi zevâliyle ağlatan ve herkesi kendine meftun ve müştâk eden ve günah ve gaflet ile geçen ve geçmiş gençliğime baktım; o güzel süslü çarşafı (elbisesi) içinde, gayet çirkin, sarhoş, sersem bir yüz gördüm. Eğer mahiyetini bilmeseydim birkaç sene beni sarhoş edip güldürmesine bedel, yüz sene dünyada kalsam beni ağlattıracaktı. Nasıl ki öylelerden birisi ağlayarak demiş:

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ¹

Yani: “Keşke gençliğim birgün dönseydi, ihtiyarlık benim başıma ne kadar hazîn hâller getirdiğini ona şekvâ edip söyleyecektim.”

Evet, bu zât gibi gençliğin mahiyetini bilmeyen ihtiyarlar, gençliklerini düşünüp, teessüf ve tahassürle ağlıyorlar. Hâlbuki gençlik, eğer ehl-i kalb, ehl-i huzur ve akli başında ve kalbi yerinde bulunan müminlerde olsa, ibadete ve

¹ Übşeyhî, *Müstatraf* 2/71; Câhız, *el-Beyan ve't-tebyîn* 1/429.

Ehl-i huzur: Kalbinde şüphe ve vesvese bulunmayan gönlü itmîna-na ermiş kimseler.

Ehl-i kalb: Gönül insanı.

Ehl-i tarikat: Bir tarikata intisap etmiş kimseler.

Hazîn: Hüzünlü, üzüntülü.

Müştâkâne: Arzulu ve iştiyaklı bir şekilde.

Rabîta-yı mevt: Devamlı surette insanın öleceğini hatırlaması.

Şekvâ: Şikâyet etme, sızlanma.

Tahassür: Hasret çekme, özlem.

Teessüf: Üzülme, kederlenme.

hayrâta ve ticaret-i uhreviye sarfedilse; en kuvvetli bir vesile-i ticaret ve güzel ve şirin bir vâsıta-yı hayrâtıdır. Ve o gençlik, vazife-i diniyesini bilip sû-i istîmal etmeyenlere; kıymettar, zevkli bir nimet-i ilâhiyedir. Eğer istikamet, iffet, takvâ beraber olmazsa çok tehlikeleri var. Taşkınılıklarıyla, saadet-i ebediyesini ve hayat-ı uhreviyesini zedeler, belki hayat-ı dünyeviyesini de berbat eder. Belki bir-iki sene gençlik zevkine bedel, ihtiyarlıkta çok seneler gam ve keder çeker.

Mâdem ekser insanlarda gençlik zararlı düşüyor, biz ihtiyarlar Allah'a şükretmeliyiz ki, gençlik tehlikelerinden ve zararlarından kurtulduk. *Her şey gibi, elbette gençliğin dahi lezzetleri gidecek. Eğer ibadete ve hayra sarfedilmiş ise; o gençliğin meyveleri onun yerinde bâkî kalıp, hayat-ı ebediyede bir gençlik kazanmasına vesîle olur.*

Sonra, ekser nâsın âşık ve mübtelâ olduğu dünyaya baktım. Nur-u Kur'ân ile gördüm ki:

Ekser: Çoğu.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

Hayat-ı uhreviye: Âhiret hayatı.

Hayrât: Sevap maksadıyla Allah yolunda yapılan hayır ve iyilikler.

İffet: Ahlâkî temizlik, namus, ırz.

İstikamet: Doğruluk, dürüstlük.

Nâs: İnsanlar.

Nimet-i ilâhiye: İlâhî nimet.

Saadet-i ebediyet: Ebedî mutluluk,

âhiret saadeti.

Sû-i istîmal etmek: Kötüye kullanmak.

Takvâ: Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı kalma.

Ticaret-i uhreviye: Âhirete yönelik ticaret.

Vâsıta-yı hayrât: Hayır vâsıtası.

Vazife-i diniye: Dinî vazife.

Vesile-i ticaret: Ticaret vesilesi.

Birbiri içinde “üç küllî dünya” var:

Birisi: Esmâ-yı ilâhiyeye bakar, onların aynasıdır.

İkinci yüzü: Âhirete bakar, onun mezraasıdır.¹

Üçüncü yüzü: Ehl-i dünyaya bakar, ehl-i gafletin mel’abegâhıdır.

Hem herkesin, bu dünyada koca bir dünyası var. Âdetâ insanlar adedince dünyalar birbiri içine girmiş. Fakat herkesin hususî dünyasının direği, kendi hayatıdır. Ne vakit cismi kırılrsa, dünyası başına yıkılır; kıyameti kopar. Ehl-i gaflet, kendi dünyasının böyle çabuk yıkılacak vaziyetini bilmediklerinden, umumî dünya gibi dâimî zannedip perestiş eder. Başkalarının dünyası gibi çabuk yıkılır, bozulur, benim de hususî bir dünyam var. Bu hususî dünyam, bu kısacık ömrümle ne faydası var diye düşündüm. Nur-u Kur’ân ile gördüm ki:

Hem benim, hem herkes için şu dünya muvakkat bir ticaretgâh ve her gün dolar boşalır bir misafirhâne ve gelen geçenlerin alışverişi için yol üstünde

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: Gazâlî, *İhyâu ulûmi’d-dîn* 4/19; Sehâvî, *el-Makâsîdü’l-hasene* s. 497; Aliyyülkârî, *el-Esrâru’l-merfûa* s. 205.

Esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk’ın güzel isimleri.

Küllî: Genel, kapsamlı.

Mel’abegâh: Oyun yeri, oyuncak.

Mezraa: Tarla.

Muvakkat: Geçici, belli bir süre için olan.

Perestiş etmek: Aşırı derecede sevmek, düşkünlük.

kurulmuş bir pazar ve Nakkaş-ı Ezelî'nin teceddüd eden (hikmetle yazar-bozar) bir defteri ve her bahar bir yaldızlı mektubu ve her bir yaz bir manzum kaside ve o Sâni-i Zülcelâl'in cilve-i esmâsını tazelen-diren, gösteren aynaları ve âhiretin fidanlık bir bahçesi ve rahmet-i ilâhiyenin bir çiçekdanlığı ve âlem-i bekâda gösterilecek olan levhaları yetiştirmeye mahsus muvakkat bir tezgâhı mahiyetinde gördüm. Bu dünyayı bu sûrette yaratan Hâlık-ı Zülcelâl'e yüz bin şükrettim. Ve anladım ki; dünyanın, âhirete ve esmâyı ilâhiyeye bakan güzel iç yüzlerine karşı nev-i insana muhabbet verilmişken, o muhabbeti sû-i istîmal ederek fânî, çirkin, zararlı, gafletli yüzüne karşı sarfettiğinden, ¹ حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ hadisi şerifinin sırrına mazhar olmuşlar.

¹ “Dünya sevgisi bütün hataların başıdır.” Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/496; Suyûtî, *ed-Dürru'l-müntesira* s. 151; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliya* 6/388; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 3/368; Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb* 3/178.

Âlem-i bekâ: Ebedî âlem, sonsuz hayat.

Cilve-i esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin tecellisi, parlıtı.

Çiçekdanlık: Vazo, saksı.

Hâlık-ı Zülcelâl: Ulu, Yüce Yarattıcı.

Manzum: Vezinli, kafiyeli söz.

Mazhar olmak: Nâil olmak,

erişmek, şereflenmek.

Nakkaş-ı Ezelî: Var ettiği her şeyde sınırsız güzellikler nakşeden Sonsuz Yarattıcı, Hz. Allah (c.c.).

Nev-i insan: İnsan türü.

Rahmet-i ilâhiye: İlâhî rahmet.

Sâni-i Zülcelâl: Yüce, Ulu Sanatkâr, Hz. Allah (c.c.).

Teceddüt: Tazelenme, yenilenme.

İşte, ey ihtiyar ve ihtiyareler! Ben Kur'ân-ı Hakîm'in nuruyla ve ihtiyarlığımın ihtarıyla ve iman dahi gözümü açmasıyla bu hakikati gördüm ve çok risalelerde kat'î burhanlarla isbat ettim. Kendime hakikî bir teselli ve kuvvetli bir rica ve parlak bir ziyâ gördüm. Ve ihtiyarlığıma memnun oldum ve gençliğin gitmesinden mesrûr oldum. Siz de ağlamayınız ve şükrediniz. Mâdem iman var ve hakikat böyledir; ehl-i gaflet ağlasın, ehl-i dalâlet ağlasın...

Burhan: Delil, ispat vâsıtası.

Ehl-i dalâlet: Doğru yoldan çıkanlar, sapıtanlar.

Ehl-i gaflet: Gafil, gerçeklerden habersiz kimseler.

Mesrûr olmak: Mutlu, sevinçli.

Altıncı Mesele

Risale-i Nur'un çok yerlerinde izahı ve kat'î hadsiz hüccetleri bulunan iman-ı billâh rüknünün binler küllî burhanlarından bir tek burhana kısaca bir işaretir.

Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. "Bize Hâlık'ımızı tanıttır, muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar." dediler.

Ben dedim:

– "Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla mütemâdiyen Allah'tan bahsedip Hâlık'ı tanıttırıyorlar. Muallimleri değil, onları dinleyiniz!

Mesela, nasıl ki mükemmel bir eczahâne ki her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var. Şüphesiz gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir.

---

¹ Meyve Risalesi, On Birinci Şuâ'dır.

Hakîm: Yaptığı şeyi tam yerli yerinde yapan.

Hâlık: Her şeyi yaratan, Hz. Allah.

Hayattar: Canlı.

Hüccet: Delil.

İman-ı billâh rüknü: Allah'a iman esası.

Kat'î: Kesin.

Küllî burhanlar: Kapsamlı deliller.

Lisan-ı mahsus: Hususî, özel dil.

Mizan: Ölçü.

Muallim: Öğretmen.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak.

Tiryak: İlaç.

Öyle de küre-i arz eczahânesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebâtât ve hayvanât kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczahâneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nisbetinde – *okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla*– küre-i arz eczahâne-i kübrâsının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâl’i hatta kör gözlerle de gösterir, tanıttırır.

Hem mesela, nasıl bir harika fabrika ki binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor. Şeksiz, bir fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır.

Öyle de küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i rabbâniye, ne derece bu insan fabrikasından büyükses, mükemmelse o derecede –*okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla*– küre-i arzın ustasını ve sahibini bildirir ve tanıttırır.

Hem mesela, nasıl ki gayet mükemmel bin bir çeşit erzak, etraftan celbedilip içinde muntazaman istif ve ihzâr

Celbetmek: Çekmek.

Eczahâne-i kübrâ: En büyük eczane.

Fenn-i makine: Makine mühendisliği.

Hakîm-i Zülcelâl: Her şeyi yerli yerinde yapan, yaratan Ulu Allah.

Hayvanât: Hayvanlar.

İhzâr etmek: Hazırlamak.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Mikyas: Ölçü, ölçek.

Nebâtât: Bitkiler.

Seyyar makine-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk’ın ilim, irade, kudreti altında hareket eden bir makine hükmündeki dünya.

Zîhayat: Canlı.

edilmiş depo ve iâşe ambarı ve dükkân; şeksiz, bir fevkâlâde iâşe ve erzak mâlikini ve sahibini ve memurunu bildirir.

Öyle de bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden.. ve yüz binler ve ayrı ayrı erzak isteyen tâifeleri içine alan.. ve seyahatiyle mevsimlere uğrayıp, baharı bir büyük vagon gibi binler ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen bîçâre zîhayatlarla getiren ve küre-i arz denilen bu rahmânî iâşe ambarı ve bu sefine-i sübhâniye.. ve bin bir çeşit cihâzâtı ve malları ve konserve paketleri taşıyan bu depo ve dükkân-ı rabbânî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise –okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iâşe mikyasıyla– o kat’iyette ve o derecede küre-i arz deposunun sahibini, mutasarrıfını, müdebbirini bildirir; tanıttırır, sevdirebilir.

Bîçâre: Çaresiz.

Cihâzât: Âletler, donanımlar.

Dükkân-ı rabbânî: Cenâb-ı Hakk’ın yüce irade, kusursuz idare ve sınırsız kudretiyle gözettiği varlıkların ihtiyaç duyacağı her türlü maddelerle sürekli donatılan dünya.

Fenn-i iâşe: Gıda mühendisliği.

İâşe ambarı: Gıda deposu.

Mâlik: Sahip.

Muntazaman: Düzenli olarak.

Mutasarrıf: Yönetici.

Müdebbir: Her şeyi hikmetle yöneten.

Rahmânî iâşe ambarı: Cenâb-ı Hakk’ın engin merhameti ile ihtiyaç duyulan her türlü erzakla sürekli donatılan dünya.

Sefine-i sübhâniye: Cenâb-ı Hakk’ın kusursuz, benzersiz icraatlarına ayna olan, kâinat denizinde yüzen bir gemi hükmündeki dünya.

Şek: Şüphe.

Taam: Yiyecek.

Hem nasıl ki dört yüz bin millet içinde bulunan ve her milletin istediği erzakı ayrı ve istîmal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve tâlimâtı ayrı ve terhisâtı ayrı olan bir ordunun mu'cizekâr bir kumandanı, tek başıyla bütün o ayrı ayrı milletlerin ayrı ayrı erzaklarını ve çeşit çeşit eslihalarını ve elbiselerini ve cihâzâtlarını, hiçbirini unutmuyarak ve şaşırılmayarak verdiği o acîb ordu ve ordugâh; şüphesiz, bedâhetle o harika kumandanı gösterir, takdir-kârâne sevdirebilir.

Aynen öyle de zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden silâh altına alınmış bir yeni ordu-yu sübhânîde nebâtât ve hayvanât milletlerinden dört yüz bin nev'in çeşit çeşit elbise, erzak, esliha, tâlim, terhisleri gayet mükemmel ve muntazam ve hiç birini unutmuyarak ve şaşırılmayarak bir tek Kumandan-ı Âzam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise –sizin okuyacağınız *fenn-i askerî mikyasıyla*– dikkatli ve akli başında olanlara o derece küre-i arzın Hâkim'ini ve

Acîb: Hayret verici.

Bedâhet: Açıklık, gözle görülür olma.

Esliha: Silâhlar.

Fenn-i askerî: Askerlikle ilgili ilim.

Hâkim: Her şeye hükmeden, hükümün yegâne sahibi Hz. Allah.

İstîmal etmek: Kullanmak.

Kumandan-ı Âzam: En büyük komutan.

Mezkûr: Bahsi geçen.

Mu'cizekâr: Mu'cizeler yapan.

Ordu-yu sübhânî: Cenâb-ı Hakk'ın kusursuz, benzersiz icraatlarına ayna olan varlık ordusu.

Takdir-kârâne: Değerini bilerek.

Rabb'ini ve Müdebbir'ini ve Kumandan-ı Akdes'ini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmid ve tesbihle sevdirebilir.

Hem nasıl ki bir harika şehirde milyonlar elektrik lambaları hareket ederek her yeri gezerler. Yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lambaları ve fabrikası; şeksiz, bedâhetle elektriği idare eden ve seyyar lambaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştiâl maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiyi hayretler ve tebriklerle tanıttırır, yaşasınlar ile sevdirebilir.

Aynen öyle de bu âlem şehrinde dünya sarayının damındaki yıldız lambaları, bir kısmı –Kozmografya'nın dediğine bakılsa– küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllensinden yetmiş defa süratli hareket ettikleri hâlde intizamını bozmuyor, birbirine çarpıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor. Okuduğunuz Kozmografya'nın dediğine göre küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade bü-

İштиâl: Yanma.

Kozmoğrafya: Astronomi.

Kumandan-ı Akdes: Her türlü eksiklikten uzak, bütün varlıkları sevk ve idare eden Yüce Yaratıcı.

Mu'cizekâr: Mu'cizeli.

Müdebbir: Her şeyi hikmetle yöneten, Hz. Allah.

Rabb: Her şeyi yaratan, terbiye

eden, her şeyin sahibi Cenâb-ı Hak.

Tahmid: Hamdetme, övme.

Takdis: Cenâb-ı Hakk'ın kusursuz, pak ve her hususta noksansız olduğunu dile getirme.

Tesbih: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak olduğunu dile getirmek.

yük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhâne-i rahmâniyede bir lamba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için her gün küre-i arzın denizleri kadar gazyağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yığınları lâzımdır ki sönmesin. Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gazyağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihâyetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehri-i muhteşemindeki dünya sarayının elektrik lambaları ve idareleri ne derece o misalden daha büyük, daha mükemmeldir.¹ O derecede –sizin okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıyla– bu meşher-i âzam-ı kâinatın Sultan’ını, Münevvir’ini, Müdebbir’ini, Sâni’ini, o nuranî yıldızları

¹ Bkz.: “Biz yere en yakın semayı lambalarla donattık...” (Mülk Sûresi, 67/5); “Gökte burçlar yaratan, onların içinde bir kandil (güneş) ve nurlu bir ay yerleştiren Allah yüceler yücesidir.” (Furkan Sûresi, 25/61). Ayrıca bkz.: “Gökte ay’ı bir nur, güneşi ise lamba yaptı.” (Nuh Sûresi, 71/16); “Orada (gökyüzünde) pırıl pırıl yanan bir lamba koyduk.” (Nebe Sûresi, 78/13).

Fenn-i elektrik: Elektrik mühendisliği.

Meşher-i âzam-ı kâinatın Sultan’ı: Kâinat denilen en büyük serginin hükümdarı Allah (c.c.).

Misafirhâne-i rahmâniye: Cenâb-ı Hakk’ın engin merhameti ile varlıkları ağırladığı dünya misâfirhânesi.

Müdebbir: Her şeyi hikmetle yöneten, Hz. Allah.

Münevvir: Aydınlatan, Hz. Allah.

Nurânî yıldızlar: Pırıl pırıl yıldızlar.

Sâni’: Her şeyi en güzel ve sanatlı bir şekilde yaratan Hz. Allah.

şahit göstererek tanıtır; tesbihatla, takdisatla sevdire, perestiş ettirir.

Hem mesela, nasıl ki bir kitap bulunsa ki bir satırında bir kitap ince yazılmış ve her bir kelimesinde ince kalemle bir sûre-i Kur'âniye yazılmış, gayet mânidâr ve bütün meseleleri birbirini teyid eder ve kâtibini ve müellifini fevkalâde meharetle ve iktidarlı gösteren bir acîb mecmua; şeksiz, gündüz gibi kâtip ve musannifini kemâlâtıyla, hünerleriyle bildirir, tanıtır. مَا شَاءَ اللَّهُ¹ بَارَكَ اللَّهُ² cümleleriyle takdir ettirir.

Aynen öyle de bu kâinat kitab-ı kebîri ki; bir tek sayfası olan zemin yüzünde ve bir tek forması olan baharda, üç yüz bin ayrı ayrı kitaplar hükmündeki üç yüz bin nebâtî ve hayvanî tâifeleri beraber, birbiri içinde, yanlışsız, hatasız, karıştırmayarak, şaşırılmayarak, mükemmel, muntazam ve bazen ağaç gibi bir kelimedede bir kasideyi ve çekirdek gibi

¹ Mâşallah! Allah ne güzel dilemiş ve takdir etmiş!

² Allah hayır ve bereketini artırsın.

Acîb: Hayret verici.

Kâinat kitab-ı kebîri: Büyük bir kitap gibi olan kâinat.

Kemâlât: Mükemmel sıfatlar. Eksiksiz, kusursuz işler, icraatlar.

Kaside: Bir şiir türü.

Mecmua: Dergi.

Musannif: Yazar.

Müellif: Kitap yazan, yazar.

Nebâtî ve hayvanî tâifeler: Bitki ve hayvan türleri.

Perestiş: Hayranlık, çok sevme, ibadet etme.

Takdisat: Takdisler; Cenâb-ı Hakk'ın kusursuz, pak ve her hususta noksansız olduğunu dile getirme.

Teyid etmek: Güçlendirmek.

bir noktada bir kitabın tamam bir fihristesini yazan bir kalem işlediğini gözümüzle gördüğümüz bu nihâyetsiz mânidâr ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmûa-yı kâinat ve bu mücessem kur'ân-ı ekber-i âlem, mezkûr misaldeki kitaptan ne derece büyük ve mükemmel ve mânidâr ise o derecede –sizin okuduğunuz fenn-i hikmetü'l-eşya ve mektepte bilfiil mübâşeret ettiğiniz fenn-i kıraat ve fenn-i kitâbet, geniş mikyalarıyla ve dürbün gözleriyle– bu kitab-ı kâinatın nakkaşını, kâtibini hadsiz kemâlâtıyla tanıttırır. ¹ اللهُ أَكْبَرُ cümlesiyle bildirir, ² سُبْحَانَ اللهِ takdisiyle tarif eder. ³ الْحَمْدُ لِلَّهِ senâlarıyla sevdendir.

İşte bu fenlere kıyasen yüzer fünundan her bir fen, geniş mikyasıyla ve hususî aynasıyla ve dürbünlü

¹ Allah büyüktür!

² Allah bütün eksiklerden münezzehtir.

³ Bütün hamdler, övgüler Allah'adır.

Bilfiil: Pratikte, uygulamada.

Fenn-i hikmetü'l-eşya: Varlıkların özelliklerini araştıran ilim (fizik, kimya, botanik vb.).

Fenn-i kıraat ve fenn-i kitâbet: Kompozisyon, imlâ, hikâye, anlatım gibi dersler.

Fünun: Fenler.

Kur'ân-ı ekber-i âlem: Büyük bir Kur'ân gibi olan kâinat.

Mânidâr: Manalı.

Mecmûa-yı kâinat: Güzel eserlerden oluşan bir dergi gibi olan kâinat.

Mezkûr: Zikredilen, adı geçen.

Mikyas: Ölçü, ölçü aleti.

Mübâşeret etmek: Bir işi yapmak, temas etmek.

Mücessem: Cisme bürünmüş, cisim hâlini almış.

Nakkaş: İşleyen, nakşeden.

Senâ: Övme, medih.

gözüyle ve ibretli nazarıyla bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl'ini esmâsıyla bildirir; sıfâtını, kemâlâtını tanıttırır.

İşte bu muhteşem ve parlak bir burhan-ı vahdâniyet olan mezkûr hücceti ders vermek içindir ki Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan çok tekrar ile en ziyade ¹ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ve ² خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ âyetleriyle Hâlık'ımızı bize tanıttırıyor” diye o mektepli gençlere dedim.

Onlar dahi tamamıyla kabul edip tasdik ederek: “Hadsiz şükür olsun Rabbimiz'e ki tam kudsî ve ayn-ı hakikat bir ders aldık. Allah senden razı olsun!” dediler.

Ben de dedim:

– *“İnsan, binler çeşit elemeler ile müteallim ve binler nevi lezzetler ile mütelezziz olacak bir zihayat makine.. ve gayet derece acziyle beraber hadsiz, maddî, mânevî düşmanları.. ve nihâyetsiz fakriyle beraber*

¹ “Göklerin ve yerin Rabbi” (Ra'd Sûresi, 13/16; İsrâ Sûresi, 17/102; Kehf Sûresi, 18/14; ...).

² “Gökleri ve yeri yaratan...” (En'âm Sûresi, 6/1, 73; A'râf Sûresi, 7/54; Tevbe Sûresi, 9/36; ...).

Ayn-ı hakikat: Hakikatin tâ kendisi.

Burhan-ı vahdâniyet: Allah'ın birliğini gösteren delil.

Esmâ: Allah'ın isimleri.

Hâlık-ı Zülcelâl: Ululuk ve azamet sahibi Yaratıcı.

Kudsî: Kutsal.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Açıklama ve ifadesiyle mu'cize olan Kur'ân.

Müteallim: Acı ve elem duyan.

Mütelezziz: Lezzet alan.

Sıfât: Allah'ın sıfatları.

Zihayat: Canlı.

hadsiz, zâhirî ve bâtinî ihtiyaçları bulunan.. ve mütemâdiyen zevâl ve firâk tokatlarını yiyen bir bîcâre mahlûk iken, birden iman ve ubûdiyetle böyle bir Padişah-ı Zülcelâl'e intisap edip bütün düşmanlarına karşı bir nokta-yı istinad.. ve bütün hâcâtına medar bir nokta-yı istimdad bularak, herkes mensup olduğu efendisinin şerefiyle, makamıyla iftihar ettiği gibi; o da böyle nihâyetsiz Kadîr ve Rahîm bir Padişah'a iman ile intisap etse ve ubûdiyetle hizmetine girse ve ecelin idam ilânını kendi hakkında terhis tezkeresine çevirse ne kadar memnun ve minnettar ve ne kadar müteşekkirâne iftihar edebilir, kıyas ediniz."

O mektepli gençlere dediğim gibi musibettede mahpuslara da tekrar ile derim:

– *"O'nu tanıyan ve itaat eden zindanda dahi olsa bahtiyardır. O'nu unutan saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır!"*

Bedbaht: Mutsuz.

Hâcât: İhtiyaçlar.

İntisap etmek: Bir yere bağlanmak.

Kadîr: Her şeye gücü yeten Hz. Allah.

Medar: Vesile, sebep.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak.

Müteşekkirâne: Teşekkür ederek.

Nokta-yı istimdad: Yardım istenecek yer, nokta.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Padişah-ı Zülcelâl: Ululuk sahibi Padişah; Cenâb-ı Hak.

Rahîm: Merhameti ve ihsanı sonsuz Hz. Allah.

Ubûdiyet: Kulluk.

Zâhirî ve bâtinî ihtiyaçlar: İnsanın iç ve dış dünyasına ait ihtiyaçları.

Zevâl ve firâk: Bitip yok olma ve ayrılık.

Hatta bir bahtiyar mazlum, idam olunurken bedbaht zâlimlere demiş: ‘Ben idam olmuyorum. Belki terhis ile saadete gidiyorum. Fakat ben de sizi idam-ı ebedî ile mahkûm gördüğümden sizden tam intikamımı alıyorum.’¹ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ¹ diyerek sürûr ile teslim-i ruh eder.”

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

---

¹ “Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.” (Sâffât Sûresi, 37/35; Muhammed Sûresi, 47/19).

² “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32).

İdam-ı ebedî: Ebediyen yok olma.

Sürûr: Sevinç.

Teslim-i ruh etmek: Ruhu teslim etmek, ölmek.

Dokuzuncu Sûa

Onuncu Sözü'n Mühim Bir Zeyli ve
Lâhikasının Birinci Parçası

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۖ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۖ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ
الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۗ
وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ۖ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ۖ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۖ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافَ
أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ ۖ وَمِنْ آيَاتِهِ
مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۖ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبُرُوقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنزِلُ مِنْ
السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۖ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ۗ ثُمَّ

إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنتُمْ تَخْرُجُونَ ۗ وَلَهُ مَن فِي
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لهُ قَانِتُونَ ۗ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ
 يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ ۗ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ¹

¹ “Haydi siz akşama girerken, sabaha çıkarken Allah’ı takdis ve tenzih edin, namaz kılın. Göklerde ve yerde hamd, güzel övgü O’na mahsustur. İkinci vaktinde de, öğleye girerken de O’nu takdis ve tenzih edin, namaz kılın. O, ölüden diriyi çıkarır, diriden ölüyü çıkarır ve ölmüş toprağa hayat verir. İşte siz de öldükten sonra böylece diriltileceksiniz. O’nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri; sizi topraktan yaratmış olmasıdır. Sonra dünyaya yayılmış beşeriyet hâline geldiniz. O’nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de; kendilerine ısınmanız için, size içinizden eşler yaratması, birbirinize karşı sevgi ve şefkat var etmesidir. Elbette bunda, düşünen kimseler için ibretler vardır. O’nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de; gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin farklı olmasıdır. Elbette bunda bilen ve anlayan kimseler için ibretler vardır. O’nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de; geceleyin veya gündüzün uyumanız ve O’nun geniş lütfundan geçim vesilelerini aramanızdır. Elbette bunda işiten kimseler için ibretler vardır. O’nun delillerinden biri de; gâh korku, gâh ümit vermek için size şimşeği göstermesi, gökten bir su indirip ölmüş toprağa onun sayesinde hayat vermesidir. Elbette bunda aklını çalıştıran kimseler için ibretler vardır. O’nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de; göğün ve yerin, Kendisinin buyruğu ile kaim olmaları, belirlenen yerde sapsağlam işlerinin başında bulunmalarıdır. Sonra sizi yattığınız yerden bir çağırdı mı, birden kabirlerinizden çıkıverirsiniz! Göklerde ve yerde kim varsa O’nundur. Onların hepsi, isteyerek veya istemeyerek O’na divan durmaktadır. Mahlûkları ilkin yoktan yaratan, ölümden sonra da diriltme O’na göre pek kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce sıfatlar O’nundur. O Aziz ve Hakîm’dir: Mutlak gâliptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.” (Rûm Sûresi, 30/17-27).

İmanın bir kutbunu gösteren bu semâvî âyât-ı kübrânın ve haşri isbat eden şu kudsî berâhîn-i uzmânın bir nükte-i ekberi ve bir hüccet-i âzamı, bu “Dokuzuncu Şuâ”da beyan edilecek. Latîf bir inâyet-i rabbâniyedir ki; bundan otuz sene evvel Eski Said, yazdığı tefsir mukaddimesi “Muhakemat” nâmındaki eserin âhîrinde: “İkinci Maksat: Kur’ân’da haşre işaret eden iki âyet tefsir ve beyan edilecek. ¹ نَحْوِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ” deyip durmuş, daha yazamamış.

Hâlık-ı Rahîm’ime delâil ve emârât-ı haşriye adedince şükür ve hamdolsun ki, otuz sene sonra tevfiik ihsan eyledi. Evet, bundan dokuz-on sene evvel o iki âyetten birinci âyet olan

فَانظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ²

¹ Öyle ise: Rahman ve Rahîm Allah’ın adıyla.

² “İşte bak, Allah’ın rahmetinin eserlerine, ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor! İşte bunları yapan kim ise, ölüleri de O diriltecektir. O, her şeye hakkıyla kadîrdir.” (Rûm Sûresi, 30/50).

Âhir: Son.

Âyât-ı kübrâ: Pek büyük âyetler.

Berâhîn-i uzmâ: En büyük deliller.

Delâil ve emârât-ı haşriye: Haşrin delil ve işaretleri, alâmetleri.

Hâlık-ı Rahîm: Rahmeti sonsuz, Yüce Yaratıcı.

Hüccet-i âzam: En büyük delil.

İnâyet-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk’ın yardımı.

Nükte-i ekber: Pek büyük nükte. İnce, önemli hakikat.

Tevfik: Muvaffak kılma, başarı verme.

ferman-ı ilâhînin iki parlak ve çok kuvvetli hüccetleri ve tefsirleri bulunan Onuncu Söz ile Yirmi Dokuzuncu Söz'ü in'am etti, münkirleri susturdu. Hem iman-ı haşrînin hücum edilmez o iki metin kalesinden, dokuz ve on sene sonra ikinci âyet olan başta mezkûr âyât-ı ekberin tefsirini bu risale ile ikram etti. İşte bu Dokuzuncu Şuâ, mezkûr âyâtıyla işaret edilen dokuz âlî makam ve bir ehemmiyetli mukaddimeden ibarettir.

Âli: Yüce.

Âyât-ı ekber: Pek büyük âyetler.

İn'am etmek: Nimet vermek, lutfetmek.

Münkir: İnkârcı. İmanı olmayan.

Muqaddime

Haşır akîdesinin, pek çok ruhî faydalarından ve hayatî neticelerinden bir tek netice-i câmiayı ihtisar ile beyan ve hayat-ı insaniyeye hususan hayat-ı içtimaiyesine ne derece lüzumlu ve zarurî olduğunu izhar ve bu iman-ı haşrî akîdesinin pek çok hüccetlerinden bir tek hüccet-i külliyyeyi icmâl ile göstermek ve o akîde-i haşriye, ne derece bedihî ve şüphesiz bulunduğunu ifade etmekten ibaret olarak “İki Nokta”dır.

Birinci Nokta

Âhîret akîdesi, hayat-ı içtimaiye ve şahsiye-i insaniyenin üssü'l-esası ve saadetinin ve kemâlâtının esâsâtı olduğuna yüzer delillerinden bir mikyas olarak yalnız dört taanesine işaret edeceğiz.

Birincisi: Nev-i beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız cennet fikriyle –onlara dehşetli ve ağlatıcı

Akîde: İnanç.

Bedihî: Çok açık, âşikâr.

Hayat-ı içtimaiye: Toplum hayatı.

Hüccet-i külliye: Bir mesele- nin bütün yönlerini aydınlatan kapsamlı, şümûllü delil.

İcmâl: Özlü, kısa anlatım.

İhtisar: Özet.

İzhar: Açığa çıkarma, gösterme.

Kemâlât: Güzellikler, erdemler, mükemmellikler.

Mikyas: Ölçü, ölçek.

Netice-i câmia: Kapsamlı netice.

Ruhî: Psikolojik, mânevî.

Şahsiye-i insaniye: İnsanın kişiliği, insanî karakter.

Üssü'l-esas: En temel esas.

görünen– ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler.. ve gayet zayıf ve nâzîk vücutlarında bir kuvve-i mâneviye bulabilirler.. ve her şeyden çabuk ağlayan gayet mukâvemet-siz mizac-ı ruhlarında o cennet ile bir ümit bulup mes-rurâne yaşayabilirler. Mesela cennet fikriyle der: “Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü, cennetin bir kuşu oldu. Cennette gezer, bizden daha güzel yaşar.” Yoksa her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zayıf bîçârelerin endişeli nazarlarına çarpma-sı, mukâvemetlerini ve kuvve-i mâneviyelerini zîr ü zeber ederek gözleriyle beraber ruh, kalb, akıl gibi bütün letâifini dahi öyle ağlattırarak, ya mahvolup veya divane bir bed-baht hayvan olacaktı.

İkinci Delil: Nev-i insanın nısfı olan ihtiyarlar, yalnız hayat-ı uhreviye ile yakınlarında bulunan kabre karşı ta-hammül edebilirler.. ve çok alâkadar oldukları hayatları-nın yakında sönmesine ve güzel dünyalarının kapanma-sına mukabil bir teselli bulabilirler.. ve çocuk hükmüne geçen seriü't-teessür ruhlarında ve mîzaçlarında mevt ve

---

Hayat-ı uhreviye: Âhiret hayatı.

Kuvve-i mâneviye: Mânevî güç, moral.

Letâif: Manevi duyular, ruhânî dinamikler.

Mizac-ı ruh: Psikolojik yapı, tabiat.

Mukâvemet: Karşı koyma, dayanma.

Nev-i insan: İnsanoğlu, insanlık.

Nısf: Yarı, yarım.

Seriü't-teessür: Çok çabuk etkile-nen, teessür duyan.

Zîr ü zeber: Darmadağın, param-parça.

zevâlden çıkan elîm ve dehşetli me'yusiyete karşı, ancak hayat-ı bâkiye ümidiyle mukabele edebilirler. Yoksa o şefkate lâayık muhteremler ve sükûnete ve istirahat-i kalbiye-ye çok muhtaç o endişeli babalar ve analar, öyle bir vâveylâ-yı ruhî ve bir dağdağa-yı kalbî hissedeceklerdi ki; bu dünya, onlara zulmetli bir zindan ve hayat dahi kasavetli bir azap olurdu.

Üçüncü Delil: İnsanların hayat-ı içtimaiyesinin en kuvvetli medarı olan gençlerin, delikanlıların, şiddet-i galeyanda olan hissiyatlarını ve ifratkâr bulunan nefis ve hevâlarını tecavüzattan ve zulümlerden ve tahribattan durduran ve hayat-ı içtimaiyenin hüsn-ü cereyanını temin eden, yalnız cehennem fikridir. Yoksa cehennem endişesi olmazsa, “el-hükmü li'l-galib”¹ kaidesiyle o sarhoş delikanlılar, hevesâtları peşinde bîçâre zayıflara, âcizlere,

¹ “Güçlü olanın sözü geçer.” (Serahsî, *Mebûsût* 5/140; *Cessâs, Ahkâmü'l-Kur'ân* 5/208; *Kâsânî, Bedâiu's-sanâi'* 1/303).

Dağdağa-yı kalbî: Kalpte meydana gelen ızdırap, telâş.

Hayat-ı bâkiye: Ebedî, sonsuz hayat.

Hevesât: Hevesler, arzular.

Hüsn-ü cereyan: Güzel bir şekilde devam etme.

İfratkâr: Aşırıya kaçan, dengesiz.

İstirahat-ı kalbiye: Kalp huzuru, gönül rahatlığı.

Kasavetli: Belâli, tasa veren, keder veren.

Me'yusiyet: Ümitsizlik.

Mukabele etmek: Karşılık göstermek.

Şiddet-i galeyan: Şiddetli kayna-yıp durmak.

Vâveylâ-yı ruhî: Psikolojik sıkıntı ve bunalımlardan kaynaklanan feriyat, çıçlık.

Zeval: Sona erme, yok olma.

dünyayı cehenneme çevireceklerdi.. ve yüksek insaniyeti, gayet süflî bir hayvaniyete döndüreceklerdi.

Dördüncü Delil: Nev-i beşerin hayat-ı dünyeviyesinde en cemiyetli merkez ve en esaslı zemberek ve dünyevî saadet için bir cennet, bir melce, bir tahassüngâh ise aile hayatıdır. Ve herkesin hanesi, küçük bir dünyasıdır. Ve o hane ve aile hayatının hayatı ve saadeti ise; samimî ve ciddî ve vefadârâne hürmet ve hakikî ve şefkatli ve fedakârâne merhamet ile olabilir. Ve bu hakikî hürmet ve samimî merhamet ise ebedî bir arkadaşlık ve dâimî bir refâkat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hudutsuz bir hayatta birbiriyle pederâne, ferzendâne, kardeşâne, arkadaşâne münasebetlerin bulunmak fikriyle ve akîdesiyle olabilir.

Mesela der: “Bu haremim; ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta, dâimî bir refika-yı hayatımdır.¹ Şimdilik ihtiyar

---

¹ Dünyada evli olan kimselerin, bu beraberliklerini cennette de devam ettireceklerine dâir bkz.: Buhârî, *Fezâilü ashâb* 30; Tirmizî, *Menâkıb* 62; Ma'mer İbn-i Râşid, *Câmi'* 11/302.

Cemiyetli: Kapsamlı, şümûllü.

Ferzendâne: Bir evlada yakışır tarzda.

Melce: Sığınak, sığınılacak yer.

Pederâne: Bir babaya yakışır tarzda.

Refâkat: Arkadaşlık, yoldaşlık.

Refika-yı hayat: Hanım, hayat arkadaşı.

Sermedî: Dâimi, sürekli.

Süflî: Bayağı, değersiz.

Tahassüngâh: Sığınılacak sağlam yer.

Vefadârâne: Vefalı, sürekli bir bağlılıkla.

ve çirkin olmuş ise de zararı yok. Çünkü ebedî bir güzelliği var, gelecek. Ve böyle dâimî arkadaşlığın hatırı için her bir fedakârlığı ve merhameti yaparım.” diyerek o ihtiyare karısına, güzel bir hûri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa kısacık bir-iki saat sûrî bir refâkatten sonra ebedî bir firâk ve mufârakata uğrayan arkadaşlık; elbette gayet sûrî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir rikkat-i cinsiye manasında ve bir mecazî merhamet ve sun’î bir hürmet verebilir ve hayvanâтта olduğu gibi; başka menfaatler vesâir galip hisler, o hürmet ve merhameti mağlup edip o dünya cennetini, cehennem çevirir.

İşte iman-ı haşrînin yüzer neticesinden birisi, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye taallûk eder. Ve bu tek neticenin de yüzer cihetinden ve faydalarından mezkûr dört delile sâirleri kıyas edilse anlaşılır ki; *hakikat-i haşriyenin tahakkuku ve vukuu, insaniyetin ulvî hakikati ve küllî hâceti derecesinde kat’îdir*. Belki insanın midesindeki ihtiyacın vücûdunun, taamların vücûduna delâlet ve şehâdetinden daha zâhirdir ve daha ziyade tahakkukunu bildirir. Ve

Firâk / Mufârakat: Ayrılık.

Hâcet: İhtiyaç.

Hakikat-i haşriye: Haşır gerçeği.

Hayat-ı içtimaiye-i insaniye: İnsanların sosyal hayatı, toplum hayatı.

Küllî: Kapsamlı, umumî, genel.

Rikkat-i cinsiye: İnsan olmaktan kaynaklanan şefkat, merhamet, acıma duygusu.

Sûrî: Görünüşte olan.

Taallûk etmek: İlgili, bağlı olmak.

Tahakkuk / Vuku: Gerçekleşme, meydana gelme.

eğer bu hakikat-i haşriyenin neticeleri insaniyetten çıksa; o çok ehemmiyetli ve yüksek ve hayattar olan insaniyet mahiyeti, murdar ve mikrop yuvası bir lâşe hükmüne sukut edeceğini isbat eder. Beşerin idare ve ahlâk ve içtimaiyatı ile çok alâkadar olan içtimaiyyûn ve siyasiyyûn ve ahlâkiyyûnun kulakları çınlasın! Gelsinler, bu boşluğu ne ile doldurabilirler ve bu derin yaraları ne ile tedavi edebilirler?..

İkinci Nokta

Hakikat-i haşriyenin hadsiz burhanlarından sâir erkân-ı imaniyeden gelen şehâdetlerin hulâsasından çıkan bir burhanı, gayet muhtasar bir surette beyan eder, şöyle ki:

Hazreti Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın risaletine delâlet eden bütün mu'cizeleri ve bütün delâil-i nübüvveti ve hakkaniyetinin bütün burhanları, birden hakikat-i haşriyenin tahakkukuna şehâdet ederek isbat ederler. Çünkü bu Zât'ın bütün hayatında bütün dâvâları, vahdâniyetten sonra haşirde temerküz ediyor.

Ahlâkiyyûn: Eğitimciler.

Delâil-i nübüvvet: Peygamberlik delilleri, peygamberliğin belgeleri.

Erkân-ı imaniye: İmanın rükünleri, iman esasları.

İçtimaiyat: Sosyoloji.

İçtimaiyyûn: Sosyologlar, toplum bilimciler.

Muhtasar: Kısa, özet.

Risalet: Peygamberlik.

Siyasiyyûn: Siyasetçiler, politikacılar.

Sukut etmek: Düşme, değer kaybetme.

Temerküz etmek: Toplanmak, yoğunlaşmak.

Vahdâniyet: Cenâb-ı Hakk'ın birliği.

Hem umum peygamberleri tasdik eden ve ettiren bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, aynı hakikate şehâdet eder.

Hem ¹وَبِرُّسُلِهِ kelimesinden gelen şehâdeti bedâhet de-
recesine çıkararak ²وَ كُتُبِهِ şehâdeti de aynı hakikate şehâdet
eder, şöyle ki:

Başta Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın hakkaniyetini is-
bat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatleri, bir-
den hakikat-i haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şehâ-
det edip isbat ederler. Çünkü Kur'ân'ın hemen üçten birisi
haşirdir ve ekser kısa sûrelerinin başlarında gayet kuvvetli
âyât-ı haşriyedir. Sarîhen ve işareten binler âyâtıyla aynı
hakikati haber verir, isbat eder, gösterir. Mesela:

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ³ ،
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ⁴ ،
إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا⁵ ،

¹ Allah'ın peygamberlerine iman ederim.

² Allah'ın kitaplarına iman ederim.

³ “Güneş dürülüp ışığı söndüğü zaman.” (Tekvir Sûresi, 81/1).

⁴ “Ey İnsanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Gerçekten kıyâmet
saatinin depremi müthiş bir olaydır.” (Hac Sûresi, 22/1).

⁵ “Yer o müthiş depremiyle sarsıldığı zaman...” (Zilzâl Sûresi, 99/1).

Âyât-ı haşriye: Haşirden bahse-
den âyetler.

Bedâhet: Gün gibi açık olma.

Âşikâr olma.

İşareten: İma ve işaret olarak.

Sarîhen: Açık bir şekilde.

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ¹ ، إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ² ،
عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ³ ، هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ⁴

gibi otuz-kırk sûrelerin başlarında bütün kat'iyetle hakikat-i haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vâcib bir hakikati olduğunu göstermekle beraber, sâir âyetlerinde dahi o hakikatin çeşit çeşit delillerini beyan edip ikna eder.

Acaba bir tek âyetin bir tek işaretiyle gözümüz önünde ulûm-u İslâmiyede müteaddit ilmî ve kevnî hakikatleri meyve veren bir kitabın binler böyle şehâdetleri ve dâvâları ile güneş gibi zuhur eden iman-ı haşrînin hakikatsiz olması, güneşin inkârı belki kâinatın ademi gibi hiçbir cihet-i imkânı var mı? Ve yüz derece muhâl ve bâtil olmaz mı?..

Acaba bir sultanın bir tek işareti yalan olmamak için bazen bir ordu hareket edip çarpıştığı hâlde, o pek ciddî ve izzetli sultanın binler sözleri ve vaadleri ve tehditlerini

1 “Gök yarıldığı zaman.” (İnfîtâr Sûresi, 82/1).

2 “Gök yarıldığı zaman...” (İnşikak Sûresi, 84/1).

3 “Onlar birbirine neyi sorup duruyorlar?” (Nebe Sûresi, 78/1).

4 “Gâşiyenin (dehşeti her tarafı saracak olan o felâketin) mâhiyeti hakkında elbet sen de bilgi sahibi oldun.” (Gâşiyeye Sûresi, 88/1).

Adem: Yokluk.

Cihet-i imkân: Olabilirlik yönü, olma imkânı.

Kevnî: Varlıkla, kâinatla ilgili.

Muhâl olmak: İmkânsız.

Müteaddit: Birçok, çeşit çeşit.

Ulûm-u İslâmiye: İslâmî ilimler.

Vâcib: Gerekli, kesin.

yalan çıkarmak hiçbir cihette kabil midir? Ve hakikatsiz olmak mümkün müdür?..

Acaba on üç asırda fâsılasız olarak hadsiz ruhlara, akıllara, kalblere, nefislere hak ve hakikat dairesinde hükmeden, terbiye eden, idare eden bu mânevî Sultan-ı Zîşan'ın bir tek işareti böyle bir hakikati isbat etmeye kâfi iken, binler tasrihat ile bu hakikat-i haşriyeyi gösterip isbat ettikten sonra, o hakikati tanımayan bir echel ahmak için cehennem azabı lâzım gelmez mi? Ve ayn-ı adalet olmaz mı?..

Hem birer zamana ve birer devre hükmeden bütün semâvî suhuf lar ve mukaddes kitaplar dahi, bütün istikbale ve umum zamanlara hükümran olan Kur'ân'ın tafsilâtla, izahatla, tekrar ile beyan ve isbat ettiği hakikat-i haşriyeyi, asırlarına ve zamanlarına göre o hakikati kat'î kabul ile beraber, tafsilâtsiz ve perdeli ve muhtasar bir surette beyan, fakat kuvvetli bir tarzda iddia ve isbatları, Kur'ân'ın dâvâsını binler imza ile tasdik ederler.

Bu bahsin münasebetiyle Risale-i Münâcât'ın âhîrinde ¹ بِالْإِيمَانِ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ rüknüne sâir rükünlerin hususan

¹ Âhîret gününe iman.

Ayn-ı adalet: Adaletin tâ kendisi.

Echel: Pek cahil.

Semâvî suhuf lar: Bazı peygamberlere Cenâb-ı Hak tarafından indirilen

sayfalar.

Sultan-ı Zîşan: Şanlı sultan.

Tasrihat: Açıklamalar, açıklayıcı ifadeler.

“rusûl” ve “kütüb”ün şehâdeti, münâcât suretinde zikredilen pek kuvvetli ve hulâsalı ve bütûn evhamları izale eden bir hüccet-i haşriye aynen buraya giriyor. Şöyle ki, Münâcât'ta demiş:

Ey Rabb-i Rahîm'im!

Resûl-i Ekrem'inin tâlimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ki: Başta Kur'ân ve Resûl-i Ekrem'in olarak bütûn mukaddes kitaplar ve peygamberler, bu dünyada ve her tarafta numûneleri görülen celâlî ve cemâlî isimlerinin tecellîleri daha parlak bir surette ebedü'l-âbâdda devam edeceğine.. ve bu fânî âlemde rahîmâne cilveleri, numûneleri müşâhede edilen ihsânâtının daha şâsaalı bir tarzda dâr-ı saadette istimrarına

Celâlî isimler: Cenâb-ı Hakk'ın birliğini, yüceliğini ve bütûn eşyadaki umumî tecellîlerini ifade eden isimleri.

Cemâlî isimler: Cenâb-ı Hakk'ın güzelliğini, merhametini ve her bir varlığa hususî tecellîlerini ifade eden isimleri.

Dâr-ı saadet: Mutluluk yurdu, cennet.

Ebedü'l-âbâd: Tükenmez ebedî hayat.

Evham: Vehimler, kuruntular.

Hulâsa: Öz, özet.

Hüccet-i haşriye: Haşri isbat eden delil.

İhsânât: İhsanlar, lütuflar,

hediyeler.

İstimrar: Devam.

İzale etmek: Gidermek, yok etmek.

Kütüb: Peygamberlere indirilen kitaplar.

Müşâhede etmek: Kalp ve ruh gözüyle görmek, şahit olmak.

Rabb-i Rahîm: Engin şefkat ve merhametiyle kullarını gözeten Hz. Allah.

Rusûl: Peygamberler.

Şâsaa: Parlaklık, debdebe, ihtişam.

Tecellî: Yansıma, belirme. Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin, sıfatlarının eşyada görünmesi.

ve bekâsına.. ve bu kısa hayat-ı dünyeviyede onları zeuk ile gören ve muhabbet ile refâkat eden müştâkların, ebedde dahi refâkatlerine ve beraber bulunmalarına icmâ ve ittifak ile şehâdet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizât-ı bâhirelerine ve âyât-ı kâtialarına istinaden, başta Resûl-i Ekrem ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak bütün nuranî ruhların sahipleri olan peygamberler ve bütün münevver kalblerin kutubları olan veliler ve bütün keskin ve nurlu akılların mâdenleri olan sıddîkînler, bütün suhuf-u semâviyede ve kütüb-ü mukaddesede Senin çok tekrar ile ettiğin binler vaadlerine ve tehditlerine istinaden, hem Senin kudret ve rahmet ve inâyet ve hikmet ve celâl ve cemâl

Âyât-ı kâtia: Kat'î âyetler, doğruluğuna delil olan işaretler.

Bekâ: Kalıcı olma, ebedilik.

Celâl: Cenâb-ı Hakk'ın kahrını ve azametini ifade eden bir sıfatı.

Cemâl: Cenâb-ı Hakk'ın güzelliği ve güzel icrasını ifade eden bir sıfatı.

Hikmet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi bir çok fayda ve gâyeler gözeterek yerli yerince yapması.

İcmâ: Bir mesele üzerinde ittifak etmek.

İnâyet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi en mükemmel bir sistem, intizam

ve denge içinde yaratması ve bu nizamı devam ettirmesi.

İstinaden: Dayanarak.

Kütüb-ü mukaddese: Kutsal kitaplar.

Mu'cizât-ı bâhire: Parlak, apaçık mu'cizeler.

Refâkat: Arkadaşlık, yoldaşlık.

Sıddîkîn: Sıddıklar. Sözü özündeki temizliği ortaya koyan, ameli imanını doğrulayan, seçkin veliler.

Suhuf-u semâviye: Bazı peygamberlere Cenâb-ı Hak tarafından indirilen sayfalar.

gibi âhireti iktiza eden kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine.. ve Senin izzet-i celâline ve saltanat-ı rubûbiyetine itimaden, hem âhiretin izlerini ve tereşşuhâtını bildiren hadsiz keşfiyâtlarına ve müşâhedelerine ve ilmelyakîn ve aynelyakîn derecesinde bulunan itikatlarına ve imanlarına binâen saadet-i ebediyeyi insanlara müjdeyorlar. Ehl-i dalâlet için cehennem ve ehl-i hidayet için cennet bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar, kuvvetli iman edip şehâdet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahmân-ı Rahîm! Ey Sâdık-ı'l-va'di'l-Kerîm! Ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhâr-ı Zülcelâl!

Aynelyakîn: Gözle görülüp edinilen bilgi.

Ehl-i hidâyet: Doğru yolda olanlar, müminler.

İktiza etmek: Gerektirmek.

İlmelyakîn: Okuyup öğrenerek, delillere dayanarak elde edilen bilgi.

İzzet-i celâl: Cenâb-ı Hakk'ın "celâl" sıfatının izzeti, gereği.

Kadîr-i Hakîm: Güç ve kudretini ilâhî hikmetle kullanan Hz. Allah.

Kahhâr-ı Zülcelâl: Kahrı ve kudreti ile zalimlere hak ettiği cezayı her zaman veren Yüce Zât.

Keşfiyât: Keşifler. Tas.: Kalb ve ruh gözüyle, basiretle eşyanın perde ötesine nüfuz ederek vakıf olunan bilgiler.

Rahmân-ı Rahîm: Zâtında mutlak rahmet sahibi olup, varlığa da bu engin merhametiyle şefkat eden Hz. Allah.

Sâdık-ı'l-va'di'l-Kerîm: Verdiği söze sâdık ve pek cömert, pek âli-cenap olan.

Saltanat-ı rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi kuşatan terbiye ve idaresi.

Şe'n / Şuûnât: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin kaynağı olan sıfatlarının dayandığı, insanın idrak uf-kunu aşan, ihata edilemeyen, Zât'ına lâyük şefkat, muhabbet, ferah, sürur, gazap gibi mukaddes, münezzeh mana.

Tereşşuhât: Bir membaa işaret eden, bir kaynağı gösteren sızıntılar.

Bu kadar sâdik dostlarını ve bu kadar vaadlerini ve bu kadar sıfât ve şuûnâtını yalancı çıkarmak, tekzip etmek.. ve saltanat-ı rubûbiyetinin kat'î mukteziyâtını tekzip edip yapmamak.. ve Senin sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve itaat etmekle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının âhirete bakan hadsiz dualarını ve dâvâlarını reddetmek, dinlememek.. ve küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle, Senin azamet-i kibriyâna dokunan ve izzet-i celâline dokundurana ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rubûbiyetini müteessir eden ehl-i dalâleti ve ehl-i küfürü haşrin inkârında, onları tasdik etmekten yüz binler derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihâyetsiz bir zulümden ve nihâyetsiz bir çirkinlikten, Senin o nihâyetsiz adaletini ve nihâyetsiz cemâlini ve hadsiz rahmetini, hadsiz derece takdis

Âlî: Yüce.

Azamet-i kibriyâ: Cenâb-ı Hakk'ın eşsiz ululuğu, yüceliği.

Ehl-i dalâlet / Ehl-i küfür: Doğru yoldan ayrılanlar, kâfirler.

Haysiyet: İtibar, kıymet.

İbâd: Kullar.

Mukteziyât: Gerektirici sebepler.

Münezzeh: Temiz, beri, uzak.

Müteessir etmek: Etkilemek, üzmet.

Sıfât: Allah'ın sıfatları.

Şefkat-i rubûbiyet: Varlıkların Rabbinin, sahibinin onlara karşı yüce, kusursuz şefkati.

Şuûnât: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin kaynağı olan sıfatlarının dayandığı, insanın idrak ufkunu aşan, ihata edilemeyen, Zât'ına lâyük şefkat, muhabbet, ferah, sürur, gazap gibi mukaddes, münezzeh manalar.

Tekzip etmek: Yalanlamak.

Ulûhiyet: Cenâb-ı Hakk'ın kâinat-taki mutlak hâkimiyeti, her varlığı kendine itaat ettirmesi.

ediyoruz. Ve bütün kuvvetimizle iman ederiz ki: O yüz binler sâdik elçilerin ve o hadsiz doğru dellâl-ı saltanatın olan enbiya, asfiya, evliyaların; hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine, âlem-i bekâdaki ihsânâtının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şehâdetleri hak ve hakikattir.. ve işaretleri doğru ve mutabıktır.. ve beşaretleri sâdik ve vâkidir. Ve onlar bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hâmisi olan “Hak” isminin en büyük bir şuâî, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu iman ederek Senin emrin ile Senin ibadına hak dairesinde ders veriyorlar ve ayn-ı hakikat olarak tâlim ediyorlar.

Ya Rab! Bunların ders ve tâlimlerinin hakkı ve hürmeti için, bize ve Risale-i Nur talebelerine iman-ı ekmel

---

Âlem-i bekâ: Ebedî âlem, âhiret yurdu.

Asfiya: İlim ve takvalarıyla peygamberlerin gerçek vârisi olan seçkin veliler.

Beşaret: Müjde, muştı.

Dellâl-ı saltanat: Saltanatın ilâncısı, tellâlî.

Enbiya: Peygamberler.

Hakikat-i ekber-i haşriye: Büyük haşir gerçeği.

Hakkalyakîn: Meselenin hakikati-ne, özüne ulaşarak edinilen, bizzat

yaşanarak elde edilen kesin bilgi.

Hâmi: Himâye eden, barındıran.

İhsânât: İhsanlar, lütuflar, hediyeler.

İman-ı ekmel: En mükemmel, kusursuz iman.

Merci: En sonda varılacak, dönüşecek yer, kaynak.

Mutabık: Uygun.

Şuâ: Işın, ışık parçası.

Vâki: Mevcut, realite.

ve hüsn-ü hâtîme ver ve bizleri onların şefaathlerine mazhar eyle, âmin!..

.....

Hem nasıl ki Kur'ân'ın belki bütün semâvî kitapların hakkaniyetini isbat eden umum deliller ve hüccetler ve Habibullah'ın belki bütün enbiyanın nübüvvetlerini isbat eden umum mu'cizeler ve burhanlar, –dolayısıyla– en büyük müddeâları olan âhiretin tahakkukuna delâlet ederler. Aynen öyle de Vâcibu'l-vücûd'un vücûduna ve vahdetine şehâdet eden ekser deliller ve hüccetler, –dolayısıyla– rubûbiyetin ve ulûhiyetin en büyük medarı ve mazharı olan dâr-ı saadetin ve âlem-i bekânın vücûduna, açılmasına şehâdet ederler. Çünkü gelecek makamatta beyan ve isbat edileceği gibi Zât-ı Vâcibu'l-vücûd'un hem mevcudiyeti, hem umum sıfatları, hem ekser isimleri, hem rubûbiyet, ulûhiyet, rahmet, inâyet, hikmet, adalet gibi vasıfları,

Âlem-i bekâ: Ebedî âlem, sonsuz hayat.

Habibullah: “Allah'ın en çok sevdiği kul” anlamında Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) ait bir sıfat.

Hikmet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi bir çok fayda ve gayeler gözeterek yerli yerince yapması.

Hüsn-ü hâtîme: Güzel son. Hayata güzel bir şekilde veda etmek.

Mazhar eylemek: Nâil etmek, şereflelendirmek.

Mazhar: Bir şeyin görüldüğü, tezahür ettiği yer.

Medar: Dayanak noktası, sebep, vesile.

Müddeâ: Dâvâ.

Nübüvvet: Peygamberlik.

Rubûbiyet: Allah'ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

Ulûhiyet: Cenab-ı Hakk'ın, ibadet ve itaat edilmeye sadece kendisinin müstahak olması.

Vâcibu'l-vücûd: Varlığı kendinden ve kesin olan Hz. Allah (c.c.).

şe'nleri lüzum derecesinde âhireti iktiza ve vücûb derecesinde bâkî bir âlemi istilzam ve zaruret derecesinde mükâfat ve mücâzât için haşri ve neşri isterler.

Evet, madem ezeli ve ebedi bir Allah var. Elbette saltanat-ı ulûhiyetinin sermedi bir medarı olan âhiret vardır. Ve madem bu kâinatta ve zîhayatta gayet haşmetli ve hikmetli ve şefkatli bir rubûbiyet-i mutlaka var ve görünüyor. Elbette o rubûbiyetin haşmetini sukuttan ve hikmetini abesiyetten ve şefkatini gadirden kurtaran, ebedi bir dâr-ı saadet bulunacak ve girilecek.

Hem madem göz ile görünen bu hadsiz in'amlar, ihsanlar, lütuflar, keremler, inâyetler, rahmetler; perde-i gayb arkasında bir Zât-ı Rahmân-ı Rahîm'in bulunduğu sönmemiş akıllara, ölmemiş kalblere gösterir. Elbette in'amı istihzadan ve ihsanı aldatmaktan ve inâyeti adâvetten ve rahmeti azaptan ve lütuf ve keremi ihanetten

---

Abesiyet: Boş ve faydasızlık.

Adâvet: Düşmanlık.

Gadir: Zulüm, haksızlık.

İn'am: Nimet verme, nimet.

İstihza: Alay etme.

İstilzam etmek: Gerektirme, icap etme.

Perde-i gayb: Gayb perdesi, gözle görünmeyen şeylerle aramızdaki engel.

Mücâzât: Cezalandırma.

Rubûbiyet-i mutlaka: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi içine alan engin, sınırsız, sonsuz terbiye ve idaresi.

Saltanat-ı ulûhiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığı kendine itaat ettiren idaresi.

Sermedi: Dâimî, sürekli.

Sukut: Düşmek, değer kaybetmek.

Zîhayat: Canlı.

halâs eden ve ihsanı ihsan eden ve nimeti nimet eden, bir âlem-i bâkîde bir hayat-ı bâkiye var ve olacaktır.

Hem madem bahar faslında zeminin dar sayfasında hatasız yüz bin kitabı birbiri içinde yazan bir kalem-i kudret gözümüz önünde yorulmadan işliyor. Ve o kalem sahibi yüz bin defa ahd ve vaad etmiş ki: “Bu dar yerde ve karışık ve birbiri içinde yazılan bahar kitabından daha kolay olarak geniş bir yerde güzel ve lâyemût bir kitabı yazacağım ve size okutturacağım.” diye, bütün fermanlarda o kitaptan bahsediyor. Elbette ve her hâlde o kitabın aslı yazılmış ve haşir ve neşir ile hâşiyeleri de yazılacak ve ummun defter-i a’ mâlleri onda kaydedilecek.

Hem madem bu arz, kesret-i mahlûkât cihetiyle ve mütemâdiyen değişen yüz binler çeşit çeşit envâ-ı zevil-hayat ve zevilervahın meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysiyetiyle bu kâinatın kalbi, merkezi, hulâsası, neticesi, sebab-i hilkatî olarak gayet büyük

Âlem-i bâkî: Sonsuz âlem.

Defter-i a’ mâl: Günah ve sevapların yazıldığı defter.

Envâ-ı zevilhayat: Canlı türleri.

Halâs etmek: Kurtarmak.

Hâşiyeye: Sayfa kenarına veya altına düşülen dipnot, açıklama.

Hayat-ı bâkiye: Kalıcı, dâimî hayat, âhiret hayatı.

Kalem-i kudret: Kudret kalemi.

Kesret-i mahlûkât: Mahlûkâtın çokluğu.

Lâyemut: Ölmez, silinip gitmez.

Mahşer: Toplanma ve canlanma yeri.

Menşeye: Yetişme, gelişme yeri.

Meşher: Sergi yeri.

Mütemâdiyen: Devamlı olarak.

Sebab-i hilkat: Yaratılma sebebi.

Zevilervah: Ruhu olan varlıklar.

öyle bir ehemmiyeti var ki küçüklüğüyle beraber koca semâvâta karşı denk tutulmuş. Semâvî fermanlarda daima ¹ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ deniliyor. Ve madem bu mahiyet-
teki arzın her tarafına hükmeden.. ve ekser mahlûkâtına tasarruf eden.. ve ekser zîhayat mevcudâtını teshir edip kendi etrafına toplattıran.. ve ekser masnûâtını kendi hevesâtının hendesiyle ve ihtiyâcâtının düsturlarıyla öyle güzelce tanzim ve teşhir ve tezyin ve çok antika nevilerini liste gibi birer yerlerde öyle toplayıp süslettirir ki; değil yalnız ins ve cin nazarlarını, belki semâvât ehlinin ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve kâinat sahibinin nazar-ı istihsanını celbetmekle gayet büyük bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysiyetle bu kâinatın hikmet-i hil-kati ve büyük neticesi ve kıymetli meyvesi ve arzın halifesi olduğunu fenleriyle, sanatlarıyla gösteren.. ve dünya ci-hetinde Sâni-i âlem'in mu'cizeli sanatlarını gayet güzelce

¹ “Göklerin ve yerin Rabbi” (Ra'd Sûresi, 13/16; İsrâ Sûresi, 17/102; Kehf Sûresi, 18/14; Meryem Sûresi, 19/65; ...).

Arzın halifesi: Cenâb-ı Hakk'ın emirlerini yeryüzünde uygulayan ve O'nun adına icraatta bulunan.

Celbetmek: Kendine çekmek.

Hendese: Geometri, plân-program, mühendislik.

Hikmet-i hilkat: Yaratılış hikmeti.

Nazar-ı dikkat: Dikkatli bakış.

Nazar-ı istihsan: Takdir ederek, beğenerek bakma.

Sâni-i âlem: Âlemi yapan, yaratan.

Semâvât: Gökler.

Semâvî ferman: Allah tarafından gönderilen ilâhî buyruk. Kutsal kitaplar.

Teshir etmek: Emri altına almak, kendine boyun eğdirmek.

Tezyin: Süsleme, donatma.

teşhir ve tanzim ettiği için, isyan ve küfrüyle beraber dünyada bırakılan ve azabı tehir edilen ve bu hizmeti için imhal edilip muvaffakiyet gören nev-i benîâdem var.

Ve madem bu mahiyetteki nev-i benîâdem, mîzaç ve hilkat itibarıyla gayet zayıf ve âciz ve gayet acz ve fakıryla beraber hadsiz ihtiyâcâtı ve teellümâtı olduğu hâlde, bütün bütün kuvvetinin ve ihtiyârının fevkinde olarak koca küre-i arzı, o nev-i insana lüzumu bulunan her nevi maddenlere mahzen ve her nevi taamlara ambar ve nev-i insanın hoşuna gidecek her çeşit mallara bir dükkân suretine getiren, gayet kuvvetli ve hikmetli ve şefkatli bir mutasarrıf var ki böyle nev-i insana bakıyor, besliyor, istediğini veriyor.

Ve madem bu hakikatteki bir Rab; hem insanı sever, hem kendini insana sevdendirir.. hem bâkîdir, hem bâkî âlemleri var.. hem adaletle her işi görür ve hikmetle her şeyi yapıyor. Hem bu kısa hayat-ı dünyeviyede ve bu kısacık ömr-ü beşerde ve bu muvakkat ve fânî zeminde o

Fevk: Üst.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

İhtiyâr: İrade, seçim, tercih.

İmhâl etmek: Mühlet vermek, süre tanımak.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Mutasarrıf: İşleri yürüten,

yöneten.

Muvakkat: Geçici.

Nev-i benîâdem: İnsanlık.

Ömr-ü beşer: İnsan ömrü.

Taam: Yemek, yiyecek.

Teellümat: Tasalar, kederler, acılar.

Hâkim-i Ezeli'nin haşmet-i saltanatı ve sermediyet-i hâkimiyeti yerleşmiyor. Ve nev-i insanda vuku bulan ve kâinatın intizamına ve adalet ve muvâzenelerine ve hüsn-ü cemâline münâfi ve muhalif çok büyük zulümleri ve isyanları ve velînimetine ve onu şefkatle besleyene karşı ihanetleri, inkârları, küfürleri bu dünyada cezasız kalıp, gaddar zâlim, rahat ile hayatını ve biçâre mazlum meşak-katler içinde ömürlerini geçirirler. Ve umum kâinatta eserleri görünen şu adalet-i mutlakanın mahiyeti ise dirilmemek suretiyle o gaddar zâlimlerin ve me'yus mazlumların vefat içindeki müsâvâtlarına bütün bütün zıttır, kaldırmaz, müsaade etmez!

Ve madem nasıl ki kâinatın Sahibi, kâinattan zemin ve zeminden nev-i insanı intihab edip gayet büyük bir makam, bir ehemmiyet vermiş. Öyle de nev-i insandan dahi makâsıd-ı rubûbiyetine tevâfuk eden ve kendilerini

---

Adalet-i mutlaka: Her şeyin hukuku gözetilen tam, eksiksiz adalet.

Hâkim-i Ezeli: Ezelden beri hükümran olan Hz. Allah (c.c.).

Haşmet-i saltanat: Cenâb-ı Hakk'ın hâkimiyet ve idaresinin ihtişamı, göz kamaştırıcılığı.

Hüsn-ü cemâl: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığa ayrı ayrı, hususî lütuflarla tecellî etmesinin hârikulâde güzelliği.

İntihap etmek: Seçmek.

Makâsıd-ı rubûbiyet: Cenâb-ı

Hakk'ın varlığı idare ve gözetme-sindeki maksatlar, gayeler.

Me'yus: Ümitsiz.

Muvâzene: Denge, ölçü.

Münâfi: Aykırı, zıt.

Nev-i insan: İnsanoğlu, insanlık.

Sermediyet-i hâkimiyet: Hakimi-yetin devamlılığı, ebediliği.

Tevâfuk etmek: Uyuma, uygun gelmek.

Vefat içindeki müsâvât: Eşit bir şekilde ölme. Ölürken farklı olmama.

iman ve teslim ile ona sevdiren hakikî insanlar olan enbiya ve evliya ve asfiyayı intihab edip kendine dost ve muhatap ederek, onları mu'cizeler ve tevfikler ile ikram.. ve düşmanlarını semâvî tokatlar ile tâzib ediyor. Ve bu kıymetli ve sevimli dostlarından dahi, onların imamı ve mefhari olan Muhammed (*aleyhissalâtu vesselâm*)'ı intihab ederek, ehemmiyetli küre-i arzın yarısını ve ehemmiyetli nev-i insanın beşte birini uzun asırlarda O'nun nuruyla tenvir ediyor. Âdetâ bu kâinat O'nun için yaratılmış gibi; bütün gayeleri O'nun ile ve O'nun dini ile ve Kur'ân'ı ile tezahür ediyor. Ve o pek çok kıymettar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsiz hizmetlerinin ücretlerini hadsiz bir zamanda almaya müstahak ve lâıyk iken, gayet meşakkatler ve mücâhedeler içinde altmış üç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş. Acaba hiçbir cihetle hiçbir imkânı, hiçbir ihtimâli, hiçbir kabiliyeti var mı ki; o Zât, bütün emsali ve dostlarıyla beraber dirilmesin.. ve şimdi de ruhen diri ve hayy olmasın.. idam-ı ebedî ile mahvolsunlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ!.. Evet, bütün kâinat ve hakikat-i âlem,

Hayy: Canlı, hayat sahibi.

Hâşâ ve kellâ: Asla!.. Hayır, olamaz!..

İdam-ı ebedî: Ebedî olarak yok etme.

Mefhar: İftihar vesilesi. Kendisiyle iftihar edilen.

Mücâhede: Gayret etme. Bütün olumsuzluklara karşı koyup var

gücüyle çalışma.

Tâzib etmek: Cezalandırmak, azap etmek.

Tenvir etmek: Aydınlatmak.

Tevfik: Yardım etme, muvaffak kılma.

Tezahür etmek: Ortaya çıkmak, belirlemek.

O'nun dirilmesini dâvâ eder ve hayatını Sahib-i kâinat'tan talep ediyor...

Ve madem Yedinci Şuâ olan Âyetü'l-Kübrâ'da her biri bir dağ kuvvetinde otuz üç adet icmâ-ı azîm isbat etmişler ki: Bu kâinat bir elden çıkmış ve bir tek Zât'ın mülküdür.. ve kemâlât-ı ilâhiyenin medarı olan vahdetini ve ehadiyetini bedâhetle göstermişler.. ve vahdet ve ehadiyet ile bütün kâinat, o Zât-ı Vâhid'in emirber neferleri ve musahhar memurları hükmüne geçiyor.. ve âhiretin gelmesiyle kemâlâtı, sukuttan ve adalet-i mutlakası, müstehziyâne gadr-ı mutlakattan ve hikmet-i âmmesi, sefâhetkârâne abesiyetten ve rahmet-i vâsiası lâhiyâne tâzibden ve

---

Abesiyet: Saçmalık, gayesizlik.

Bedâhet: Açık - seçiklik, netlik.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığa özel, ayrı şekilde tecellî eden birliği.

Gadr-i mutlak: Katışksız, tam bir zulüm, haksızlık.

Hikmet-i âmme: Herkesi ilgilendiren fayda, maslahat.

İcmâ-ı azîm: Pek büyük bir ittifak, fikir birliği.

Kemâlât-ı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın kusursuz, eksiksiz, mükemmel icraat ve sıfatları.

Lâhiyâne tâzib: Zevk duyarak, eğlenerek işkence etme, azap çek-tirme.

Musahhar: Emrine âmâde, emrine girmiş, boyun eğmiş.

Müstehziyâne: Alay edercesine.

Rahmet-i vâsia: Geniş, engin rahmet.

Sahib-i kâinat: Kâinatın sahibi.

Sefâhetkârâne: Boş ve faydasız şeylerle eğlenir tarzda.

Sukut: Düşmek, değer kaybetmek.

Vahdet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıklara genel ve umumî şekilde tecellî eden birliği.

Zât-ı Vâhid: Kendisinden başka ilâh olmayan, tek ve bir olan Zât Allah (c.c.).

izzet-i kudreti zelîlâne aczden kurtulurlar, takaddüs ederler.

Elbette ve elbette ve her hâlde iman-ı billâhın yüzer nüktesinden bu *sekiz madem*lerdeki hakikatlerin muktezasıyla kıyamet kopacak.. haşır ve neşir olacak.. dâr-ı mücâzât ve mükâfat açılacak... Tâ ki arzın mezkûr ehemmiyeti ve merkezîyeti ve insanın ehemmiyeti ve kıymeti tahakkuk edebilsin.. ve arz ve insanın Hâlık'ı ve Rabb'i olan Mutasarrıf-ı Hakîm'in mezkûr adaleti, hikmeti, rahmeti, saltanatı takarrur edebilsin.. ve o Bâkî Rabb'in mezkûr hakikî dostları ve müştâkları idam-ı ebedîden kurtulsun.. ve o dostların en büyüğü ve en kıymettarı, bütün kâinatı memnun ve minnettar eden kudsî hizmetlerinin mükâfatını görsün.. ve Sultan-ı Sermedî'nin kemâlâtı, naks ve kusurdan ve kudreti, aczden ve hikmeti, sefâhetten ve adaleti, zulümden tenezzüh ve takaddüs ve teberri etsin.

İzzet-i kudret: Cenâb-ı Hakk'ın kudretinin izzeti, gereği.

Zelîlâne acz: Zillet içinde bir âcizlik.

İman-ı billâh: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak.

Dâr-ı mücâzât ve mükâfat: Yapılan kötü işlere ceza, iyi işlere de mükâfat verilecek diyar.

Hâlık: Her şeyi yaratan, Hz. Allah.

Rab: Her şeyin sahibi, her şeyi yaratıp, yöneten Cenâb-ı Hak.

Mutasarrıf-ı Hakîm: Her işi yerli yerince yürüten, yöneten.

Takarrur etmek: Yerini bulmak, yerleşmek, sebat bulmak.

Sultan-ı Sermedî: Ebedî, dâimî sultan.

Naks: Eksiklik, kusur.

Takaddüs / Tenezzüh / teberri: Bütün kusurlardan, eksikliklerden, hatalardan uzak, beri olma.

Elhâsıl, madem Allah var, elbette âhiret vardır...

Hem nasıl ki mezkûr üç erkân-ı imaniye onları isbat eden bütün delilleriyle haşre şehâdet ve delâlet ederler. Öyle de ¹ *وَبِمَلَائِكَتِهِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى* olan iki rükn-ü imanî dahi, haşri istilzam edip kuvvetli bir surette âlem-i bekâya şehâdet ve delâlet ederler, şöyle ki:

Melâikenin vücûdunu ve vazife-i ubûdiyetlerini isbat eden bütün deliller ve hadsiz müşâhedeler, mükâlemeler², –dolayısıyla– âlem-i ervahın ve âlem-i gaybın ve

¹ Melâikeye, kadere, hayır ve şerrin Allah Tealâ'dan geldiğine iman ederim. (Ebû Hanîfe, *el-Fıkhu'l-ekber* s. 27-29. Bunları iman esaslarından sayan hadisler için bkz.: Buhârî, *İman* 50; *Tefsir (31)* 2; Müslim, *İman* 1, 8, 9).

² Hz. İbrahim (*aleyhisselâm*)^{*1}, Hz. Lût (*aleyhisselâm*)^{*2}, sahabeden İrbâd İbn-i Sâriye^{*3}, İmrân İbn-i Husayn^{*4} ve Hz. Selman^{*5} melek görenler arasındadır. Ayrıca Cenâb-ı Hak (*celle celâlüh*), Benî İsrâil'den 3 kişiye, onları imtihan etmek üzere bir melek göndermiştir: Buhârî, *Enbiya* 51; Müslim, *Zühd* 10.

^{*1} Bkz.: Hûd Sûresi, 11/70; Ankebût Sûresi, 29/31; Zâriyât Sûresi, 51/28.

Âlem-i bekâ: Ebedî âlem, âhiret âlemi.

Âlem-i ervah: Ruhlar âlemi.

Âlem-i gayb: Beş duyu ile kavranamayan varlıkların ve hâdiselerin âlemi.

Erkân-ı imaniye: İman esasları.

İstilzam etmek: Gerektirme, icap etme.

Melâike: Melekler.

Mükâleme: Konuşma.

Müşâhede etmek: Kalp ve ruh gözüyle görmek, şahit olmak.

Rükn-ü imanî: İmanın esası, temeli.

Vazife-i ubûdiyet: Kulluk vazifesi.

Vücûd: Mevcudiyet, varlık.

âlem-i bekânın ve âlem-i âhiretin ve ileride cin ve ins ile şenlendirilecek olan dâr-ı saadetin ve cennet ve cehennem vüçûdlarına delâlet ederler. Çünkü melekler bu âlemleri izn-i ilâhî ile görebilirler ve girerler. Ve Hazreti Cebrail gibi, insanlar ile görüşen¹ umum melâike-i mukarrabîn, mezkûr âlemlerin vüçûdlarını ve onlar, onlarda gezdiklerini müttefikane haber veriyorlar.² Görmediğimiz Amerika kıtasının vüçûdunu, ondan gelenlerin ihbarıyla bedihî bildiğimiz gibi yüz tevâtür kuvvetinde bulunan melâike ihbaratıyla âlem-i bekânın ve dâr-ı âhiretin ve cennet ve cehennemin vüçûdlarına o kat'iyette iman etmek gerekir. Ve öyle de iman ederiz.

^{*2} Bkz.: Hûd Sûresi, 11/77; Ankebût Sûresi, 29/33.

^{*3} Bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 18/245.

^{*4} Bkz.: Hâkim, *Müstedrek* 3/536; Bezzâr, *Müsned* 9/19; Tahâvî, *Şerhu Meâni'l-âsâr* 4/324.

^{*5} Bkz.: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliya* 1/204; İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve* 1/551.

¹ Mesela Hz. Cebrâil'in, Efendimiz (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) ile ve bazı sahabelerle görüşmesine dair bkz.: Buhârî, *İman* 37, *Menâkıb* 25; Müslim, *İman* 1, 10, *Fezâilü's-sahâbe* 100.

² Hz. Cebrâil'in, cennet ve cehennemin yaratılışından sonra onları görmek üzere gönderildiğine dair bkz.: Tirmizî, *Cennet* 21; Ebû Dâvûd, *Sünnet* 22; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/332, 354.

Bedihî: Çok açık bir şekilde.

İhbarat: Getirilen haberler, bilgiler.

Melâike-i mukarrabîn: Büyük melekler.

Müttefikane: İttifak ederek, oy birliğiyle.

Tevâtür: Yalanda ittifak etmeleri mümkün olmayan birçok kişinin naklettiği kesin haber, bilgi.

Hem Yirmi Altıncı Söz olan Risale-i Kader’de “iman-ı bilkader” rüknünü isbat eden bütün deliller, –dolayısıyla– haşre ve neşr-i suhufa ve mizan-ı ekberdeki muvâzene-i a’ mâle delâlet ederler. Çünkü her şeyin mukadderâtını gözümüz önünde nizam ve mizan levhalarında kaydetmek.. ve her zîhayatın sergüzeşte-i hayatiyelerini kuvve-i hâfızalarında ve çekirdeklerinde vesâir elvâh-ı misaliyede yazmak.. ve her zîruhun hususan insanların defter-i a’ mâllerini elvâh-ı mahfûzada tesbit etmek ve geçirmek, elbette öyle muhit bir kader ve hakîmâne bir takdir ve müdakkikâne bir kayıt ve hafîzâne bir kitabet, ancak mahkeme-i kübrâda umumî bir muhakeme neticesinde dâimî

Defter-i a’ mâl: Günah ve sevapların yazıldığı defter.

Delâlet etmek: İşaret etmek, göstermek.

Elvâh-ı mahfûza: Olmuş ve olacak her şeyin kaydedildiği levhalar.

Elvâh-ı misaliye: Varlık ve hâdiselerin suretlerinin kaydedildiği misal âlemine ait levhalar.

Hafîzâne: Kaydedip saklar bir tarzda.

Hakîmâne: Hikmetlice, yerli yerince.

İman-ı bilkader: Kadere inanmak.

Kitabet: Yazı, yazma.

Kuvve-i hâfıza: Hâfıza. Akılda tutma melekesi.

Mahkeme-i kübrâ: En büyük mahkeme, mahşer mahkemesi.

Mizan-ı ekber: Sevap ve günahların muhasebesinin yapılacağı en büyük mizan.

Muhâkeme: Hesaba çekilme, yargılanma.

Mukadderât: Cenâb-ı Hak tarafından takdir edilen kadere ait her şey, alın yazısı.

Muvâzene-i a’ mâl: İşlenen iyi-kötü fiillerin ölçülüp tartılması.

Müdakkikâne: Dikkatli bir şekilde, titizlikle.

Neşr-i suhuf: Büyük hesap günü amel defterlerinin açılması.

Sergüzeşte-i hayatiye: Hayat serüveni, kişinin başından geçenler.

Zîruh: Ruh sahibi.

bir mükâfat ve mücâzât için olabilir. Yoksa o ihatalı ve inceden ince olan kayıt ve muhafaza; bütün bütün manasız, faydasız kalır. Hikmete ve hakikate münâfi olur. Hem haşir gelmezse kader kalemiyle yazılan bu kitab-ı kâinatın bütün muhakkak manaları bozulur ki, hiçbir cihet-i imkânı olamaz. Ve o ihtimâl, bu kâinatın vücûdunu inkâr gibi bir muhâl, belki bir hezeyan olur.

***Elhâsıl:** İmanın beş rüknü, bütün delilleriyle haşir ve neşrin vukuuna ve vücûduna ve dâr-ı âhiretin vücûduna ve açılmasına delâlet edip isterler ve şehâdet edip talep ederler.*

İşte hakikat-i haşriyenin azametine tam muvâfik böyle azametli ve sarsılmaz direkleri ve burhanları bulunduğu içindir ki; Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın hemen hemen üçten birisi haşir ve âhireti teşkil ediyor.. ve onu bütün hakâikine temel taşı ve üssü'l-esas yapıyor.. ve her şeyi onun üstüne bina ediyor.

(Mukaddime nihayet buldu.)

Cihet-i imkân: Olabilirlik yönü, olma imkânı.

Hakâik: Hakikatler.

Hakikat-i haşriye: Haşir gerçeği.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Beyan ve ifadesi ile insanları, benzerini

yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.

Muhakkak: Kesinleşmiş, gerçekte var olan, kesin.

Münâfi: Aykırı, zıt.

Üssü'l-esas: En temel esas.

Hüve Nüktesi

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Çok Aziz ve Sıddık Kardeşlerim!

Kardeşlerim, *هُوَ قُلُّ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ⁵ ve لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ⁴* deki *هُوَ* lafzında, yalnız maddî cihette bir seyahat-i hayaliye-i fikriyede hava sayfasının mütâlaasıyla ani bir surette görünen bir zarif nükte-i tevhidde, meslek-i imaniyenin hadsiz derece kolay ve vücûb derecesinde sühûletli bulunmasını;

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44).

³ Allah’ın selâmi, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun.

⁴ “Allah, o hak Mabuddur ki kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur.” (Bakara Sûresi, 2/163, 255; Âl-i İmran Sûresi, 3/2, 6, 18; Nisâ Sûresi, 4/87; ...).

⁵ “De ki: O, Allah’tır, gerçek İlahtır ve birdir.” (İhlâs Sûresi, 112/1).

Hüve: Arapça’da “O” manasına işaret zamiri; Allah (c.c.).

Meslek-i imaniye: İman yolu.

Mütâlaa: İnceleme, dikkatli okuma.

Nükte: Bir söz veya ibâreden husûsi bir dikkatle çıkarılan gizli ve ince mana.

Nükte-i tevhid: Allah’ın (c.c.) birliğini gösteren ince mana.

Seyahat-i hayaliye-i fikriye: Hak yolcusunun kalb, ruh, fikir, hayal ve diğer latifeleriyle mana âleminde varlığın yaratılış hikmeti, mahiyeti ve hedefi ile ilgili gerçekleştirdiği seyahat.

Sühûlet: Kolaylık.

Vücûb: Gereklilik, kesinlik.

ve şirk ve dalâletin mesleğinde hadsiz derecede müşkülâtlı, mümtenî binler muhâl bulunduğunu müşâhede ettim. Gayet kısa bir işaretle, o geniş ve uzun nükteyi beyan edeceğim.

Evet nasıl ki bir avuç toprak, yüzer çiçeklere nöbetle saksılık eden kabında, eğer tabiata, esbaba havale edilse, lâzım gelir ki; ya o kapta küçük mikyasta yüzer, belki çiçekler adedince mânevî makineler, fabrikalar bulunsun veyahut o parçacık topraktaki her bir zerre, bütün o ayrı ayrı çiçekleri, muhtelif hâsiyetleriyle ve hayattar cihâzâtıyla yapmalarını bilsin. Âdeta bir ilâh gibi hadsiz ilmi ve nihayetsiz iktidarı bulunsun.

Aynen öyle de: Emir ve iradenin bir arşı olan havanın, rüzgârın her bir parçası ve bir nefes ve tırnak kadar olan هُوَ lafzındaki havada, küçücük mikyasta bütün dünyada mevcut telefonların, telgrafların, radyoların ve hadsiz ve muhtelif konuşmaların merkezleri, santralleri, âhize ve nâkileleri bulunsun ve o hadsiz işleri beraber ve bir anda yapabilsin. Veyahut o هُوَ 'deki havanın, belki

Âhize: Alıcı alet.

Arş: Kürsü, taht, yüce makam.

Cihâzât: Organlar, donanımlar.

Esbab: Sebepler, maddî şartlar.

Hâsiyet: Özellik.

Hayattar: Canlı.

Mikyas: Ölçü.

Muhâl / Mümtenî: İmkânsız.

Müşâhede etmek: Kalp ve ruh gözüyle görmek, şahit olmak.

Müşkülât: Güçlükler, zorluklar.

Nâkile: Verici, nakledici alet.

unsur-u havanın her bir parçasının her bir zerresi, bütün telefoncular ve ayrı ayrı umum telgrafçılar ve radyo ile konuşanlar kadar mânevî şahsiyetleri ve kabiliyetleri bulunsun ve onların umum dillerini bilsin ve aynı zamanda başka zerrelere de bildirsın, neşretsin. Çünkü bilfiil o vaziyet kısmen görünüyor ve havanın bütün eczasında o kabiliyet var. İşte ehl-i küfrün ve tabîyyûn ve maddiyyûnların mesleklerinde değil bir muhâl, belki zerrelere adedince muhâller ve imtinâlar ve müşkülâtlar âşikâre görünüyor.

Eğer Sâni-i Zülcelâl'e verilse, hava bütün zerrâtıyla onun emirber neferi olur. Bir tek zerrenin, muntazam bir tek vazifesi kadar kolayca hadsiz küllî vazifelerini Hâlık'ının izniyle ve kuvvetiyle ve Hâlık'a intisap ve istinad ile ve Sâni'inin cilve-i kudreti ile bir anda, şimşek süratinde ve هُوَ telâffuzu ve havanın temevvücü sühûletinde

Âşikâre: Apaçık.

Bilfiil: Bizzat, fiilen.

Cilve-i kudret: Allah (c.c.) kudretinin tecellisi, eseri.

Emirber nefer: Emir eri.

Hâlık: Her şeyi yaratan, Hz. Allah.

İmtinâ: İmkânsızlık, mümkün olmayış.

İntisap: Bağlanma, bağlılık.

İstinad: Dayanma, güvenme.

Küllî: Genel, kapsamlı.

Maddiyyûn: Yaratıcıyı inkâr eden materyalistler.

Neşretmek: Yayılmak.

Sâni': Her şeyi en güzel ve sanatlı bir şekilde yaratan Allah (c.c.).

Sâni-i Zülcelâl: Her şeyi en güzel şekilde var eden Yüce Yaradan.

Tabiyyûn: Yaratmayı tabiata verecek Allah'ı inkâr eden kimseler.

Temevvüc: Dalgalanma.

Ünsur-u hava: Havayı oluşturan madde parçacığı, element.

Zerrât: Atomlar.

yapılır. Yâni, kalem-i kudretin hadsiz ve hârika ve muntazam yazılarına bir sayfa olur. Ve zerreleri o kalemin uçları ve zerrelere vazifeleri dahi, kalem-i kaderin noktaları bulunur. Bir tek zerrenin hareketi derecesinde kolay çalışır.

İşte ben ¹هُوَ إِلَّا ve ²قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ'deki hareket-i fikriye ile seyahatimde, hava âlemini temâşâ ve o unsurun sayfasını mütâlâa ederken, bu mücmel hakikati tam vâzih ve mufassal aynelyakîn müşâhede ettim ve هُوَ lafzında, havasında böyle parlak bir burhan ve bir lem'a-yı vâhidiyet bulunduğu gibi, mânâsında ve işaretinde gayet nûrânî bir cilve-i ehadiyet ve çok kuvvetli bir hüccet-i tevhid ve هُوَ zamirinin mutlak ve müphem işareti, hangi zâta

¹ "Allah, o hak Mabuddur ki kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur." (Bakara Sûresi, 2/163, 255; Âl-i İmran Sûresi, 3/2, 6, 18; Nisâ Sûresi, 4/87; ...).

² "De ki: O, Allah'tır, gerçek İlah'tır ve Birdir." (İhlâs Sûresi, 112/1).

Aynelyakîn: Görerek bilgi sahibi olmak.

Cilve-i ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın birer birer her bir şeyde görünen birliğinin tecellisi.

Hareket-i fikriye: Geniş, derin, sistemli, zincirleme düşünce, tefekkür.

Hüccet-i tevhid: Allah'ın (c.c.) birliğinin delili.

Kalem-i kader: Kader kalemi.

Kalem-i kudret: Kudret kalemi.

Lem'a-yı vâhidiyet: Cenâb-ı Hakk'ın, bütün kâinatta birden tecellî eden, görünen birliğinin parıltısı.

Mufassal: Ayrıntılı, geniş.

Mutlak: Sınırsız, şart ve kayıt altında olmayan.

Mücmel: Kısa, özet.

Müphem: Belirsiz, örtülü.

Temâşâ: Bakıp seyretme.

Vâzih: Açık, berrak.

bakıyor?” işaretine bir karîne-i taayyün o hüccette bulunması içindir ki, hem Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan, hem ehl-i zikir; makam-ı tevhidde bu kudsî kelimeyi çok tekrar ederler diye ilmelyakîn ile bildim.

Evet, mesela: Bir nokta beyaz kâğıtta, iki-üç nokta konulsa karıştığı ve bir adam, muhtelif çok vazifeleri beraber yapmasıyla şaşıracağı ve bir küçük zîhayata, çok yükler yüklenmesiyle altında ezildiği ve bir lisan ve bir kulak, aynı anda müteaddit kelimelerin beraber çıkması ve girmesi intizamını bozup karışacağı hâlde, aynelyakîn gördüm ki: هُوَ anahtarı ile ve pusulasıyla fikren seyahat ettiğim hava unsurunda her bir parçası, hatta her bir zerresi içine muhtelif binler noktalar, harfler, kelimeler konulduğu veya konulabileceği hâlde, karışmadığını ve intizamını bozmadığını...

Hem ayrı ayrı pek çok vazifeler yaptığı hâlde, hiç şaşırmadan yapıldığını ve o parçaya ve zerreye, pek çok ağır yükler yüklendiği hâlde, hiç zaaf göstermeyerek, geri kalmayarak intizam ile taşıdığını..

Ehl-i zikir: Zikredenler.

İlmelyakîn: Okuyup öğrenerek elde edilen bilgi.

Karîne-i taayyün: Belirtme işareti. (Yani “O” zamirinin Allah’a işaret etmesi).

Kudsî: Kutsal, mukaddes.

Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan: Beyanı, anlatım tarzı mu’cize olan Kur’ân-ı Kerîm.

Makam-ı tevhid: Tevhid makamı. Kalpte Allah’ın birliğinin hissedildiği hâl.

Müteaddit: Ayrı ayrı, birkaç.

Zihayat: Canlı.

Hem binler ayrı ayrı kelime, ayrı ayrı tarzda, mânâda o küçücük kulak ve lisanlara kemâl-i intizamla gelip, çıkıp, hiç karışmayarak, bozulmayarak o küçücük kulaklara girip, o gayet incecik lisanlardan çıktığı ve o her zerre ve her parçacık, bu acîb vazifeleri görmekle beraber kemâl-i serbestiyet ile cezbedârâne hâl dili ile ve mezkûr hakikatin şehâdeti ve lisanıyla ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ve ² قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ deyip gezer ve fırtınaların ve şimşek ve berk ve gök gürültüsü gibi havayı çarpıştırıcı dalgalar içerisinde, intizamını ve vazifelerini hiç bozmuyor ve şaşırıyor. Ve bir iş diğer bir işe mâni olmuyor. Ben aynelyakîn müşâhede ettim.

Demek, ya her bir zerre ve her bir parça havada nihayetsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilmi, iradesi ve nihayetsiz bir kuvveti, kudreti ve bütün zerrâta hâkim-i mutlak bir hâssaları bulunmak lâzımdır ki, bu işlere medar olabilsin. Bu ise, zerreler adedince muhâl ve bâtıldır. Hiçbir şeytan dahi bunu hatıra getiremez.

¹ “Allah, o hak Mabuddur ki kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur.” (Bakara Sûresi, 2/163, 255; Âl-i İmran Sûresi, 3/2, 6, 18; Nisâ Sûresi, 4/87; ...).

² “De ki: O, Allah’tır, gerçek İlahtır ve Birdir.” (İhlâs Sûresi, 112/1).

Berk: Şimşek.

Bâtıl: Yalan, çürük, esassız.

Cezbedârâne: Hayret ve sevinçle kendinden geçercesine.

Hâkim-i mutlak: Her şeye hükmeden.

Hâssa: Özellik.

Kemâl-i intizam: Mükemmel düzen.

Kemâl-i serbestiyet: Tam bir serbestlik.

Medar olmak: Sebep, vesile olmak.

Mezkûr: Bahsi geçen, anlatılan.

Öyle ise, bu sahife-i havanın hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn derecesinde bedâhetle Zât-ı Zülcelâl'in hadsiz gayr-i mütenâhî ilmi ve hikmetle çalıştırdığı kalem-i kudret ve kaderin mütebeddil sayfası ve bir Levh-i Mahfuz'un âlem-i tagayyürde ve mütebeddil şuûnâtında bir Levh-i Mahv ve İsbat nâmında yazar-bozar tahtası hükmündedir.

İşte hava unsurunun yalnız nakl-i asvât vazifesinde mezkûr cilve-i vahdâniyeti ve mezkûr acâibi gösterdiği ve dalâletin hadsiz muhâliyetini izhar ettiği gibi; unsur-u havâînin, sâir ehemmiyetli vazifelerinden biri de elektrik, cazibe, dâfia, ziyâ gibi sâir letâifin naklinde şaşırmandan muntazaman, asvât naklindeki vazifeyi gördüğü aynı

Acâib: Olağanüstü şeyler.

Âlem-i tagayyür: Değişip duran âlem.

Asvât: Sesler.

Bedâhet: Çok açık bir şekilde.

Cazibe: Çekim kuvveti.

Cilve-i vahdâniyet: Cenâb-ı Hakk'ın birliğinin tecellisi.

Dâfia: İtme kuvveti.

Gayr-i mütenâhî: Sonsuz, sonu olmayan.

Hakkalyakîn: Bir şeyi, bizzat tadarak, yaşayarak, hiç şüphesi kalmayacak şekilde bilmek.

İzhar etmek: Göstermek, açığa çıkarmak.

Letâif: Güzellikler, incelikler,

latifeler.

Levh-i Mahfuz: Her şeyin yazılı olduğu kader kitabı.

Levh-i Mahv ve İsbat: Allah'ın zaman sayfasında yazar-bozar bir tahtası hükmünde olan eşya, varlık.

Muhâliyet: İmkânsızlık.

Muntazaman: Düzenli bir şekilde.

Mütebeddil: Değişen.

Nakl-i asvât: Seslerin nakli.

Şuûnât: İşler, ilâhî tecelliler, icraatlar.

Unsur-u havâî: Havayı oluşturan madde parçacığı, element.

Zât-ı Zülcelâl: Azamet sahibi Yüce Allah (c.c).

zamanda bu vazifeleri dahi gördüğü; aynı zamanında bütün nebâtât ve hayvanâta teneffüs ve telkih gibi hayata lüzumu bulunan levâzımâtı kemâl-i intizam ile yetiştiriyor. Emir ve irade-i ilâhiyenin bir arşı olduğunu kat'î bir surette isbat ediyor ve serseri tesadüf ve kör kuvvet ve sağır tabiat ve karışık, hedefsiz esbap ve âciz, câmid, cahil maddeler bu sahife-i havâiyenin kitâbetine ve vazifelerine karışması hiçbir cihetle ihtimâl ve imkânı bulunmadığını aynelyakîn derecesinde isbat ettiğini kat'î kanaat getirdim. Ve her bir zerre ve her bir parça lisân-ı hâl ile ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ve ² قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ve havanın maddî cihetindeki bu acâibi gördüğüm gibi, hava unsuru da bir هُوَ olarak âlem-i misal ve âlem-i mânâya bir anahtar oldu.

¹ “Allah, o hak Mabuddur ki kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur.” (Bakara Sûresi, 2/163, 255; Âl-i İmran Sûresi, 3/2, 6, 18; Nisâ Sûresi, 4/87; ...).

² “De ki: O, Allah'tır, gerçek İlahtır ve Birdir.” (İhlâs Sûresi, 112/1).

Âlem-i mânâ: Mânâ âlemi. Kalbe ait his ve dinamiklerle sezilebilen mânevî âlem.

Âlem-i misal: Maddî âlem ile gayb âlemi arasında yer alan ara kesit. Mânevî sûret ve modellerin yansıdığı âlem.

Arş: Kürsü, taht, yüce makam.

Câmid: Donuk, cansız.

Emir ve irade-i ilâhiye: Allah'ın

emir ve iradesi.

Hayvanât: Hayvanlar.

Levâzımât: Gerekli, lüzumlu olan şeyler.

Lisân-ı hâl: Hâl dili. Davranışların ifade ettiği anlam.

Nebâtât: Bitkiler.

Sahife-i havâiye: Hava sayfası.

Telkih: Aşılama.

Gördüm ki, âlem-i misal, nihayetsiz fotoğraflar ve her bir fotoğraf, hadsiz hâdisât-ı dünyeviye'yi aynı zamanda hiç karıştırmayarak alıyor. Binler dünya kadar büyük ve geniş bir sinema-yı uhreviye ve fâniyâtın fânî ve zâil hâllerini ve vaziyetlerini ve geçici hayatlarının meyvelerini sermedî temâşâgâhlarda ve cennette saadet-i ebediye ashablarına da dünya maceralarını ve eski hâtıratlarını levhalarıyla gözlerine göstermek için pek büyük bir fotoğraf makinası olarak bildim.^{1(Hâşiye)}

Hem Levh-i Mahfuz'un, hem âlem-i misalin iki hücceti ve iki küçücük numûnesi ve iki noktası, insanın başında olan kuvve-i hâfıza ve kuvve-i hayaliye, mercimek küçüklüğünde iken hiç karıştırmayarak kemâl-i intizamla içlerinde bir büyük kütüphâne kadar mâlûmâtın yazılması kat'î

¹ Hâşiye: Fakat zâhir hakikaler gibi kuvvetli burhanlarla ve hüccetlerle isbat etmeye zaman ve zemin, hâl ve vaziyet müsaade etmediğinden kısa kesildi.

Burhan / Hüccet: Delil.

Fânî / Fâniyât: Gelip geçici / fânî, ölümlü varlıklar.

Hâdisât-ı dünyeviye: Dünyada geçen olaylar.

Kemâl-i intizam: Mükemmel düzen.

Kuvve-i hâfıza: Hâfıza kuvveti.

Kuvve-i hayaliye: Hayal gücü.

Saadet-i ebediye ashabları:

Sonsuz mutluluk sahipleri.

Sermedî: Sonsuz.

Sinema-yı uhreviye: Âhiret sineması.

Temâşâgâh: Gezilip seyredilecek yer.

Zâhir: Açık, görünen.

Zâil: Gelip geçici, devamlılığı olmayan.

isbat eder ki: O iki kuvvenin numûne-i ekber ve âzamları, âlem-i misal ile Levh-i Mahfuz'dur. Hava ve su unsurlarının, hususan nutfelerin suyu ve hava unsuru toprak unsurunun pek fevkinde, daha ziyade hikmet ve irade ile ve kalem-i kader ve kudretle yazıldıkları.. ve tesadüf ve kör kuvvetin ve sağır tabiatın ve câmid, hedefsiz esbabın karışması yüz derece muhâl ve hiçbir cihetle mümkün olmadı. Hakîm-i Zülcelâl'in kalem-i kader ve hikmetinin sayfası olduğu.. ilmelyakîn ile kat'î bilindi.

(Mütebâkîsi şimdilik yazdırılmadı.

Umuma binler selâm.)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

Kardeşiniz
Said Nursî

¹ “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32).

Hakîm-i Zülcelâl: Her şeyi yerli yerince yapan Yüce Allah (c.c.).

Hususan: Özellikle.

Kuvve: Kuvvet, güç.

Mütebâkî: Geriye kalan, diğer.

Numûne-i ekber ve âzam: En büyük, en yüce örnek.

Nutfe: Meni, döl suyu.

On Yedinci Söz'ün İkinci Makamı¹(Hâşiye)

Bırak bîçâre feryâdı, belâdan gel tevekkül kıl.
Zira feryâd; belâ-ender, hatâ-ender belâdır bil!

Belâ vereni buldunsa,
Atâ-ender, safâ-ender, belâdır bil!

Bırak feryâdı, şükür kıl!
Mânend-i belâbil, demâ keyfinden güler hep gül mül.

Ger bulmazsan bütün dünya;
Cefâ-ender, fenâ-ender, hebâdır bil!

Cihan dolu belâ başında varken,
Ne bağırırısın küçük bir belâdan, gel tevekkül kıl.

Tevekkül ile belâ yüzünde gül, tâ o da gülsün;
O güldükçe küçülür, eder tebeddül.

---

1 Hâşiye: Bu ikinci makamdaki parçalar şiire benzer, fakat şiir değildir. Kasdî nazmedilmemişler. Belki hakikatlerin kemâl-i intizamı cihetinde bir derece manzum suretini almışlar.

Atâ-ender: İyilik, lütuf içice.

Belâ-ender: Belâ içinde belâ.

Bîçâre: Çaresiz.

Cefâ-ender: Sıkıntılarla dolu.

Demâ: Her zaman, daima.

Fenâ-ender: Yokluklarla dolu.

Ger: Eğer.

Hatâ-ender: Hata içinde hata.

Kasdî: Kasıtlı.

Kemâl-i intizam: Mükemmel bir intizam, düzen.

Mânend-i belâbil: Bülbüllere benzer, bülbüller gibi.

Manzum: Vezinli, şiir tarzında.

Nazmetmek: Manzum (şiir) şeklinde yazmak.

Safâ-ender: Rahatlık, huzur içice.

Tebeddül etmek: Değişmek, başka bir şekil almak.

Bil ey hodgâm! Bu dünyada saadet, terk-i dünyada.
Hudâbîn isen, o kâfidir; bıraksan da bütün eşya
lehinde.

Ger hodbin isen, helâkettir; ne yaparsan bütün eşya
aleyhinde.

Demek terki gerektir, her iki hâlde bu dünyada.

Terki demek: Hudâ mülkü, O'nun izni, O'nun
nâmıyla bakmakta.

Ticaret istiyorsan ger, şu fânî ömrünü bâkiye tebdilde.

Eğer nefsine tâlib isen, çürüktür, hem temelsiz de..
Eğer âfâkı istersen, fenâ damgası üstünde.

Demek değmez ki alınsa, çürük maldır hep bu çarşıda.
Öyle ise, geç.. iyi mallar dizilmiş arkasında...

Âfâk: Dış dünyaya ait, kişiyi doğru-
dan ilgilendirmeyen kıymetsiz söz-
ler ve meseleler.

Bâkî: Sürekli, dâimî.

Fânî: Gelip geçici.

Fenâ: Bitme, tükenme, yok olma.

Hodbin: Bencil, kendini beğen-
miş.

Hodgâm: Kendi rahatını ve zevki-
ni düşünen.

Hudâ: Doğru yola ileten Hz.
Allah.

Hudâbîn: Allah'ı bilen.

Tâlib: İstekli.

Tebdil: Değiştirme.

Terk-i dünya: Dünyayı terk etme
(dünyanın zevk ve rahatını düşün-
meme).

Şiyah Dut'un Bir Meyvesi

O mübarek dut başında Eski Said,
Yeni Said lisâniyla söylemiştir

Muhatabım Ziya Paşa değil, Avrupa meftunlarıdır.
Mütekellim nefsim değil, tilmiz-i Kur'ân nâmına
kalbimdir.

Geçen sözler hakikattir, sakın şaşma, hudûdundan
hazer aşma!
Ecânib fikrine sapma, dalâlettir kulak asma, eder elbet
seni nâdim.

Görürsün en ziyadârın, zekâvette alemdârın
O hayretten der dâim: “Eyvah! Kimden kime şekvâ
edeyim, ben dahi şaşım.”

Kur'ân dedirtir; ben de derim, hiç de çekinmem.
O'ndan O'na şekvâ ederim, sen gibi şaşmam.

Hak'tan Hakk'a feryâd ederim, sen gibi aşmam.
Yerden göğe dâvâ ederim, sen gibi kaçmam.

Alemdâr: Bayraktar, öncü.

Ecânib: Ecnebilir, yabancılar.

Hazer: Sakın! Dikkat!

Meftun: Düşkün, tutkun.

Mütekellim: Konuşan, söyleyen.

Nâdim: Pişman.

Şekvâ: Şikâyet.

Tilmiz-i Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in
bir öğrencisi.

Zekâvet: Çabuk anlamak, kavra-
mak.

Ziyadâr: Parlak.

Ki Kur'ân'da hep dâvâ nurdan nuradır,
 sen gibi caymam.
 Kur'ân'dadır hak hikmet, isbât ederim; muhâlif felsefeyi
 beş para saymam.

Furkan'dadır elmas hakikat, dercân ederim,
 sen gibi satmam.
 Halktan Hakk'a seyrân ederim,
 sen gibi sapmam.

Dikenli yolda tayerân ederim, sen gibi basmam.
 Ferşten arşa şükrân ederim, sen gibi asmam.

Mevte, ecele dost bakarım, sen gibi korkmam.
 Kabre gülerekten girerim, sen gibi ürkmem.

Ejder ağzı, vahşet yatağı, hiçlik boğazı
 sen gibi görmem.

Ahbâba kavuşturur beni, kabirden darılmam,
 sen gibi kızmam.

Rahmet kapısı, nur kapısı, hak kapısı; ondan sıkılmam,
 geri çekilmem.

“Bismillâh” diyerek çalışıyorum,^{1(Hâşiye)} arkama bakmam,
 dehşet de almam.

1 Hâşiye: Eyvah diyerek kaçmıyorum.

Arş: Gökyüzü.

Dercân etmek: Canından aziz bilmek.

Ferş: Yeryüzü.

Furkan: Hakkı bâtıldan, iyiyi kötüden ayıran Kur'ân.

Seyrân etmek: Seyretme, mesafe kat etme.

Tayerân etmek: Uçmak.

“Elhamdülillâh” diyerek rahat bulup yatacağım..
zahmeti çekmem, vahşette kalmam.

“Allahu Ekber” diyerek ezân-ı haşri işitip
kalkacağım..^{1(Hâşiye)} mahşer-i ekberden çekinmem,
mescid-i âzamdan çekilmem.

Lütf-u Yezdân, nur-u Kur'ân, feyz-i iman sayesinde
hiç üzülmem.

Durmayıp koşacağım, Arş-ı Rahmân zılline uçacağım,
sen gibi şaşmam! İnşallah.

---

1 Hâşiye: İsrâfil'in ezanını fecr-i haşirde işitip “Allahu Ekber” diyerek kalkacağım. Salât-ı kübrâdan çekilmem, mecma-ı ekberden çekinmem.

Arş-ı Rahmân: Cenâb-ı Hakk'ın
“Rahmân” ismiyle tecellî ettiği
yüce makam.

Ezân-ı haşr: Haşir ezanı (öldük-
ten sonra tekrar dirilmek için yapı-
lacak çağrı, ilân).

Fecr-i haşir: Haşir sabahı.

Feyz-i iman: İmanın bereketi,
ihsanı.

Lütf-u Yezdân: İlâhî lütuf.

Mahşer-i ekber: Çok büyük mah-
şer (her şeyin ve herkesin, Allah'a
hesap vermek için toplanacağı
meydan).

Mecma-ı ekber: Çok büyük top-
lanma yeri.

Mescid-i âzam: Çok büyük mes-
cid.

Salât-ı kübrâ: Çok büyük cemaat-
le kılınan namaz.

Zıl: Gölge, himaye.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Umum Nurcuların mübarek bayramlarını ve haccü'l-ekberde bulunan Nur şâkirtleriyle ve hacdaki Nur taraftarlarının bayramlarını tebrik içinde ve çok zamandan beri esaret altında kalmış ve istiklâliyetini kaybetmiş Hindistan, Arabistan gibi âlem-i İslâm'ın büyük memleketleri birer devlet-i İslâmiye şeklinde Hind'de yüz milyon bir devlet-i İslâmiye, Cava'da elli milyondan ziyade bir devlet-i İslâmiye ve Arabistan'da dört-beş hükûmet bir cemahir-i müttefika gibi Arap birliği ile İslâm birliğini birleştirmesindeki âlem-i İslâm'ın bu büyük bayramının mu-kaddimesini tebrik ile bu bayram bize müjde veriyor.

Sâniyen: İstanbul'da, Refet Bey'in ve Mustafa Oruç'un yazdıklarına göre, çok zaman İslâm ordusunu idare eden ve sonra darülfünuna inkılâp eden Harbiye Nezareti ve Bab-ı Seraskerî, o muazzam binanın alnında

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا ۞ ..... ۞ وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا²

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Biz sana, âşikâr bir zafer ihсан ettik... Ayrıca, sana çok önemli, şerefli ve büyük bir zafer ihسان buyursun.” (Fetih Sûresi, 48/1, 3).

Cemahir-i müttefika: İttifak etmiş, birleşmiş devletler.

Darülfünun: Üniversite.

Haccü'l-ekber: Arafe günü cuma-ya rast gelen hac.

Harbiye Nezareti / Bab-ı Seraske-rî: Savunma Bakanlığı.

İnkılâp etmek: Dönüşmek, deği-şmek.

İstiklâliyet: Bağımsızlık.

hatt-ı Kur'ânî ile o mânidar Kur'ân âyeti yazılmışken, sonra da mermer taşlarla üzeri kapatılıp o nurları gizlemişlerdi. Şimdi yeniden hatt-ı Kur'âniyeye bir numûne-i müsaade ve Risale-i Nur'un takip ettiği maksadına bir vesile ve üniversite ileride bir Nur medresesi olmasına bir işaret olduğu gibi, Denizli Nurcularından Ahmedler'in meşhur âlim ve akılca on dokuzuncu asrın en büyüğü ve içtimaî filozofların en ilerisi Bismark'ın eserinden aldıkları bir fıkrada o yüksek Bismark, eserinde diyor ki:

“Kur'ân'ı her cihetle tetkik ettim, her kelimesinde büyük bir hikmet gördüm. Bunun misli ve beşeriyeti idare edecek hiçbir eser yoktur ve gelemez.”

Ve Peygamber'e hitaben der:

“Yâ Muhammed! Sana muasır olamadığımdan çok müteessirim. Beşeriyet senin gibi mümtaz bir kudreti bir defa görmüş, bâdema göremeyecektir. Binâenaleyh, senin huzurunda kemâl-i hürmetle eğilirim.”

Bismark

Bâdema: Bundan sonra, bundan böyle, artık.

Hatt-ı Kur'ânî: Kur'ân-ı Kerim hattı, yazısı.

İçtimaî filozof: Sosyolog, toplum bilimci.

Kemâl-i hürmet: Çok büyük bir saygı.

Muasır: Aynı asırda yaşayanlardan her biri, aynı devirde yaşayan.

Numûne-i müsaade: İzin verildiğini gösteren numûne, işaret.

diye imzasını atmış.^{1(Hâşiye)} Ve o fıkrasında tahrif ve nesh olunan kütüb-ü münzeleyi ziyade tenkis ettiği için o cümleler yazılmamalı; ben de işaret ettim.

O zat on dokuzuncu asrın en akıllı ve en büyük bir filozofu ve siyasetin ve içtimaiyat-ı beşeriyenin en mühim bir şahsiyeti olması; hem âlem-i İslâm, istiklâliyetini bir derece elde etmesi; ve ecnebî hükûmetlerin hakâik-i Kur'âniyeyi araması; ve garp ve şimal-i garbîde Kur'ân lehinde büyük bir cereyan bulunması; hem Amerika'nın en yüksek ve meşhur filozofu olan Mister Carlyle dahi aynen Bismark gibi demiş: "Başka kitaplar, hiçbir cihette Kur'ân'a yetişemez. Hakikî söz odur, onu dinlemeliyiz." diye kat'î karar vermesi;^{2(Hâşiye)} ve Nurlar'ın da her tarafta fütuhâtı ve ileri gitmesi, büyük bir fâl-i hayırdır ki, ecnebîde çok Bismark'lar ve Mister Carlyle'lar çıkacaklar ve

1 Hâşiye: Ahmedler'in mektubunda işaret ettiğim gibi o fıkra bu mektubumla beraber Rehber'e girebilir.

2 Hâşiye: Risale-i Nur'dan Arabî *İşârâtü'l-İ'câz* tefsiri otuz sene evvel, onun bu kıymetli hakperestâne hükmüne işaret etmiş.

Ecnebî: Yabancı, gayr-i müslim.

Fâl-i hayır: Hayır alâmeti, hayra yorulan durum.

Fütuhât: Açılımlar, zaferler.

Garp: Batı.

Hakâik-i Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerîm'in hakikatleri.

İçtimaiyat-ı beşeriye: Sosyoloji, toplum bilimi.

Kütüb-ü münzele: Allah tarafından vahiy yoluyla indirilen kutsal kitaplar.

Nesh: Bir şeriatin hükmünü daha sonra gönderilen bir peygamberin getirdiği şeriatle değiştirme.

Şimal-i garbî: Kuzey batı.

Tenkis etmek: Eksik görmek, eksik kabul etmek.

emareleri de var diye Nurcular'a bir bayram hediyesi olarak takdim ediyoruz ve Bismark'ın fıkrasını leffen gönderiyoruz.

Umuma selam.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Kardeşiniz
Said Nursî

Ahmedler'in Mektubunda Bismark'ın Beyanâtı

İzzetli Üstadımız, Efendimiz!

Meşhur Alman hükümdarlarından *Prens Bismark*'ın edyân-ı muhtelif ve bilhassa İslâmiyet hakkında sarfetmiş olduğu sözlerini siz üstadımız efendimize arz ediyoruz. Garpta İslâmiyet'in ne kadar ileri gideceğini bu sözler göstermektedir.

Eâzim-i müşahidîn-i içtimaiyeden ve bilhassa on dokuzuncu asrın mütefekkirlerinden müteveffa *Prens Bismark*'ın edyân-ı mefsuha hakkındaki beyanâtı:

---

¹ Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Eâzim-i müşahidîn-i içtimaiye:
Toplumsal olayları gözlemleyen
âlimlerin en büyüklerinden.

Edyân-ı mefsuha: Fesh olunmuş,
hükümü yürürlükten kaldırılmış
dinler.

Edyân-ı muhtelif: Çeşitli dinler.

Leffen: İçine yerleştirerek, zarf
veya mektup içine koyarak.

Müteveffa: Vefat eden.

“Edvâr-ı muhtelifede, beşeriyeti idare etmek için taraf-ı lâhutîden vürûd ettiği iddia olunan bütün kütüb-ü münzele-i semaviyeyi tetkik ettim. Tahrif edilmelerinden, hiçbirisinde aradığım hikmeti bulamadım. Bu kanunlar beşeriyetin saadetini temin edecek mahiyetten pek uzaktır. Lâkin Muhammedîlerin Kur’ân’ı, bu kayıttan âzâdedir. Ben, Kur’ân’ı her cihetle her noktadan tetkik ettim. Her kelimesinde büyük bir hikmet gördüm. Ve bu kitabı, Hazreti Muhammed’in zâde-i tab’ı olduğunu iddia ediyorlarsa da en mükemmel bir dimağdan böyle bir harikanın zuhurunu iddia etmek, hakâike göz kapayarak kin ve garaza âlet olmak mânâsını ifade ediyor. Bu da ilim ve hikmetle kabil-i te’lif değildir. Ben şunu iddia ediyorum ki; Hazreti Muhammed mümtaz bir kudrettir. Destgâh-ı kudretin böyle ikinci bir vücûdu saha-yı imkâna getirmesi ihtimâlden baîddir.

Âzâde: Hür, kurtulmuş.

Baîd: Uzak.

Destgâh-ı kudret: Cenâb-ı Hakk’ın kudret tezgahtı.

Edvâr-ı muhtelif: Çeşitli devirler, dönemler.

Hakâik: Hakikatler.

Kabil-ite’lif: Birleşmesi, bağdaşması mümkün.

Kütüb-ü münzele-i semaviye: Allah tarafından vahiy yoluyla indirilmiş semâvî kitaplar.

Saha-yı imkân: Yaratıklar, varlıklar âlemi, olabirirlikler alanı.

Taraf-ı lâhutî: İlahî taraf, Allah katı.

Tetkik etmek: İncelemek, araştırmak.

Vücûd: Varlık.

Vürûd etmek: Gelmek, ulaşmak.

Zâde-i tab’: Bir insanın kendi tabiatından, kendi kabiliyetinden meydana getirdiği eseri.

Zuhur: Belirme, ortaya çıkma.

Yâ Muhammed! Sana muasır bir vücut olamadığımdan müteessirim. Nâşiri olduğun bu kitap, senin değil. Belki lâhutî olduğunu inkâr etmek, ilim mevzuatının butlanını irtikâb etmek gibi gülünçtür. Beşeriyet senin gibi müm-taz bir kudreti bir defa görmüş, bâdemâ göremeyecektir. Binâenaleyh huzurunda kemâl-i hürmetle eğilirim.”

Bismark

Bâdema: Bundan sonra, bundan böyle, artık.

Butlan: Bâtıl, boş, hükümsüz olma.

İrtikâb etmek: Kötü bir şey yapmak, suç işlemek.

Lâhutî: İlâhî, Allah tarafından.

Mevzuat: Yasalar, kanunlar.

Nâşir: Neşreden, yayan.

[On Altıncı Mektup'tan]

Beşinci Mesele

Dünya madem fânîdir.

Hem madem ömür kısadır.

Hem madem gayet lüzumlu vazifeler çoktur.

Hem madem hayat-ı ebediye burada kazanılacaktır.

Hem madem dünya sahipsiz değil.

Hem madem şu misafirhâne-i dünyanın gayet Ha-kîm ve Kerîm bir Müdebbir'i var.

Hem madem ne iyilik ve ne fenalık, cezasız kalma-yacaktır.

Hem madem لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا¹ sırrınca teklif-i mâlâyutak yoktur.

Hem madem zararsız yol, zararlı yola müreccahtır.

---

¹ "Allah hiçbir kimseyi güç yetiremeyeceği bir şekilde yükümlü tutmaz." (Bakara Sûresi, 2/286).

Hakîm: Her şeyi yerli yerince yapan, Hz. Allah.

Hayat-ı ebediye: Ebedî, sonsuz âhiret hayatı.

Kerîm: Yarattıklarına daima, hesapsız, bol bol veren, Hz. Allah.

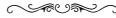
Müdebbir: Düzenleyen, idare eden.

Müreccah: Tercih edilen, üstün.

Teklif-i mâlâyutak: Dayanılmayacak, taşınamayacak kadar yük yüklemek, sorumluluk vermek.

Hem madem dünyevî dostlar ve rütbeler, kabir kapısına kadardır.¹

Elbette en bahtiyar odur ki; dünya için âhireti unutmasın.. âhiretini dünyaya feda etmesin.. hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın.. mâlâyânî şeylerle ömrünü telef etmesin.. kendini misafir telâkki edip misafirhâne sahibinin emirlerine göre hareket etsin.. selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediyeye girsin.

[Yirmi Üçüncü Mektup'tan]

Yedinci Suâliniz

خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ

² بِشَبَابِكُمْ hadis midir? Bundan murad nedir?

¹ Bkz.: “Ölüyü üç şey takip eder, bunlardan ikisi döner biri kalır. Ona kabir kapısına kadar ailesi, malı ve ameli eşlik eder, ailesi ve malı geri döner ameli onunla kalır.” Buhârî, *Rikak* 42; Müslim, *Zühd* 5; Tirmizî, *Zühd* 46; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/110.

² Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 22/83; *el-Mu'cemü'l-evsat* 6/94; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 13/467.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

Mâlâyânî: Boş, faydasız

Saadet-i ebediye: Ebedî, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Telâkkî etmek: Kabullenmek, benimsemek.

Telef etmek: Öldürmek, yok etmek.

İncevap: Hadis olarak işitmişim. Murad da şudur ki: *En hayırlı genç odur ki; ihtiyar gibi ölümü düşünüp âhiretine çalışarak, gençlik hevesâtına esir olmayıp gaflette boğulmayandır. Ve ihtiyarlarınızın en kötüsü odur ki; gaflette ve hevesâtta gençlere benzemek ister, çocukçasına hevesât-ı nefsâniyeye tâbi olur.*

Senin levhanda gördüğün ikinci parçanın sahih sureti şudur ki; ben başımın üstünde onu bir levha-yı hikmet olarak tâlik etmişim, her sabah ve akşam ona bakarım, dersimi alırım:

• *Dost istersen Allah yeter.* Evet, O dost ise her şey dosttur.¹

• *Yârân istersen Kur'ân yeter.* Evet, ondaki enbiya ve melâike ile hayalen görüşür ve vukuatlarını seyredip ünsiyet eder.

• *Mal istersen kanaat yeter.*² Evet, kanaat eden iktisat eder, iktisat eden bereket bulur.³

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/107, 120; Enfâl Sûresi, 8/40 ...

² Beyhakî, *Zühd* 2/88; Münziri, *et-Terğîb ve't-terhîb* 1/335.

³ İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 5/331; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/206, 6/365.

Enbiya: Peygamberler.

Hevesât: Hevesler, arzular.

Melâike: Melekler.

Sahih: Doğru, gerçek.

Tâlik etmek: Asmak.

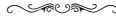
Ünsiyet etmek: Yakınlık kurmak, dost olmak.

Vukuat: Hâdiseler, olaylar.

Yârân: Arkadaş, dost.

• *Düşman istersen nefis yeter.*¹ Evet, kendini beğenen belâyı bulur, zahmete düşer; kendini beğenmeyen sa-fâyı bulur, rahmete gider.

• *Nasihât istersen ölüm yeter.*² Evet, ölümü düşünen, hubb-u dünyadan kurtulur ve âhiretine ciddî çalışır.

[Yirmi Beşinci Lem'adan]

Beşinci Deva

Ey maraza mübtelâ hasta! Bu zamanda tecrübemle kanaatim gelmiştir ki; hastalık bazılara bir ihsan-ı ilâhîdir, bir hediye-i rahmânîdir. Bu sekiz-dokuz senedir, liyâkatsız olduğum hâlde, bazı genç zâtlar, hastalık münâsebetiyle duâ için benimle görüştüler. Dikkat ettim ki; hangi hastalıklı genci gördüm, sâir gençlere nisbeten âhiretini düşünmeye başlıyor. Gençlik sarhoşluğu yok. Gaflet içindeki hayvânî hevesâttan bir derece kendini kurtarıyor. Ben de bakıyordum, onların tahammül dâhilindeki hastalıklarını bir ihsan-ı ilâhî olduğunu ihtar ederdim.

¹ Beyhakî, *Zühd* 2/157; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 5/358.

² Tirmizî, *Kıyâmet* 26, *Zühd* 4; Nesâî, *Cenâiz* 3; İbn-i Mâce, *Zühd* 31; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/292.

Hediye-i rahmânî: Pek merhametli Cenâb-ı Hakk'ın hediyesi.

Hubb-u dünya: Dünya sevgisi.

İhsan-ı ilâhî: Cenâb-ı Hakk'ın

ihsanı, nimeti.

Maraz: Hastalık.

Mübtelâ: Düşkün, tutkun.

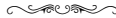
Safâ: Ferahlık, huzur.

Derdim ki:

“Kardeşim, senin bu hastalığının aleyhinde değilim, hastalık için sana karşı bir şefkat hissedip acımıyorum ki duâ edeyim. Hastalık seni tam uyandırıncaya kadar sabra çalış ve hastalık vazifesini bitirdikten sonra Hâlık-ı Rahîm inşallah sana şifâ verir.”

Hem derdim:

“Senin bir kısım emsâlin sıhhat belâsıyla gaflete düşüp, namazı terk edip, kabri düşünmeyip, Allah’ı unutup, bir saatlik hayat-ı dünyeviyezinin zâhirî keyfi ile, hadsiz bir hayat-ı ebediyesini sarsar, zedeler, belki de harap eder. Sen hastalık gözüyle, her hâlde gideceğin bir menzilin olan kabrini ve daha arkasında uhrevî menzilleri görürsün ve onlara göre davranıyorsun. Demek senin için hastalık, bir sıhhattir. Bir kısım emsâlindeki sıhhat, bir hastalıktır.”

[Yirmi Sekizinci Lem’a’dan]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ¹

¹ Yusuf Sûresi, 12/53.

Meâli:¹(Hâşiye) “Nefis daima kötü şeylere sevk eder.” âyetinin, hem de ²أَعْدَىٰ عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ ma-na-yı şerifi: “Senin en zararlı düşmanın nefsidir.” hadisinin bir nüktesidir.

Tezkiyesiz nefis-i emmâresi bulunmak şartıyla kendi nefsinin beğenen ve seven adam, başkasını sevmez. Eğer zâhirî seuse de samimî sevemez, belki ondaki menfaatini ve lezzetini sever. Dâimâ kendini beğendirmeye ve sevdirmeye çalışır ve kusuru nefesine almaz; belki avukat gibi kendini müdafaa ve tebrie eyler. Mübalâğalar ile belki yalanlarla nefsinin medh ü tenzih ederek âdetâ takdis eder ve derecesine göre مَنِ اتَّخَذَ مِنْ آتِحَدِّ إِلَهَهُ هَوِيَّةً³ âyetinin bir tokadını yer.

Temeddühü ve sevdirmesi ise, aksü'l-amel ile istiskali celbeder, soğuk düşürtür. Hem amel-i uhrevîde ihlâsı

1 Hâşiye: Bu parçanın da, herkese faydası var.

2 Deylemî, *Müsned* 3/408; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/148.

3 “(Baksana) şu kendi heva ve heveslerini tanı edinen kimseye!” (Furkan Sûresi, 25/43; Câsiye Sûresi, 45/23).

Aksü'l-amel: Ters tepki, reaksiyon.

Amel-i uhrevî: Âhirete ait amel, iş.

Celbetmek: Kendine çekmek.

İstiskal: Küçük ve hor görülme, istenmemek.

Medh ü tenzih etmek: Övmek, kusursuz olduğunu ifade etmek.

Nefis-i emmâre: Daima kötüye

sevk eden, sürekli günah arzusunda olan nefis.

Takdis etmek: Mukaddes saymak, kutsal kabul etmek.

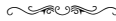
Tebrie etmek: Temize çıkarmak.

Temeddüh: Kendi kendini övme, beğendirmeye çalışma.

Tezkiyesiz: Arındırılmamış, terbiye edilmemiş.

kaybeder, riyâyı karıştırır. Âkıbeti görmeyen ve neticele-ri düşünmeyen ve lezzet-i hâzıraya mübtelâ olan, hisse ve hevâ-yı nefse mağlup olup, yolunu şaşırılmış hissini fetvasıyla, bir saat lezzet için bir sene hapiste yatar. Bir dakika gurur veya intikam yüzünden on sene cezâ görür. Âdetâ ders aldığı Amme Cüzü'nü bir tek şekerlemeye satan hevâî bir çocuk gibi, elmas kıymetinde bulunan hasenâtını, hissini okşamak için ve hevâsını memnun etmek için ve hevesini tatmin etmek için, ehemmiyetsiz cam parçaları hükmündeki lezzetlere, enaniyetlere vesîle edip, kârlı işlerde hasâret eder.

اللَّهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ¹

[Mesnevi-i Nuriye'den]

İ'lem Eyyühe'l-Aziz! “Geceye benzeyen gençliğim zamanında gözlerim uyumuş idi, ancak ihtiyarlık sabahıyla uyandım.” meâlinde olan

وَعَيْنِي قَدْ نَامَتْ بِلَيْلٍ شَبِيَّتِي وَلَمْ تَنْتَبِهْ إِلَّا بِصُبْحِ مَشِيْبٍ²

¹ Allah'ım bizi nefsin, şeytanın, cinlerin ve insanların şerrinden korusun.

² Bkz.: Ebu'l-Abbas el-Mukri', *Nefhu't-tayyib* 4/342, 7/280.

Eyyühe'l-Aziz: “Ey aziz!”

Hasâret etmek: Zarar etmek.

Hasenât: Sevaplar, iyilikler.

Hevâî: Hevesine aldanan.

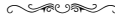
Hevâ-yı nefis: Nefsin haram olan arzu ve isteği.

İ'lem: Bil ki...

Lezzet-i hâzıra: Peşin lezzet, bir şeyin yapıldığı anda alınan zevk.

şiiirin şümülüne dahilim. Çünkü gençliğimde en yüksek bir intibah şahikasına çıktığımı sanıyordum. Şimdi anlıyorum ki o intibah intibah değilmiş; ancak uykunun en derin kuyusunda bulunmaktan ibaret imiş. Binâenaleyh medenîlerin iftihar ile dem vurdukları tenevvür-ü intibahları, benim gençlik zamanımdaki intibah kabilinden olsa gerektir. Onların misali, rüyasında güya uyanıp, rüyasını halka hikâye eden nâim meselidir. Hâlbuki rüyasında onun o intibahı, uykunun hafif perdesinden derin ve kalın bir perdeye intikal ettiğine işarettir. Böyle bir nâim ölü gibidir; yarıbuçuk uykuda bulunan insanları nasıl ikaz edebilir?

Ey uykuda iken kendilerini ayık zannedenler! Umûr-u diniyede müsamaha veya teşebbühle medenîlere yaşamayın. Çünkü aramızdaki dere pek derindir. Doldurup hatt-ı muvâsalayı temin edemezsiniz. Ya siz de onlara iltihak edersiniz veya dalâlete düşer boğulursunuz.

Dalâlet: Sapıtma, doğru yoldan çıkma.

Hatt-ı muvâsala: Kavuşma, birleşme çizgisi.

İltihak etmek: Katılmak, birleşmek.

İntibah: Uyanma, ayılma.

Müsamaha: Hoşgörü.

Nâim: Uyuyan.

Şahika: Yüksek dağ, zirve.

Şümül: Kapsam, genişlik.

Tenevvür-ü intibah: Uyanıp ayrılarak bilgi sahibi olma, aydınlanma.

Teşebbüh: Kendini zorlayarak benzemeye çalışma, benzemeye özenme.

Umûr-u diniye: Dinî meseleler.

[Mesnevi-i Nuriye'den]

Üçüncü Remiz

Ey insan! Fâtır-ı Hakîm'in senin mahiyetine koyduğu en garip bir hâlet şudur ki, bazen dünyaya yerleşemiyorsun. Zindanda boğazı sıkılmış adam gibi "Of, of!" deyip dünyadan daha geniş bir yer istediğin hâlde, bir zerrecik bir iş, bir hâtıra, bir dakika içine girip yerleşiyorsun. Koca dünyaya yerleşemeyen kalb ve fikrin, o zerrecikte yerleşir. En şiddetli hissiyâtınla o dakikacık, o hatıracıkta dolaşıyorsun.

Hem senin mahiyetine öyle mânevî cihâzât ve latîfeler vermiş ki; bazıları dünyayı yutsa tok olmaz. Bazıları bir zerreyi kendinde yerleştiremiyor. Baş, bir batman taşı kaldırdığı hâlde; göz, bir saçı kaldıramadığı gibi; o latîfe, bir saç kadar bir sıkleti, yani gaflet ve dalâletten gelen küçük bir hâlete dayanamıyor. Hatta bazen söner ve ölür. Mâdem öyledir; hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork. Bir lokma, bir kelime, bir dane, bir lem'a, bir işarete, bir öpmekte batma! Dünyayı yutan büyük letâiflerini onda batırma. Çünkü çok küçük

Cihâzât: Donanımlar, duyular, organlar.

Fâtır-ı Hakîm: Her şeyi hikmetle, yerli yerince yaratan Hz. Allah.

Hazer etmek: Çekinmek, sakınmak.

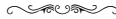
Latife: Mânevî duyular, his.

Lem'a: Parıltı.

Letâif: Mânevî duyular, ruhâni dinamikler.

Sıklet: Ağırılık.

şeyler var, çok büyükleri bir cihette yutar. Nasıl küçük bir cam parçasında gök, yıldızlarıyla beraber içine girip gark oluyor. Hardal gibi küçük kuvve-i hâfızanda, senin sahife-i a'mâlin ekseri ve sahâif-i ömrün ağlebi içine girdiği gibi; çok cüz'î küçük şeyler var, öyle büyük eşyayı bir cihette yutar, istiab eder.

[Kastamonu Lâhikası'ndan]

Risale-i Nur talebelerinden bir genç hâfız, pek çok adamların dedikleri gibi dedi: “Bende unutkanlık hastalığı tezayüt ediyor, ne yapayım?”

Ben de dedim: “Mümkün oldukça nâmahreme nazar etme. Çünkü rivayet var: İmam Şâfiî'nin (radıyallâhu anhî) dediği gibi, haram-ı nazar, nisyan verir.”

Evet, ehl-i İslâm'da, nazar-ı haram ziyadeleştikçe, hevesât-ı nefسانيye heyecana gelip, vücudunda

Ağleb / Ekser: Çoğu, geneli.

Cüz'î: Küçük, az.

Gark olmak: Boğulmak, batmak.

Haram-ı nazar: Bakmanın haramlığı. Bakmanın yasak olduğu şeye bakma.

Hevesât-ı nefسانيye: Nefse ait hisler, arzular, istekler.

İstiab etmek: İçine almak, kapsamak.

Kuvve-i hâfıza: Hâfıza kuvveti.

Nâmahrem: Aralarında evliliğe mani bir yakınlık olmayan kimse, yabancı.

Nazar-ı haram: Haram olan bakış.

Nisyan: Unutma, unutkanlık.

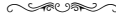
Sahâif-i ömür: Ömür sayfaları.

Sahife-i a'mâl: Amel defteri, insanın yaptığı bütün fiillerin kaydedildiği sayfalar.

Tezayüt etmek: Artmak.

sû-i istîmalatla israfa girer. Haftada birkaç defa gusle mecbur olur. Ondan, tıbben kuvve-i hâfızasına zaaf gelir.

Evet, bu asırda açık saçıklık yüzünden, hususan bu memâlik-i hârrede o sû-i nazardan sû-i istîmalat, umumî bir unutkanlık hastalığını netice vermeye başlıyor. Herkes, cüz'î, küllî o şekvâdadır. İşte, bu umumî hastalığın tezâyüdüyle, hadis-i şerifin verdiği müthiş bir haberin tevili ucunda görünüyor. Ferman etmiş ki: "Âhîrzaman'da, hâfızların göğsünden Kur'ân nez'ediliyor, çıkıyor, unutuluyor."¹ Demek bu hastalık dehşetlenecek, hıfz-ı Kur'ân'a set çekilecek; o hadisin tevilini gösterecek.

[Kastamonu Lâhikası'ndan]

Bu mektup gayet ehemmiyetlidir.

بِسْمِ اللَّهِ سُبحَانَهُ²

¹ Bkz.: Abdurrezzak, Musannef 3/362; Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebir 9/141; Deylemî, Müsned 5/488; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl 12/403.

² Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

Cüz'î-küllî: Az-çok.

Hıfz-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'i ezberleme, hafızlık.

Kuvve-i hâfıza: Hâfıza kuvveti.

Memâlik-i hârre: Sıcak memleketler.

Nez' etmek: Söküp koparmak,

çıkarmak.

Sû-i istîmalat: Suiistimaller. Kötü, yanlış uygulamalar.

Sû-i nazar: Kötü bakış, harama bakma.

Şekvâ: Şikâyet.

Tevil: Yorum, izah.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا¹

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bugünlerde, Kur'ân-ı Hakîm'in nazarında imandan sonra en ziyade esas tutulan takvâ ve amel-i salih esaslarını düşündüm. **Takvâ**, menhiyattan ve günahlardan içtinab etmek.. ve **amel-i salih**, emir dairesinde hareket ve hayrat kazanmaktır. Her zaman def-i şer, celb-i nef'a râcih olmakla beraber, bu tahribat ve sefâhet ve cazibedar hevesât zamanında bu takvâ olan def-i mefâsid ve terk-i kebâir üssü'l-esas olup büyük bir rüçhâniyet kesbetmiş. Bu zamanda tahribat ve menfî cereyan dehşetlendiği için, takvâ bu tahribata karşı en büyük esastır. Farzlarını yapan, kebîreleri işlemeyen,

¹ Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun.

Cazibedar: Cazibeli, çekici.

Celb-i nef: Faydalı, iyi şeyleri elde etme, kazanma.

Def-i mefâsid: Kötü, zararlı şeyleri engellemek, defetmek.

Def-i şer: Zararlıları, kötülükleri engellemek, defetmek.

Hevesât: Hevesler, arzular.

Kebîre: Büyük günah.

Kur'ân-ı Hakîm: Hüküm ve hikmet kitabı Kur'ân-ı Kerîm.

Menfi: Olumsuz.

Râcih: Üstün, tercih durumunda daha ağır basan.

Rüçhâniyet kesbetmek: Üstünlük kazanmak, tercih edilmek.

Sefâhet: Haram helal demeden zevk peşinde olma, eğlence düşkünlüğü, beyinsizlik.

Terk-i kebâir: Büyük günahları terk etme.

Üssü'l-esas: Ana esas, temel.

kurtulur. Böyle kebâir-i azîme içinde amel-i salihin ihlâsla muvaffakiyeti pek azdır.

Hem az bir amel-i salih, bu ağır şerâit içinde çok hükmündedir. Hem takvâ içinde bir nevi amel-i salih var. Çünkü bir haramın terki vâciptir. Bir vacibi işlemek, çok sünnetlere mukabil sevabı var. Böyle zamanlarda, binler günahın tehâcümünde bir tek içtinab, az bir amelle yüzer günahın terkinde yüzer vâcip işlenmiş oluyor. Bu ehemmiyetli nokta, niyet ile, takvâ namıyla ve günahı kaçınmak kastıyla menfî ibadetten gelen ehemmiyetli a'mâl-i salihadır.

Risale-i Nur şâkirtlerinin bu zamanda en mühim vazifeleri, tahribata ve günahlara karşı takvâyı esas tutup davranmak gerektir. Madem her dakikada, şimdiki tarz-ı hayat-ı içtimaiyede yüzer günah insana karşı geliyor; elbette takvâ ile ve niyet-i içtinab ile yüzer amel-i salih işlenmiş hükmündedir. Mâlûmdur ki bir adamın bir günde harap ettiği bir sarayı, yirmi adam, yirmi günde yapamaz ve bir adamın tahribatına karşı yirmi adam çalışmak lâzım gelirken; şimdi, binler tahribatçıya mukabil, Risale-i Nur gibi bir tamircinin

İçtinab: Çekinme, sakınma.

Kebâir-i azîme: Çok büyük günahlar.

Muvaffakiyet: Allah'ın yardımıyla elde edilen başarı.

Niyet-i içtinab: Günahlardan ka-

çınma niyeti.

Şerâit: Şartlar.

Tarz-ı hayat-ı içtimaiye: Toplumsal hayat tarzı.

Tehâcüm: Saldırı, hücum.

bu derece mukâvemeti ve tesirâtı pek harikadır. Eğer bu iki mütekâbil kuvvetler bir seviyede olsaydı, onun tamirinde mu'cize-vâri muvaffakiyet ve fütuhât görülecekti.

Ezcümle: Hayat-ı içtimaiyeyi idâre eden en mühim esas olan hürmet ve merhamet gayet sarsılmış. Bazı yerlerde, gayet elîm ve bîçâre ihtiyarlar, peder ve valideler hakkında dehşetli neticeler veriyor.

Cenâb-ı Hakk'a şükür ki Risale-i Nur, bu müthiş tahribata karşı girdiği yerlerde mukâvemet ediyor, tamir ediyor. Sedd-i Zülkarneyn'in tahribiyle Ye'cüc ve Me'cüc'lerin dünyayı fesada vermesi gibi, şeriat-ı Muhammediye (*aley-hissalâtü vesselâm*) olan sedd-i Kur'ânî'nin tezelzülüyle de Ye'cüc ve Me'cüc'den daha müthiş olarak ahlâkta ve hayatta zulmetli bir anarşilik ve zulümlü bir dinsizlik, fesada ve ifsada başlıyor.

Bîçâre: Çâresiz, zavallı.

Elîm: Elem veren, üzücü.

Fütuhât: Fetihler, zaferler.

Hayat-ı içtimaiye: Toplum hayatı.

Mu'cize-vâri: Mu'cize gibi, mu'cizeye benzer.

Mukâvemet: Karşı koyma, dayanma.

Mütekâbil: Karşılıklı.

Sedd-i Zülkarneyn: Hz. Zülkarneyn'in inşa ettiği set. (Bkz: Kehf Sûresi, 18/93-98. âyetler).

Şeriat-ı Muhammediye: Peygamber Efendimiz (s.a.s.) vâsıtasıyla bütün insanlığa getirilen dinî hüküm ve kurallar.

Tesirat: Tesirler, etkiler.

Tezelzül: Sarsıntı.

Ye'cüc ve Me'cüc: Kur'ân-ı Kerim'de yeryüzünde anarşi ve bozgunculuk çıkardığı/çıkaracağı bildirilen topluluk. (Bkz: Kehf Sûresi, 18/94-97; Enbiya Sûresi, 21/96. âyetler.)

Risale-i Nur'un şâkirtlerinin böyle bir hâdisede mânevî mücahedeleri, inşallah zaman-ı sahabedeki gibi, az amelle, pek büyük sevap ve a'mâl-i sâlihaya medar olur.

Aziz kardeşlerim! İşte böyle bir zamanda, bu dehşetli hâdisâta karşı, ihlâs kuvvetinden sonra bizim en büyük kuvvetimiz, iştirâk-i a'mâl-i uhrevî düsturuyla birbirimize kalemlerle, her birinin a'mâl-i salihâ defterine hasenât yazdırdıkları gibi; lisanlarıyla, her birinin takvâ kalesine ve siperine kuvvet ve imdat göndermektedir. Ve bilhassa fırtınalı tehâcûme hedef olan bu fakir ve âciz kardeşinize, bu mübarek şuhûr-u selâse ve eyyâm-ı meşhurede yardıma koşmak, sizin gibi kahraman ve vefadar ve şefkatkârların şe'nidir. Bütün ruhumla bu imdad-ı mânevîyi sizden rica ediyorum. Ve ben dahi iman ve sadâkat şartıyla, Risale-i Nur talebelerini bütün dualarıma ve mânevî kazançlarıma, yirmi dört saatte, iştirak-i a'mâl-i

A'mâl-i sâliha: Sâlih ameller, iyi işler.

Eyyâm-ı meşhure: Meşhur, faziletli günler.

Hâdisât: Hâdiseler, olaylar.

Hasenât: Sevaplar, iyilikler.

İmdad-ı mânevî: Mânevî yardım.

İştirâk-i a'mâl-i uhrevî: Âhirete yönelik amellerde yapılan ortaklık.

Medar olmak: Sebep, vesile olmak.

Mücahede: Çaba, gayret, cihad.

Şe'n: Özellik, karakter, tabiat.

Şefkatkâr: Şefkatli.

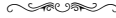
Şuhûr-u selâse: Üç aylar. Receb, Şaban, Ramazan ayları.

Vefadar: Vefalı.

Zaman-ı sahabe: Sahabe Efendilerimizin yaşadığı zaman.

uhreviye düsturuyla, bazen yüz defadan ziyade “Risale-i Nur Talebeleri” unvanıyla hissedar ediyorum.

Said Nursî

[Tarihçe-i Hayat'tan]

Tarih-i hayatımı bilenlere mâlûmdur. Elli beş sene evvel ben, yirmi yaşlarında iken, Bitlis'te merhum vali Ömer Paşa hânesinde iki sene onun ısrarıyla ve ilme ziyade hürmetiyle kaldım. Onun altı adet kızları vardı; üçü küçük, üçü büyük. Ben, üç büyükleri, iki sene beraber bir hânedede kaldığımız hâlde, birbirinden tefrik edip tanımıyordum. O derece dikkat etmiyordum ki bileyim. Hatta bir âlim misafirim yanıma geldi, iki günde onları birbirinden fark etti, tanıdı. Herkes ve ben de bu hâle hayret ederdik. Bana sordular: “Neden bakmıyorsun?”

Derdim: “İlmin izzetini muhafaza etmek, beni baktırmıyor.”

Hem kırk sene evvel İstanbul'da Kâğıthâne şenliğinin yevm-i mahsusunda, Köprü'den tâ Kâğıthâne'ye kadar Haliç'in iki tarafında binler açık-saçık Rum ve Ermeni

---

İzzet: Yücelik, şeref, itibar.

Tarih-i hayat: Ömür.

Tefrik etmek: Ayırmak, ayırdetmek.

Yevm-i mahsus: Özel gün.

ve İstanbullu karı ve kızlar dizildikleri sırada, ben ve merhum meb'us Molla Seyyid Tâha ve meb'us Hacı İlyas ile beraber kayığa bindik, o kadınların yanlarından geçiyorduk. Benim hiç haberim yoktu. Hâlbuki Molla Tâha ve Hacı İlyas, beni tecrübeye karar verdikleri ve nöbetle beni tarassut ettiklerini bir saat seyahat sonunda itiraf edip dediler:

“Senin bu hâline hayret ettik, hiç bakmadın.”

Dedim: “Lüzumsuz, geçici, günahlı zevklerin âkıbeti elemeler, teessüfler olmasından, istemiyorum.”

Meb'us: Milletvekili.

Tarassut etmek: Gözetlemek.

Teessüf: Üzülme, eseflenme.

[Otuz İkinci Söz'ün İkinci Mevkîfî'ndan]

İkinci Nokta'nın İkinci Mebhası

Ehl-i dalâletin vekili, tutunacak ve dalâletini ona bina edecek hiçbir şey bulamadığı ve mülzem kaldığı zaman şöyle diyor ki: “Ben, saadet-i dünyayı ve lezzet-i hayatı ve terakkiyât-ı medeniyeti ve kemâl-i sanatı, –kendimce– âhireti düşünmemekte ve Allah'ı tanımamakta ve hubb-u dünyada ve hürriyette ve kendine güvenmekte gördüğüm için, insanın ekserisini bu yola şeytanın himmetiyle sevk ettim ve ediyorum.

Elcevap: Biz dahi Kur'ân nâmına diyoruz ki: Ey bîçâre insan! Aklını başına al! Ehl-i dalâletin vekilini dinleme! Eğer onu dinlersen hasâretin o kadar büyük olur ki, tasavvurundan ruh, akıl ve kalb ürperir. Senin önünde iki yol var:

Birisi: Ehl-i dalâletin vekilinin gösterdiği şekâvetli yoldur.

Diğeri: Kur'ân-ı Hakîm'in tarif ettiği saadetli yoldur. İşte o iki yolun pek çok muvâzenelerini, çok Sözler'de, hu-

---

Bîçâre: Çâresiz.

Hasâret: Zarar etme, ziyan, kayıp.

Hubb-u dünya: Dünya sevgisi.

Kemâl-i sanat: Sanatın mükemmelliği.

Muvâzene: Denge, ölçü.

Mülzem: Susturulmuş, mağlup edilmiş.

Şekâvet: Bedbahtlık, mahrumiyet.

Terakkiyât-ı medeniyet: Medenî yükseliş, ilerleme.

susan Küçük Sözler'de gördün ve anladın. Şimdi makam münasebetiyle binde bir muvâzenelerini yine gör, anla. Şöyle ki:

Şirk ve dalâletin ve fısk ve sefâhetin yolu, insanı nihayet derecede sukut ettiriyor. Hadsiz elemeler içinde nihayetsiz ağır bir yükü zayıf ve âciz beline yükletir. Çünkü insan, Cenâb-ı Hakk'ı tanımazsa ve O'na tevekkül etmezse; o vakit insan, gayet derecede âciz ve zayıf, nihayet derecede muhtaç, fakir, hadsiz musibetlere maruz, elemeli, kederli bir fânî hayvan hükmünde olup,¹ bütün sevdiği ve alâka peydâ ettiği bütün eşyadan mütemâdiyen firak elemini çeke çeke, nihayette, bâkî kalan bütün ahbabını bir firak-ı elîm içinde bırakıp, kabrin zulümâtına yalnız olarak gider.

Hem müddet-i hayatında gayet cüz'î bir ihtiyâr ve küçük bir iktidar ve kısacık bir hayat ve az bir ömür ve sönük

¹ Bkz.: A'râf Sûresi, 7/179; Furkan Sûresi, 25/43-44; Muhammed Sûresi, 47/12.

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Cüz'i: Küçük, kıymetsiz.

Fânî: Ölümlü, sonlu.

Fısk: Allah'ın emirlerini terk ve O'na isyan etmek.

Firak: Ayrılık.

Firak-ı elim: Keder ve üzüntü verici ayrılık.

İhtiyâr: İrade, tercih, seçim.

Müddet-i hayat: Hayat süresi.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak aralıksız şekilde.

Sefâhet: Zevk, eğlence ve yasak olan şeylere düşkünlük.

Sukut: Düşme.

Şirk: Allah'a ortak koşma.

Zulümât: Karanlıklar.

bir fikir ile nihayetsiz elemeler ile ve emeller ile faydasız çarpışır ve hadsiz arzuların ve makâsıdın tahsiline, semeresiz boşuna çalışır.¹

Hem kendi vücûdunu yüklenemediği hâlde, koca dünya yükünü bîçâre beline ve kafasına yüklenir. Daha cehenneme gitmeden cehennem azabını çeker.²

Evet şu elîm elemi ve dehşetli mânevî azabı hissetmek için, ehl-i dalâlet iptal-i his nev'inden gaflet sarhoşluğu ile muvakkaten hissetmez. Fakat hissedeceği zaman yani kabre yakın olduğu vakit birden hisseder.³ Çünkü Cenâb-ı Hakk'a hakikî abd olmazsa, kendi kendine mâlik zannedecek. Hâlbuki o cüz'î ihtiyâr, o küçük iktidarı ile şu fırtınalı dünyada vücûdunu idare edemiyor. Hayatına muzır mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binler tâife düşmanları,

¹ Bkz.: Mâide Sûresi, 5/5, 53; En'âm Sûresi, 6/88; A'râf Sûresi, 7/147; Hûd Sûresi, 11/16; Zümer Sûresi, 39/65.

² Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/56; En'âm Sûresi, 6/124-125; A'râf Sûresi, 7/152; Tevbe Sûresi, 9/55; Ra'd Sûresi, 13/34.

³ Ehl-i dalâletin bu durumuna, Firavun'un son anını anlatan şu âyet işaret etmektedir: "Derken, İsrâiloğullarını denizden geçirdik. Hemen Firavun, askerleriyle beraber zulmederek ve saldırarak peşlerine düştü. Nihayet boğulmak üzere iken: 'İman ettim. İsrâiloğullarının inandığı İllâh'tan başka ilâh yokmuş. Ben de müslümanlardım.' dedi." (Yunus Sûresi, 10/90).

İptal-i his: Duygunun uyuşturulması.

Makâsıd: Maksadlar, gayeler.

Muvakkat: Geçici, belli bir süre

için olan.

Muzır: Zararlı.

Semere: Meyve, ürün.

Taife: Topluluk, bölük.

hayatına karşı tehacüm vaziyetinde görür. Elîm bir korku dehşeti içinde her vakit kendine müdhiş görünen kabir kapısına bakıyor.

Hem bu vaziyette iken insaniyet itibarıyla nev-i insanî ile ve dünya ile alâkadar olduğu hâlde, dünyayı ve insanı Hakîm, Alîm, Kadîr, Rahîm, Kerîm bir Zât'ın tasarrufunda tasavvur etmediği ve onları tesadüf ve tabiata havale ettiği için, dünyanın ehvâli ve insanın ahvâli onu daima iz' aç eder. Kendi elemiyle beraber insanların elemi de çeker. Dünyanın zelzelesi, tâunu, tûfanı, kaht u galâsı, fenâ ve zevâli, ona gayet müz'îç ve karanlıklı birer musibet suretinde onu tâzib eder.

Hem şu hâldeki insan, merhamet ve şefkate lâayık değildir. Çünkü kendi kendine bu dehşetli vaziyeti veriyor.

Ahvâl: Hâller, durumlar.

Alîm: Her şeyi bilen Hz. Allah.

Ehvâl: Korkular, sıkıntılar.

Fena: Yokluk, yok olma.

Hakîm: Her şeyi yerli yerince yapan Hz. Allah.

İz' aç etmek: Rahatsız etmek, bunaltmak.

Kadîr: Her şeye gücü yeten, kudreti sonsuz, Hz. Allah.

Kaht u galâ: Kıtılık, kuraklık ve ardından gelen pahalılık.

Kerîm: Cömert, müsamahakâr Hz. Allah.

Müz'îç: Rahatsız edici.

Nev-i İnsanî: İnsan türü.

Rahîm: Kullanına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden Hz. Allah.

Tasavvur: Zihinde şekillendirme, göz önüne getirme.

Tâun: Veba, salgın hastalık

Tâzib etmek: Acı çektirmek, sıkıntı vermek, incitmek.

Tehacüm: Hücüm etme, saldırma.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Sekizinci Söz'de kuyuya girmiş iki kardeşin muvâzene-i hâlinde denildiği gibi; nasıl bir adam, güzel bir bahçede, güzel bir ziyafette, güzel ahbablar içinde, nezahetli, tatlı, nâmuslu, hoş, meşrû bir lezzet ve eğlenceye kanaat etmeyip, gayr-i meşrû ve mülevves bir lezzet için çirkin ve necis bir şarabı içse, sarhoş olup kendini kış ortasında, pis bir yerde, vahşi canavarlar içinde tahayyül etse, titreyip bağırıp çağırorsa nasıl merhamete lâyık değil. Çünkü ehl-i nâmus ve mübarek arkadaşlarını canavar tasavvur eder, onlara karşı hakaret eder. Hem ziyafetteki leziz taamları ve temiz kapları mülevves, pis taşlar tasavvur eder, kırma-ya başlar. Hem mecliste muhterem kitapları ve mânidar mektupları mânâsız ve âdi nakışlar tasavvur eder, yırtarak ayak altına atar ve hâkezâ... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstehak değil, belki tokata müstehaktır.

Öyle de, sû-i ihtiyârından neş'et eden küfür sarhoşluğu ile ve dalâlet divaneliğiyle Sâni-i Hakîm'in şu

Âdi: Sıradan.

Dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, dinden ayrılma.

Gayrimeşrû: Meşrû olmayan, dinin müsaade etmediği şey.

Hâkezâ: Bunun gibi, böylece.

Mânidar: Manalı.

Meşrû: Şer'an câiz olan, kanuna uygun, yasal.

Muvâzene-i hâl: Farklı hâl ve vaziyetlerin karşılaştırılması.

Mülevves: Kirletilmiş, kirli.

Necis: Pis, murdar.

Neş'et etmek: Doğmak, ortaya çıkmak.

Nezahet: Ahlak temizliği, incelik, rikkat.

Sâni-i Hakîm: Her şeyi yerli yerince mükemmel bir şekilde yaratan Hz. Allah.

Sû-i ihtiyâr: İradeyi kötü yönde kullanma, hatalı tercih.

Tahayyül etmek: Hayal etmek, düşünmek.

misafirhâne-i dünyasını, tesadüf ve tabiat oyuncağı olduğunu tevehhüm edip ve cilve-i esmâ-yı ilâhiyeyi tazelen-diren masnûatın, zamanın geçmesiyle vazifelerinin bittiğinden âlem-i gayba geçmelerini, adem ile idam tasavvur ederek.. ve tesbihât sadâlarını, zevâl ve firak-ı ebedî vaveylâsı olduklarını tahayyül ettiğinden.. ve mektubât-ı samedâniye olan şu mevcudât sayfalarını, mânâsız, karma-karışık tasavvur ettiğinden.. ve âlem-i rahmete yol açan kabir kapısını zulümât-ı adem ağzı tasavvur ettiğinden.. ve eceli, hakikî ahbaplara visal dâveti olduğu hâlde, bütün ahbaplardan firak nöbeti tasavvur ettiğinden hem kendini dehşetli bir azab-ı elîmde bırakıyor; hem mevcudâtı, hem Cenâb-ı Hakk'ın esmâsını, hem mektubâtını inkâr ve tezyif ve tahkir ettiğinden, merhamete ve şefkate lââyık olmadığı gibi, şiddetli bir azaba da müstehaktır. Hiçbir cihette merhamete lââyık değildir.

Adem: Yokluk.

Âlem-i gayb: Gayb âlemi, beş duyu organı ile kavranamayan alem.

Azab-ı elîm: Yakıcı azap.

Cilve-i esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın sıfatlarına ad olan isimlerin tecellîsi, parıltısı.

Firak: Ayrılık.

Firak-ı ebedî: Ebedî ayrılık.

Masnûat: Sanat eseri olan varlıklar. (Allah'ın yarattığı her şey.)

Mektubât-ı samedâniye: Allah'tan (c.c) gelen mektuplar.

Tahkir: Küçük görme.

Tevehhüm etmek: Sanmak, zannetmek, vehmetmek.

Tezyif: Küçültme, değersiz hâle getirme.

Vâveylâ: Çılgılık, yaygara, feryat.

Visal: Kavuşma.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Zulümât-ı adem: Yokluk karanlığı.

İşte ey bedbaht ehl-i dalâlet ve sefâhet! Şu dehşetli sukuta karşı ve ezici me'yusiyete mukabil; hangi tekemmülünüz, hangi fünûnunuz, hangi kemâliniz, hangi medeniyetiniz, hangi terakkiyâtınız karşı gelebilir? Ruh-u beşerin eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olduğu hakikî teselliye nerede bulabilirsiniz?

Hem güvendiğiniz ve bel bağladığınız ve âsâr-ı ilâhiyeyi ve ihsanat-ı rabbâniyeyi onlara isnad ettiğiniz hangi tabiatınız, hangi esbabınız, hangi şerikiniz, hangi keşfiyâtınız, hangi milletiniz, hangi bâtil mâbudunuz, sizi sizce idam-ı ebedî olan mevtin zulümâtından kurtarıp; kabir hudûdundan, berzah hudûdundan, mahşer hudûdundan, sırat köprüsünden hâkimâne geçirebilir, saadet-i ebediyeye

---

Âsâr-ı ilâhiye: İlâhî eserler.

Bedbaht: Bahtsız, talihsiz, mahrum.

Berzah: Ruhların ölümden sonra kıyâmete kadar kalacakları kabir hayatı.

Ehl-i dalâlet: Dalâlette olanlar, doğru yoldan çıkanlar, sapkınlık.

Esbab: Sebepler.

Eşedd-i ihtiyaç: Çok şiddetli ihtiyaç.

Fünun: İlimler.

Hâkimâne: Hükmedercesine.

İdam-ı ebedî: Ebedî yok etme, öldürme.

İhsanat-ı rabbâniye: Rabbânî ih-sanlar, lütuflar.

Keşfiyât: Keşifler, gizli olan hakikatlere aşinâ olma.

Mahşer: İnsanların ve cinlerin, Allah'a hesap vermek için toplanacağı meydan.

Me'yusiyet: Ümitsiz, kederli olma hâli.

Mevt: Ölüm.

Ruh-u beşer: İnsan ruhu.

Sefâhet: Zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.

Şerik: Ortak, eş.

Tekemmül: Olgunlaşma, kemâle erme.

Terakkiyât: İlerlemeler, yükselmeler, gelişmeler.

Zulümât: Karanlıklar.

mazhar edebilir? Hâlbuki kabir kapısını kapamadığınız için, siz kat'î olarak bu yolun yolcususunuz. Böyle bir yolcu, öyle birisine dayanır ki, bütün bu daire-i azîme ve bu geniş hudûtlar, O'nun taht-ı emrinde ve tasarrufundadır.

Hem dahi, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve gaflet! “Gayr-i meşrû bir muhabbetin neticesi, merhametsiz azab çekmektir.” kaidesi sırrınca siz, fitratınızdaki Cenâb-ı Hakk'ın zât ve sıfât ve esmâsına sarfedilecek muhabbet ve mârifet istidadını ve şükür ve ibâdât cihâzâtını, nefsinize ve dünyaya gayr-i meşrû bir surette sarfettiğinizden, bilistihkak cezasını çekiyorsunuz. Çünkü Cenâb-ı Hakk'a ait muhabbeti, nefsinize verdiniz. Mahbubunuz olan nefsinizin hadsiz belâsını çekiyorsunuz. Çünkü hakikî bir rahatı o mahbubunuza vermiyorsunuz. Hem onu, hakikî mahbub olan Kadîr-i Mutlak'a tevekkül ile teslim etmiyorsunuz, daima elem çekiyorsunuz.

Hem Cenâb-ı Hakk'ın esmâ ve sıfâtına ait muhabbeti, dünyaya verdiniz ve âsâr-ı sanatını, âlemin esbabına taksim ettiniz.. belâsını çekiyorsunuz. Çünkü o hadsiz

Âsâr-ı sanat: Sanat eserleri.

Bilistihkak: Hakkıyla, hak ederek, kazanarak.

Cihâzât: Cihazlar, donanımlar.

Daire-i azîme: Büyük daire, büyük saha.

İbâdât: İbadetler.

Kadîr-i Mutlak: Sınırsız kudret sahibi Allah (c.c).

Mazhar etmek: Nâil etmek, eriş-tirmek.

Sıfât ve esmâ: Sıfatlar ve isimler.

Taht-ı emr: Emri altında.

mahubularınızın bir kısmı size “Allah’a ismarladık!” demeyip, size arkasını çevirip, bırakıp gidiyor. Bir kısmı sizi hiç tanımıyor, tanısa da sizi sevmiyor, sevse de size bir fayda vermiyor. Daima hadsiz firaklardan ve ümitsiz dönme-mek üzere zevâllerden azab çekiyorsunuz.

İşte ehl-i dalâletin saadet-i hayatiye ve tekemmülât-ı insaniye ve mehâsin-i medeniyet ve lezzet-i hürriyet dedikleri şeylerin iç yüzleri ve mahiyetleri budur. Sefâhet ve sarhoşluk bir perdedir, muvakkaten hissettirmez. “Tuh onların aklına!” de...

Amma Kur'ân'ın cadde-i nuraniyesi ise; bütün ehl-i dalâletin çektiği yaraları, hakâik-i imaniye ile tedavi eder, bütün evvelki yoldaki zulümâtı dağıtır, bütün dalâlet ve helâket kapılarını kapatır. Şöyle ki:

İnsanın zaaf ve aczini ve fakr ve ihtiyacını, bir Kadîr-i Rahîm'e tevekkül ile tedavi eder.¹ Hayat ve vücûdun

¹ “Allah’a tevekkül etme” ile ilgili bazı ayetlere bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/122; A'râf Sûresi, 7/89; Tevbe Sûresi, 9/129; Hûd Sûresi, 11/56.

Cadde-i nuraniye: Nurlu cadde

Hakâik-i imaniye: İman hakikatleri.

Helâket: Yıkılma, mahvolma.

Kadîr-i Rahîm: Çok merhametli ve her şeye gücü yeten Allah (c.c).

Lezzet-i hürriyet: Özgürlük lezzeti.

Mehâsin-i medeniyet: Medeniyet

nimetleri, güzellikleri.

Muvakkaten: Belli bir süre için, geçici olarak.

Saadet-i hayatiye: Hayat saadeti, mutluluğu.

Tekemmülât-ı insaniye: İnsanların becerileriyle geliştirdikleri, medeniyet.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

yükünü, O'nun kudretine, rahmetine teslim edip;¹ kendine yüklemeyip belki kendisi o hayatına ve nefesine biner hükmünde bir rahat makam bulur. Kendisinin “nâtık bir hayvan” değil, belki hakikî bir insan ve makbul bir misafir-i Rahmân olduğunu bildirir. Dünyayı, bir misafirhâne-i Rahmân olduğunu göstermekle ve dünyadaki mevcudât ise, esmâ-yı ilâhiyenin aynaları olduklarını.. ve masnûatı ise, her vakit tazelenen mektubât-ı samedâniye olduklarını bildirmekle, insanın fenâ-yı dünyadan ve zevâl-i eşyadan ve hubb-u fâniyâtta gelen yaralarını güzelce tedavi eder ve evhamın zulümâtından kurtarır.

Hem mevt ve eceli, âlem-i berzaha giden ve âlem-i bekâda olan ahbablara visal ve mülâkat mukaddimesi olarak gösterir. Ehl-i dalâletin nazarında bütün ahbabından

¹ “Allah’a teslim olma” ile ilgili bazı ayetlere bkz.: Bakara Sûresi, 2/112, 131; Nisâ Sûresi, 4/125; Lokman Sûresi, 31/22; Zümer Sûresi, 39/54.

Âlem-i bekâ: Ebedî âlem, sonsuz hayat.

Âlem-i berzah: Ruhların ölümden sonra gittikleri kabir hayatı.

Evham: Kuruntular, şüpheler.

Fenâ-yı dünya: Dünyanın faniliği, gelip geçici olması.

Hubb-u fâniyât: Fani, geçici şeyleri sevmek.

Masnûat: Sanat eseri olan varlıklar. (Allah'ın yarattığı her şey.)

Mektubât-ı samedâniye: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi kuşatan, sınırsız kudretini gösteren, birçok mâna ifade eden varlıklar.

Mevcudât: Varlıklar, yaratılmışlar.

Mukaddime: Önce gelen, önceki.

Mülâkat: Kavuşma, buluşma.

Nâtık: Konuşan, düşündüğünü ifade edebilen.

Visal: Ulaşma. Sevgiliye kavuşma.

Zevâl-i eşya: Eşyanın yok olması.

bir firak-ı ebedî telâkki ettiği ölüm yaralarını böylece tedavi eder ve o firak, ayn-ı lika olduğunu isbat eder. Hem kabrin âlem-i rahmete ve dâr-ı saadete ve bağistan-ı cinâna ve nuristan-ı Rahmân'a açılan bir kapı olduğunu isbat etmekle, beşerin en müdhiş korkusunu izale edip, en elîm ve kasâvetli ve sıkıntılı olan berzah seyahatini, en leziz ve ünsiyetli ve ferahlı bir seyahat olduğunu gösterir. Kabir ile ejderha ağzını kapatır, güzel bir bahçeye kapı açar. Yani kabir, ejderha ağzı olmadığını; belki bağistan-ı rahmete açılan bir kapı olduğunu gösterir.

Hem mümine der: "İhtiyârın cüz'î ise, kendi Mâlik'inin irade-i külliyesine işini bırak.¹ İktidarın küçük ise, Kadîr-i Mutlak'ın kudretine itimad et.² Hayatın az ise,

¹ Bkz.: Mümin Sûresi, 40/44.

² Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/159, 173; Nisâ Sûresi, 4/81; Mâide Sûresi, 5/23; Hûd Sûresi, 11/123; İbrahim Sûresi, 14/12...

Âlem-i rahmet: Rahmet dünyası.

Ayn-ı lika: Kavuşmanın tâ kendisi

Bağistan-ı cinân: Cennet bağları.

Bağistan-ı rahmet: Allah'ın rahmet eseri nimetleriyle dolu bahçe, Cennet bahçesi.

Cüz'i: Küçük, kıymetsiz, mühim olmayan.

Dâr-ı saadet: Mutluluk diyarı, cennet.

Firak-ı ebedî: Ebedî ayrılık.

İhtiyâr: İrade, tercih, seçim.

İktidar: Güç yetme, yapabilme.

İrade-i külliye: Cenâb-ı Hakk'ın

kapsamlı ve mutlak iradesi.

Kadîr-i Mutlak: Her şeye gücü yeten mutlak ve sınırsız kudret sahibi Hz. Allah.

Kasâvet: Kalp katılığı, tasa, üzüntü.

Mâlik: Sahip.

Nuristan-ı Rahmân: Merhamet ve ihsanı çok fazla olan Cenâb-ı Hakk'ın nurlu âlemi.

Telâkki etmek: Algılamak, anlamak, bakmak.

Ünsiyet: Birine ısınma, dostluk, ahbablık.

hayat-ı bâkiyeyi düşün.¹ Ömrün kısa ise; ebedî bir ömrün var, merak etme. Fikrin sönük ise; Kur'ân'ın güneşi altına gir, imanın nuruyla bak ki; yıldız böceği olan fikrin yerine her bir âyet-i Kur'ân, birer yıldız misillü sana ışık verir.² Hem hadsiz emellerin, elemelerin varsa, nihayetsiz bir sevab ve hadsiz bir rahmet seni bekliyor.³ Hem hadsiz arzuların, makâsıdın varsa, onları düşünüp muztarip olma. Onlar bu dünyaya sığmaz. Onların yerleri başka diyardır ve onları veren de başkadır."⁴

Hem der: "Ey insan! Sen, kendine mâlik değilsin.⁵ Sen, kudreti nihayetsiz bir Kadîr, rahmeti hadsiz bir Rahîm-i Zât-ı Zülcelâl'in memlûküsün.⁶ Öyle ise sen, kendi

¹ Bkz.: Tevbe Sûresi, 9/38; Yunus Sûresi, 10/24; Kehf Sûresi, 18/45; Hadîd Sûresi, 57/20; Mümin Sûresi, 40/39; Duhâ Sûresi, 93/4.

² Bkz.: Yunus Sûresi, 10/57; Yusuf Sûresi, 12/111; İbrahim Sûresi, 14/1; Tegabun Sûresi, 64/8; Nisâ Sûresi, 4/174 ...

³ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/157, 218; Âl-i İmran Sûresi, 3/107; Nisâ Sûresi, 4/96, 175; A'râf Sûresi, 7/156.

⁴ Bkz.: Yâsîn Sûresi, 36/55; Sâffât Sûresi, 37/42-43, 46; Sâd Sûresi, 38/52; Zuhruf Sûresi, 43/71, 73; Muhammed Sûresi, 47/15.

⁵ Bkz.: A'râf Sûresi, 7/188; Yunus Sûresi, 10/49; Cin Sûresi, 72/21.

⁶ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/30; Mâide Sûresi, 5/118; Hicr Sûresi, 15/49; İsrâ Sûresi, 17/65; Müminûn Sûresi, 23/109...

Hayat-ı bâkiye: Bâkî hayat, âhi-ret hayatı.

Makâsîd: Maksatlar.

Memlûk: Kul, köle.

Misillü: Gibi.

Muztarip: Acı çeken, ızdırap duyan, sıkıntılı.

Rahîm-i Zât-ı Zülcelâl: Celâl ve ululuk sahibi, çok merhamet ve ihsanı olan Allah (c.c).

hayatını kendine yükleyip zahmet çekme. Çünkü hayatı veren O'dur, idare eden de O'dur.¹

Hem dünya sahipsiz değil ki, sen kendi kafana dünya yükünü yüklettirerek ehvâlini düşünüp merak etme. Çünkü onun sahibi Hakîm'dir, Alîm'dir.² Sen de misafirsin, fuzulî olarak karışma, karıştırma. Hem insanlar,³ hayvanlar gibi mevcudât, başı boş değiller, belki vazifedar memurdurlar. Bir Hakîm-i Rahîm'in nazarındadırlar. Onların âlâm ve meşakkatlerini düşünüp, ruhu na elem çektirme. Ve onların Hâlık-ı Rahîm'inin rahmetinden daha ileri şefkatini sürme. Hem sana düşmanlık vaziyetini alan mikroptan, tâ tâun ve tûfan ve kaht ve zelzeleye kadar bütün eşyanın dizginleri, o Rahîm-i Hakîm'in elindedirler.⁴ O Hakîm'dir, abes iş yapmaz.

¹ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/156; A'râf Sûresi, 7/158; Tevbe Sûresi, 9/116; Yunus Sûresi, 10/56...

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/107; Âl-i İmran Sûresi, 3/26, 189; Mâide Sûresi, 5/40, 120; En'âm Sûresi, 6/73; A'râf Sûresi, 7/158.

³ Bkz.: Müminûn Sûresi, 23/115; Kıyâmet Sûresi, 75/36.

⁴ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/83; Müminûn Sûresi, 23/88; Mülk Sûresi, 67/1, Fussilet Sûresi, 41/11; Zümer Sûresi, 39/63, 67.

Âlâm: Elemler.

Alîm: İlim sahibi, ilmiyle her şeyi bilen Allah (c.c).

Ehvâl: Korkular, sıkıntılar.

Hakîm: Her şeyi tam, yerli yerince yapan Allah (c.c).

Hakîm-i Rahîm: Her şeyi yerli

yerince yapan, pek merhametli Hz. Allah (c.c.).

Hâlık-ı Rahîm: Sonsuz merhamet ve şefkat sahibi her şeyi yoktan yaratan Allah (c.c).

Meşakkat: Sıkıntı, zahmet, zorluk.

Rahîm'dir, rahîmiyeti çoktur. Yaptığı her işinde bir nevi lütuf var.¹

Hem der: “Şu âlem çendan fânîdir, fakat ebedî bir âlemin levâzımâtını yetiştiriyor. Çendan zâildir, geçicidir; fakat bâkî meyveler veriyor, bâkî bir Zât'ın bâkî esmâsının cilvelerini gösteriyor. Ve çendan lezzetleri az, elemeleri çoktur; fakat Rahmân-ı Rahîm'in iltifâtâtı, zevâlsiz hakikî lezzetlerdir. Elemler ise sevab cihetiyle mânevî lezzet yetiştiriyor.² Madem meşrû daire, ruh ve kalb ve nefsin bütün lezzetlerine, safalarına, keyiflerine kâfidir. Gayr-i meşrû daireye girme. Çünkü o dairedeki bir lezzetin bazen bin elemi var. Hem hakikî ve dâimî lezzet olan iltifâtât-ı rahmaniye-yi kaybetmeye sebeptir.”³

¹ Bkz.: Şûrâ Sûresi, 42/19.

² Bkz.: Hûd Sûresi, 11/23; Furkan Sûresi, 25/75-76; Ankebût Sûresi, 29/58; Ahkaf Sûresi, 46/14; Fetih Sûresi, 48/5.

³ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/81, 275; Furkan Sûresi, 25/68-69; Yunus Sûresi, 10/27, 52; Müminûn Sûresi, 23/103.

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Çendan: Gerçi.

Fânî: Ölümlü, sonlu.

İltifâtât: Lütuflar, iyilikler.

İltifâtât-ı rahmaniye: Sonsuz merhamet sahibi Allah'ın iltifatları.

Levâzımat: Gerekli, lâzım olan şeyler.

Rahîmiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her bir varlığa kendi hususiyetlerine

göre ayrı ayrı tecellî eden merhameti.

Rahmân-ı Rahîm: Zâtında sonsuz rahmet sahibi olan, varlığa da bu engin merhametiyle şefkat eden Hz. Allah.

Safa: Gönül rahatlığı ve sevinçli olma hâli.

Zâil: Geçici.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Hem dalâletin yolunda sâbıkan beyan edildiği gibi esfel-i sâfilîne insanı öyle bir sukut ettiriyor ki; hiçbir medeniyet, hiçbir felsefe ona çâre bulamadıkları ve o derin zulümât kuyusundan hiçbir terakkiyât-ı beşeriye, hiçbir kemâlât-ı fenniye insanı çıkaramadığı hâlde, Kur'ân-ı Hakîm, iman ve amel-i sâlih ile o esfel-i sâfilîne sukuttan insanı âlâ-yı illiyyîne çıkarır ve delâil-i kat'iyye ile çıkarmasını isbat ediyor.. ve o derin kuyuyu terakkiyât-ı mânevîyenin basamaklarıyla ve tekemmülât-ı ruhiyenin cihâzâtıyla dolduruyor.¹

Hem beşerin uzun ve fırtınalı ve dağdağalı olan ebed tarafındaki yolculuğunu gayet derecede teshil eder ve kolaylaştırır. Bin, belki elli bin senelik mesafeyi bir günde kestirecek vesâiti gösterir. Hem Sultan-ı Ezel ve Ebed olan

¹ Bkz.: İnşikak Sûresi, 84/25; Tîn Sûresi, 95/5-6; Asr Sûresi, 103/2-3.

Âlâ-yı illiyyîn: En yüksek mertebe, cennetin en yüksek derecesi.

Amel-i sâlih: Allah rızasına uygun amel, iyi iş.

Delâil-i kat'iyye: Kat'i deliller.

Esfel-i sâfilîn: En aşağı yer. İnsanın düşebileceği en kötü durum, en aşağı dereke.

Kemâlât-ı fenniye: İlimlerin gelişmesi, ilim ve teknolojiye ilerleme.

Kur'ân-ı Hakîm: Hüküm ve hikmet kitabı Kur'ân-ı Kerîm.

Sâbıkan: Daha önce geçtiği üzere.

Sukut etmek: Düşmek.

Sultan-ı Ezel ve Ebed: Kâinatın ezeli ve ebedî mutlak hâkimi Allah (c.c).

Tekemmülât-ı ruhiye: Ruhi olgunlaşma, kemâle erme.

Terakkiyât-ı beşeriye: İnsanlığa ait ilerlemeler.

Terakkiyât-ı mânevîye: Mânevî yükseliş, ilerleme.

Teshil: Kolaylaştırma.

Vesâit: Vâsıtalar.

Zulümât: Karanlıklar.

Zât-ı Zülcelâl'i tanıttirmekle insanı, O'na bir memur abd ve bir vazifedar misafir vaziyetini verir.

Hem dünya misafirhânesinde, hem berzahî ve uhrevî menzillerde kemâl-i rahatla seyahatini temin eder. Nasıl ki bir padişahın müstakîm bir memuru, onun daire-i memleketinde, hem her vilayetin hudutlarından sühûletle ve tayyare, gemi, şimendifer gibi süratli vâsita-yı seyahatle gezer, geçer. Öyle de Sultan-ı Ezeli'ye iman ile intisap eden ve amel-i sâlih ile itaat eden bir insan, şu misafirhâne-i dünya menzillerinden ve âlem-i berzah ve âlem-i mahşer dairelerinden ve hâkezâ.. kabirden sonraki bütün âlemlerin geniş hudutlarından berk ve burak süratinde geçer. Tâ saadet-i ebediyeyi bulur. Ve şu hakikati kat'î isbat eder ve asfiya ve evliyaya gösterir.

Âlem-i berzah: Kabir hayatı.

Âlem-i mahşer: Kabir hayatının bitiminden sonra insanların yenisinden toplanıp diriltilecekleri âlem.

Asfiya: İlim ve takvasıyla peygamber aleyhisselam'ın gerçek varisleri.

Berk: Şimşek.

Berzahî: Kabir alemine ait.

Burak: Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) miraca çıkarken bindiği binek.

Daire-i memleket: Ülke sınırları.

Evliya: Veliler, Allah dostları.

Hâkezâ: Bunun gibi, böylece.

İntisab: Bağlanma, mensub olma.

Menzil: Kalınan yer, mesken, ev.

Müstakîm: Doğru yolda olan, doğru, hilesiz, temiz.

Sultan-ı Ezeli: Kâinatın ezeli ve mutlak hâkimi Allah (c.c).

Sühûlet: Kolaylık.

Şimendifer: Tren.

Tayyare: Uçak.

Uhrevî: Âhirete ait.

Vâsita-yı seyahat: Seyahat vasıtası.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz yücelik ve heybet sahibi Allah (c.c).

Hem de Kur'ân'ın hakikati der ki; “Ey mümin! Sendeki nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, çirkin ve noksan ve şerûr ve sana muzır olan nefis-i emmârene verme.¹ Onu mahbub ve onun hevâsını kendine mâbud ittihaz etme.² Belki sendeki o nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, nihayetsiz bir muhabbete lâıyk, hem nihayetsiz sana ihsan edebilen.. hem istikbalde seni nihayetsiz mesud eden, hem bütün alâkadar olduğun ve onların saadetleriyle mesûd olduğun bütün zâtları ihsanatıyla mesûd eden.. hem nihayetsiz kemâlâtı bulunan ve nihayetsiz derecede kudsî, ulvî, münezzeh, kusursuz, noksansız, zevâlsiz cemâl sahibi olan.. ve bütün esmâsı, nihayet derecede güzel olan ve her isminde pek çok envâr-ı hüsun ve cemâl bulunan.. ve cennet bütün güzellikleriyle ve nimetleriyle, O'nun

¹ Bkz.: Yusuf Sûresi, 12/53.

² Bkz.: Nisâ Sûresi, 4/135; Kehf Sûresi, 18/28; Tâhâ Sûresi, 20/16; Furkan Sûresi, 25/43; Kasas Sûresi, 28/50; Câsiye Sûresi, 45/23.

Cemâl: Güzellik.

Envâr-ı hüsun: Güzellik nurları.

Esmâ: İsimler.

Hevâ: İstek, düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.

İhsanat: İhsanlar, lütuflar.

İttihaz etmek: Kabul etmek, adanmak, edinmek.

Kemâlât: Faziletler, iyilikler, mükemmellikler.

Kudsî: Kutsal, mukaddes.

Mâbud: Kendisine ibadet edilen.

Mahbub: Sevgili.

Münezzeh: Kusur ve noksanlıktan uzak olan.

Nefis-i emmâre: Kötülüğü isteyen nefis.

Şerûr: Çok şerli, zararlı, kötü.

Ülvi: Yüce.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

cemâl-i rahmetini ve rahmet-i cemâlini gösteren.. ve sevimli ve sevilen bütün kâinattaki bütün hüsün ve cemâl ve mehâsin ve kemâlât, O'nun cemâline ve kemâline işaret eden ve delâlet eden ve emâre olan bir Zât'ı, mahbub ve mâbud ittihaz et.”¹

Hem der: “Ey insan! O'nun esmâ ve sıfâtına ait istidad-ı muhabbetini, sâir bekâsız mevcudâta verme; faydasız mahlûkâta dağıtma.² Çünkü âsâr ve mahlûkât fânîdirler. Fakat o âsârda ve o masnûatta nakışları, cilveleri görünen esmâ-yı hüsnâ bâkîdirler, dâimîdirler.³ Ve esmâ ve sıfâtın her birisinde binler merâtib-i ihsan ve cemâl ve binler tabakat-ı kemâl ve muhabbet var. Sen yalnız Rahmân ismine

¹ Bkz.: Tâhâ Sûresi, 20/14; Zümer Sûresi, 39/2,66; Yasin Sûresi, 36/60-61.

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/165; En'am Sûresi, 6/76-79; Tevbe Sûresi, 9/23-24; Kiyâmet Sûresi, 75/20-35; Dehr Sûresi, 76/27.

³ Bkz.: Kasas Sûresi, 28/88; Rahmân Sûresi, 55/25,26.

Âsâr: Eserler, izler.

Bâkî: Sürekli, dâimî.

Bekâ: Kalıcı olma, ebedilik.

Cemâl-i rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin güzelliği.

Esmâ-yı hüsnâ: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimleri.

Fânî: Gelip geçici.

İstidad-ı muhabbet: Sevme kabiliyeti, yeteneği.

Masnûat: Her biri bir sanat eseri olan varlıklar. Allah'ın yarattığı her

şey.

Mehâsin: Güzellikler.

Merâtib-i ihsan ve cemâl: Lütuf ve güzelliğin dereceleri.

Rahmân: Merhamet ve ihsanı çok fazla olan Hz. Allah.

Rahmet-i cemâl: İlahî güzelliğin rahmet ciheti.

Tabakat-ı kemâl ve muhabbet: Mükemmellik ve muhabbetin dereceleri.

bak ki; cennet bir cilvesi ve saadet-i ebediye bir lem'ası ve dünyadaki bütün rızık ve nimet, bir katresidir.”¹

İşte şu muvâzene, ehl-i dalâletle ehl-i imanın hayat ve vazife cihetindeki mahiyetlerine işaret eden

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ۝
 إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ² hem netice ve âkıbetleri-
 ne işaret eden³ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ³ olan âyete
 dikkat et. Ne kadar ulvî, mu'cizâne, beyan ettiğimiz mü-
 vâzeneyi ifade ederler.

• *Birinci âyet*, On Birinci Söz'de tafsilen o âyetin i'câz-kârâne ve îcazkârâne ifade ettiği hakikati, o Söz'de beyan edildiğinden, onu oraya havale ederiz.

• *İkinci âyet* ise, yalnız bir küçük işaretle göstereceğiz ki, ne kadar ulvî bir hakikati ifade ediyor. Şöyle ki:

¹ Bkz.: Meryem Sûresi, 19/61, 93; Rahmân Sûresi, 55/1-12; Mülk Sûresi, 67/19-20.

² “Biz insanı en mükemmel surette yarattık. Sonra da onu en aşağı derekeye düşürdük. Ancak iman edip güzel ve makbul işler yapanlar müstesnadır.” (Tîn Sûresi, 95/4-6).

³ “(Merhamete lâıyk olma haklarını kaybettiklerinden) perişan hâllerine gök de ağlamadı, yer de ağlamadı.” (Duhân Sûresi, 44/29).

İ'câzkârâne: Mu'cizeli bir tarzda.

İcazkârâne: Veciz bir şekilde, az sözle çok manalar anlatarak.

Lem'a: Parıltı.

Mu'cizâne: Mu'cizeli bir şekilde.

Muvâzene: Denge, ölçü.

Tafsilen: Ayrıntılı olarak.

Şu âyet, mefhum-u muvâfık ile şöyle ferman ediyor: “Ehl-i dalâletin ölmesiyle semâvât ve zemin, onların üstünde ağlamıyorlar.” Ve mefhum-u muhalif ile delâlet ediyor ki: “Ehl-i imanın dünyadan gitmesiyle, semâvât ve zemin, onların üstünde ağlıyor.” Yani ehl-i dalâlet; madem semâvât ve arzın vazifelerini inkâr ediyor, mânâlarını bilmiyor, onların kıymetlerini iskat ediyor, Sâni’lerini tanımıyor. Onlara karşı bir hakaret, bir adâvet ettiğinden elbette semâvât ve zemin, onlara ağlamak değil, belki onlara nefrin eder, onların gebermesiyle memnun olurlar. Ve mefhum-u muhalif ile der: “Semâvât ve arz, ehl-i imanın ölmesiyle ağlarlar.” Zira ehl-i iman ise –çünkü semâvât ve arzın vazifelerini bilir. Hakikî hakikatlerini tasdik ediyor. Ve onların ifade ettikleri mânâları iman ile anlıyor– “Ne kadar güzel yapılmışlar, ne kadar güzel hizmet ediyorlar.” diyor. Ve onlara lâyük kıymeti veriyor ve ihtiram ediyor. Cenâb-ı Hak hesabına onlara ve onlar ayna oldukları esmâya muhabbet ediyor. İşte bu sır içindir ki semâvât ve zemin, ağlar gibi ehl-i imanın zevâline mahzun oluyorlar.¹

¹ İnsanlığın İftihar Tablosu (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*), “Arş’ın Sa’d İbn-i Muaz’ın (*radıyallâhu anhu*) vefatıyla sarsıldığını” ifade buyurmuştur. Bkz.: Buhârî, *Menâkıbu’l-ensar* 12; Müslim, *Fezâilü’s-sahâbe* 123-125; Tirmizî, *Menâkıb* 50.

Adâvet: Düşmanlık.

Mahzun olmak: Hüzünlenmek, üzölmek.

Mefhum-u muhalif: Kastedilen mananın tam tersi anlam.

Mefhum-u muvâfık: Doğrudan anlaşılan mana.

Sâni’: Yaradan.

Semâvât: Gökler.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Mühim Bir Suâl

Diyorsunuz ki: “Muhabbet, ihtiyârî değil. Hem ihtiyac-ı fitrîye binâen, leziz taamları ve meyveleri severim. Peder ve vâlîde ve evlâdlarımı severim. Refika-yı hayatımı severim. Dost ve ahbablarımı severim. Enbiya ve evliyayı severim. Hayatımı, gençliğimi severim. Baharı ve güzel şeyleri ve dünyayı severim. Nasıl bunları sevmeyeceğim? Nasıl bütün bu muhabbetleri, Cenâb-ı Hakk'ın zât ve sıfât ve esmâsına verebilirim? Bu ne demektir?”

Elcevap: “Dört Nükte”yi dinle.

Birinci Nükte

Muhabbet, çendan ihtiyârî değil. Fakat ihtiyâr ile, muhabbetin yüzü, bir mahbubdan diğer bir mahbuba dönebilir. Mesela: Bir mahbubun çirkinliğini göstermekle veya hut asıl lâyıık-ı muhabbet olan diğer bir mahbuba perde

---

Binâen: Bunun üzerine, bundan dolayı.

Çendan: Gerçi.

Enbiya: Nebîler, peygamberler.

Esmâ: İsimler.

Evliya: Veliler, Allah dostları.

İhtiyac-ı fitrî: Tabîî ihtiyaç.

İhtiyârî: Kişinin tercih ve iradesi

ile yapması.

Lâyık-ı muhabbet: Sevgiye değer.

Refika-yı hayat: Hayat arkadaşı, eş, hanım.

Sıfât: Sıfatlar.

Taam: Yiyecek.

Zât: Kendi, öz, asıl.

veya ayna olduğunu göstermekle, muhabbetin yüzü, mecâzî mahbuptan hakikî mahbuba çevrilebilir.

İkinci Nükte

Tâdâd ettiğin sevdiklerini, sevme demiyoruz. Belki onları Cenâb-ı Hakk'ın hesabına ve O'nun muhabbeti nâmına sev, deriz. Mesela: Leziz taamları, güzel meyveleri, Cenâb-ı Hakk'ın ihsanı ve o Rahmân-ı Rahîm'in in'amı cihetinde sevmek, "Rahmân" ve "Mün'im" isimlerini sevmektir, hem mânevî bir şükürdür. Şu muhabbet, yalnız nefis hesabına olmadığını ve Rahmân nâmına olduğunu gösteren; meşrû dairesinde kanaatkârâne kazanmak ve mütefekkirâne, müteşekkirâne yemektir.

Hem peder ve vâlideyi şefkat ile teşhiz eden ve seni onların merhametli elleriyle terbiye ettiren hikmet ve rahmet hesabına onlara hürmet ve muhabbet, Cenâb-ı Hakk'ın muhabbetine aittir.¹ O muhabbet ve hürmet, şefkat; Allah

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/83; Nisâ Sûresi, 4/36; En'am Sûresi, 6/151; İbrahim Sûresi, 14/41; İsrâ Sûresi, 17/23; Ankebût Sûresi, 29/8...

İn'am: Nimet verme, iyilik etme.

Kanaatkârâne: Kanaat sahibi bir kimseye yakışır tarzda.

Mahbub: Sevgili.

Mecâzî: Hakikî olmayan.

Mün'im: Nimet veren Allah (c.c).

Mütefekkirâne: Tefekkür ederek, düşünenlere has bir şekilde.

Müteşekkirâne: Şükrederek, şükür edenlere lâyük bir şekilde.

Rahmân: Zatı itibariyle pek çok merhameti ve ihsanı olan Allah (c.c).

Rahmân-ı Rahîm: Zâtında sonsuz rahmet sahibi olan, varlığa da bu engin merhametiyle şefkat eden Hz. Allah.

Tâdâd etmek: Sayıp dökmek.

Teşhiz etmek: Donatmak.

için olduğuna alâmeti şudur ki: Onlar ihtiyar oldukları ve sana hiçbir faydaları kalmadığı ve seni zahmet ve meşakate attıkları zaman, daha ziyade muhabbet ve merhamet ve şefkat etmektir.

إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌّ¹

âyeti beş mertebe hürmet ve şefkate evlâdı dâvet etmesi; Kur'ân'ın nazarında vâlideynin hukukları ne kadar ehemmiyetli ve ukukları ne derece çirkin olduğunu gösterir. Madem peder; kimseyi değil, yalnız veledinin kendinden daha ziyade iyi olmasını ister. Ona mukabil veled dahi, pedere karşı hak dâvâ edemez. Demek vâlideyn ve veled ortasında fitraten sebep-i münakaşa yok. Zira münakaşa, ya gıpta ve hasedden gelir. Pederde oğluna karşı o yok. Veya münakaşa, haksızlıktan gelir. Veledin hakkı yoktur ki, pederine karşı hak dâvâ etsin. Pederini haksız görse de, ona isyan edemez. Demek pederine isyan eden ve onu rencide eden, insan bozması bir canavardır.

¹ “Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşlanmış olarak senin yanında bulunursa sakın onlara hizmetten yüksünme, “öff!” bile deme.” (İsrâ Sûresi, 17/23).

Sebeb-i münakaşa: Münakaşa sebebi.

hürmetsizlik etmek, âsi olmak.

Vâlideyn: Anne-baba.

Ukuk: Ana babaya itaatsizlik ve

Ve evlâdlarını, o Zât-ı Rahîm-i Kerîm'in hediyeleri olduğu için kemâl-i şefkat ve merhamet ile onları sevmek ve muhafaza etmek, yine Hakk'a aittir.¹ Ve o muhabbet ise, Cenâb-ı Hakk'ın hesabına olduğunu gösteren alâmet ise: Vefatlarında sabır ile şükürdür, me'yusâne feryad etmemektir.² "Hâlık'ımın benim nezaretine verdiği sevimli bir mahlûku idi, bir memlûkü idi, şimdi hikmeti iktiza etti, benden aldı, daha iyi bir yere götürdü. Benim o memlûkte bir zâhirî hissem varsa, hakikî bin hisse onun Hâlık'ına aittir.³ **اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ** deyip teslim olmaktır. Hem dost ve ahbab ise: Eğer onlar iman ve amel-i sâlih sebebiyle Cenâb-ı

¹ a) Çocukları, Allah'ın (*celle celâlühî*) bir emaneti olarak muhafaza etmekle alâkalı (bkz.: En'âm Sûresi, 6/151);

b) Çocuklara şefkatle alâkalı olarak; Fakirlik korkusu ile Cenâb-ı Hakk'ın emaneti olan çocukların öldürülmemesi (bkz.: İsrâ Sûresi, 17/31); Çocukların öldürülmemesi (bkz.: Mümtehine Sûresi, 60/12); Hz. Lokman'ın (*aleyhisselâm*) oğluna nasihati (bkz.: Lokman Sûresi, 31/13-23); Hz. Nûh'un (*aleyhisselâm*) oğluna şefkati (bkz.: Hûd Sûresi, 11/42-45); Hz. Yakub'un (*aleyhisselâm*) oğullarına nasihati (bkz.: Nahl Sûresi, 16/72; Bakara Sûresi, 2/132-133); Hz. Yakub'un (*aleyhisselâm*) oğullarına şefkati (bkz.: Yusuf Sûresi, 12/67, 87); İbrahim'in (*aleyhisselâm*) oğullarına şefkat ifade eden duası (bkz.: İbrahim Sûresi, 14/35).

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/156.

³ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

Hâlık: Her şeyi yaratan, Hz. Allah.

İktiza etmek: Gerektirmek.

Kemâl-i şefkat ve merhamet: Mükemmel bir şefkat ve merhamet.

Me'yusâne: Ümitsizlikle.

Memlûk: Kul, köle.

Zâhirî: Görünen, görünürdeki.

Zât-ı Rahîm-i Kerîm: Merhamet ve ihsanı çok bol olan Hz. Allah.

Hakk'ın dostları iseler, ¹ الْحُبُّ فِي اللَّهِ sırrınca o muhabbet dahi, Hakk'a aittir.

Hem refika-yı hayatını, rahmet-i ilâhiyenin mûnis, latîf bir hediyesi olduğu cihetiyle sev ve muhabbet et.² Fakat çabuk bozulan hüsn-ü sûretine muhabbetini bağlama. Belki kadının en cazibedar, en tatlı güzelliği, kadınlığa mahsus bir letafet ve nezaket içindeki hüsn-ü sîretidir. Ve en kıymettar ve en şirin cemâli ise; ulvî, ciddî, samimî, nurânî şefkatidir. Şu cemâl-i şefkat ve hüsn-ü sîret, âhir hayata kadar devam eder, ziyadeleşir. Ve o zaîfe, latîfe mahlûkun hukuk-u hürmeti, o muhabbetle muhafaza edilir. Yoksa hüsn-ü sûretin zevâliyle, en muhtaç olduğu bir zamanda bîçâre, hakkını kaybeder.

¹ “İçte duyulacak sevgi, Allah için olmalıdır.” ‘Allah için sevmeye ve nefret etme’ bazı hadislerde amellerin en faziletlisi sayılmış;¹ bazı hadislerde de imanın en güçlü bir bağı olduğuna dikkat çekilmiştir.²

¹ Ebû Dâvûd, *Sünnet* 2; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/146; Bezzâr, *Müsned* 9/461.

² Tayâlisî, *Müsned* s. 101; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/170, 172, 7/80.

² “Allah kendilerinizden, insan kardeşlerinizden size eşler yarattı...” (Nahl Sûresi, 16/72).

Bîçâre: Çaresiz.

Cemâl-i şefkat: Şefkat güzelliği.

Hukuk-u hürmet: Hürmet ve saygı hakkı.

Hüsn-ü sîret: Güzel ahlâk.

Hüsn-ü sûret: Güzel görünüm, güzel yüz.

Latife: Yumuşak, nâzik, hoş, güzel.

Mûnis: Cana yakın, sevimli, dost, itaatkâr.

Rahmet-i ilâhiye: İlâhî rahmet.

Zaife: Güçsüz, iktidarsız.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Hem enbiya ve evliyayı sevmek, Cenâb-ı Hakk'ın makbul ibâdı olmak cihetiyle, Cenâb-ı Hakk'ın nâmına ve hesabınadır ve o nokta-yı nazardan O'na aittir.¹

Hem hayatı, Cenâb-ı Hakk'ın insana ve sana verdiği en kıymettar ve hayat-ı bâkiyeyi kazandıracak bir sermaye ve bir define ve bâkî kemâlâtın cihâzâtını câmî bir hazine cihetiyle onu sevmek, muhafaza etmek, Cenâb-ı Hakk'ın hizmetinde istihdam etmek, yine o muhabbet bir cihette Mâbud'a aittir.

Hem gençliğin letafetini, güzelliğini; Cenâb-ı Hakk'ın latîf, şirin, güzel bir nimeti nokta-yı nazarından istihsan etmek, sevmek, hüsn-ü istîmal etmek, şâkirâne bir nevi muhabbet-i meşrûadır.

Hem baharı; Cenâb-ı Hakk'ın nurânî esmâlarının en latîf, güzel nakışlarının sayfası ve Sâni-i Hakîm'in anti-ka sanatının en müzeyyen ve şâşaalı bir meşher-i sanatı

¹ Bkz.: Âl-i İmran, 3/31; Buhârî, *İman* 9; Müslim, *İman* 66-67; Tirmizî, *İman* 10.

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Câmî: Kapsamlı, geniş, engin.

Cihâzât: Donanımlar.

Hayat-ı bâkiye: Bâkî hayat, âhiret hayatı.

Hüsn-ü istîmal etmek: Güzel ve iyi kullanmak.

İbâd: Kullar.

İstihdam etmek: Hizmet ettirme, çalıştırma.

İstihsan etmek: Beğenmek, takdir

etmek.

Kemâlât: Faziletler, iyilikler, mükemmellikler.

Mâbud: Kendisine ibadet edilen.

Meşher-i sanat: Sergi.

Muhabbet-i meşrûa: Meşrû olup haram veya yersiz olmayan sevgi.

Müzeyyen: Zinetli, süslü.

Sâni-i Hakîm: Her işini hikmetle yapan Allah (c.c).

Şâkirâne: Şükrederek.

olduğu cihetiyle mütefekkirâne sevmek, Cenâb-ı Hakk'ın esmâsını sevmektir.

Hem dünyayı; âhiretin mezraası¹ ve esmâ-yı ilâhiyenin aynası ve Cenâb-ı Hakk'ın mektubatı ve muvakkat bir misafirhânesi cihetinde sevmek,² –nefs-i emmâre karışmamak şartıyla– Cenâb-ı Hakk'a ait olur.

Elhâsıl: Dünyayı ve ondaki mahlûkâtı mânâ-yı harfî ile sev.³ Mânâ-yı ismî ile sevme.⁴ “Ne kadar güzel yapılmış.”

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliy-yülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s. 205.

² “İşte bak, Allah'ın rahmetinin eserlerine, ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor! İşte bunları yapan kim ise, ölüleri de O diriltecektir. O, her şeye hakkıyla kadirdir.” (Rûm Sûresi, 30/50).

³ Mânâ-yı harfiyle sevmeye şu âyet işaret etmektedir: “Hani bir gün ikinci vakti ona (Süleyman aleyhisselâm'a), durduğunda sakin, koştuğu zaman ise süratli safkan koşu atları gösterilmişti. Onlarla ilgilenip “Ben Rabbim'i hatırlattıkları için güzel şeyleri severim.” dedi ve onlar gözden kayboluncaya dek onları seyredip durdu. Sonra: “Onları tekrar bana getirin!” deyip bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.” (Sâd Sûresi, 38/31-33).

⁴ Mânâ-yı ismiyle sevmemeye şu âyet işaret etmektedir: “Allah'ın sana ihsan ettiği bu servetle ebedî âhiret yurdunu mâmur etmeye gayret göster, ama dünyadan da nasibini unutma, ihtiyacına yetecek kadar

Esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimleri.

Mânâ-yı harfî: Her varlığın kendisinde bulunan özelliklerin diliyle bu niteliklerin aslını, kaynağını gösterir ifade, anlam.

Mânâ-yı ismî: Her varlığın kendine bakan ve kendisini ifade eden

yönü, anlamı.

Mektubat: Mektuplar.

Mezraa: Tarla.

Muvakkat: Geçici.

Mütefekkirâne: Tefekkür ederek, düşünenlere has bir şekilde.

Nefs-i emmâre: Kötülüğü isteyen nefis.

de. “Ne kadar güzeldir.” deme. Ve kalbin bâtınına, başka muhabbetlerin girmesine meydan verme.¹ Çünkü bâtın-ı kalb, âyine-i Samed’dir ve O’na mahsustur. اَللّٰهُمَّ اَرْزُقْنَا² de.³ مَا يُقَرِّبُنَا اِلَيْكَ²

İşte bütün tâdâd ettiğimiz muhabbetler, eğer bu suretle olsa, hem elemsiz bir lezzet verir, hem bir cihette zevâlsiz bir visaldir. Hem muhabbet-i ilâhiyeyi ziyadeleştirir. Hem meşrû bir muhabbettir. Hem ayn-ı lezzet bir şükürdür. Hem ayn-ı muhabbet bir fikirdir.

Mesela: Nasıl ki bir padişah-ı âlî,⁴(Hâşiye) sana bir elmayı ihsan etse, o elmaya iki muhabbet ve onda iki lezzet var:

---

sakla. Allah sana ihsan ettiği gibi sen de insanlara iyilik et, sakın ülkede nizamı bozma peşinde olma, çünkü Allah bozguncuları sevmez.” (Kasas Sûresi, 28/77).

¹ “İyi bilin ki gönüller ancak Allah’ı anmakla huzur bulur.” (Ra’d Sûresi, 13/28).

² Bkz.: Ra’d Sûresi, 13/27; Kehf Sûresi, 18/28; Hac, 22/32; Şuarâ Sûresi, 26/89; Sâffât Sûresi, 37/84; Kaf Sûresi, 50/33, 37.

³ “Allah’ım, bize senin sevgini ve bizi sana yaklaştıracak şeylerin sevgisini nasip et!” Bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre (4)* 38; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/243; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir* 20/109, 141.

⁴ Hâşiye: Bir zaman iki aşiret reisi, bir padişahın huzuruna girmişler, yazılan aynı vaziyette bulunmuşlar.

Âyine-i Samed: Kendisi muhtaç olmayıp bütün ihtiyaç sahiplerine dileklerini veren Allah’ın eserlerini gösteren ayna.

Ayn-ı lezzet: Lezzetin tâ kendisi.

Ayn-ı muhabbet: Sevginin tâ kendisi.

Bâtın-ı kalb: Kalbin içi.

Muhabbet-i ilâhiye: Allah sevgisi.

Padişah-ı âlî: Yüce padişah.

Tâdâd etmek: Sayıp dökmek.

Visal: Ulaşma. Sevgiliye kavuşma.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Biri; elma, elma olduğu için sevilir ve elmaya mahsus ve elma kadar bir lezzet var. Şu muhabbet padişaha ait değil. Belki huzurunda o elmayı ağzına atıp yiyen adam, padişahı değil, elmayı sever ve nefesine muhabbet eder. Bazen olur ki, padişah o nefis-perverâne olan muhabbeti beğenmez, ondan nefret eder. Hem elma lezzeti dahi cüz'îdir. Hem zevâl bulur; elmayı yedikten sonra o lezzet dahi gider, bir teessüf kalır.

İkinci muhabbet ise: Elma içindeki elma ile gösterilen iltifâtât-ı şâhânedir. Güya o elma, iltifât-ı şâhânenin nü-mûnesi ve mücessemidir diye başına koyan adam, padişahı sevdiğini izhar eder. Hem iltifâtın gılaflı olan o meyvede öyle bir lezzet var ki, bin elma lezzetinin fevkindedir. İşte şu lezzet ayn-ı şükrandır. Şu muhabbet, padişaha karşı hürmetli bir muhabbettir.

Aynen onun gibi bütün nimetlere ve meyvelere, zâtları için muhabbet edilse, yalnız maddî lezzetleriyle gafilâne telezüz etse, o muhabbet nefsanîdir. O lezzetler de geçici ve elemlidir. Eğer Cenâb-ı Hakk'ın iltifâtât-ı rahmeti ve

Ayn-ı şükran: Şükrün tâ kendisi.

Cüz'î: Küçük, kıymetsiz, mühim olmayan.

Gılaflı: Kılıf, örtü.

İltifâtât-ı rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın eşsiz, sınırsız iltifatları, ihsanları.

İltifâtât-ı şâhâne: Padişah iltifatı.

İzhar etmek: Ortaya koymak, göstermek.

Mücessem: Cisimleşmiş.

Nefis-perverâne: Kendi nefisini aşırı seven bir tarzda.

Telezüz etmek: Tat ve zevk almak.

ihsanatının meyveleri cihetiyle sevse ve o ihsan ve iltifâtâtın derece-i lütuflarını takdir etmek suretinde kemâl-i iştiha ile lezzet alsın; hem mânevî bir şükür, hem elemsiz bir lezzettir...

Üçüncü Nükte

Cenâb-ı Hakk'ın esmâsına karşı olan muhabbetin tabakatı var: Sâbikan beyan ettiğimiz gibi bazen âsâra muhabbet suretiyle esmâyı sever. Bazen esmâyı, kemâlât-ı ilâhiyenin unvanları olduğu cihetle sever. Bazen insan, câmiyyet-i mahiyet cihetiyle hadsiz ihtiyâcât noktasında esmâya muhtaç ve müştâk olur ve o ihtiyaçla sever. Mesela: Sen bütün şefkat ettiğin akraba ve fukara ve zayıf ve muhtaç mahlûkâta karşı, âcizâne istimdad ihtiyacını hissettiğin hâlde; biri çıksa, istediğin gibi onlara iyilik etse, o zâtın in'am edici unvanı ve kerîm ismi ne kadar senin hoşuna gider, ne kadar o zâtı, o unvan ile seversin. Öyle de,

Âcizâne: Aciz ve güçsüz bir şekilde.

Âsâr: Eserler, izler, alâmetler.

Câmiyyet-i mahiyet: Çok kapsamlı bir mahiyet.

Derece-i lütuf: İyilik ve ihsan derecesi.

Esmâ: İsimler.

İhsanat: İhsanlar, lütuflar.

İhtiyâcât: İhtiyaçlar.

İn'am etmek: Nimet vermek,

iyilik etmek.

İstimdad: Yardım isteme, medet umma.

Kemâlât-ı ilâhiye: İlâhî mükemmellikler.

Kemâl-i iştiha: Tam iştiha.

Kerîm: Cömert, müsamahakâr Allah (c.c).

Müştâk: İstekli, arzulu.

Sâbikan: Daha önce.

Tabakat: Tabakalar, makamlar.

yalnız Cenâb-ı Hakk'ın Rahmân ve Rahîm isimlerini düşün ki: Sen sevdiğin ve şefkat ettiğin bütün mümin âbâ ve ecdadını ve akraba ve ahababını dünyada nimetlerin envâıyla ve cennette envâ-ı lezâiz ile ve saadet-i ebediyede onları sana gösterip ve kendini onlara göstermesiyle mesûd ettiği cihette o “Rahmân” ismi ve “Rahîm” unvanı, ne kadar sevilmeye lâyıktırlar ve ne derece o iki isme ruh-u beşer muhtaç olduğunu kıyas edebilirsin. Ve ne derece ¹ *الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى رَحْمَتِهِ وَعَلَى رَحِيمَتِهِ* yerindedir anlarsın.

Hem alâkadar olduğun ve perişaniyetlerinden müteessir olduğun; senin bir nevi hânen ve içindeki mevcudât, senin o hânenin ünsiyetli levâzımâtı ve sevimli müzeyyenâtı hükmünde olan dünyayı ve içindeki mahlûkâtı kemâl-i hikmet ile tanzim ve tedbir ve terbiye eden Zât'ın “Hakîm” ismine ve “Mürebbi” unvanına senin ruhun ne kadar muhtaç, ne kadar müştâk olduğunu dikkat

¹ “Dünya’da bütün mahlûkâtına âhirette ise sadece mümin kullarına şefkat ve marhametle muâmele etmesinden dolayı Allah’a hamd ve övgüler olsun.”

Âba ve ecdad: Babalar ve atalar.

Envâ-ı lezâiz: Çeşitli lezzetler.

Hakîm: Her şeyi tam yerli yerinde yapan Allah (c.c).

Kemâl-i hikmet: Dosdoğru ve mükemmel bir hikmetle.

Levâzımât: Gerekli, lâzım olan şeyler.

Mürebbi: Terbiye eden, besleyip büyüten Allah (c.c).

Müteessir: Üzüntülü, hissiyatına dokunmuş.

Müzeyyenât: Süslenmiş şeyler.

Tedbir: Yönetme, idare etme.

Ünsiyet: Alışkanlık, dostluk.

etsen anlarsın. Hem bütün alâkadar olduğun ve zevâlle-riyle müteellim olduğun insanları, mevtleri hengâmında adem zulümâtından kurtarıp şu dünyadan daha güzel bir yerde yerleştiren bir Zât'ın "Vâris, Bâis" isimlerine, "Bâkî, Kerîm, Muhyî ve Muhsin" unvanlarına ne kadar ruhun muhtaç olduğunu dikkat etsen anlarsın.

İşte insanın mahiyeti ulviye, fitratı câmia olduğundan; binler envâ-ı hâcât ile bin bir esmâ-yı ilâhiyeye, her bir ismin çok mertebelerine fitraten muhtaçtır. Muzaaf ihtiyaç, iştiyâktır. Muzaaf iştiyâk, muhabbettir. Muzaaf muhabbet dahi aşktır. Ruhun tekemmülâtına göre merâtib-i muhabbet, merâtib-i esmâya göre inkişâf eder. Bütün esmâya muhabbet dahi –Çünkü o esmâ Zât-ı Zülcelâl'in unvanları

Adem: Yokluk.

Bâis: Ölülere dirilten Allah (c.c).

Bâkî: Ebedî olan Allah (c.c).

Câmia: Şümûllü, kapsamlı.

Envâ-ı hâcât: Türlü türlü ihtiyaçlar.

İnkişâf etmek: Açılmak, meydana çıkmak, görünmek.

İштиyâk: Şevke gelme, özlemek.

Kerîm: Cömert, müsamahakâr Allah (c.c).

Merâtib-i esmâ: Allah'a ait isimlerin mertebeleri, dereceleri.

Merâtib-i muhabbet: Sevgi dereceleri.

Muhsin: Lütuf ve iyilikte bulunan Allah (c.c).

Muhyî: Maddî mânevî hayat veren, dirilten Allah (c.c).

Muzaaf: Kat kat, katmerli.

Müteellim: Acı ve elem duyan.

Tekemmülât: Olgunlaşma, kemâle erme.

Ulviye: Yüce, yüksek.

Vâris: Bütün fânî varlıkların ve onların elde ettikleri her şeyin asıl sahibi, Hz. Allah.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz yücelik ve heybet sahibi Allah (c.c).

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Zulümât: Karanlıklar.

ve cilveleri olduğundan— muhabbet-i zâtiyeye döner. Şimdi yalnız nümûne olarak bin bir esmâdan yalnız “Adl” ve “Hakem” ve “Hak” ve “Rahîm” isimlerinin bin bir mertebelerinden bir mertebeyi beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Hikmet ve adl içindeki “Rahmân Rahîm” ve “Hak” ismini âzamî bir dairede görmek istersen, şu temsile bak: Nasıl ki bir orduda dört yüz muhtelif tâifeler bulunduğunu farz ediyoruz ki, her bir tâife beğendiği elbiseleri ayrı, hoşuna gittiği erzakı ayrı, rahatla istimâl edeceği silâhları ayrı ve mizacına devâ olacak ilâçları ayrı oldukları hâlde, bütün o dört yüz tâife, ayrı ayrı takım, bölük tefrik edil-meyerek, belki birbirine karışık olduğu hâlde onları kemâl-i şefkat ve merhametinden ve hârikulâde iktidarından ve mu'cizâne ilim ve ihtasından ve fevkalâde adâlet ve hikmetinden, misilsiz bir tek padişah onların hiçbirini şaşırılmayarak, hiçbirini unutmuyarak, bütün ayrı ayrı onlara lâyıf elbise, erzak, ilâç ve silâhlarını muinsiz olarak

---

Adl: Tam adalet sahibi Allah (c.c).

Âzamî: En büyük.

Hak: İnkârı mümkün olmayan, varlığı kesin, son derece adil olup hakikati ortaya koyan Allah (c.c).

Hakem: Hükmü geçersiz kılınmayan hâkim Allah (c.c).

İstimâl etmek: Kullanmak, faydalanmak.

Kemâl-i şefkat ve merhamet: Mükemmel bir şefkat ve merhamet.

Mu'cizâne: Mu'cizeli bir şekilde.

Muhabbet-i zâtiye: Kendi zatına olan sevgi.

Muin: Yardımcı.

Rahîm: Pek çok merhamet ve ihtisarı olan Allah (c.c).

Tefrik etmek: Ayırmak.

bizzât kendisi verse, o zât acaba ne kadar muktedir, müşfik, âdil, kerîm bir padişah olduğunu anlarsın. Çünkü bir taburda on milletten efrâd bulunsa, onları ayrı ayrı giydirmek ve teçhiz etmek çok müşkül olduğundan, bilmecburiye ne cinsten olursa olsun, bir tarzda teçhiz edilir.

İşte öyle de: Cenâb-ı Hakk'ın adl ve hikmet içindeki ism-i "Hak ve Rahmân-ı Rahîm" in cilvesini görmek istersen bahar mevsiminde zeminin yüzünde çadırları kurulmuş, muhteşem dört yüz bin milletten mürekkeb nebâtât ve hayvanât ordusuna bak ki; bütün o milletler, o tâifeler, birbiri içinde oldukları hâlde, her birinin libası ayrı, erzakı ayrı, silâhı ayrı, tarz-ı hayatı ayrı, tâlimatı ayrı, terhisatı ayrı oldukları hâlde ve o hâcâtlarını tedarik edecek iktidarları ve o metalibi isteyecek dilleri olmadığı hâlde, daire-i hikmet ve adl içinde, mîzân ve intizam ile "Hak"

Bilmecburiye: Mecburen, zorunlu olarak.

Daire-i hikmet ve adl: Hikmet ve adalet dairesi, alanı.

Efrâd: Ferdler, kişiler.

Hâcât: İhtiyaçlar.

Hayvanât: Hayvanlar.

İntizam: Düzen.

Libas: Elbise.

Metalib: Talep olunan, istenen şeyler.

Mîzân: Ölçü, tartı.

Mürekkeb: Bir araya gelmiş, oluşmuş.

Müşfik: Şefkatle seven, acıyan, merhamet eden.

Müşkül: Güç, zor, çetin.

Nebâtât: Bitkiler.

Tâlimat: Tâlimler, eğitimler.

Tarz-ı hayat: Hayat tarzı.

Teçhiz etmek: Donatmak.

Tedarik etmek: Hazırlamak, temin etmek, karşılamak.

Terhisat: Askerlik hizmetini tamamlayanları serbest bırakma.

ve “Rahmân”, “Rezzâk” ve “Rahîm”, “Kerîm” unvanlarını seyret, gör. Nasıl hiçbirini şaşırılmayarak, unutmuyarak, iltibas etmeyerek terbiye ve tedbir ve idare eder.

İşte, böyle hayret verici muhît bir intizam ve mîzân ile yapılan bir işe, başkalarının parmakları karışabilir mi? Vâhid-i Ehad, Hakîm-i Mutlak, Kadîr-i külli şey'den başka, bu sanata, bu tedbire, bu rubûbiyete, bu tedvire hangi şey elini uzatabilir? Hangi sebep müdahale edebilir?¹

Dördüncü Nükte

Diyorsun: Benim taamlara, nefsim, refikama, vâlideynime, evlâdına, ahabıma, evliyaya, enbiyaya, güzel şeylere, bahara, dünyaya müteallik ayı

¹ Bkz.: Fâtır Sûresi, 35/3; Zümer Sûresi, 39/62; Mümin Sûresi, 40/62; Tûr Sûresi, 52/35; Vâkıa Sûresi, 56/59.

Enbiya: Nebîler, peygamberler.

Evliya: Veliler, Allah dostları.

Hakîm-i Mutlak: Her şeyi hikmetle yerli yerince yapan Allah (c.c).

İltibas etmek: Birbirine karıştırmak.

Kadîr-i külli şey: Her şeye gücü yeten, sınırsız kudret sahibi Allah (c.c).

Muhît: Geniş, kapsamlı.

Müteallik: Alâkalı, bir yere bağlı, bir şeye mensup.

Refika: Hanım, hayat arkadaşı.

Rezzâk: Bütün mahlûkâtın rızıklarını veren Allah (c.c).

Rubûbiyet: Kâinatı yaratan, idare eden, görüp - gözeten Allah (c.c)'in sıfatı.

Taam: Yiyecek.

Tedbir: Yönetme, idare etme.

Tedvir: İdare etmek, işleyişini devam ettirmek.

Vâhid-i Ehad: Bir olan ve birliği her bir şeyde tecellî eden Allah (c.c).

Vâlideyn: Anne-baba.

ayrı muhtelif muhabbetlerimin (Kur'ân'ın emrettiği tarzda olsa) neticeleri, faydaları nedir?

İncevâp: Bütün neticeleri beyan etmek için büyük bir kitap yazmak lâzım gelir. Şimdilik yalnız icmâlen bir-iki neticeye işaret edilecek. Evvelâ, dünyadaki muaccel neticeleri beyan edilecek. Sonra âhirette tezahür eden neticeleri zikredilecek. Şöyle ki:

Sâbıkan beyan edildiği gibi; ehl-i gaflet ve ehl-i dünya tarzında ve nefis hesabına olan muhabbetlerin; dünyada belâları, elemeleri, meşakkatleri çoktur. Safaları, lezzetleri, rahatları azdır. Mesela: Şefkat, acz yüzünden elemeli bir musibet olur. Muhabbet, firak yüzünden belâlı bir hirkat olur. Lezzet, zevâl yüzünden zehirli bir şerbet olur. Âhirette ise; Cenâb-ı Hakk'ın hesabına olmadıkları için, ya faydasızdır veya azaptır. (Eğer harama girmiş ise.)¹

Suâl: Enbiya ve evliyaya muhabbet, nasıl faydasız kalır?

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/165; Âl-i İmran Sûresi, 3/14; Tevbe Sûresi, 9/23-24; İbrahim Sûresi, 14/3; Nahl Sûresi, 16/107...

Firak: Ayrılık.

Hirkat: Hararet, yanma, yakma.

İcmâlen: Toplu mana, çok kısa bir özet olarak.

Muaccel: Peşin.

Sâbıkan: Daha önce.

Safa: Gönül rahatlığı ve sevinçli olma hâli.

Tezahür etmek: Ortaya çıkmak, görünmek, belirlemek.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

İcveap: Ehl-i teslisin İsa (*aleyhisselâm*)'a ve Râfızilerin Hazreti Ali'ye (*radıyallâhu anhu*) muhabbetleri faydasız kaldığı gibi.¹

Eğer o muhabbetler, Kur'ân'ın irşâd ettiği tarzda ve Cenâb-ı Hakk'ın hesabına ve muhabbet-i Rahmân nâmına olsalar, o zaman hem dünyada, hem âhirette güzel neticeleri var. Amma dünyada ise leziz taamlara, güzel meyvelere muhabbetin, elemsiz bir nimet ve ayn-ı şükür bir lezzettir.

Nefsine muhabbet ise: Ona acımak, terbiye etmek, zararlı hevesâttan men etmektir.² O vakit nefis sana binmez, seni hevâsına esir etmez. Belki sen nefsine binersin. Onu hevâyaya değil, hüdâyaya sevk edersin.³

¹ Bkz.: Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 1/160; Hâkim, *Müstedrek* 3/132; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir* 3/281.

² Bkz.: Haşır Sûresi, 59/9; Nâziât Sûresi, 79/40; A'lâ Sûresi, 87/14; Şems Sûresi, 91/9.

³ Bkz.: Neml Sûresi, 27/92; Fâtır Sûresi, 35/32.

Ayn-ı şükür: Şükrün tâ kendisi.

Ehl-i teslis: Allah'ı baba, oğul ve ruhu'l-kudüs olarak kabul eden hristiyanlar.

Hevâ: İstek, düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.

Hevesât: Nefsî istek ve arzular, hevesler.

Hüdâ: Doğruluk, hidayet, doğru yol.

Muhabbet-i Rahmân: Zâtı itibarıyla rahmeti sonsuz, sınırsız olan Allah'a duyulan sevgi.

Râfîzî: Hazreti Ebubekir'in ve Hazreti Ömer'in (r.anhümâ) halifeliklerini kabul etmeyen aşırı bir Şii kolu.

Refika-yı hayatına muhabbetin, madem hüsn-ü sîret ve mâden-i şefkat ve hediye-i rahmet olduğuna bina edilmiş. O refikaya samimî muhabbet ve merhamet edersen, o da sana ciddî hürmet ve muhabbet eder. İkiniz ihtiyar oldukça o hâl ziyadeleşir, mesûdâne hayatını geçirirsin. Yoksa hüsn-ü sûrete muhabbet nefsanî olsa, o muhabbet çabuk bozulur, hüsn-ü muaşereti de bozar.

Peder ve vâlideye karşı muhabbetin, Cenâb-ı Hak hesabına olduğu için hem bir ibadet, hem de onlar ihtiyarlandıkça hürmet ve muhabbeti ziyadeleştirirsin. En âlî bir his ile, en merdâne bir himmet ile onların tûl-ü ömrünü ciddî arzu edip bekâlarına dua etmek, tâ onların yüzünden daha ziyade sevab kazanayım diye samimî hürmetle onların elini öpmek, ulvî bir lezzet-i ruhânî almaktır. Yoksa nefsanî, dünya itibarıyla olsa, onlar ihtiyar oldukları ve sana bâr olacak bir vaziyete girdikleri zaman; en süflî ve en alçak bir his ile vücûdlarını istiskal etmek, sebeb-i

Âlî: Yüce, yüksek.

Bâr: Zahmet, eziyet, yük.

Bekâ: Kalıcı olma, ebedilik.

Hüsn-ü muaşeret: İyi geçinme.

Hüsn-ü sîret: Güzel ahlâk.

Hüsn-ü sûret: Güzel görünüm, güzel yüz.

İstiskal etmek: Birinin varlığından sıkıntı duymak.

Lezzet-i ruhânî: Mânevî lezzet.

Mâden-i şefkat: Şefkat kaynağı.

Mesûdâne: Mutlu bir şekilde.

Nefsanî: Nefse hoş giden, nefisle alâkalı.

Refika-yı hayat: Hayat arkadaşı, eş, hanım.

Süflî: Bayağı, âdi.

Tûl-ü ömür: Ömrün uzunluğu.

Vücûd: Varlık.

hayatın olan o muhterem zâtların mevtlerini arzu etmek gibi vahşi, kederli, ruhânî bir elemdir.

Evlâdına muhabbet ise: Cenâb-ı Hakk'ın senin nezaretine ve terbiyene emanet ettiği sevimli, ünsiyetli o mah-lûklara muhabbet ise; saadetli bir muhabbet, bir nimettir. Ne musibetleriyle fazla elem çekersin, ne de ölümleriyle me'yusâne feryad edersin. Sâbıkan geçtiği gibi; onların Hâlık'ları hem Hakîm, hem Rahîm olduğundan, onlar hakkında o mevt bir saadettir dersin. Senin hakkında da, onları sana veren zâtın rahmetini düşünürsün, firak eleminden kurtulursun.

Ahbablara muhabbetin ise: Madem Allah içindir. O ahbabların firakları, hatta ölümleri, sohbetinize ve uhuvvetinize mâni olmadığı için, o mânevî muhabbet ve ruhânî irtibattan istifade edersin. Ve mülâkat lezzeti dâimî olur. Allah için olmazsa, bir günlük mülâkat lezzeti, yüz günlük firak elemi netice verir.¹(Hâşiye)

---

¹ Hâşiye: Allah rızası için bir saniye mülâkat, bir senedir. Dünya için olsa; bir sene, bir saniyedir.

Hâlık: Her şeyi yaratan, Hz. Allah.

Me'yusâne: Ümitsizlikle.

Mevt: Ölüm.

Mülâkat: Kavuşma, buluşma.

Uhuvvet: Kardeşlik, samimî dostluk.

Ünsiyet: Alışkanlık, dostluk.

Enbiya ve evliyaya muhabbetin ise: Ehl-i gaflete karanlıklılı bir vahşetgâh görünen âlem-i berzah, o nurânîlerin vücûdlarıyla tenevvür etmiş menzilgâhları suretinde sana görüldüğü için o âleme gitmeye tevahhuş, tedehhüş değil; belki bilakis temayül ve iştiyâk hissini verir; hayat-ı dünyeviyele lezzetini kaçırmaz. Yoksa onların muhabbeti, ehl-i medeniyetin meşahir-i insaniyeye muhabbeti nev'inden olsa, o kâmil insanların fena ve zevâllerini ve mâzi denilen mezar-ı ekberinde çürümelerini düşünmekle, elemli hayatına bir keder daha ilâve eder. Yâni “Öyle kâmilleri çürüten bir mezara, ben de gireceğim.” diye düşünür; mezaristana endişeli bir nazarla bakar. “Ah!” çeker. Evvelki nazarda ise: Cisim libasını mâzide bırakıp, kendileri istikbal salonu olan berzah âleminde kemâl-i rahatla ikametlerini düşünür, mezaristana ünsiyetkârâne bakar.

Âlem-i berzah: Ruhların ölümden sonra gittikleri kabir hayatı.

İштиyâk: Şevke gelme, özlemek.

Kâmil: Olgun, mükemmel.

Libas: Elbise, giysi.

Mâzi: Geçen, geçmiş zaman.

Menzilgâh: Konak, yer, ev, bir müddet durulan yer.

Meşahir-i insaniye: Meşhur insanlar.

Nev': Tür, çeşit.

Nurânî: Nurlu.

Tedehhüş: Dehşete düşme, korkma, ürperme.

Temayül: Meyletmek, eğilim.

Tenevvür etmek: Nurlanmak, aydınlanmak.

Tevahhuş: Ürkme, yabancılık çekme.

Ünsiyetkârâne: Dostça, ahbabça.

Vahşetgâh: Korku, vahşet ve dehşet yeri.

Hem **güzel şeylere muhabbetin**, madem Sâni'leri hesabınadır.¹ “Ne güzel yapılmışlar.” tarzındadır. O muhabbetin bir leziz tefekkür olduğu hâlde, hüsün-perest, cemâl-perest zevkinin nazarını daha yüksek, daha mukaddes ve binler defa daha güzel cemâl mertebelerinin definelerine yol açar, baktırır. Çünkü o güzel âsârdan ef'âl-i ilâhiyenin güzelliğine intikal ettirir. Ondan esmânın güzelliğine, ondan sıfâtın güzelliğine, ondan Zât-ı Zülcelâl'in cemâl-i bî-misaline karşı kalbe yol açar. İşte bu muhabbet bu surette olsa, hem lezzetlidir, hem ibadettir ve hem tefekkürdür.

Gençliğe muhabbetin ise: Madem Cenâb-ı Hakk'ın güzel bir nimeti cihetinde sevmişsin; elbette onu ibadette sarfedersin, sefâhette boğdurup öldürmezsin. Öyle ise o gençlikte kazandığın ibadetler, o fânî gençliğin bâkî meyveleridir. Sen ihtiyarlandıkça, gençliğin iyilikleri olan bâkî meyvelerini elde ettiğin hâlde, gençliğin zararlarından, taşkınlıklarından kurtulursun. Hem ihtiyarlıkta daha ziyade

¹ Bkz.: Sâd Sûresi, 38/32.

Âsâr: Eserler, izler, alâmetler.

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Cemâl-i bîmisal: Benzeri bulunmayan, eşsiz güzellik.

Cemâl-perest: Güzelliği çok seven.

Ef'âl-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'a ait fiiller, işler.

Esmâ: İsimler.

Fânî: Ölümlü, sonlu.

Hüsün-perest: Güzelliği çok seven.

Sâni': Her bir varlığı bir sanat eseri kıymetinde, güzelliğinde yaratan Hz. Allah.

Sefâhet: Zevk, eğlence ve yasak olan şeylere düşkünlük.

Sıfât: Sıfatlar.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz yücelik ve heybet sahibi Allah (c.c).

ibadete muvaffakiyet ve merhamet-i ilâhiyeye daha ziyade liyakat kazandığını düşünürsün. Ehl-i gaflet gibi beş-on senelik bir gençlik lezzetine mukabil, elli senede “Eyvah gençliğim gitti.” diye teessüf edip, gençliğe ağlamayacaksın. Nasıl ki, öylelerin birisi demiş:

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ¹

Yâni: Keşke gençliğim bir gün dönse idi; ihtiyarlık benim başıma neler getirdiğini şekva ederek haber verecektim.”

Bahar gibi zînetli meşherlere muhabbet ise: Madem sanat-ı ilâhiyeyi seyran itibarıyladır. O baharın gitmesiyle, temâşâ lezzeti zâil olmaz. Çünkü bahar yaldızlı bir mektub gibi, verdiği mânâları her vakit temâşâ edebilirsin. Senin hayalin ve zaman, ikisi de sinema şeridleri gibi sana o temâşâ lezzetini idame ettirmekle beraber o baharın mânâlarını, güzelliklerini sana tazelandirirler. O vakit muhabbetin esefli, elemli, muvakkat olmaz. Lezzetli, safalı olur.

¹ Bkz.: Übşeyhî, *Müstatraf* 2/71; Câhız, *el-Beyan ve't-tebyîn* 1/429 (Ebû'l-Atâhiye'nin sözü olarak kaydedilmiştir.)

Elem: Acı, ağrı, dert, sıkıntı.

Esef: Üzüntü.

İdame ettirmek: Devam ettirmek.

Merhamet-i ilâhiye: Allah'ın merhameti.

Meşher: Sergi yeri.

Muvaffakiyet: Allah'ın yardımıyla elde edilen başarı.

Muvakkat: Geçici.

Sanat-ı ilâhiye: İlâhî sanat.

Seyran: Gezinme.

Şekva etmek: Şikâyetçi olmak, sızlanmak.

Temâşâ: Seyretmek, izlemek.

Zâil: Geçici.

Zînet: Süs.

Dünyaya muhabbetin ise: Madem Cenâb-ı Hakk'ın nâmınadır. O vakit dünyanın dehşetli mevcudâtı, sana ünsiyetli bir arkadaş hükmüne geçer. Mezraa-yı âhiret¹ cihetiyle sevdiğin için, her şeyinde, âhirete fayda verecek bir sermaye, bir meyve alabilirsin. Ne musibetleri sana dehşet verir, ne zevâl ve fenası sana sıkıntı verir. Kemâl-i rahatla o misafirhânedeki müddet-i ikametini geçirirsin. Yoksa ehl-i gaflet gibi seversen, yüz defa sana söylemişiz ki: Sıkıntılı, ezici, boğucu, fenaya mahkûm, neticesiz bir muhabbet içinde boğulur, gidersin.

İşte bâzı mahubların, Kur'ân'ın irşâd ettiği surette olduğu vakit, her birisinden yüzde ancak bir letafetini gösterdik. Kur'ân'ın gösterdiği yolda olmazsa, yüzden bir mazarrâtına işaret ettik. Şimdi şu mahubların dâr-ı bekâda, âlem-i âhirette, Kur'ân-ı Hakîm'in âyât-ı beyyinatıyla işaret ettiği neticeleri işitmek ve anlamak istersen, işte o

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliyyülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s. 205.

Âyât-ı beyyinat: Apaçık âyetler, deliller.

Dâr-ı bekâ: Âhiret yurdu.

Fena: Yokluk, yok olma.

Kur'ân-ı Hakîm: Her şeyi yerli yerince açıklayan Kur'ân.

Letafet: Güzellik, hoşluk.

Mahub: Sevgili.

Mazarrât: Zararlar, ziyanlar.

Mevcudât: Varlıklar, yaratılmışlar.

Mezraa-yı âhiret: Âhiret için ürün yetiştirme yeri olan dünya.

Müddet-i ikamet: Bir yerde kalma, oturma süresi.

Ünsiyet: Alışkanlık, dostluk.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

çeşit meşrû muhabbetlerin dâr-ı âhiretteki neticelerini bir “Mukaddime” ve “Dokuz İşaret”le yüzden bir faydasını icmâlen göstereceğiz:

Dâr-ı âhîret: Âhîret yurdu.

İcmâlen: Toplu mana, çok kısa bir özet olarak.

Meşrû: Şer'an câiz olan, kanuna uygun, yasal.

Mukaddime

Cenâb-ı Hak celîl ulûhiyetiyle, cemîl rahmetiyle, kebîr rubûbiyetiyle, kerîm re'fetiyle, azîm kudretiyle, latîf hikmetiyle, şu küçük insanın vücûdunu bu kadar havâs ve hissiyat ile, bu derece cevârih ve cihâzât ile ve muhtelif âzâ ve âlât ile ve mütenevvî letâif ve mâneviyât ile, tec-hiz ve tezyin etmiştir ki; tâ, mütenevvî ve pek çok âlât ile, hadsiz envâ-ı nimetini, aksam-ı ihsânâtını, tabakat-ı rahmetini, o insana ihsas etsin, bildirsin, tattırsın, tanıttırsın. Hem tâ bin bir esmâsının hadsiz envâ-ı tecelliyâtlarını, insana o âlât ile bildirsin, tartırsın, sevdirdin. Ve o insandaki pek kesretli âlât ve cihâzâtın her birisinin ayrı ayrı hizmeti,

---

Aksam-ı ihsânât: İhsanın kısımları.

Âlât: Aletler, vâsıtalar.

Âzâ: Uzuvarlar, organlar.

Celîl: Büyük, ulu.

Cemîl: Güzel.

Cevârih: El, ayak gibi vücut azaları.

Cihâzât: Donanımlar.

Envâ-ı nimet: Türlü nimetler.

Envâ-ı tecelliyât: Türlü türlü tecelliler.

Esmâ: İsimler.

Havâs: Hasseler, duygular.

Hissiyat: His ve duygular.

İhsas etmek: Hissettirmek.

Kebîr: Büyük, yüce.

Kerîm: Cömert, müsamahakâr

Allah (c.c).

Kesret: Çokluk.

Latîf: Nurânî. Göze görünmeyen.

Letâif: Latifeler, mânevî duyular.

Mütenevvî: Çeşitli.

Re'fet: Merhametin ileri derecesi.

Rubûbiyet: Kâinatı yaratan, idare eden, görüp-gözeten Allah (c.c)'ın sıfatı.

Tabakat-ı rahmet: Rahmetin dereceleri, tabakaları.

Techiz: Donatma, gereken şeyleri tamamlama.

Tezyin etmek: Donatmak, süslemek.

Ulûhiyet: İlâh olma, ibadetlerin hedefi olma.

ubûdiyeti olduğu gibi, ayrı ayrı lezzeti, elemi, vazifesi ve mükâfatı vardır.

Mesela göz, suretlerdeki güzellikleri ve âlem-i mub-saratta güzel mu'cizât-ı kudretin envânını temâşâ eder. Vazifesi, nazar-ı ibretle Sâni'ine şükrandır. Nazara mah-sus lezzet ve elem mâlûmdur, tarife hâcet yok.

Mesela kulak, sadâların envâlarını, latîf nağmelerini ve mesmuat âleminde Cenâb-ı Hakk'ın letâif-i rahmetini his-seder. Ayrı bir ubûdiyet, ayrı bir lezzet, ayrı da bir mükâ-fatı var.

Mesela kuvve-i şâmme, kokular tâifesindeki letâif-i rahmeti hisseder. Kendine mahsus bir vazife-i şükranıye-si, bir lezzeti vardır. Elbette mükâfatı dahi vardır.

Mesela dildeki kuvve-i zâika, bütün mat'umatın ezva-kını anlamakla gayet mütenevvî bir şükr-ü mânevî ile va-

Âlem-i mubsarat: Görünen var-lıklar âlemi.

Envâ: Çeşitler, türler.

Ezvak: Zevkler, keyifler.

Kuvve-i şâmme: Koku alma duyusu.

Kuvve-i zâika: Tat alma duyusu.

Letâif-i rahmet: Rahmet esintile-ri, duyguları.

Mat'umat: Yemekler, yenecek şeyler.

Mesmuat âlemi: İştilenler, ses-ler âlemi.

Mu'cizât-ı kudret: Cenâb-ı Hakk'ın kudretinin ortaya koydu-ğu eserler.

Nazar: Bakış.

Nazar-ı ibret: İbret gözüyle, ders almak için.

Sâni': Yaradan.

Şükr-ü mânevî: Mânevî şükür.

Tâife: Topluluk, grup.

Temâşâ etmek: Seyretmek, izlemek.

Ubûdiyet: Kulluk.

Vazife-i şükranıye: Şükür vazifesi.

zife görür ve hâkezâ... Bütün cihâzât-ı insaniyenin ve kalb ve akıl ve ruh gibi büyük ve mühim letâifin böyle ayrı ayrı vazifeleri, lezzetleri ve elemleri vardır.

İşte Cenâb-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, bu insanda istihdam ettiği bu cihâzâtın elbette her birerlerine lâyük ücretlerini verecektir. O müteaddid envâ-ı muhabbetin sâbikan beyan edilen dünyadaki muaccel neticelerini, herkes vicdan ile hisseder ve bir hads-i sâdık ile isbat edilir. Âhiretteki neticeleri ise; kat'iyen vücûdları ve tahakkukları, icmâlen Onuncu Söz'ün on iki hakikat-i kâtıa-yı sâtıasıyla ve Yirmi Dokuzuncu Söz'ün altı esas-ı bâhiresiyle isbat edildiği gibi, tafsilen **أَصْدَقُ الْكَلَامِ وَأَبْلَغُ النَّظْمِ كَلَامِ اللَّهِ الْمَلِكِ الْعَزِيزِ الْعَلَامِ**¹ olan Kur'ân-ı Hakîm'in âyât-ı beyyinatıyla

¹ "Sözün en doğrusu ve anlatımın en harikası, sonsuz ilim, izzet ve hakimiyet sahibi olan Allah'ın sözüdür." Bu mânâda Efendimiz'den

Âyât-ı beyyinat: Apaçık âyetler, deliller.

Cihâzât-ı insaniye: İnsandaki maddî ve mânevî cihazlar, organlar.

Envâ-ı muhabbet: Sevgi çeşitleri.

Esas-ı bâhire: Apaçık esas.

Hads-i sâdık: İnsana güven veren sezgi, doğru bilme ve idrak etme.

Hâkezâ: Bunun gibi, yine böyle.

Hakikat-i kâtıa-yı sâtıa: Parlak ve kesin hakikat.

Hakîm-i Mutlak: Her şeyi hikmetle yerli yerince yapan Allah(c.c).

İcmâlen: Toplu mana, çok kısa bir özet olarak.

İstihdam: Hizmet ettirme, çalıştırma.

Kur'ân-ı Hakîm: Her şeyi yerli yerince açıklayan Kur'ân.

Muaccel: Peşin.

Müteaddid: Ayrı ayrı, birkaç, çeşit çeşit.

Sâbikan: Daha önce.

Tafsilen: Ayrıntılı olarak.

Tahakkuk: Gerçekleşme, meydana gelme.

Vücûd: Varlık.

tasrih ve telvih ve remiz ve işârâtıyla kat'iyen sâbittir. Daha uzun burhanları getirmeye lüzum yok. Zâten başka Sözlere'de ve cennete dair Yirmi Sekizinci Söz'ün Arabî olan İkinci Makamı'nda ve Yirmi Dokuzuncu Söz'de çok burhanlar geçmiştir.

(*aleyhissalâtü vesselâm*) rivâyet edilen hadislerden bazıları için bkz.: Buhârî, *Edeb* 70; Nesâî, *Sehv* 65, *İydeyn* 22; İbn-i Mâce, *Mukaddime* 7.

Burhan: Delil, ispat vâsıtası.

İşârât: İşaretler.

Remiz: İşaret, alâmet. Gizli ve kapalı bir şekilde söyleme.

Tasrih: Açıklama.

Telvih: Açıklama, izah etme.

Birinci İşaret

Leziz taamlara, hoş meyvelere şâkirâne muhabbet-i meşrûanın uhrevî neticesi, Kur'ân'ın nassıyla, cennete lâıyk bir tarzda leziz taamları, güzel meyveleridir.¹ Ve o taamlara ve o meyvelere müştehiyâne bir muhabbettir. Hatta dünyada yediğın meyve üstünde söylediğın “Elhamdülillâh” kelimesi, cennet meyvesi olarak tecessüm ettirilip sana takdim edilir. Burada meyve yersin, orada “Elhamdülillâh” yersin. Ve nimette ve taam içinde in'am-ı ilâhîyi ve iltifât-ı Rahmânî'yi gördüğünden o lezzetli şükr-ü mânevî, cennette gayet leziz bir taam suretinde sana verileceğı, hadisin nassıyla,²

¹ Bk.: Bakara Sûresi, 2/25; Yâsin Sûresi, 36/55-57; Sâffât Sûresi, 37/41-42; Zuhruf Sûresi, 43/72; Duhân Sûresi, 44/51-57...

² Dünyada Cenâb-ı Hakk'a yapılan şükrün âhirette cennet nimeti olarak verileceğine dair Efendimiz (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuşlardır:

“Kim ‘sübhânallahi ve bi hamdihî, sübhânallahi'l-azim’ derse cennette onun için bir hurma ağacı dikilir.” (Tirmizî, *Deavât* 59; İbn-i Mâce, *Edeb* 56; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 3/109; Hâkim *Müstedrek* 1/680; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/207; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/165);

İltifât-ı Rahmânî: Sonsuz merhamet sahibi Allah'ın iltifatı.

İn'am-ı ilâhî: Allah'ın ihsan etmesi.

Muhabbet-i meşrûa: Meşrû olup haram veya yersiz olmayan sevgi.

Müştehiyâne: İştahlıca.

Nass: Kesin ve muhkem hüküm

getiren âyet ve hadis.

Şâkirâne: Şükreder tarzda.

Şükr-ü mânevî: Mânevî şükür.

Taam: Yiyecek.

Tecessüm: Cisimleşme, somutlaşma.

Uhrevî: Âhirete ait.

Kur'ân'ın işârâtıyla¹ ve hikmet ve rahmetin iktizasıyla sâbittir.

İkinci İşaret

Dünyada meşrû bir surette nefsine muhabbet, yâni mehâsinine bina edilen muhabbet değil, belki noksaniyetlerini görüp tekmil etmeye bina edilen şefkat ile onu terbiye etmek ve onu hayra sevk etmek neticesi; o nefse lâ-yık mahubları, cennette veriyor. Nefis, madem dünyada hevâ ve hevesini Cenâb-ı Hak yolunda hüsn-ü istîmal etmiş. Cihâzâtını, duygularını hüsn-ü sûretle istihdam etmiş. Kerîm-i Mutlak, ona dünyadaki meşrû ve ubûdiyetkârâne

---

“Kim ‘sübhânallahi ve'l-hamdülillâhi ve lâ ilâhe illâllahu vallahu ekber’, derse her harfi için onun adına cennette bir ağaç dikilir.” (Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 8/226; Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Deavât* 59; Deylemî, *Müsned* 2/256; Taberânî, *el-Mü'cemü'l-kebir* 10/173); Diğer birinde de: “Cennet fidanları lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah'tır.” buyurmuştur. (Müsned 5/418; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 3/103; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 1/443).

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Yâsîn Sûresi, 36/55-57; Sâffât Sûresi, 37/41-42; Zuhuf Sûresi, 43/72; Tûr Sûresi, 52/19-20...

Hevâ: İstek, düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.

Hüsn-ü istîmal etmek: Güzel ve iyi kullanmak.

Hüsn-ü sûret: Güzel görünüm, güzel yüz.

İktiza etmek: Gerektermek.

Kerîm-i Mutlak: Mutlak cömert ve müsamahakâr Allah (c.c).

Mehâsin: Güzellikler.

Meşrû: Şer'an câiz olan, kanuna uygun, yasal.

Tekmil etmek: Tamamlamak, bitirmek.

Ubûdiyetkârâne: Kulluğunu gösterir bir tavırla, kulluğa yakışır bir şekilde.

muhabbetin neticesi olarak cennette, cennetin yetmiş ayrı ayrı envâ-ı zînet ve letafetinin nümûneleri olan yetmiş muhtelif hulleyi giydirip, nefisteki bütün hasseleri memnun edecek, okşayacak yetmiş envâ-ı hüsün ile vücûdunu süslendirip; her biri, ruhlı küçük birer cennet hükmünde olan hûrileri, o dâr-ı bekâda vereceği, pek çok âyât ile tasrih ve isbat edilmiştir.¹

Hem dünyada gençliğe muhabbet, yâni ibadette gençlik kuvvetini sarfetmenin neticesi: Dâr-ı saadette ebedî bir gençliktir.²

Üçüncü İşaret

Refika-yı hayatına meşrû dairesinde, yâni latîf şefkatine, güzel hasletine, hüsn-ü sîretine binâen samimî muhabbet ile, refika-yı hayatını da nâşizelikten, sâir günahlardan muhafaza etmenin netice-i uhreviyesi ise:

¹ Bkz.: Kehf Sûresi, 18/30-31; Duhân Sûresi, 44/50-55; Tûr Sûresi, 52/17-20; Rahmân Sûresi, 55/72; Vâkıa Sûresi, 56/22-24...

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25, 72; Âl-i İmran Sûresi, 3/15, 198; Nisâ Sûresi, 4/13, 57, 122; Tevbe Sûresi, 9/22, 72, 89...

Âyât: Âyetler, işaretler.

Dâr-ı bekâ: Âhiret yurdu.

Dâr-ı saadet: Mutluluk diyarı, Cennet.

Envâ-ı hüsün: Güzellik çeşitleri.

Envâ-ı zînet ve letafet: Süs ve güzellik çeşitleri.

Hasse: Duygu.

Hulle: Elbise.

Hüsn-ü sîret: Güzel ahlâk.

Nâşizelik: Başına buyruk, serkeşçe davranan, kocasına isyanı adet hâline getiren kadının durumu.

Netice-i uhreviye: Âhiretteki netice.

Refika-yı hayat: Hayat arkadaşı, eş, hanım.

Rahîm-i Mutlak, o refika-yı hayatı, hûrilerden daha güzel bir surette ve daha zînetli bir tarzda, daha cazibedar bir şekilde, ona dâr-ı saadette ebedî bir refika-yı hayatı ve dünyadaki eski maceraları birbirine mütelezzizâne nakletmek ve eski hatıratı birbirine tahattur ettirecek enis, latîf, ebedî bir arkadaşı, bir muhib ve mahbub olarak verileceğini vaad etmiştir.¹ Elbette vaad ettiği şeyi kat'î verecektir.

Dördüncü İşaret

Vâlideyn ve evlâda muhabbet-i meşrûanın neticesi: Nass-ı Kur'ân ile Cenâb-ı Erhamürrâhimîn, onların makamları ayrı ayrı da olsa yine o mesûd aileye safi olarak lezzet-i sohbeti, cennete lâyıık bir hüsn-ü muaşeret suretinde, dâr-ı bekâda ebedî mülâkat ile ihsan eder. Ve on beş yaşına girmeden, yâni hadd-i bülüğa vâsıl olmadan vefat

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Ra'd Sûresi, 13/23-24; Yâsîn Sûresi, 36/22; Zuhuruf Sûresi, 43/70; Vâkıa Sûresi, 56/34-38.

Cazibedâr: Çekici, cezbeli.

Cenâb-ı Erhamürrâhimîn: Merhametlilerin en merhametlisi Cenâb-ı Hak.

Enis: Dost, arkadaş, sevgili.

Hadd-i bülüğ: Bülüğe erme yaşı.

Hüsn-ü muaşeret: İyi geçinme.

Mahbub: Sevgili.

Muhabbet-i meşrûa: Meşrû olup haram olmayan sevgi.

Muhib: Seven, muhabbet eden.

Mülâkat: Kavuşma, buluşma.

Mütelezzizâne: Lezzet alarak, lezzet alırcasına.

Nass-ı Kur'ân: Kur'ân'ın âyetleri.

Rahîm-i Mutlak: Mutlak merhamet ve ihsan sahibi olan Allah (c.c).

Tahattur: Akla gelme, hatırlama.

Vâlideyn: Anne-baba.

Vâsıl olmak: Ulaşmak, kavuşmak.

eden çocuklar, ¹ وَلَدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ile tabir edilen cennet çocukları şeklinde ve cennete lâıyk bir tarzda gayet süslü, sevimli bir surette, onları cennette dahi peder ve vâlidelelerinin kucaklarına verir. Veled-perverlik hislerini memnun eder. Ebedî o zevki ve o lezzeti onlara verir. Zira çocuklar sinn-i teklife girmediklerinden; ebedî, sevimli, şirin çocuk olarak kalacaklar. Dünyadaki her lezzetli şeyin en âlâsı cennette bulunur.² Yalnız çok şirin olan veled-perverlik, yâni çocuklarını sevip okşamak zevki –cennet tenasül yeri olmadığından– cennette yoktur zannedilirdi. İşte bu surette o dahi vardır. Hem en zevkli ve en şirin bir tarzda vardır.³ İşte kable'l-bülûğ evlâdı vefat edenlere müjde...

¹ “Ebediliğe ermiş çocuklar” (Vâkıa Sûresi, 56/17; Dehr Sûresi, 76/19).

² Bkz.: Bakara Sûresi Sûresi, 2/25; Tevbe Sûresi, 9/72; Fâtır Sûresi, 35/33; Yâsîn Sûresi, 36/55; Sâffât Sûresi, 37/43...

³ Bu konuyla alâkalı bir hadiste: “Mümin, cennette çocuk arzu ettiğinde haml, doğum ve yetişme gibi işler hemen kısa bir zaman zarfında olup, bu arzusu gerçekleşir.” buyurulmuştur. (Tirmizî, *Cennet* 23; İbn-i Mâce, *Zühd* 39; Dârimî, *Rikak* 110; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/80; Abd İbn-i Humeyd, *Müsned* s. 292; İbn-i Hibbân, *Sahih* 16/417; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/317.

Âlâ: En iyi, üstün, yüce, kıymetli.

Kable'l-bülûğ: Ergenlik öncesi, bülûğdan önce.

Sinn-i teklif: Erğınlik, sorumluluk yaşı.

Tenasül: Üremek, nesil yetiştirme.

Veled-perverlik: Çocukları sevip onları yetiştirme.

Beşinci İşaret

Dünyada ¹ فِي اللَّهِ hükmünce sâlih ahablara muhabbetin neticesi: Cennette ² عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ tabir edilen, karşı karşıya kurulmuş cennet iskemlelerinde oturup hoş, şirin, güzel, tatlı bir surette, dünya maceralarını ve kadîm olan hatıratlarını birbirine nakledip eğlen-dirmeleri suretinde; firaksız, safi bir muhabbet ve sohbet suretinde ahablarıyla görüştüreceği, Kur'ân'ın nasıyla sâbittir.³

Altıncı İşaret

Enbiya ve evliyaya Kur'ân'ın tarif ettiği tarzda muhabbetin neticesi: O enbiya ve evliyanın şefaatlarından berzahta, haşirde istifade etmekle beraber; gayet ulvî ve

¹ “İçte duyulacak sevgi, Allah için olmalıdır.” ‘Allah için sevmeye nefret etme’ bazı hadislerde amellerin en faziletli sayılmış;^{*1} bazı hadislerde de imanın en güçlü bir bağı olduğuna dikkat çekilmiştir.^{*2}

^{*1} Ebû Dâvûd, *Sünnet* 2; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/146; Bezzâr, *Müsned* 9/461.

^{*2} Tayâlisî, *Müsned* s. 101; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/170, 172, 7/80.

² “Dost ve kardeş olarak, divanlar üzerinde karşı karşıya otururlar.” (Hicr Sûresi, 15/47; Sâffât Sûresi, 37/44).

³ Bkz.: Yâsîn Sûresi, 36/56; Dehr Sûresi, 76/13; Mutaffifin Sûresi, 83/23.

onlara lâıyık makam ve füyuzâtta o muhabbet vâsıtasıyla istifâza etmektir.¹

Evet ²أَحَبُّ مَع مَنْ أَلَمَّ مَع سırrınca, âdi bir adam, en yüksek bir makama, muhabbet ettiği âlî makam bir zâtın tebaiyetiyle girebilir.

Yedinci İşaret

Güzel şeylere ve bahara meşrû muhabbetin, yâni “Ne kadar güzel yapılmış!”³ nazar ile, o âsârın arkasındaki ef'âlin güzelliğini ve intizamını ve intizam-ı ef'âl arkasındaki

¹ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/31; Buhârî, *Tevhid* 19, 24; Müslim, *İman* 322, 327, 334-345; Ebû Dâvûd, *Cihâd* 26; Tirmizî, *Tefsîru sûre (17)* 19, *Kıyâmet* 10; İbn-i Mâce, *Zühd* 37; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/94.

² “Kişi sevdiği ile beraberdir.” Buhârî, *Edeb* 96; Müslim, *Birr* 165; Tirmizî, *Zühd* 50; Dârimî, *Rikak* 71.

³ Meşrû dairede eşyayı sevme ile alâkalı olarak Kur'an'da Hz. Süleyman'ın (*aleyhisselâm*) şu kıssası anlatılır: “Hani bir gün ikinci vakti ona (Süleyman aleyhisselâma), durduğunda sakin, koştuğu zaman ise süratli safkan koşu atları gösterilmişti. Onlarla ilgilenip ‘Ben Rabbimi hatırlattıkları için güzel şeyleri severim.’ dedi ve onlar gözden kayboluncaya dek onları seyredip durdu. Sonra: ‘Onları tekrar bana getirin!’ deyip bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.” (Sâd Sûresi, 38/31-33).

Âdi: Sıradan.

Âli: Yüce, yüksek.

Âsâr: Eserler, izler, alâmetler.

Ef'âl: Fiiller, işler.

Füyuzât: Feyizler, mânevî istifadelere.

İntizam-ı ef'âl: Fiil ve hareketlerdeki düzen.

İstifâza etmek: Feyiz almak, feyizlenmek, mânevî zenginlik kazanmak.

Tebaiyet: Tâbi olma, uyma.

güzel esmânın cilvelerini ve o güzel esmânın arkasında sıfâtın tecelliyâtını ve hâkezâ sevmekliğinin neticesi ise: Dâr-ı bekâda o güzel gördüğü masnûattan bin defa daha güzel bir tarzda esmânın cilvesini ve esmâ içindeki cemâl ve sıfâtını, cennette görmektir. Hatta İmam Rabbânî (*radıyallâhu anhî*) demiş ki: “Letâif-i cennet, cilve-i esmânın temessülâtıdır.” Teemmel!..

Sekizinci İşaret

Dünyada, dünyanın âhîret mezraası¹ ve esmâ-yı ilâhiye aynası olan iki güzel yüzüne karşı mütefekkirâne muhabbetin uhrevî neticesi: Dünya kadar, fakat fânî dünya gibi fânî değil, bâkî bir cennet verilecektir.² Hem dünyada

¹ “Dünya, âhîretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliyyülkârî, *el-Esrârü'l-merfûa* s. 205.

² Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadisinde, “Cenâb-ı Hakk'ın cennete en son girecek

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Cilve: Görünme, yansıma, Allah'ın isimlerinin tecellisi.

Cilve-i esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimlerinin tecellisi, yansıması.

Esmâ: İsimler.

Esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimleri.

Fânî: Ölümlü, sonlu.

Hâkezâ: Bunun gibi, yine böyle.

Letâif-i cennet: Cennetin

güzellikleri.

Masnûat: Sanat eseri olan varlıklar (Allah'ın yarattığı her şey).

Mütefekkirâne: Tefekkür ederek, düşünenlere has bir şekilde.

Sıfât: Sıfatlar.

Tecelliyât: Görünmeler, belirlemeler, yansımalar.

Teemmel: Düşün! Dikkat et! İncele!

Temessülât: Bir şeyin bir yere sûret ve mahiyetinin aksetmesi, görünmesi.

yalnız zayıf gölgeleri gösterilen esmâ, o cennetin aynalarında en şâşaalı bir surette gösterilecektir.

Hem dünyayı, mezraa-yı âhiret yüzünde sevmenin neticesi: Dünyayı fidanlık, yâni ancak fidanları bir derece yetiştiren küçük bir mezraası hükmünde olacak öyle bir cenneti verecek ki: Dünyada havâs ve hissiyat-ı insaniye, küçük fidanlar olduğu hâlde, cennette en mükemmel bir surette inkişâf ve dünyada tohumcuklar hükmünde olan istidadları, envâ-ı lezâiz ve kemâlât ile sünbüllenecek surette ona verileceği, rahmetin ve hikmetin muktezası olduğu gibi, hadisin nususuyla¹ ve Kur'ân'ın işârâtıyla² sâbittir. Hem madem dünyanın; her hatanın başı olan mezmum muhabbeti³ değil, belki esmâya ve âhirete bakan

---

olan kişiye dünyanın on misli kadar bir yer vereceğini” buyurmuştur. Bkz.: Buhârî, *Rikak* 51, *Ezân* 129; Müslim, *İman* 308, 311; Tirmizî, *Cehennem* 10; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/450; Hâkim, *Müstedrek* 4/633; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 16/517.

¹ Allah Resûlü (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*): “Cenâb-ı Hak, salih kullarına gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve hiçbir insanın hayaline gelmeyecek nimetler hazırlamıştır.” müjdeli haberini vermiştir. (Buhârî, *Bed'ü'l-halk* 8, *Tevhid* 35; Müslim, *İman* 312, *Cennet* 2-5; Tirmizî, *Tefsîru sûre* (32) 2; İbn-i Mâce, *Zühd* 39).

² Bkz.: Enbiya Sûresi, 21/102; Secde Sûresi, 32/17; Fussilet Sûresi, 41/31; Zuhur Sûresi, 43/71.

³ Dünya muhabbeti ile alâkalı bir hadiste: حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ:

Envâ-ı lezâiz ve kemâlât: Lezzet ve mükemmellik çeşitleri.

Havâs: Hasseler, duygular.

Hissiyat-ı insaniye: İnsana ait his ve duygular.

Mezmum: Kötülenmiş, kınanmış.

Mezraa-yı âhiret: Dünya tarlası.

Nusus: Naslar, açık ve kesin dinî hüküm bildiren metinler.

iki yüzünü, esmâ ve âhiret için sevmiş ve ibadet-i fikriye ile o yüzleri ma'mur etmiş, güya bütün dünyasıyla ibadet etmiş. Elbette dünya kadar bir mükâfat alması, mukteza-yı rahmet ve hikmettir. Hem madem âhiretin muhabbetiyle onun mezraasını¹ sevmiş ve Cenâb-ı Hakk'ın muhabbetiyle âyine-i esmâsını sevmiş. Elbette dünya gibi bir mahub ister. O da, dünya kadar bir cennettir.

Suâl: O kadar büyük ve hâlî bir cennet neye yarar?

Elcevap: Nasıl ki eğer mümkün olsa idi, hayal süratiyle zeminin aktârını ve yıldızların ekserisini gezsün, “Bütün âlem benimdir.” diyebilirsiniz. Melâike ve insan ve hayvanların iştirakleri, senin o hükmünü bozmaz. Öyle de: O cennet dahi dolu olsa, “O cennet benimdir.” diyebilirsiniz. Hadiste bâzı ehl-i cennete verilen beş yüz senelik bir cennet sırrı,² Yirmi Sekizinci Söz'de ve İhlâs Lem'ası'nda beyan edilmiştir.

“Dünyaya muhabbet bütün hataların başıdır.” buyurulmuştur. (Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 7/338; *Deylemî, Müsned* 3/30).

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliy-yülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s. 205.

² Bkz.: Bagavî, *Şerhu's-sünne* 15/232; Suyûtî, *el-Fethu'l-kebîr* 1/62, 3/422; Heysemî, *Müsnedü'l-Hâris*, 2/655; Gümüşhânevî, *Ramûzu'l-ehâdis* s. 113.

Aktâr: Her taraf, her yer.

Âyine-i esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerini gösteren, yansıtan ayna.

Hâlî: Tenha, boş.

İbadet-i fikriye: Fikir ve düşünce buudlu ibadet.

Ma'mur etmek: İmar etmek, sevindirmek, şenlendirmek.

Melâike: Melekler.

Mukteza-yı rahmet ve hikmet: Rahmet ve hikmetin gereği.

Dokuzuncu İşaret

İman ve muhabbetullahın neticesi: Ehl-i keşif ve tahkikin ittifakıyla; dünyanın bin sene hayat-ı mesûdâne-si, bir saatine değmeyen cennet hayatı¹ ve cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat müşâhedesine değmeyen² bir kudsî, münezzehe cemâl ve kemâl sahibi olan Zât-ı Zülcelâl'in müşâhedesi, ru'yetidir ki;^{3(Hâşiye)} hadis-i kat'î⁴ ile

¹ Bkz.: Buhârî, *Cihâd* 5, *Bed'ü'l-halk* 8, *Rikak* 51; Tirmizî, *Cihâd* 17; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/482, 483...

² Bkz.: Müslim, *İman* 297; Tirmizî, *Cennet* 16; İbn-i Mâce *Mukaddime* 13; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 4/332-333.

³ Hâşiye: Hadisin nassıyla "O şuhûd, bütün lezâiz-i cennetin o derece fevkindedir ki, onları unutturur. Ve şuhûddan sonra ehl-i şuhûdun hüsn-ü cemâli o derece fazlaşır ki; döndükleri vakit, saraylarındaki aileleri çok dikkat ile zor ile onları tanıyabilirler." hadiste vârid olmuştur.*¹

*¹ Tirmizî, *Cennet* 16; Mizzî, *Tehzîbü'l-kemâl* 16/424.

⁴ Bkz.: Buhârî, *Mevâkîtü's-salât* 16, 26, *Ezân* 129; Müslim, *Mesâcid* 211-212; Ebû Dâvûd, *Sünnet* 19; Tirmizî, *Cennet* 16...

Ehl-i keşif ve tahkik: Eşyanın perde arkası -Allah'ın izni ölçüsünde kendilerine açılıp ilhama mahzar olan, daima hak ve hakikat peşinde olan veliler.

Ehl-i şuhûd: Görenler, müşâhede edenler.

Fevk: Üst.

Hadis-i kat'î: Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) ait olan kesin söz.

Hayat-ı mesûdâne: Mesûd, mutlu hayat.

Hüsn-ü cemâl: Yüz güzelliği.

Lezâiz-i cennet: Cennetin lezzetleri, nimetleri.

Muhabbetullah: Allah sevgisi.

Müşâhede: Görme.

Ru'yet: Allah'ın cemâlini görme.

Şuhûd: Görme, şahid olma.

Vârid olmak: Gelmek, söylenmek.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz yücelik ve heybet sahibi Allah (c.c).

ve Kur'ân'ın nassıyla¹ sâbittir. Hazreti Süleyman (*aleyhisselâm*) gibi muhteşem bir kemâl ile meşhur bir zâtın ru' yetine iştîyâklı bir merak, Hazreti Yusuf (*aleyhisselâm*) gibi bir cemâl ile mümtaz bir zâtın şuhûduna meraklı bir iştîyâk; herkes vicdanen hisseder. Acaba dünyanın bütün mehâsin ve kemâlâtından binler derece yüksek olan cennetin bütün mehâsin ve kemâlâtı, bir cilve-i cemâli ve kemâli olan bir Zât'ın ru'yeti, ne kadar mergub, merak-âver ve şuhûdu ne derece matlub ve iştîyâk-âver olduğunu kıyas edebilirsen et...

اللَّهُمَّ ارزُقْنَا فِي الدُّنْيَا حُبَّكَ وَحُبَّ مَا يَقْرَبُنَا إِلَيْكَ وَالْإِسْتِقَامَةَ
كَمَا أَمَرْتَ وَفِي الْآخِرَةِ رَحْمَتَكَ وَرَوْيَتَكَ²

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ³

¹ Bk.: “Yüzler vardır o gün pırl pırl... O güzel ve Yüce Rab'lerine bakakalır...” (Kiyâmet Sûresi, 75/22-23).

² “Allah'ım! Bizi dünyada senin sevgin ve bizi sana ve senin emrettiğin gibi istikametli olmaya yaklaştıracak şeylerin sevgisiyle rızıklandır! Ahirette ise rahmetinle ve cemâlini göstermekle bizi rızıklandır!”

³ “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32).

Cilve-i cemâl ve kemâl: Güzellik ve mükemmelliğinin yansıması, tecellisi.

İştîyâk-âver: İştîyâklı, şevk veren.

Kemâlât: Faziletler, iyilikler, mükemmellikler.

Matlub: İstenen.

Mehâsin: Güzellikler.

Merak-âver: Merak uyaran, düşündürücü.

Mergub: Arzu edilen, beğenilen.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ¹

---

¹ Allah'ım! Âlemlere rahmet olarak gönderdiğin resûlün Hz. Muhammed'e (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*), O'nun bütün âline ve ashabına salât ve selâm eyle!

On Dördüncü Lem'a'nın İkinci Makamı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹

binler esrarından altı sırrına dâirdir.

İhtar: Besmele'nin rahmet noktasında parlak bir nûru, sönük aklıma uzaktan göründü. Onu, kendi nefsim için nota sûretinde kaydetmek istedim. Ve yirmi-otuz kadar sırlar ile, o nûrun etrafında bir daire çevirmek ile avlamak ve zaptetmek arzu ettim. Fakat maatteessüf şimdilik o arzuma tam muvaffak olamadım; yirmi-otuzdan beş-altıya indi.

“Ey insan!” dediğim vakit, nefsimi murad ediyorum. Bu ders kendi nefsimde has iken, ruhen benimle münâsebettar ve nefsi nefsimden daha hüşyâr zâtlara, belki medar-ı istifade olur niyetiyle, “On Dördüncü Lem'a'nın İkinci Makamı” olarak, müdakkik kardeşlerimin tasviblerine havale ediyorum. Bu ders akıldan ziyâde kalbe bakar, delilden ziyâde zevke nâzırdır.

---

¹ Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla.

Esrar: Sırlar, gizli hikmetler ve manalar.

Hüşyâr: Uyanık, dikkatli.

Maatteessüf: Maalesef, üzülererek.

Medar-ı istifade: İstifadeye sebep.

Müdakkik: İnceleme ve araştırmalarında alabildiğine hassas, dikkatli, titiz kimse.

Münâsebettar: Alâkalı.

Muvaffak olmak: Başarmak.

Nâzır: Bakan, yönelik, dönük.

Nota: Bir şeye sonradan hatırlamak için konulan işaret; mülâhaza, düşünce, fikir.

Tasvib: Uygun görme, onaylama.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ۝ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ
وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹

Şu makamda birkaç sır zikredilecektir.

Birinci Sır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ'in bir cilvesini şöyle gördüm ki:

Kâinat sîmâsında, arz sîmâsında ve insan sîmâsında birbirini içinde birbirinin nümûnesini gösteren üç sikke-i rubûbiyet var:

Biri: Kâinatın heyet-i mecmuasındaki teâvün, tesânüd, teânuk, tecâvüpten tezâhür eden **sikke-i kübrâ-yı ulûhiyettir** ki, بِسْمِ اللَّهِ ona bakıyor.

¹ “(Sebe Kraliçesi Belkıs:) ‘Değerli danışmanlarım! Bana çok önemli bir mektup gönderildi. Mektup Süleyman’dandır ve ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’ diye başlayıp...’ dedi.” (Neml Sûresi, 27/29-30).

Arz: Dünya, yeryüzü.

Cilve: Tecellî, yansıma, belirme.

Heyet-i mecmua: Genel yapı.

Sikke-i kübrâ-yı ulûhiyet: Cenâb-ı Hakk'ın kâinattaki mutlak hâkimi-yetini gösteren en büyük mühür, alâmet.

Sikke-i rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın (c.c.) her şeyi kuşatan

terbiye ve idâresini gösteren mühür, alâmet.

Teânuk: Sarılma, kucaklaşma.

Teâvün: Yardımlaşma.

Tecâvüp: Birbirine cevap verme, yardımına koşma.

Tesânüd: Dayanışma.

Tezâhür etmek: Ortaya çıkma, belirme, gözükmek.

İkincisi: Küre-i arz sîmâsında nebâtât ve hayvanâtın tedbir ve terbiye ve idaresindeki teşâbüh, tenâsüb, intizam, insicam, lütuf ve merhametten tezâhür eden **sikke-i kübrâ-yı rahmâniyet**'tir ki, بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ ona bakıyor.

• Sonra, insanın mahiyet-i câmiyasının sîmâsındaki le-tâif-i re'fet ve dekâik-i şefkat ve şuâât-ı merhamet-i ilâhiyeden tezahür eden **sikke-i ulyâ-yı rahîmiyet** tir ki, الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ 'deki الرَّحِیْمِ ona bakıyor.

Demek بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ sahife-i âlemde bir satır-ı nûrânî teşkil eden üç sikke-i ehadiyetin kudsî unvanıdır. Ve kuvvetli bir haytıdır ve parlak bir hattıdır. Yâni;

Dekâik-i şefkat: Şefkat incelikleri.

Hayt: İp, bağ.

Hayvanât: Hayvanlar.

İnsicam: Uyum ve düzen.

İntizam: Düzen.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Letâif-i re'fet: Allah'ın (c.c.) merhametinin güzel eserleri.

Mahiyet-i câmia: Çok kapsamlı mahiyet.

Nebâtât: Bitkiler.

Sahife-i âlem: Dünya sayfası.

Satır-ı nûrânî: Nurlu, parlak satır.

Sikke-i ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın birer birer her bir şeyde tecellî eden birliğinin mührü.

Sikke-i kübrâ-yı rahmâniyet:

Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlığı kuşatan engin merhametini gösteren en büyük mühür, alâmet.

Sikke-i ulyâ-yı rahîmiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her bir varlığa kendi hususiyetlerine göre ayrı ayrı tecellî eden şefkat ve merhametini gösteren en yüce mühür, alâmet.

Şuâât-ı merhamet-i ilâhiye:

Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin parıltıları.

Tedbir: İdare etme, düzenleme.

Tenâsüb: Birbirine uyma, uygunluk.

Teşâbüh: Birbirine benzeme, benzerlik.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ yukarıdan nüzûl ile semere-i kâinat ve âlemin nüsha-yı musağğarası olan insana ucu dayanıyor. Ferşi arşa bağlar. İnsânî arşa çıkmaya bir yol olur.

İkinci Sır

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, hadsiz kesret-i mahlûkâtta tezahür eden vâhidiyet içinde ukûlü boğmamak için dâima o vâhidiyet içinde ehadiyet cilvesini gösteriyor. Yâni, mesela nasıl ki güneş ziyâsıyla hadsiz eşyayı ihâta ediyor. Mecmû-u ziyâsındaki güneşin zâtını mülâhaza etmek için, gayet geniş bir tasavvur ve ihâtalı bir nazar lâzım olduğundan, güneşin zâtını unutturmamak için, her bir parlak şeyde güneşin zâtını aksi vâsıtasıyla gösteriyor. Ve her parlak şey kendi kabiliyetince güneşin cilve-i zâtîsiyle beraber ziyâsı, harareti gibi hâssalarını gösteriyor. Ve her parlak şey, güneşi bütün sıfâtıyla kabiliyetine göre gösterdiği gibi;

Aks: Yansıma, aksetme.

Arş: Semâ, gök.

Cilve-i zâtî: Zâtî (güneşin kendi zâtını aksettirdiği) tecellî.

Ehadiyet: Cenab-ı Hakk'ın birer birer her bir şeyde tecellî eden birliği.

Ferş: Yeryüzü.

Hâssa: Özellik.

İhâtalı: Şümûllü, kapsamlı.

Kesret-i mahlûkât: Mahlûkâtın, yaratıkların çokluğu.

Mecmû-u ziyâ: Işığın tamamı.

Nüsha-yı musağğara: Küçültülmüş model.

Nüzûl: İnmek.

Semere-i kâinat: Kâinat ağacının meyvesi.

Sıfât: Sıfatlar, vasıflar, özellikler.

Ukûl: Akıllar, zihinler.

Vâhidiyet: Cenab-ı Hakk'ın, bütün kâinatta birden tecellî eden, görünen birliği.

güneşin ziyâ ve hararet ve ziyâdaki elvân-ı seb'a gibi keyfiyâtlarının her birisi dahi, umum mukabilindeki şeyleri ihâta ediyor. Öyle de $-\overset{1}{\text{وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى}}$ temsilde hata olmasın- ehadiyet ve samediyet-i ilâhiye, her bir şeyde hususan zîhayatta, hususan insanın mahiyet aynasında bütün esmâsıyla bir cilvesi olduğu gibi; vahdet ve vâhidiyet cihe-tiyle dahi mevcudât ile alâkadar her bir ismi bütün mevcudatı ihâta ediyor. İşte vâhidiyet içinde ukûlü boğmamak ve kalbler Zât-ı Akdes'i unutmamak için, dâima vâhidiyetteki sikke-i ehadiyeti nazara veriyor ki, o sikkenin üç mü-him ukdesini irâe eden $\text{بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ}$ dir.

Üçüncü Sır

Şu hadsiz kâinatı şenlendiren, bilmüşâhede rahmettir. Ve bu karanlıklı mevcudatı ışıktandıran, bilbedâhe yine

¹ “En yüce sıfatlar Allah'ındır.” (Nahl Sûresi, 16/60).

Bilbedâhe: Apaçık, âşikâr.
Bilmüşâhede: Gözle görerek.
Elvân-ı seb'a: Yedi renk.
Esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın isimleri.
İhâta etmek: Kaplamak, kuşatmak.
İrâe etmek: Göstermek.
Keyfiyât: Durumlar, nitelikler.
Samediyet-i ilâhiye: Cenab-ı Hakk'ın, her şey O'na muhtaç

olduğu hâlde kendisinin hiçbir şeye muhtaç olmaması vasfı.
Ükde: Bölüm, düğüm, bağ.
Vahdet / Vâhidiyet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıklara genel ve umumî şekilde tecellî eden birliği.
Zât-ı Akdes: Her türlü kusur ve noksandan münezze Zât, Hz. Allah (c.c.).
Zihayat: Canlı varlık.

rahmettir. Ve bu hadsiz ihtiyâcât içinde yuvarlanan mah-lûkâtı terbiye eden, bilbedâhe yine rahmettir. Ve bir ağa-cın bütün heyetiyle meyvesine müteveccih olduğu gibi, bütün kâinatı insana müteveccih eden ve her tarafta ona baktıran ve muâvenetine koşturan, bilbedâhe rahmettir. Ve bu hadsiz fezâyı ve boş ve hâlî âlemi dolduran, nurlan-dıran ve şenlendiren, bilmüşâhede rahmettir. Ve bu fânî insanı ebede namzed eden ve ezelî ve ebedî bir Zât'a mu-hatab ve dost yapan, bilbedâhe rahmettir.

Ey insan! Madem rahmet böyle kuvvetli ve cazibedar ve sevimli ve mededkâr bir hakikat-i mahbûbedir; بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ de, o hakikate yapış ve vahşet-i mut-lakadan ve hadsiz ihtiyâcâtın elemlerinden kurtul. Ve O Sultan-ı Ezel ve Ebed'in tahtına yanaş ve o rahmetin şef-katiyle, şefaatiyle ve şuââtıyla o Sultan'a muhatab ve ha-lîl ve dost ol!

Cazibedâr: Cezbedici, çekici.

Ebed: Sonsuzluk.

Ebedî: Sonu olmayan.

Ezelî: Başlangıcı, öncesi olmayan.

Fânî: Ölümlü.

Fezâ: Uzay.

Hakikat-i mahbûbe: Sevilen gerçek.

Hâlî: Boş.

Halîl: İçten ve samimî olan dost.

Heyet: Şekil, görünüş, durum.

İhtiyâcât: İhtiyaçlar.

Mededkâr: Yardım eden, yardımcı.

Muâvenet: Yardım, yardım etme.

Müteveccih olmak: Yönelmek, dönmek.

Sultan-ı Ezel ve Ebed: Başlangıcı, öncesi ve sonu olmayan Sultan, Cenâb-ı Hakk (c.c.).

Şuâât: Şuâlar, parıltılar.

Vahşet-i mutlaka: Büyük yalnızlık.

Evet, kâinatın envânını hikmet dâiresinde insanın etrafında toplayıp bütün hâcâtına kemâl-i intizam ve inâyet ile koşturmak, bilbedâhe iki hâletten birisidir. Ya kâinatın her bir nevi kendi kendine insanı tanıyor. Ona itaat ediyor, muâvenetine koşuyor. Bu ise yüz derece akıldan uzak olduğu gibi, çok muhâlâtı intâc ediyor, insan gibi bir âciz-i mutlakta, en kuvvetli bir Sultan-ı Mutlak'ın kudreti bulunmak lâzım geliyor. Veyahut, bu kâinatın perdesi arkasında bir Kadîr-i Mutlak'ın ilmi ile bu muâvenet oluyor. Demek kâinatın envâi, insanı tanıyor değil; belki insanı bilen ve tanıyan, merhamet eden bir Zât'ın tanınmasının ve bilmesinin delilleridir.

Ey insan! Aklını başına al. Hiç mümkün müdür ki; bütün envâ-ı mahlûkâtı sana müteveccihen muâvenet ellerini uzattıran ve senin hâcetlerine “Lebbeck!” dedirten Zât-ı Zülcelâl; seni bilmesin, tanımasın, görmesin? Madem seni

Âciz-i mutlak: Tamamen, bütünüyle âciz.

Envâ: Türler, çeşitler.

Hâcât: İhtiyaçlar.

Hâlet: Hâl, durum.

İnâyet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi en mükemmel bir sistem, intizam ve denge içinde yaratması ve bu nizamı devam ettirmesi.

İntâc etmek: Netice vermek, doğurmak.

Kadîr-i Mutlak: Her şeye gücü yeten, mutlak ve sınırsız kudret sahibi Hz. Allah (c.c.).

Kemâl-i intizam: Mükemmel bir intizam, düzen ve âhenk.

Lebbeck: “Baş üstüne!”, “Emredin!” , “Buyurun!” anlamında bir ifade.

Muhâlât: İmkânsız, akla uzak şeyler.

Sultan-ı Mutlak: Her şeye hükmeden, sınırsız hüküm sahibi Hz. Allah (c.c.).

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz gücün ve hâkimiyetin sahibi Yüce Zât, Hz. Allah (c.c.).

biliyor, rahmetiyle bildiğini bildiriyor. Sen de O'nu bil, hürmetle bildiğini bildir ve kat'iyen anla ki; senin gibi zayıf-ı mutlak, âciz-i mutlak, fakir-i mutlak, fânî, küçük bir mahlûka koca kâinatı musahhar etmek ve onun imdadına göndermek; elbette hikmet ve inâyet ve ilim ve kudreti tazammun eden hakikat-i rahmettir. Elbette böyle bir rahmet, senden küllî ve hâlis bir şükür ve ciddî ve sâfi bir hürmet ister. İşte o hâlis şükrün ve o sâfi hürmetin tercümanı ve unvanı olan بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'i de. O rahmetin vusûlüne vesîle ve o Rahmân'ın dergâhında şefaathane yap.

Evet, rahmetin vücûdu ve tahakkuku, güneş kadar zâhirdir. Çünkü nasıl merkezî bir nakış, her taraftan gelen atkı ve iplerin intizâmından ve vaziyetlerinden hâsıl oluyor. Öyle de, bu kâinatın dâire-i kübrâsında bin bir ism-i ilâhînin cilvesinden uzanan nûrânî atkılar, kâinat sîmâsında

---

Dâire-i kübrâ: Büyük daire, büyük saha.

Fakir-i mutlak: Sonsuz, sınırsız ihtiyaçları olan.

Hâlis: Karışmamış, katkısız, saf, hilesiz.

Hâsıl olmak: Meydana gelmek, ortaya çıkmak.

İsm-i ilâhî: Cenâb-ı Hakk'ın sıfatlarına ad olan ismi.

Küllî: Genel, bütün her şeyi içine alan.

Musahhar etmek: Hizmetine vermek.

Rahmân: Sonsuz ve sınırsız merhamet ve ihsan sahibi Hz. Allah (c.c.).

Tazammun etmek: İhtiva etmek, içermek.

Vusûl: Erme, ulaşma.

Zâhir: Görünen, âşikâr olan.

Zayıf-ı mutlak: Son derece zayıf, güçsüz.

öyle bir sikke-i rahmet içinde bir hâtem-i rahîmiyeti ve bir nakş-ı şefkati dokuyor ve öyle bir hâtem-i inâyeti nesc ediyor ki, güneşten daha parlak kendini akıllara gösteriyor.

Evet, şems ve kameri, anâsır ve meâdini, nebâtât ve hayvanâtı, bir nakş-ı âzamın atkı ipleri gibi, o bin bir isimlerin şuâlarıyla tanzim eden ve hayata hâdim eden ve nebatî ve hayvanî olan umum vâlidelerin gayet şirin ve fedakârâne şefkatleriyle şefkatini gösteren¹ ve zevilhayatı, hayat-ı insaniyeye musahhar eden ve ondan rubûbiyet-i ilâhiyenin gayet güzel ve şirin bir nakş-ı âzamını ve insanın

¹ Allah Teâlâ'nın, rahmeti yüz parçaya bölüp, doksan dokuz parçayı kendine ayırdığı.. geri kalan bir cüzü de yer yüzüne indirdiği.. bunu da cin, insan ve hayvanlar arasında taksim ettiği.. işte mahlûkâtın, bu tek cüzden nasibine düşen pay sebebiyle birbirlerine karşı merhametli davrandıklarına dair bkz.: Buhârî, *Edeb* 19; Müslim, *Tevbe* 17, 20, 21; Tirmizî, *Deavât* 99; İbn-i Mâce, *Zühd* 35; Dârimî, *Rikak* 69; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/334, 434, 484, 514, 526, 3/55, 4/312, 5/439.

Anâsır: Cisimleri oluşturan toprak, hava, su ve ateş gibi temel maddeler.

Hâdim etmek: Hizmetçi yapmak.

Hâtem-i inâyet: Cenâb-ı Hakk'ın varlıktaki nizam ve intizamı gösteren mührü.

Hâtem-i rahîmiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her bir varlığa kendi hususiyetlerine göre ayrı ayrı tecellî eden merhametini gösteren mühür.

Kamer: Ay.

Meâdin: Madenler.

Nakş-ı âzam: Pek büyük nakış.

Nakş-ı şefkat: Şefkat nakışı.

Nesc etmek: Dokumak.

Rubûbiyet-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi kuşatan engin terbiye ve idaresi.

Sikke-i rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmet mührü, damgası.

Şems: Güneş.

Şuâ: Işın, ışık parçası.

Zevilhayat: Hayat sahipleri, canlılar

ehemmiyetini gösteren ve en parlak rahmetini izhar eden o Rahmân-ı Zülcemâl, elbette kendi istiğnâ-yı mutlakına karşı rahmetini, ihtiyâc-ı mutlak içindeki zîhayata ve insana makbul bir şefaatchi yapmış.

Ey insan! Eğer insan isen, بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ de; O şefaatchiyi bul. Evet, zeminde dört yüz bin muhtelif ayırır ayrı nebâtâtın ve hayvanâtın tâifelerini; hiçbirini unutmuyarak, şaşırılmayarak, vakti vaktine, kemâl-i intizam ile, hikmet ve inâyet ile terbiye ve idare eden ve küre-i arzın sîmâsında hâtem-i ehadiyeti vaz' eden; bilbedâhe, belki bilmüşâhede rahmettir. Ve o rahmetin vücûdu, bu küre-i arzın sîmâsındaki mevcudatın vücûdları kadar kat'î olduğu gibi, o mevcudât adedince tahakkukunun delilleri var.

Evet, zeminin yüzünde öyle bir hâtem-i rahmet ve sikke-i ehadiyet bulunduğu gibi, insanın mahiyet-i mâneviyesinin sîmâsında dahi öyle bir sikke-i rahmet vardır ki;

Bilbedâhe: Apaçık, âşikâr.

Bilmüşâhede: Gözle görerek.

Hâtem-i ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın tek, yegâne, benzersiz olduğunu gösteren mühür, damga.

Hâtem-i rahmet: Rahmet mühürü, damgası.

İhtiyâc-ı mutlak: Her şeye muhtaç olma.

İstiğnâ-yı mutlak: Allah'ın (c.c.) hiçbir şeye muhtaç olmaması.

İzhar etmek: Göstermek.

Mahiyet-i mâneviye: Mânevî mahiyet, mânevî kimlik.

Rahmân-ı Zülcemâl: Bütün güzelliklerin kendinde toplandığı, merhameti her şeyi kuşatan Hz. Allah (c.c.).

Sikke-i ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın tek, yegâne, benzersiz olduğunu gösteren mühür, damga.

Vaz' etmek: Koymak, yerleştirmek.

küre-i arz sîmâsındaki sikke-i merhamet ve kâinat sîmâsındaki sikke-i uzmâ-yı rahmetten daha aşağı değil. Âdetâ bin bir ismin cilvesinin bir nokta-yı mihrâkiyesi hükmünde bir câmiyeti var.

Ey insan! Hiç mümkün müdür ki; sana bu sîmâyı veren ve o sîmâda böyle bir sikke-i rahmeti ve bir hâtem-i ehadiyeti vaz' eden Zât, seni başı boş bıraksın,¹ sana ehemmiyet vermesin, senin harekâtına dikkat etmesin, sana müteveccih olan bütün kâinatı abes yapsın,² hilkat şeceresini, meyvesi çürük, bozuk ehemmiyetsiz bir ağaç yapsın. Hem hiçbir cihetle şüphe kabul etmeyen ve hiçbir vecihle noksanıyeti olmayan, güneş gibi zâhir olan rahmetini ve ziyâ gibi görünen hikmetini inkâr ettirsin. Hâşâ!..

Ey insan! Bil ki: O rahmetin arşına yetişmek için bir miraç var. O miraç, بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ 'dir. Ve bu miraç

¹ Bkz.: "İnsan başıboş bırakılacağını mı sanır?" (Kiyâmet Sûresi, 75/36).

² Bkz.: "Bizim sizi boşuna yarattığımızı, Bizim huzurumuza dönüp hesap vermeyeceğinizi mi sandınız?" (Müminûn Sûresi, 23/115).

Abes: Boş, saçma.

Arş: Sema, zirve.

Câmiyet: İstidatlarının kapsamlı, şümûllü olması.

Hilkat şeceresi: Yaratılış ağacı.

Miraç: Merdiven, asansör.

Müteveccih olmak: Yönelmek, dönmek.

Nokta-yı mihrâkiye: Odak noktası, merkez nokta.

Sikke-i uzmâ-yı rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetini gösteren en büyük mühür, damga.

ne kadar ehemmiyetli olduğunu anlamak istersen, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın yüz on dört sûrelerinin başlarına ve hem bütün mübarek kitapların iptidâlarına ve umum mübarek işlerin mebdelerine bak. Ve Besmele'nin azamet-i kadrine en kat'î bir hüccet şudur ki; İmam Şâfiî (*radıyallâhu anhu*) gibi çok büyük müçtehidler demişler: “Besmele tek bir âyet olduğu hâlde, Kur'ân'da yüz on dört defa nâzil olmuştur.”¹

Dördüncü Sır

Hadsiz kesret içinde vâhidiyet tecellisi, **إِيَّاكَ نَعْبُدُ**² hitâb-ı demekle herkese kâfi gelmiyor. Fikir dağılıyor. Mecmûundaki vahdet arkasında Zât-ı Ehadiyet'i mülâhaza edip

¹ Bkz.: Şâfiî, *Ümm* 1/208; Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân* 1/8; Gazâlî, *Müstasfâ* 1/82; İbnü'l-Cevzî, *et-Tahkîk fî ehâdîsi'l-hilâf* 1/345-347; Zeylaî, *Nasbu'r-râye* 1/327.

² “(Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız sana ibadet ederiz.” (Fâtîha Sûresi, 1/5).

Azamet-i kadr: Kadrinin, kıymetinin büyüklüğü.

İptidâ / Mebde: Başlangıç.

Kesret: Kesret âlemi. Varlık ve hâdiselerin bütünü.

Mecmû: Hepsî, tamamı.

Müçtehid: Dinin temel kaynaklarından hüküm çıkarma bilgi ve kabiliyetine sahip olan kimse.

Mülâhaza etmek: Düşünmek.

Tecellî: Yansıma, belirme. Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin, sıfatlarının eşyada görünmesi.

Vâhidiyet / Vahdet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıklara genel ve umumî şekilde tecellî eden birliği.

Zât-ı Ehadiyet: Aynı cinse ait fertlere teker teker, ayrı ve farklı tecellî eden, muâmelede bulunan Yüce Zât.

¹ **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** demeye küre-i arz vüs'atinde bir kalb bulunmak lâzım geliyor. Ve bu sırra binâen, cüz'iyatta zâhir bir sûrette sikke-i ehadiyeti gösterdiği gibi; her bir nevide sikke-i ehadiyeti göstermek ve Zât-ı Ehad'i mü-lâhaza ettirmek için, hâtem-i rahmâniyet içinde bir sikke-i ehadiyeti gösteriyor; tâ külfetsiz herkes her mertebede **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** deyip doğrudan doğruya Zât-ı Akdes'e hitap ederek müteveccih olsun.

İşte Kur'ân-ı Hakîm bu sırr-ı azîmi ifâde içindir ki; kâinatın daire-i âzamından.. mesela; semâvât ve arzın hilkatinden bahsettiği vakit, birden en küçük bir dâireden ve en dakik bir cüz'îden bahseder; tâ ki, zâhir bir sûrette hâtem-i ehadiyeti gösterebilir. Mesela; hilkat-i semâvât ve arzdan bahsi içinde, hilkat-i insandan ve insanın sesinden ve

¹ “(Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız.” (Fâtiha Sûresi, 1/5).

Cüz'î: Bütüne ait küçük parça.

Cüz'iyat: Cüz'î şeyler, ayrıntılar, detaylar.

Daire-i âzam: En büyük daire.

Dakik: İnce, hassas.

Hâtem-i ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın tek, yegâne, benzersiz olduğunu gösteren mühür, damga.

Hâtem-i rahmâniyet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi kapsayan rahmetini gösteren mühür.

Hilkat-i insan: İnsanın yaratılışı.

Hilkat-i semâvât: Göklerin yaratılışı.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Semâvât: Gökler.

Sırr-ı azîm: Büyük sır.

Vüs'at: Genişlik.

Zât-ı Akdes: Her türlü kusur ve noksandan münezze Zât, Hz. Allah (c.c.).

Zât-ı Ehad: Bir ve tek olan Allah (c.c.).

sîmâsındaki dekâik-i nimet ve hikmetten bahis açar. Tâ ki fikir dağılmasın, kalb boğulmasın, ruh Mâbud'unu doğrudan doğruya bulsun.

Mesela: وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ
1 وَأَلْوَانِكُمْ¹ âyeti mezkûr hakikati mu'cizâne bir sûrette gösteriyor. Evet, hadsiz mahlûkâtta ve nihayetsiz bir kesrette vahdet sikkeleri; mütedâhil dâireler gibi en büyüğünden, en küçük sikkeye kadar envâi ve mertebeleri vardır. Fakat o vahdet, ne kadar olsa yine kesret içinde bir vahdettir. Hakikî hitabı tam temin edemiyor. Onun için, vahdet arkasında ehadiyet sikkesi bulunmak lâzımdır. Tâ ki, kesreti hatıra getirmesin. Doğrudan doğruya Zât-ı Akdes'e karşı kalbe yol açsın. Hem sikke-i ehadiyete nazarları çevirmek ve kalbleri celbetmek için, o sikke-i ehadiyet üstünde gayet cazibedar bir nakış ve gayet parlak bir nur ve gayet şirin bir halâvet ve gayet sevimli bir cemâl ve gayet kuvvetli bir hakikat olan rahmet sikkesini

¹ "O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: Gökleri ve yeri yaratması, lisanlarının ve renklerinin farklı olmasıdır." (Rûm Sûresi, 30/22).

Cazibedâr: Cezbedici, çekici.

Cemâl: Güzellik.

Dekâik-i nimet ve hikmet: Nimet ve hikmet incelikleri.

Ehadiyet: Cenab-ı Hakk'ın birer birer her bir şeyde tecellî eden birliği.

Envâ: Çeşitler, türler.

Halâvet: Tatlılık, zevk.

Mâbud: Kendisine ibadet edilen, Hz. Allah (c.c.).

Mu'cizâne: Mu'cizevî, mu'cizeli.

Mütedâhil: İçice.

Sikke: Damga, mühür.

ve rahîmiyet hâtemini koymuştur. Evet, o rahmetin kuvvetidir ki, zîşuurun nazarlarını celbeder, kendine çeker ve ehadiyet sikkesine îsâl eder. Ve Zât-ı Ehadiyet'i mülâhaza ettirir ve ondan **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** 'deki hakikî hitaba mazhar eder.

İşte **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** Fâtiha'nın fihristesi ve Kur'ân'ın mücmel bir hülâsası olduğu cihetle, bu mezkûr sırr-ı azîmin unvanı ve tercümanı olmuş. Bu unvanı eline alan, rahmetin tabakâtında gezebilir. Ve bu tercümanı konuşturan, esrâr-ı rahmeti öğrenir ve envâr-ı rahîmiyeti ve şefkati görür.

Beşinci Sır

Bir hadis-i şerifte vârid olmuş ki: **إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ** **عَلَى صُورَةِ الرَّحْمَنِ**¹ –ev kemâ kâl–

¹ “Şüphesiz Allah Teâlâ, insanı Rahmân sûretinde yaratmıştır.”: Bu-hârî, *İsti'zân* 1; Müslim, *Birr* 115, *Cennet* 28; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsne'd* 2/244, 251, 315, 323, 434, 463, 519.

Envâr-ı rahîmiyet: Cenab-ı Hakk'ın geniş rahmetinin nurları.

Esrâr-ı rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin sırları.

Ev kemâ kâl: Veya Efendimiz'in (s.a.s.) dediği gibi.

Fihriste: Kitabın içindekiler kısmı.

Hâtem: Damga, mühür.

Hülâsa: Özet.

İsâl etmek: Ulaştırmak, kavuşturmak.

Mücmel: Kısa, öz, genel.

Rahîmiyet:

Tabakât: Makamlar, dereceler.

Vârid olmak: Gelmek, ulaşmak.

Zîşuur: Şuurlu.

Bu hadisi, bir kısım ehl-i tarikat, akâid-i imaniyeye münâsib düşmeyen acîb bir tarzda tefsir etmişler. Hatta onlardan bir kısım ehl-i aşk, insanın sîmâ-yı mânevîsine bir sûret-i Rahmân nazarıyla bakmışlar. Ehl-i tarikatın ekserinde sekr, ehl-i aşkın çoğunda istiğrak ve iltibas olduğundan, hakikate muhâlif telâkkilerinde belki mâzurdurlar.¹ Fakat akli başında olanlar, fikren onların esas-ı akâide münâfi olan mânâlarını kabul edemez. Etse hata eder.

Evet, bütün kâinatı bir saray, bir ev gibi muntazam idare eden ve yıldızları zerreler gibi hikmetli ve kolay çeviren ve gezdiren ve zerrâtı muntazam memurlar gibi istihdam eden Zât-ı Akdes-i İlâhî'nin şeriki, nazîri, zıddı, niddi

¹ Bkz.: Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl* 5/259.

Acîb: Hayret veren, dikkat çeken.

Akâid-i imaniye: İman esasları.

Ehl-i aşk: Cenâb-ı Hakk'a ulaşmada aşkı esas alan kişiler.

Ehl-i tarikat: Bir tarikata intisap etmiş kimseler.

Ekser: Çoğunluk, genel.

Esas-ı akâid: İman esasları.

İltibas: Karıştırma, ayırt edeme-me.

İstiğrak: Kendinden geçme, dünyayı unutma, kalbini dünyevî endişelerden temizleyip bütünüyle Hakk'a yönelme.

İstihdam etmek: Çalıştırmak, görevlendirmek, hizmet ettirmek.

Mâzur: Özrü olmak, özrü kabul edilmek, bağışlanmak, affedilmek.

Münâfi: Aykırı, ters.

Nazîr: Benzer, denk, eş.

Nidd: Denk.

Sekr: Basiret ve şuurunun, yaşadığı hâlin duygu ve hülyalarının baskısı altında geçici olarak kaybetme hâli.

Sîmâ-yı mânevî: Mânevî yüz.

Şerik: Ortak, eş.

Zât-ı Akdes-i İlâhî: En yüce Zât, Hz. Allah (c.c.).

Zerre / Zerrât: Atom / atomlar.

olmadığı gibi ¹ **لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ** ² sırrıyla, sûreti, misli, misâli, şebîhi dahi olamaz. Fakat,

وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ² sırrıyla mesel ve temsil ile, şuûnâtına ve sıfât ve esmâsına bakılır. Demek mesel ve temsil, şuûnât nokta-yı nazarında vardır. Şu mezkûr hadis-i şerifin çok makâsıdır birisi şudur ki: İnsan, ism-i Rahmân'ı tamamıyla gösterir bir sûrettedir. Evet, sâbıkan beyan ettiğimiz gibi, kâinatın sîmâsında bin bir ismin şuâlarından tezahür eden ism-i Rahmân görüldüğü gibi; zemin yüzünün sîmâsında rubûbiyet-i mutlaka-yı ilâhiyenin hadsiz cilveleriyle tezahür eden ism-i Rahmân gösterildiği gibi; insanın sûret-i câmiasında

¹ "O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O her şeyi hakkıyla işitir ve bilir." (Şûrâ Sûresi, 42/11).

² "Göklerde ve yerde en yüce sıfatlar O Allah'ındır. O Aziz ve Hakîmdir: Mutlak gâliptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir." (Rûm Sûresi, 30/27). Ayrıca Nahl Sûresi, 16/60. âyeti de aynı hususu biraz değişik lafızla ifade etmektedir.

Esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın isimleri.

İsm-i Rahmân: Cenab-ı Hakk'ın, 'merhameti her şeyi kuşatan' anlamındaki Rahman ismi.

Makâsîd: Maksudlar, gayeler.

Mezkûr: Adı geçen, anlatılan.

Misl / Misâl: Örnek, benzer.

Nokta-yı nazar: Bakış açısı.

Rubûbiyet-i mutlaka-yı ilâhiye:

Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi içine alan engin, sınırsız, sonsuz terbiye ve idaresi.

Sâbıkan: Daha önce.

Sıfât: Cenâb-ı Hakk'ın sıfatları.

Sûret-i câmia: Çok kapsamlı sûret, sîmâ.

Şebîh: Benzer, benzeyen.

Şuâ: Işın, ışık parçası.

Şuûnât: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin kaynağı olan sıfatlarının dayandığı, insanın idrak ufkunu aşan, ihata edilemeyen, Zât'ına lâyık şefkat, muhabbet, ferah, sürur, gazap gibi mukaddes, münezzeh manalar.

küçük bir mikyasta zeminin sîmâsı ve kâinatın sîmâsı gibi yine o ism-i Rahmân'ın cilve-i etemmini gösterir demektir.

Hem işaretler ki; Zât-ı Rahmân-ı Rahîm'in delilleri ve aynaları olan zîhayat ve insan gibi mazharlar, o kadar o Zât-ı Vâcibü'l-vücûd'a delâletleri kat'î ve vâzih ve zâhirdir ki, güneşin timsâlini ve aksini tutan parlak bir ayna parlaklığına ve delâletinin vuzûhuna işâreten "O ayna güneştir." denildiği gibi, "İnsanda sûret-i Rahmân var." vuzûh-u delâletine ve kemâl-i münasebetine işâreten denilmiş ve denilir. Ve ehl-i vahdetü'l-vücûd'un mutedil kısmı لَا مَوْجُودٌ إِلَّا هُوَ¹ bu sırra binâen, bu delâletin vuzûhuna ve bu münasebetin kemâline bir unvan olarak demişler.

¹ Vücûd-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücûd denilmemeli.. onlar vücûd unvanına lâyük değildir.

Aks: Yansıma, aksetme.

Cilve-i etemm: Tam tecellî, tam yansıma.

Delâlet: İşaret etme, delil olma.

Ehl-i vahdetü'l-vücûd: Allah'tan başka varlıkların da kendilerince sâbit bir hakikatleri olduğu gerçeğini kabul etmeyen kimseler.

Kemâl-i münasebet: Tam uygunluk, tam ilgi.

Mazhar: Bir şeyin görüldüğü ayna.

Mikyas: Ölçek, ölçü.

Mutedil: Aşırıya kaçmayan, ılımlı.

Timsâl: Sûret, görüntü.

Vâzih: Açık, net.

Vuzûh: Açıklık, netlik.

Vuzûh-u delâlet: Delilliğinin, işaretinin açıklığı.

Zâhir: Görünen, âşikâr olan.

Zât-ı Rahmân-ı Rahîm: Yarattıklarına karşı merhamet ve ihsanı çok fazla olan, daima sonsuz ve sınırsız şefkat ve merhamet eden Hz. Allah (c.c.).

Zât-ı Vâcibü'l-vücûd: Varlığı kendinden ve kesin olan Hz. Allah (c.c.).

Zîhayat: Canlılar.

اللَّهُمَّ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ بِحَقِّ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اِرْحَمْنَا كَمَا يَلِيقُ بِرَحِمَتِكَ وَفَهِّمْنَا أَسْرَارَ بِسْمِ
 اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ، أَمِينَ¹

Altıncı Sır

Ey hadsiz acz ve nihayetsiz fakr içinde yuvarlanan bî-çâre insan! Rahmet ne kadar kıymettar bir vesile ve ne kadar makbul bir şefaathçi olduğunu bununla anla ki: O rahmet, öyle bir Sultan-ı Zülcelâl'e vesiledir ki, yıldızlarla zerrât beraber olarak kemâl-i intizam ve itaatle –beraber– ordusunda hizmet ediyorlar. Ve o Zât-ı Zülcelâl'in ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in istiğnâ-yı zâtîsi var. Ve istiğnâ-yı mutlak içindedir. Hiçbir cihetle kâinata ve mevcudata

¹ Ey Rahmân, Rahîm Allah'ım! 'Bismillâhirrahmânirrahîm'in hakkı için, rahîmiyetine yaraşır şekilde bize merhamet et ve rahmâniyetine yaraşır şekilde, bize 'Bismillâhirrahmânirrahîm'in sırlarını anlamayı temin et.

Acz: Âcizlik. Sebepler açısından elinden çok şey gelmeyeceğinin şuuruyla Allah'a olan ihtiyacını bilme.

Fakr: Muhtaçlık. Cenâb-ı Hakk'ın her şeyin hakikî sahibi olduğu şuuruyla Allah'a olan ihtiyacını bilme.

İstiğnâ-yı mutlak: Kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmama.

İstiğnâ-yı zâtî: Cenâb-ı Hakk'ın kendi Zât'ına mahsus olarak hiçbir

şeye muhtaç olmaması.

Kemâl-i intizam: Mükemmel düzen.

Sultan-ı Ezel ve Ebed: Başlangıcı, öncesi ve sonu olmayan Sultan, Cenâb-ı Hakk (c.c.).

Sultan-ı Zülcelâl: Ulu, Yüce Sultan.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz gücün ve hâkimiyetin sahibi Yüce Zât.

Zerrât: Atomlar.

ihtiyacı olmayan bir Ganiyy-i ale'l-ıtlak'tır. Ve bütün kâinat taht-ı emir ve idaresinde ve heybet ve azameti altında nihayet itaatte, celâline karşı tezellüdedir.

İşte rahmet, seni –Ey insan!– o Müstağni-i ale'l-ıtlak'ın ve Sultan-ı Sermedî'nin huzuruna çıkarır ve O'na dost yapar. Ve O'na muhatab eder. Ve sevgili bir abd vaziyetini verir. Fakat, nasıl sen güneşe yetişemiyorsun, çok uzaksın, hiçbir cihetle yanaşamıyorsun. Fakat güneşin ziyâsı, güneşin aksini, cilvesini senin aynan vâsıtasıyla senin eline verir, öyle de: O Zât-ı Akdes'e ve o Şems-i Ezel ve Ebed'e biz çendan nihayetsiz uzağız, yanaşamayız; fakat O'nun ziyâ-yı rahmeti, O'nu bize yakın ediyor.

İşte ey insan! Bu rahmeti bulan, ebedî tükenmez bir hazine-i nur buluyor. O hazineyi bulmasının çaresi: Rahmetin

---

Abd: Kul.

Azamet: Büyüklük, ululuk.

Celâl: Büyüklük, ululuk, yücelik.

Cilve: Tecellî, yansıma, belirme.

Çendan: Gerçi.

Ebedî: Sonu olmayan.

Ganiyy-i ale'l-ıtlak: Her şeyin mutlak, yegâne sahibi; hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, Hz. Allah (c.c.).

Müstağni-i ale'l-ıtlak: Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Zât, Hz. Allah (c.c.).

Sultan-ı Sermedî: Ebedî Sultan,

salтанatı ve hâkimiyeti sonsuz olan Allah (c.c.).

Şems-i Ezel ve Ebed: Ezel ve ebed güneşi, Hz. Allah (c.c.).

Taht-ı emir ve idare: Emri ve idaresi altında.

Tezellül: Alçalmak, hor ve hakîr olmak.

Zât-ı Akdes: Her türlü kusur ve noksandan münezzeh Zât, Hz. Allah (c.c.).

Ziyâ: Işık.

Ziyâ-yı rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin ışığı.

en parlak bir misâli ve mümessili ve o rahmetin en belîğ bir lisânı ve dellâlî olan ve “rahmeten li'l-âlemîn¹” unvanıyla Kur'ân'da tesmiye edilen Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) sünnetidir ve tebaiyetidir. Ve bu “rahmeten li'l-âlemîn” olan rahmet-i mücessemeye vesile ise salavâtıdır. Evet, salavâtın mânâsı rahmettir. Ve o zîhayat mücessem rahmete, rahmet duası olan salavât ise o Rahmeten li'l-âlemîn'in vusûlüne vesiledir.² Öyle ise sen, salavâtı kendine, o Rahmeten li'l-âlemîn'e vesile yap ve o Zât'ı da rahmet-i Rahmân'a vesile ittihaz et.

¹ Bkz.: Enbiya Sûresi, 21/107; Tirmizî, *Menâkıb* 3; Ebû Dâvûd, *Sünenet* 10; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/265, 268, 437.

² Peygamber Efendimiz'e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) salât ü selâm getirmenin önemine dair bkz.: Ahzâb Sûresi, 33/56; Müslim, *Salât* 11, 70; Tirmizî, *Vitr* 21; Ebû Dâvûd, *Salât* 36, 201, *Vitr* 26; Nesâî, *Cum'a* 5, *Ezân* 37, *Sehv* 55; İbn-i Mâce, *İkâme* 79; Dârimî, *Salât* 206, *Rikak* 58; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/168, 375, 485, 3/102, 445, 4/8.

Beliğ: Açık ve güzel ifade.

Dellâl: Bir şeyi ilân edip duyuran.

İttihaz etmek: Kabul etmek, edinmek.

Mümessil: Temsilci.

Rahmeten li'l-âlemîn: Bütün bir varlığa rahmet kaynağı; Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s.).

Rahmet-i mücessem: Cisim kazanmış, görünür rahmet; Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s.).

Rahmet-i Rahmân: Rahmeti her şeyi kuşatan Cenâb-ı Hakk'ın

merhameti.

Salavât: Hz. Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.), ailesine ve ashabına dua etme.

Sünnet: Hz. Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) mübârek söz, hâl ve davranışları.

Tebaiyet: Uyma, tâbi olma.

Tesmiye edilmek: İsimlendirilmek.

Vusûl: Ulaşma.

Zihayat: Canlılar.

Umum ümmetin “rahmeten li'l-âlemîn” olan (*aleyhissalâtü Vesselâm*) hakkında hadsiz bir kesretle rahmet mânâsıyla salavât getirmeleri, rahmet ne kadar kıymetli bir hediyeye-i ilâhiye ve ne kadar geniş bir dâiresi olduğunu parlak bir sûrette isbat eder.

Elhâsıl: Hazine-i rahmetin en kıymetli pırlantası ve kapıcısı Zât-ı Ahmediye (*aleyhissalâtü vesselâm*) olduğu gibi, en birinci anahtarı dahi, بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'dir. Ve en kolay bir anahtarı da salavâttir.

اللَّهُمَّ بِحَقِّ أَسْرَارِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ صَلَّى وَسَلَّمْ عَلَيَّ
مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَبِحُرْمَتِهِ، وَعَلَى
إِلَهٍ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ. وَارْحَمْنَا رَحْمَةً تُغْنِينَا بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ
سِوَاكَ مِنْ خَلْقِكَ، آمِينَ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

¹ “Allah’ım! ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’in sırlarının hakkı için, âlemlere rahmet olarak gönderdiği Zât’a ve bütün âl ve ashabına, senin rahmetine ve onun hürmetine yaraşır bir şekilde salât ve selâm et. Bize de öyle bir rahmetle merhamet et ki, senden gayrı mahlûkâtından hiç kimsenin merhametine muhtaç olmayalım.”

² “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32).

Hediye-i ilâhiye: Cenâb-ı Hak’tan **Zât-ı Ahmediye:** Hz. Peygamber gelen hediyeye. Efendimiz (s.a.s.).

Kesret: Çokluk.

Hirmi Beüncü Söz

Şu Söz'ün İki Mebhas'ı vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ
سَافِلِينَ ۝ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ¹

Birinci Mebhas

İmanın binler mehâsininden yalnız beşini “Beş Nokta” içinde beyan ederiz.

Birinci Nokta

İnsan, nur-u iman ile âlâ-yı illiyyîne çıkar. Cennete lâyük bir kıymet alır. Ve zulmet-i küfür ile, esfel-i sâfilîne düşer. Cehenneme ehil olacak bir vaziyete girer. Çünkü iman, insanı Sâni-i Zülcelâl'ine nisbet ediyor;

¹ “Biz insanı en mükemmel surette yarattık. Sonra da onu en aşağı derekeye düşürdük. Ancak iman edip güzel ve makbul işler yapanlar müstesnadır.” (Tîn Sûresi, 95/4-6).

Âlâ-yı illiyyîn: En yüksek yer, insanın erişebileceği en yüce makam.

Esfel-i sâfilîn: En aşağı nokta, aşağıların aşağısı.

Mebhas: Konu, bahis.

Mehâsin: Güzellikler.

Nur-u iman: İman ışığı.

Sâni-i Zülcelâl: Yüce Yaratıcı, Hz. Allah.

Zulmet-i küfür: Küfür karanlığı.

iman, bir intisaptır. Öyle ise insan, iman ile insanda tezahür eden sanat-ı ilâhiye ve nukuş-u esmâ-yı rabbâniye itibarıyla bir kıymet alır. Küfür, o nisbeti kat'eder. O kat'dan sanat-ı rabbâniye gizlenir. Kıymeti dahi yalnız madde itibarıyla olur. Madde ise; hem fâniye, hem zâile, hem muvakkat bir hayat-ı hayvanî olduğundan kıymeti hiç hükümdededir. Bu sırrı bir temsil ile beyan edeceğiz.

Mesela insanların sanatları içinde, nasıl ki maddenin kıymeti ile sanatın kıymeti ayrı ayrıdır. Bazen müsvi, bazen madde daha kıymettar, bazen oluyor ki, beş kuruşluk demir gibi bir maddede beş liralık bir sanat bulunuyor. Belki bazen, antika olan bir sanat, bir milyon kıymeti aldığı hâlde, maddesi beş kuruşa da değmiyor.

İşte öyle antika bir sanat, antikacıların çarşısına gidilse; harika-pîşe ve pek eski hünerver sanatkârına nisbet ederek, o sanatkârı yâd etmekle ve o sanatla teşhir edilse, bir milyon fiyatla satılır. Eğer, kaba demirciler çarşısına gidilse, beş kuruşluk bir demir pahasına alınabilir.

Fâniye: Gelip geçici.

Harika-pîşe: Harika işler yapan.

Hayat-ı hayvanî: Hayvanî hayat.

Hünerver: Becerikli, maharetli.

İntisap: Bağlanmak, ait olmak.

Kat' etmek: Kesmek.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Müsvi: Eşit, denk.

Nukuş-u esmâ-yı rabbâniye:

Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimlerinin bize yansıyış şekilleri.

Sanat-ı ilâhiye: İlâhî sanat.

Sanat-ı rabbâniye: İlâhî sanat.

Tezahür etmek: Görünmek, belirlemek.

Zâile: Biten, tükenen.

İşte insan, Cenâb-ı Hakk'ın böyle antika bir sanatıdır. Ve en nâzik ve nâzenîn bir mu'cize-i kudretidir ki; insanı, bütün esmâsının cilvesine mazhar ve nakışlarına medar ve kâinata bir misal-i musağğar suretinde yaratmıştır.

Eğer nur-u iman içine girse; üstündeki bütün mâni-dâr nakışlar o ışıkla okunur. O mümin, şuur ile okur ve o intisapla okutur. Yani: “Sâni-i Zülcelâl’in masnûuyum, mahlûkuyum, rahmet ve keremine mazharım” gibi mânâlarla insandaki sanat-ı rabbâniye tezahür eder. Demek Sâni'ine intisaptan ibaret olan iman, insandaki bütün âsâr-ı sanatı izhar eder. İnsanın kıymeti, o sanat-ı rabbâniyeye göre olur ve âyine-i samedâniye itibarıyladır. O hâlde şu ehemmiyetsiz olan insan, şu itibarla bütün mah-lûkât üstünde bir muhatab-ı ilâhî ve cennete lâayık bir misafir-i rabbânî olur.

Eğer kat-ı intisaptan ibaret olan küfür, insanın içine girse; o vakit bütün o mânidâr nukuş-u esmâ-yı ilâhiye

Âsâr-ı sanat: Sanat eserleri.

Âyine-i samedâniye: Cenab-ı Hakk'ın “Samed” isminin tecellîlerinin aynası.

İzhar etmek: Göstermek.

Kat-ı intisap: Bağlılığın kesilmesi.

Masnû: Sanat eseri, sanatlı yapılmış şey.

Mazhar: Nâil olma, şereflenme. (Bir şeyin çıktığı görüldüğü yer.).

Medar: Odak noktası, merkez,

eksen.

Misafir-i rabbânî: Allah'ın misafiri.

Misal-i musağğar: Küçük numune, maket.

Mu'cize-i kudret: Kudret harikası.

Muhatab-ı ilâhî: Allah'ın muhatabı.

Nâzenîn: Nâzik görünümlü.

Nukuş-u esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimlerinin bize yansıyış şekilleri.

karanlığa düşer, okunmaz. Zira Sâni' unutulsa, Sâni'e müteveccih mânevî cihetler de anlaşılmaz. Âdeta baş aşığı düşer. O mânidâr âlî sanatların ve mânevî âlî nakışların çoğu gizlenir.

Bâkî kalan ve göz ile görülen bir kısmı ise, süflî esbaba ve tabiata ve tesadüfe verilip, nihayet sukut eder. Her biri birer parlak elmas iken, birer sönük şişe olurlar. Ehemmiyeti yalnız madde-i hayvaniyeye bakar.

Maddenin gayesi ve meyvesi ise, dediğimiz gibi; kısacık bir ömürde hayvanâtın en âcizi ve en muhtacı ve en kederlisi olduğu bir hâlde yalnız cüz'î bir hayat geçirmektedir. Sonra tefessüh eder gider. İşte küfür; böyle mahiyet-i insaniyeyi yıkar, elmastan kömüre kalbeder.

İkinci Nokta

İman, nasıl ki bir nurdur; insanı ışıklandırıyor, üstünde yazılan bütün mektubat-ı samedâniyeyi okutturuyor. Öyle de, kâinatı dahi ışıklandırıyor. Zaman-ı mâzi

---

Âlî: Yüce.

Kalbetmek: Çevirmek, dönüştürmek.

Madde-i hayvaniye: Canlı madde.

Mahiyet-i insaniye: İnsanın mahiyeti, asıl kimliği.

Mektubat-ı samedâniye: İlâhî mektuplar. Cenâb-ı Hakk'ın sınır-

sız, sonsuz kudretini, irâdesini yansıtan, birçok anlam ifade eden varlıklar.

Sukut etmek: Düşmek, değer kaybetmek.

Süflî: Alçak, bayağı.

Tefessüh etmek: Bozulmak, kokuşmak.

ve müstakbeli, zulümâtтан kurtarıyor. Şu sırrı, bir vâkıada ¹ **أَيَّتِ اللَّهُ وَلِيِّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ** âyet-i kerîmesinin bir sırrına dair gördüğüm bir temsil ile beyan ederiz. Şöyle ki:

Bir vâkıa-yı hayaliyede gördüm ki: İki yüksek dağ var birbirine mukabil, üstünde dehşetli bir köprü kurulmuş. Köprünün altında pek derin bir dere... Ben o köprünün üstünde bulunuyorum. Dünyayı da her tarafı karanlık, kesif bir zulümât istilâ etmişti.

Ben sağ tarafıma baktım. Nihayetsiz bir zulümât içinde bir mezar-ı ekber gördüm, yani tahayyül ettim. Sol tarafıma baktım. Müthiş zulümât dalgaları içinde azîm fırtınalar, dağdağalar, dâhiyeler hazırlandığını görüyor gibi oldum. Köprünün altına baktım. Gayet derin bir uçurum görüyorum zannettim. Bu müthiş zulümâta karşı sönük bir cep fenerim vardı. Onu istîmal ettim. Yarım yamalak ışığıyla baktım. Pek müthiş bir vaziyet bana göründü. Hatta

¹ Allah iman edenlerin yardımcısıdır, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. (Bakara Sûresi, 2/257).

Azîm: Büyük.

Dağdağa: Gürültü.

Dâhiye: Belâ.

İstîmal etmek: Kullanmak.

Kesif: Yoğun.

Mezar-ı ekber: Çok büyük mezar.

Tahayyül etmek: Hayal etmek.

Vâkıa-yı hayaliye: Hak yolcusunun kalb, ruh, fikir, hayal ve diğer latifeleriyle mana âleminde seyahat ederken varlığın yaratılış hikmeti, mahiyeti ve hedefi ile ilgili gördüğü gerçekler.

Zulümât: Karanlıklar.

önümdeki köprü'nün başında ve etrafında öyle müthiş ejderhalar, arslanlar, canavarlar göründü ki; “Keşke bu cep fenerim olmasa idi, bu dehşetleri görmese idim.” dedim. O feneri hangi tarafa çevirdim ise, öyle dehşetler aldım. “Eyvâh! Şu fener, başıma belâdır” dedim. Ona kızdım; o cep fenerini yere çarptım, kırdım. Güya onun kırılması, dünyayı ışıklandıran büyük elektrik lâmbasının düğmesine dokundum gibi birden o zulümât boşandı. Her taraf o lâmbanın nuru ile doldu. Her şeyin hakikatini gösterdi.

Baktım ki: O gördüğüm köprü, gayet muntazam yerde, ova içinde bir caddedir. Ve sağ tarafımda gördüğüm mezar-ı ekber; baştan başa güzel, yeşil bahçelerle nuranî insanların taht-ı riyâsetinde ibadet ve hizmet ve sohbet ve zikir meclisleri olduğunu fark ettim. Ve sol tarafımda, fırtınalı, dağdağalı zannettiğim uçurumlar, şâhikalar ise; süslü, sevimli, cazibedar olan dağların arkalarında azîm bir ziyafetgâh, güzel bir seyrangâh, yüksek bir nüzhetgâh bulunduğunu hayal meyal gördüm. Ve o müthiş canavarlar, ejderhalar zannettiğim mahlûklar ise; mûnis deve, öküz, koyun, keçi gibi hayvanât-ı ehliye olduğunu gördüm. ¹ **لِلْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ** diyerek

¹ Lutfettiği iman nûrundan dolayı hamdolsun Allah'a.

Hayvanât-ı ehliye: Evcil hayvanlar

Mûnis: Uysal.

Nuranî: Pırl pırl.

Nüzhetgâh: Gezme ve dinlenme yeri.

Seyrangâh: Gezinti yeri.

Şâhika: İdaresi altında.

Taht-ı riyâset: İdaresi altında.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ¹

âyet-i kerîmesini okudum, o vâkıadan ayıldım.

İşte o iki dağ; mebde-i hayat, âhir-i hayat.. yani, âlem-i arz ve âlem-i berzahdır. O köprü ise, hayat yoludur. O sağ taraf ise, geçmiş zamandır. Sol taraf ise, istikbaldir. O cep feneri ise, hodbin ve bildiğine itimat eden ve vahy-i semâvîyi dinlemeyen enaniyet-i insaniyedir. O canavarlar zannolunan şeyler ise, âlemin hâdisâtı ve acip mahlûkâtıdır.

İşte enaniyetine itimat eden, zulümât-ı gaflete düşen, dalâlet karanlığına mübtelâ olan adam; o vâkıada evvelki hâlime benzer ki, o cep feneri hükmünde nâkis ve dalâlet-âlûd mâlûmat ile zaman-ı mâziyi, bir mezar-ı ekber suretinde ve adem-âlûd bir zulümât içinde görüyor. İstikbali, gayet fırtınalı ve tesadüfe bağlı bir vahşetgâh gösterir.

¹ Allah iman edenlerin yardımcısıdır, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. (Bakara Sûresi, 2/257).

Acîb: Şaşırtıcı, hayret verici.

Adem-âlûd: Yoklukla içice.

Âhir-i hayat: Hayatın sonu.

Âlem-i arz: Yeryüzü.

Âlem-i berzah: Kabir.

Dalâlet-âlûd: Dalâletle içice.

Enaniyet-i insaniye: İnsan benliği.

Hâdisât: Hâdiseler.

Hodbin: Bencil.

Mebde-i hayat: Hayat başlangıcı.

Nâkis: Eksik.

Vahşetgâh: Ürkütücü, ıssız yer.

Vahy-i semâvî: İlâhî mesaj.

Zulümât-ı gaflet: Gaflet karanlıkları.

Hem her birisi, bir Hakîm-i Rahîm'in birer memur-u musahharı olan hâdisât ve mevcudâtı, muzır birer canavar hükmünde bildirir.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ
يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ¹

hükmüne mazhar eder.

Eğer hidâyet-i ilâhiye yetişse, iman kalbine girse, nefsin firavuniyeti kırılrsa, Kitabullah'ı dinlese, o vâkıâda ikinci hâlîme benzeyecek. O vakit, birden kâinat bir gündüz rengini alır; nur-u ilâhî ile dolar. Âlem نُورُ السَّمَوَاتِ² Allah'ın ayetini okur. O vakit zaman-ı mâzi, bir mezar-ı ekber değil, belki her bir asrı bir nebinin veya evliyanın taht-ı riyâsetinde vazife-i ubûdiyeti îfâ eden ervâh-ı sâfiye cemaatlerinin vazife-i hayatlarını bitirmekle, ³ اللهُ أَكْبَرُ

¹ “İnkâr edenlerin dostları ise tağutlar olup onları aydınlıktan karanlıklara götürürler.” (Bakara Sûresi, 2/257).

² “Allah göklerin ve yerin nûrudur.” (Nûr Sûresi, 24/35).

³ Sadece büyüklükte değil hiçbir konuda eşi ve benzeri olmayan, başka bir şey Kendisiyle kıyas bile edilemeyecek yegâne büyük, Allah'tır.

Ervâh-ı sâfiye: Temiz, pırl pırl ruhlar.

Firavuniyet: Firavuna benzeme (Allah'a baş kaldırma, isyan)

Hakîm-i Rahîm: Engin merhamet ve hikmetin yegâne sahibi Cenâb-ı Hak (c.c.).

Hidâyet-i ilâhiye: Cenâb-ı

Hakk'ın doğru yola iletmesi.

Kitabullah: Kur'ân-ı Kerîm.

Memur-u musahhar: Görevli memur.

Muzır: Zararlı.

Nebi: Peygamber.

Taht-ı riyâset: İdaresi altında.

Vazife-i ubûdiyet: Kulluk vazifesi.

diyerek makamat-ı âliyye uçmalarını ve müstakbel tarafına geçmelerini kalb gözü ile görür.

Sol tarafına bakar ki; dağlar-misal bazı inkılâbât-ı berzahiye ve uhreviye arkalarında, cennetin bağlarındaki saadet saraylarında kurulmuş bir ziyafet-i rahmâniyye-yi o nur-u iman ile uzaktan uzağa fark eder. Ve fırtına ve zelzele, tâun gibi hâdiseleri, birer musahhar memur bilir. Bahar fırtınası ve yağmur gibi hâdisâtı; sureten haşîn, mânen çok latîf hikmetlere medar görüyor. Hatta mevti, hayat-ı ebediyenin mukaddimesi ve kabri, saadet-i ebediyenin kapısı görüyor. Daha sair cihetleri sen kıyas eyle. Hakikati temsile tatbik et.

Üçüncü Nokta

İman hem nurdur, hem kuvvettir. Evet hakikî imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve imanın kuvvetine göre hâdisâtın tazyikâtından kurtulabilir. **تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ**¹

¹ “Allah’a tevekkül ettim. (Allah kerîm..!)” (Hûd Sûresi, 11/56).

Cihet: Yön.

Hayat-ı ebediye: Sonsuz, sınırsız hayat.

İnkılâbat-ı berzahiye ve uhreviye: Kabir ve âhirette olacak büyük hâdiseler.

Latîf: Hoş, kibar, ince.

Makamat-ı âliye: Yüce makamlar.

Mevt: Ölüm.

Mukaddime: Başlangıç.

Musahhar: Görevli.

Sureten: Görünüşte.

Tazyikât: Sıkıntılar.

Ziyafet-i rahmâniye: İlâhî ziyafet, Allah'ın emsalsiz ikramları.

der, sefine-i hayatta kemâl-i emniyetle hâdisâtın dağlarvâri dalgaları içinde seyran eder. Bütün ağırlıklarını Kadîr-i Mutlak'ın yed-i kudretine emanet eder, rahatla dünyadan geçer, berzahta istirahat eder. Sonra saadet-i ebediyeye girmek için cennete uçabilir. Yoksa tevekkül etmezse, dünyanın ağırlıkları uçmasına değil, belki esfel-i sâfilîne çeker. Demek; iman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-i dâreyini iktiza eder.

Fakat yanlış anlama! *Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki esbabı, dest-i kudretin perdesi bilip riayet ederek; esbaba teşebbüsü ise, bir nevi dua-yı fiilî telâkki ederek; müsebbebâtı, yalnız Cenâb-ı Hak'tan istemek ve neticeleri O'ndan bilmek ve O'na minnettar olmaktan ibarettir.*

Berzah: Kabir.

Dest-i kudret: Kudret eli. Cenâb-ı Hakk'ın her şeye yeten kudreti.

Dua-yı fiilî: Duada istenilen şeylerin sebeplerini de bizzat yerine getirmek (duanın hareketlerimizle örtüşmesi).

Esfel-i sâfilîn: En aşağı nokta (cehennemin en aşağı tabakası).

İktiza etmek: Gerektermek.

Kadir-i Mutlak: Her şeye gücü yeten mutlak ve sınırsız kudret sahibi Hz. Allah.

Kemâl-i emniyet: Tam bir güven içinde.

Müsebbebât: Neticeler.

Saadet-i dâreyn: Dünya ve âhiret mutluluğu.

Saadet-i ebediye: Sonsuz, bitmeyen mutluluk.

Sefine-i hayat: Hayat gemisi.

Seyran etmek: Seyir, dolaşmak.

Telâkki etmek: Kabul etmek, benimsemek.

Teslim: Allah'ın bütün emirlerine boyun eğmek.

Tevhid: Allah'ın birliğine inanmak.

Yed-i kudret: Kudret eli.

Tevekkül eden ve etmeyenin misalleri, şu hikâyeye benzer:

Vaktiyle iki adam; hem bellerine, hem başlarına ağır yükler yüklenip, büyük bir sefineye bir bilet alıp girdiler. Birisi girer girmez yükünü gemiye bırakıp, üstünde oturup nezâret eder. Diğeri hem ahmak, hem mağrur olduğundan yükünü yere bırakmıyor.

Ona denildi: “Ağır yükünü gemiye bırakıp rahat et.”

O dedi: “Yok, ben bırakmayacağım. Belki zâyi olur. Ben kuvvetliyim. Malımı, belimde ve başımda muhafaza edeceğim.”

Yine ona denildi: “Bizi ve sizi kaldıran şu emniyetli sefine-i sultaniye daha kuvvetlidir. Daha ziyade iyi muhafaza eder. Belki başın döner, yükün ile beraber denize düşersin. Hem gittikçe kuvvetten düşersin. Şu bükülmüş belin, şu akılsız başın gittikçe ağırlaşan şu yüklere tâkat getiremeyecek. Kaptan dahi eğer seni bu hâlde görse, ya ‘Divânedir!’ diye seni tardedecek; ya ‘Haindir, gemimizi itham ediyor, bizimle istihza ediyor, hapsedilsin!’ diye emredecektir. Hem herkese maskara olursun. Çünkü ehl-i dikkat nazârında, zaafî gösteren tekebbürün ile, aczi gösteren gururun

İstihza etmek: Alay etmek.

Nezâret etmek: Bakmak, koruyup kollamak.

Sefine: Gemi.

Sefine-i sultaniye: Devlet gemisi.

Tard etmek: Kovmak.

Tekebbür: Kibirleşmek, gururlanmak.

ile, riyâyı ve zilleti gösteren tasannuun ile kendini halka mudhike yaptın. Herkes sana gülüyor.” denildikten sonra o bîçârenin aklı başına geldi, yükünü yere koydu, üstünde oturdu. “Oh!.. Allah senden razı olsun! Zahmetten, hapisten, maskaralıktan kurtuldum.” dedi.

İşte ey tevekkülsüz insan! Sen de bu adam gibi aklını başına al, tevekkül et. Tâ bütün kâinatın dilencililiğinden ve her hâdisenin karşısında titremekten ve hodfürûşluktan ve maskaralıktan ve şekâvet-i uhreviyeden ve tazyikât-ı dünyeviye hapsinden kurtulasın..

Dördüncü Nokta

İman, insanı insan eder. Belki insanı sultan eder. Öyle ise insanın vazife-i asliyesi, iman ve duadır. Küfür, insanı gayet âciz bir canavar hayvan eder.

Şu meselenin binler delillerinden yalnız hayvan ve insanın dünyaya gelmelerindeki farkları, o meseleye vâzıh bir delildir. Ve bir burhan-ı kâti'dır. Evet, insanîyet, iman ile insanîyet olduğunu, insan ile hayvanın dünyaya gelişindeki farkları gösterir.

Bîçâre: Çâresiz.

Burhan-ı kâti': Kesin delil.

Hodfürûş: Kendini beğendiren, gösterişi seven.

Mudhike: Gülünç.

Şekâvet-i uhreviye: Âhiretteki

mutsuzluk.

Tazyikât-ı dünyeviye: Dünyadaki sıkıntılar.

Vâzıh: Açık.

Vazife-i asliye: Aslı vazife.

Zillet: Aşağılık.

Çünkü hayvan, dünyaya geldiği vakit, âdeta başka bir âlemde tekemmül etmiş gibi istidadına göre mükemmel olarak gelir, yani gönderilir. Ya iki saatte, ya iki günde veya iki ayda, bütün şerâit-i hayatiyesini ve kâinatla olan münasebetini ve kavânîn-i hayatını öğrenir, meleke sahibi olur. İnsanın yirmi senede kazandığı iktidar-ı hayatiyeyi ve meleke-i ameliyeyi, yirmi günde serçe ve arı gibi bir hayvan tahsil eder, yani ona ilham olunur.

Demek, hayvanın vazife-i asliyesi, taallümle tekemmül etmek değildir. Ve mârifet kesbetmekle terakki etmek değildir. Ve aczini göstermekle meded istemek, dua etmek değildir. Belki vazifesi; istidadına göre taammüldür, amel etmektir, ubûdiyet-i fiiliyedir.

İnsan ise, dünyaya gelişinde her şeyi öğrenmeye muhtaç¹ ve hayat kanunlarına câhil, hatta yirmi senede tamamen şerait-i hayatı öğrenemiyor. Belki âhir-i ömrüne

¹ Bkz.: “Allah sizi analarınızın karınlarından öyle bir hâlde çıkardı ki hiçbir şey bilmiyordunuz. Öyle iken size kulaklar, gözler, kalpler verdi ki şükredesiniz.” (Nahl Sûresi, 16/78).

Âhir-i ömür: Ömrün sonu.

İktidar-ı hayatiye: Canlılığını devam ettirme gücü.

İstidad: Kâbiliyet.

Kavânîn-i hayat: Hayat kanunları.

Kesbetmek: Kazanmak, elde etmek.

Meded istemek: Yardım dilemek.

Meleke-i ameliye: Pratiklik, uygulama becerisi, yeteneği.

Şerâit-i hayat: Hayat şartları.

Şerait-i hayatiye: Hayat şartları.

Taallüm: Öğrenmek.

Taammül: Çalışmak.

Tekemmül etmek: Olgunlaşmak, mükemmelleşmek.

Ubûdiyet-i fiiliye: Fiili kulluk.

kadar öğrenmeye muhtaç, hem gayet âciz ve zayıf bir surette dünyaya gönderilip, bir-iki senede ancak ayağa kalkabiliyor. On beş senede ancak zarar ve menfaatı fark eder. Hayat-ı beşeriyenin muâvenetiyle, ancak menfaatlerini celp ve zararlardan sakınabilir.

Demek ki *insanın vazife-i fitriyesi; taallümle tekemmüldür, dua ile ubûdiyettir*. Yani: “Kimin merhametiyle böyle hakîmâne idare olunuyorum? Kimin keremiyle böyle müşfikâne terbiye olunuyorum? Nasıl birisinin lütuflarıyla böyle nâzenînâne besleniyorum ve idare ediliyorum?” bilmektir. Ve binden ancak birisine eli yetişemediği hâcâtına dair Kâdiü'l-hâcât'a lisân-ı acz ve fakr ile yalvarmaktır.. ve istemek ve dua etmektir. Yani aczin ve fakrın cenâhlarıyla makam-ı âlâ-yı ubûdiyete uçmaktır.

Demek *insan, bu âleme ilim ve dua vâsıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir*. Mahiyet ve istidat itibarıyla

---

Acz: Âcizlik. Sebepler açısından elinden çok şey gelmeyeceğinin şuuruyla Allah'a olan ihtiyacını bilme.

Cenâh: Kanat.

Fakr: Muhtaçlık. Cenâb-ı Hakk'ın her şeyin hakîkî sahibi olduğu şuuruyla Allah'a olan ihtiyacını bilme.

Hâcât: İhtiyaçlar.

Hakîmâne: Hikmetlice.

Kâdiü'l-hâcât: İhtiyaçları yerine getiren, Hz. Allah (c.c.).

Lisân-ı acz ve fakr: Allah (c.c.) huzurunda güçsüzlük ve yoksulluğumuzla ifade ettiğimiz durum.

Makam-ı âlâ-yı ubûdiyet: En yüce kulluk makamı.

Muâvenet: Yardımlaşma.

Müşfikâne: Şefkatlice.

Nâzenînâne: Nâzikçe, hoş bir tarzda.

Vazife-i fitriye: Yaratılmış olmanın gereği, yaratılış vazifesi.

her şey ilme bağlıdır.. ve bütün ulûm-u hakikiyenin esası ve madeni ve nuru ve ruhu, mârifetullahtır.. ve onun üs-sü'l-esası da iman-ı billâhtır.

Hem insan, nihayetsiz acziyle nihayetsiz beliyyâta maruz ve hadsiz a'dânın hücumuna mübtelâ.. ve nihayetsiz fakıyla beraber nihayetsiz hâcâta giriftar ve nihayetsiz metâlibe muhtaç olduğundan; vazife-i asliye-i fitriyesi, imandan sonra duadır. Dua ise, esas-ı ubûdiyettir.¹

Nasıl bir çocuk, eli yetişmediği bir meramını, bir arzusu-nu elde etmek için ya ağlar, ya ister. Yani; ya fiilî, ya kavli li-sân-ı acziyle bir dua eder. Maksuduna muvaffak olur. Öyle de insan, bütün zîhayat âlemi içinde nâzik, nâzenîn, nâzdar bir çocuk hükmündedir. Rahmânürrahîm'in dergâhında ya zaaf ve acziyle ağlamak veya fakr ve ihtiyacıyla dua

¹ “Duâ, ibadetin özüdür.” (Tirmizî, *Deavât* 1) ve “Duânın kendisi ibadettir.” (Tirmizî, *Tefsîru sûre (2) 16*) anlamında hadis-i şerifler bulunmaktadır.

A'dâ: Düşmanlar.

Beliyyât: Belâlar.

Esas-ı ubûdiyet: Kulluğun temeli.

Fiilî: Davranış ile.

Giriftar: Esir, tutkun.

İman-ı billâh: Allah'a iman.

Kavli: Sözlü.

Mârifetullah: Allah'ı sıfat, isim ve fiilleriyle tanımak, bilmek. Kalb ve vicdan kültürü.

Metâlib: İstekler.

Muvaffak olmak: Başarmak.

Nâzdar: Nazlı.

Nâzenîn: Nâzik görünümlü.

Ulûm-u hakikiye: Gerçek ilim.

Üssü'l-esas: Ana esas, temel.

Vazife-i asliye-i fitriye: Yaratılmış olmanın gereği, aslı yaratılış vazifesi.

Zîhayat: Canlılar.

etmek gerektir. Tâ ki, makâsıdı ona musahhar olsun ve-ya teshirin şükrünü eda etsin.¹ Yoksa bir sinekten vaveylâ eden ahmak ve haylaz bir çocuk gibi “Ben kuvvetimle bu kabil-i teshir olmayan ve bin derece ondan kuvvetli olan acîb şeyleri teshir ediyorum ve fikir ve tedbirimle kendime itaat ettiriyorum.” deyip küfrân-ı nimete sapmak, insaniyetin fitrat-ı asliyesine zıt olduğu gibi, şiddetli bir aza-ba kendini müstahak eder.²

Beşinci Nokta

İman, duayı bir vesile-i kat’iye olarak iktiza ettiği.. ve fitrat-ı insaniye, onu şiddetle istediği gibi; Cenâb-ı Hak dahi “*Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?*” mealinde: *قُلْ مَا يَعْزُبُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ*³ ferman ediyor. Hem *أُدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ*⁴ emrediyor.

¹ Teshirin, şükrü gerektirdiğine dair bkz.: Hac Sûresi, 22/36.

² Konuyla ilgili bkz.: İbrahim Sûresi, 14/7.

³ Furkan Sûresi, 25/77.

⁴ “Bana dua edin, size cevap vereyim.” (Mümin Sûresi, 40/60).

Fitrat-ı asliye: Aslî yaratılış, yaratılış gayesi.

Fitrat-ı insaniye: İnsan tabiatı.

İktiza etmek: Gerektirmek.

Kabil-i teshir olmak: İdaresi mümkün olmak.

Küfrân-ı nimet: Nankörlük.

Makâsıd: Maksudlar, gayeler.

Musahhar olmak: Emrinde, hizmetinde olmak.

Tedbir: İdare.

Teshir etmek: Emri altına almak, kendine bağlamak.

Vaveylâ: Çılgılık, yaygara.

Vesile-i kat’iye: Uyulması gerekli sebep, olmazsa olmaz vesile.

Eğer desen: “Birçok defa dua ediyoruz, kabul olmuyor. Hâlbuki âyet umumîdir; her duaya cevap var ifade ediyor.”

Elcevap: Cevap vermek ayrıdır, kabûl etmek ayrıdır. Her dua için cevap vermek var; fakat kabûl etmek, hem ayn-ı matlubu vermek, Cenâb-ı Hakk’ın hikmetine tâbidir.

Mesela; Hasta bir çocuk çağırır: “Yâ Hekim! Bana bak.”

Hekim: “Lebbeyk” der. “Ne istersin?” cevap verir.

Çocuk: “Şu ilâcı ver bana” der.

Hekim ise; ya aynen istediğini verir, yahut onun maslahatına binâen ondan daha iyisini verir, yahut hastalığına zarar olduğunu bilir, hiç vermez.

İşte Cenâb-ı Hak; Hakîm-i Mutlak, hâzır, nâzır olduğu için abdin duasına cevap verir. Vahşet ve kimsesizlik dehşetini, huzuruyla ve cevabıyla ünsiyete çevirir. Fakat insanın hevâ-perestâne ve heveskârâne tahakkümüyle değil,

---

Ayn-ı matlub: İstenilenin aynısı.

Hakîm-i Mutlak: Her işini hikmetle yapan Hz. Allah (c.c.).

Hevâ-perestâne: Nefsin, arzu ve heveslerine taparcasına.

Heveskârâne: Heveslice.

Lebbeyk: “Baş üstüne!”, “Emredin!”, “Buyurun!” anlamında bir ifade.

Tahakküm: Dayatma.

belki hikmet-i rabbâniyenin iktizasıyla ya matlubunu veya daha evlâsını verir veya hiç vermez.

Hem dua bir ubûdiyettir. Ubûdiyet ise; semerâtı, uhreviyedir. Dünyevî maksatlar ise; o nevi dua ve ibadetin vakitleridir. O maksatlar, gayeleri değil. Mesela: Yağmur namazı ve duası bir ibadettir. Yağmursuzluk, o ibadetin vaktidir. Yoksa o ibadet ve o dua, yağmuru getirmek için değildir. Eğer sırf o niyet ile olsa; o dua, o ibadet hâlis olmadığından kabûle lâıyk olmaz.

Nasıl ki güneşin gurubu, akşam namazının vaktidir. Hem güneşin ve ayın tutulmaları, kûsûf ve husûf namazları denilen iki ibadet-i mahsusanın vakitleridir. Yani gece ve gündüzün nuranî âyetlerinin nikaplanmasıyla¹ bir azamet-i ilâhiyeyi ilâna medar olduğundan, Cenâb-ı Hak ibadını o vakitte bir nevi ibadete davet eder. Yoksa o namaz

¹ Bkz.: “Biz gece ve gündüzü kudretimizi gösteren iki delil kıldık. Gece delili ay’ı sildik, gündüz delili güneşi aydınlatıcı yaptık.” (İsrâ Sûresi, 17/12).

Azamet-i ilâhiye: Allah’ın büyük-lüğü, ululuğu.

Gurub: Batmak.

Hâlis: Karışmamış, katkısız, saf, hilesiz.

Hikmet-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk’ın bileceği hikmet.

İbad: Kullar.

İbadet-i mahsusa: Her varlığın kendi tabiatına göre hususî şekilde ibadeti.

Kûsûf ve husûf namazları:

Güneş ve ay tutulduğunda kılınması sünnet olan namazlar.

Medar: Vesile, vâsıta, sebep.

Nev’: Tür, çeşit.

Nikaplanma: Perdelenme.

Nurânî: Pırıl pırıl.

Semerât: Meyveler (kâr).

Ubûdiyet: Kulluk.

Uhreviye: Âhirete ait.

–açılması ve ne kadar devam etmesi, müneccim hesabıyla muayyen olan– ay ve güneşin husûf ve kûsûflarının inkişafı için değildir.

Aynı onun gibi; yağmursuzluk dahi, yağmur namazının vaktidir. Ve beliyelerin istilâsı ve muzır şeylerin tasallutu, bazı duaların evkât-ı mahsusalarıdır ki; insan o vakitlerde aczini anlar, dua ile niyaz ile Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına iltica eder.

Eğer dua çok edildiği hâlde, beliyeler defolunmazsa, denilmeyecek ki: “Dua kabûl olmadı.” Belki denilecek ki: “Duanın vakti, kaza olmadı.” Eğer Cenâb-ı Hak fazl ve keremiyle belâyı refetse –nurun alâ nur– o vakit dua vakti biter, kaza olur.

*Demek dua, bir sırr-ı ubûdiyettir. Ubûdiyet ise, hâlisen livechillâh olmalı.*¹ Yalnız aczini izhar edip, dua ile

¹ Kulluğun sırf Allah için yapılacağına dair âyet-i kerîmelerden bir kısmı şunlardır: Fâtiha Sûresi, 1/5; Nisâ Sûresi, 4/146; En'âm Sûresi,

Beliye: Belâ.

Evkât-ı mahsusa: Özel, belirli vakitler.

Hâlisen livechillâh: Sırf Allah rızası için.

İltica etmek: Sığınmak.

İnkişaf: Belirme, ortaya çıkma.

Kadîr-i Mutlak: Her şeye gücü yeten, mutlak ve sınırsız kudret sahibi Hz. Allah (c.c.).

Muayyen olmak: Belirli olmak.

Muzır: Zararlı.

Müneccim: Yıldızların hareket ve hâllerini tedkikle uğraşan, mevki ve harekâtından mana ve hüküm çıkaran kimse.

Nurun alâ nur: Nur üstüne nur. “Umulanın çok çok üstünde” manasında kullanılan bir deyim.

Ref etmek: Kaldırmak.

Sırr-ı ubûdiyet: Kulluk sırrı.

Tasallut: Musallat olma.

ona iltica etmeli. Rubûbiyetine karışmamalı. Tedbiri ona bırakmalı. Hikmetine itimad etmeli. Rahmetini it-ham etmemeli.

Evet hakikat-i hâlde âyât-ı beyyinâtın beyanıyla sâbit olan; bütün mevcudât, her birisi birer mahsus tesbih ve birer hususî ibadet, birer has secde ettikleri gibi;¹ bütün kâinattan dergâh-ı ilâhîye giden, bir duadır.

• **Ya istidat lisanıyladır;** bütün nebâtâtın duaları gibi ki, her biri lisân-ı istidadıyla Feyyaz-ı Mutlak'tan bir surret talep ediyorlar ve esmâsına bir mazhariyet-i münkeşife istiyorlar.

• **Veya ihtiyac-ı fitrî lisanıyladır;** bütün zîhayatın, iktidarları dahilinde olmayan hâcât-ı zarûriyeleri için dualarıdır ki,

---

6/162; A'râf Sûresi, 7/29; Lokman Sûresi, 31/22; Zümer Sûresi, 39/2, 11, 14; Mümin Sûresi, 40/14, 65.

¹ Varlığın tesbih, secde ve ibadetlerine dair âyet-i kerîmelerden bir kısmı için bkz.: Nahl Sûresi, 16/49; İsrâ Sûresi, 17/44; Meryem Sûresi, 19/93; Hac Sûresi, 22/18; Nûr Sûresi, 24/41; Rahmân Sûresi, 55/6; Hadîd Sûresi, 51/1.

Âyât-ı beyyinât: Apaçık âyetler.

Dergâh-ı ilâhî: Cenâb-ı Hakk'ın huzuru.

Esmâ: İsimler.

Feyyaz-ı Mutlak: Bereket ve bolluğun yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Hâcât-ı zarûriye: Zarurî ihtiyaçlar.

Hakikat-i hâl: Asıl hâl, gerçek durum.

İhtiyac-ı fitrî: Yaratılıştan gelen ihtiyaç.

Lisân-ı istidad: Kabiliyet dili.

Mazhariyet-i münkeşife: Tecellînin gerçekleştiği ayna olabilme.

Nebâtât: Bitkiler.

Rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi kuşatan engin terbiye ve idaresi.

her birisi o ihtiyac-ı fitrî lisanıyla Cevâd-ı Mutlak'tan idâme-i hayatları için bir nevi rızık hükmünde bazı metâlîbi istiyorlar.

• **Veya lisân-ı ızdırarıyla bir duadır ki;** muztar kalan her bir zîruh; kat'î bir iltica ile dua eder, bir hâmi-i meçhulüne iltica eder, belki Rabb-i Rahîm'ine teveccüh eder. Bu üç nevi dua, bir mâni olmazsa daima makbuldür.

• **Dördüncü nevi ki; en meşhurdur, bizim duamızdır.** Bu da iki kısımdır; *Biri*, fiilî ve hâlî; *diğeri*, kalbî ve kalîdir.

♦ Mesela esbaba teşebbüs, bir dua-yı fiilîdir. Esbabın içtimaı; müsebbebi îcad etmek için değil, belki lisân-ı hâl ile müsebbebi Cenâb-ı Hak'tan istemek için bir vaziyet-i marziye almaktır. Hatta çift sürmek, hazine-i rahmet kapısını çalmaktır. Bu nevi dua-yı fiilî, Cevâd-ı Mutlak'ın isim ve

Cevâd-ı Mutlak: Çok cömert olan Hz. Allah (c.c.).

Dua-yı fiilî: Duada istenilen şeylerin sebeplerini de bizzat yerine getirmek (duanın hareketlerimizle örtüşmesi).

Esbap: Sebepler.

Hâmi-i meçhul: Görünmeyen koruyucu.

İcad etmek: Var etmek.

İçtima: Toplanma, bir araya gelme.

İdâme-i hayat: Hayatı devam ettirmek.

Lisân-ı ızdırar: Çaresizliğin ifade ettiği durum.

Metâlîb: İstekler.

Muztar: Zor durumda kalan, çaresiz.

Müsebbeb: Netice.

Rabb-i Rahîm: Engin şefkati ve sonsuz rahmetiyle kullarını gözetten Hz. Allah (c.c.).

Teveccüh etmek: Yönelmek.

Vaziyet-i marziye: Beğenilen hâl, tavır.

Zîruh: Ruh sahibi.

unvanına müteveccih olduğundan, kabûle mazhariyeti ekseriyet-i mutlakadır.

♦ *İkinci kısım*; lisan ile, kalb ile dua etmektir. Eli yetişmediği bir kısım metâlibi istemektir. Bunun en mühim ciyeti, en güzel gayesi, en tatlı meyvesi şudur ki: Dua eden adam anlar ki; birisi var, onun hâtîrât-ı kalbini işitir, her şeye eli yetişir, her bir arzusunu yerine getirebilir, aczine merhamet eder, fakrına medet eder.

İşte ey âciz insan ve ey fakir beşer! Dua gibi hazine-i rahmetin anahtarı ve tükenmez bir kuvvetin medarı olan bir vesileyi elden bırakma. Ona yapış, âlâ-yı illiyyîn-i insaniyete çık. Bir sultan gibi bütün kâinatın dualarını, kendi duan içine al. Bir abd-i küllî ve bir vekil-i umumî gibi ¹إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ de, kâinatın güzel bir takvimi ol.

¹ Yalnız senden medet umarız. (Fâtiha Sûresi, 1/5).

Abd-i küllî: Bütün varlıkları temsil edebilecek bir kul.

Âlâ-yı illiyyîn-i insaniyet: İnsanın çıkabileceği en yüksek mertebe.

Ekseriyet-i mutlaka: Büyük çoğunluk.

Hâtîrât-ı kalb: Kalbe gelen duygular, fikirler.

Mazhariyet: Mazhar olma, şereflenme.

Medar: Dayanak noktası, vesile.

Takvim: Tam kıvam, en ideal şekil.

Vekil-i umumî: Herkesin vekili, umumun sözcüsü, tam yetkili temsilci.

İkinci Mebhas

İnsanın saadet ve şekâvetine medar “Beş Nükte”den ibarettir.

İnsan ahsen-i takvimde yaratıldığı ve ona gayet câ-mî bir istidat verildiği için esfel-i sâfilinden tâ âlâ-yı illiyîne;¹ ferşten tâ arşa, zerreden tâ şemse kadar dizilmiş olan makamâta, merâtibe, derecâta, derekâta girebilir ve düşebilir bir meydan-ı imtihana atılmış, nihayetsiz sukut ve suûda giden iki yol² onun önünde açılmış bir mu’cize-i kudret ve netice-i hilkat ve acûbe-i sanat olarak şu dünyaya gönderilmiştir. İşte insanın şu

¹ Bkz.: Tîn Sûresi, 95/4-6.

² Bkz.: “Şükür” ya da “küfür” yolu (Dehr Sûresi, 76/3); “iki yol (hayır ve şer yolu)” (Beled Sûresi, 90/10); “kötülük” ya da “takvâ” yolu (Şems Sûresi, 91/8); “en kolay yol” ya da “en güç yol” (Leyl Sûresi, 92/5-10).

Acûbe-i sanat: Sanat harikası.

Ahsen-i takvim: En güzel kıvam, şekil.

Âlâ-yı illiyîn: En yüksek derece, insanın erişebileceği en yüce makam.

Arş: Gökyüzü.

Câmi: Geniş, kapsamlı.

Derecât: Dereceler.

Derekât: Aşağı tabakalar.

Esfel-i sâfilin: En aşağı yer, insanın düşebileceği en kötü durum.

Ferş: Yeryüzü.

Makamât: Makamlar.

Merâtib: Mertebeler.

Mu’cize-i kudret: Allah’ın eşsiz kudretinin harikulâde bir göstergesi.

Netice-i hilkat: Yaratılış neticesi, meyvesi.

Sukut: Düşüş.

Suûd: Yükseliş.

Şekâvet: Mutsuzluk, talihsizlik (insanın cehenneme gitmesine sebep olacak bir hayat sürmesi).

dehşetli terakki ve tedennisinin sırrını "Beş Nükte"de beyan edeceğiz.

Birinci Nükte

İnsan, kâinatın ekser envâına muhtaç ve alâkadardır. İhtiyâcâtı, âlemin her tarafına dağılmış; arzuları ebede kadar uzanmış. Bir çiçeği istediği gibi, koca bir baharı da ister. Bir bahçeyi arzu ettiği gibi, ebedî cenneti de arzu eder. Bir dostunu görmeye müştâk olduğu gibi, Cemîl-i Zülcelâl'i de görmeye müştâktır. Başka bir menzilde duran bir sevdiğini ziyaret etmek için o menzilin kapısını açmaya muhtaç olduğu gibi; berzaha göçmüş yüzde doksan dokuz ahabını ziyaret etmek ve firak-ı ebedîden kurtulmak için koca dünyanın kapısını kapayacak ve bir mahşer-i acâib olan âhiret kapısını açacak, dünyayı kaldırıp âhireti yerine kuracak ve koyacak bir Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına ilticaya muhtaçtır.

İşte şu vaziyette bir insana hakikî Mâbûd olacak; yalnız, her şeyin dizgini elinde, her şeyin hazinesi yanında, her şeyin yanında nâzır, her mekânda hâzır, mekândan

---

Cemîl-i Zülcelâl: Yücelik ve heybeti ile beraber güzellik ve lütfun da yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Envâ: Türler, çeşitler.

Firak-ı ebedî: Ebedî ayrılık.

İhtiyâcât: İhtiyaçlar.

Kadîr-i Mutlak: Her şeye gücü yeten, sınırsız kudret sahibi Hz. Allah (c.c.).

Mahşer-i acâib: Harikulâdeler kuşağı.

Nâzır: Bakan, idare eden.

münezzeh, aczden müberrâ, kusurdan mukaddes, nakstan muallâ bir Kadîr-i Zülcelâl, bir Rahîm-i Zülcemâl, bir Hakîm-i Zülkemâl olabilir. Çünkü nihayetsiz hâcât-ı insaniyeyi îfâ edecek, ancak nihayetsiz bir kudret ve muhit bir ilim sahibi olabilir. Öyle ise, mâbudiyete lâayık yalnız O'dur.

İşte ey insan! Eğer yalnız O'na abd olsan, bütün mah-lûkât üstünde bir mevki kazanırsın. Eğer ubûdiyetten istinkâf etsen, âciz mahlûkâta zelil bir abd olursun. Eğer enaniyetine ve iktidarına güvenip tevekkül ve duayı bırakıp, tekebbür ve dâvâyâ sapsan; o vakit iyilik ve îcad cihetinde arı ve karıncadan daha aşığı, örümcek ve sinekten daha zayıf düşersin. Şer ve tahrip cihetinde dağdan daha ağır, tâundan daha muzır olursun.

Evet ey insan! Sende iki cihet var. Birisi: Îcad ve vücûd

Abd: Kul.

Enaniyet: Benlik.

Hâcât-ı insaniye: İnsanın ihtiyaçları.

Hakîm-i Zülkemâl: Mükemmellik ile beraber hikmetin de yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Îcad / Vücûd: Var etme.

İstinkâf etmek: Çekinmek.

Kadîr-i Zülcelâl: Yücelik ve heybeti ile beraber güç ve kudretin de yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Mâbudiyet: İbadet edilme,

tapılma.

Muallâ: Yüce.

Müberrâ: Uzak, beri

Münezzeh: Arı, duru, temiz, uzak.

Naks: Eksiklik.

Rahîm-i Zülcemâl: Güzellik ve lütuf ile beraber şefkat ve merhametin de yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Tâun: Vebâ.

Tekebbür: Kibir, gurur.

Ubûdiyet: Kulluk.

ve hayır ve müsbet ve fiil cihetidir. Diğeri: Tahrip, adem, şer, nefy, infial cihetidir.

Birinci cihet itibarıyla; arıdan, serçeden aşağı; sinekten, örümcekten daha zayıfsın. İkinci cihet itibarıyla; dağ, yer, göklerden geçersin. Onların çekindiği ve izhâr-ı acz ettikleri bir yükü kaldırırsın.¹ Onlardan daha geniş, daha büyük bir daire alırsın. Çünkü sen, iyilik ve îcad ettiğin vakit yalnız vüs'atin nisbetinde, elin ulaşacak derecede, kuvvetin yetiyecek mertebede iyilik ve îcad edebilirsin. Eğer fenâlık ve tahrip etsen, o vakit fenâlığın tecavüz ve tahribin intişar eder.

Mesela küfür; bir fenâlıktır, bir tahriptir, bir adem-i tasdiktir. Fakat o tek seyyie, bütün kâinatın tahkirini ve bütün esmâ-yı ilâhiyenin tezyifini, bütün insanîyetin terzîlîni tazammun eder. Çünkü şu mevcudâtın âlî bir makamı,

---

¹ Bkz.: Ahzâb Sûresi, 33/72.

Adem: Yokluk.

Adem-i tasdik: Tasdik etmemek, kabul etmemek.

Âlî: Yüce.

Esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimleri.

İnfial: Dış sebeplere bağlı hareket, edilgenlik.

İntişar etmek: Yayılmak.

İzhâr-ı acz etmek: Güçsüzlüğünü ifade etmek, sergilemek.

Müsbet: Olumlu.

Nefy: Olumsuzluk, menfi.

Seyyie: Kötülük, günah.

Tahkir: Hakaret etmek.

Tazammun etmek: İhtivâ etmek, içermek.

Terzil: Rezil etmek, küçük düşürmek.

Tezyif: Küçük düşürmek, alay etmek.

Vüs'at: Genişlik.

ehemmiyetli bir vazifesi vardır. Zira onlar, mektubat-ı rabbâniye ve merâyâ-yı sübhâniye ve memurîn-i ilâhiyedirler.

Küfür ise; onları aynadarlık ve vazifedarlık ve mâni-dârlık makamından düşürüp, abesiyet ve tesadüfün oyuncacı derekesine ve zevâl ve firakın tahribiyle çabuk bozulup değişen mevâdd-ı fâniyeye ve ehemmiyetsizlik, kıymetsizlik, hiçlik mertebesine indirdiği gibi.. bütün kâinatta ve mevcudâtın aynalarında nakışları ve cilveleri ve cemâlleri görünen esmâ-yı ilâhiyeyi inkâr ile tezyif eder.

Ve insanlık denilen, bütün esmâ-yı kudsiye-i ilâhiyenin cilvelerini güzelce ilân eden bir kaside-i manzume-i hikmet ve bir şecere-i bâkiyenin cihâzâtını câmî çekirdek-misal bir mu'cize-i kudret-i bâhire ve emanet-i kübrâyı uhdesine almakla yer, gök, dağa tefevvuk eden ve

Abesiyet: Boş, faydasız.

Aynadar: Ayna tutan, yansitan.

Câmî: Geniş, kapsamlı.

Cihâzât: Cihazlar, donanımlar.

Dereke: Aşağı indiren basamak.

Emanet-i kübrâ: Büyük sorumluluk.

Esmâ-yı kudsiye-i ilâhiye: Kutsal, ilâhî isimler.

Kaside-i manzume-i hikmet: Cenab-ı Hakk'ın hikmetlerini bize duyuran şiir kasidesi.

Mektubat-ı rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın engin, sınırsız idare ve hâkimiyetini yansitan, birçok

anlam ifade eden varlıklar.

Memurîn-i ilâhiye: İlâhî memurlar.

Merâyâ-yı sübhâniye: Allah'ın yüce sıfatlarını gösteren aynalar.

Mevâdd-ı fâniye: Geçici maddeler.

Mu'cize-i kudret-i bâhire: Âşikâr bir kudret harikası.

Şecere-i bâkiye: Bâkî, ölümsüz ağaç.

Tefevvuk etmek: Üste çıkmak, üstün olmak.

Uhde: Bir işi üzerine alma.

melâikeye karşı rüçhâniyet kazanan bir sahib-i mertebe-i hilâfet-i arziyeyi; en zelil bir hayvan-ı fânî-i zâilden daha zelil, daha zayıf, daha âciz, daha fakir bir derekeye atar. Ve mânâsız, karmakarışık, çabuk bozulur bir âdi levha derekesine indirir.

Elhâsıl: Nefs-i emmâre tahrip ve şer cihetinde nihayetsiz cinâyet işleyebilir, fakat îcad ve hayırda iktidarı pek azdır ve cüz'îdir. Evet, bir hâne-i bir günde harap eder, yüz günde yapamaz.

Lâkin eğer enaniyeti bıraksa, hayrı ve vücûdu tevfik-i ilâhiyeden istese, şer ve tahripten ve nefse itimattan vazgeçse, istiğfar ederek tam abd olsa; o vakit **يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ** ¹ **حَسَنَاتٍ** sırrına mazhar olur. Ondaki nihayetsiz kabiliyet-i şer, nihayetsiz kabiliyet-i hayra inkılâb eder. “*Ahsen-i takvim*” kıymetini alır, âlâ-yı illiyîne çıkar.

¹ “Allah onların kötülüklerini iyiliklere, günahlarını sevaplara çevirir.” (Furkan Sûresi, 25/70).

Cüz'î: Pek az.

Hayvan-ı fânî-i zâil: Geçici, süreli bir canlı.

İnkılâb etmek: Dönüşmek.

Kabiliyet-i hayr: Sevap işleme potansiyeli.

Kabiliyet-i şer: Günah işleme potansiyeli.

Nefs-i emmâre: Şeytanın vesvese

ve oyunlarına karşı koymayan, süreklî günah arzusunda olan nefis.

Rüçhâniyet: Tercih edilmek, üstün olmak.

Sahib-i mertebe-i hilâfet-i arziye: Yeryüzü halifelîği makamının sahibi.

Tevfik-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın yardımı, muvaffak etmesi.

İşte ey gafil insan! Bak Cenâb-ı Hakk'ın fazlına ve keremine: Seyyieyi bir iken bin yazmak, haseneyi bir yazmak veya hiç yazmamak adâlet olduğu hâlde; bir seyyieyi bir yazar, bir haseneyi on, bazen yetmiş, bazen yedi yüz, bazen yedi bin yazar.¹ Hem şu nükteden anla ki; *o müthiş cehenneme girmek ceza-yı ameldir, ayn-ı adldir. Fakat cennete girmek, mahz-ı fazldır.*

İkinci Nükte

İnsanda iki vecih var. **Birisi:** Enaniyet cihetinde şu hayat-ı dünyeviyeye nâzırdır. **Diğeri:** Ubûdiyet cihetinde hayat-ı ebediyeye bakar.

• *Evvelki* vecih itibarıyla öyle bir bîcâre mahlûktur ki; sermayesi yalnız ihtiyârdan bir şa're (saç) gibi cüz'î bir cüz-ü ihtiyârî ve iktidardan zayıf bir kesb ve hayattan çabuk söner bir şûle ve ömürden çabuk geçer bir müddetçik ve mevcûdiyetten çabuk çürür küçük bir cisimdir. O hâliyle beraber kâinatın tabakatında serilmiş hadsiz envân hesapsız efradından nâzik, zayıf bir fert olarak bulunuyor.

¹ Seyyienin bir yazıldığı hâlde, hasenenin on kattan yedi yüz kata kadar yazıldığına dair bkz.: En'âm Sûresi, 6/160; Buhârî, *İman* 31; Müslim, *İman* 206, 207.

Ayn-ı adl: Adaletin tâ kendisi.

Ceza-yı amel: Yapılan işin karşılığı.

Cüz-ü ihtiyârî: İnsanın, eşyanın oluşumunda pek de fazla te'siri olmayan küçük seçimi, tercihi.

Enaniyet: Benlik.

Envâ: Türler.

Kesb: Çaba.

Mahz-ı fazl: Tamamen Allah'ın lütfu.

Şûle: Alev, ateş.

• *İkinci* vecih itibarıyla ve bilhassa ubûdiyete müteveccih acz ve fakr cihetinde pek büyük bir vüs'ati var. Pek büyük bir ehemmiyeti bulunuyor. Çünkü Fâtır-ı Hakîm, insanın mahiyet-i mâneviyesinde nihayetsiz azîm bir acz ve hadsiz cesîm bir fakr dercetmiştir. Tâ ki, kudreti nihayetsiz bir Kadîr-i Rahîm ve gınâsı nihayetsiz bir Ganiyy-i Kerîm bir Zât'ın hadsiz tecelliyâtına câmî geniş bir ayna olsun.

Evet insan bir çekirdeğe benzer. Nasıl ki o çekirdeğe kudretten mânevî ve ehemmiyetli cihâzât ve kaderden ince ve kıymetli program verilmiş. Tâ ki, toprak altında çalışıp, tâ o dar âlemden çıkıp, geniş olan hava âlemine girip, Hâlık'ından istidat lisanıyla bir ağaç olmasını isteyip, kendine lâyük bir kemâl bulsun. Eğer o çekirdek, sû-i mizacından dolayı ona verilen cihâzât-ı mâneviyeyi,

---

Acz: Âcizlik. Sebepler açısından elinden çok şey gelmeyeceğinin şuuruyla Allah'a olan ihtiyacını bilme.

Azîm / Cesîm: Büyük.

Cihâzât-ı mâneviye: Mânevî ci-hazlar.

Dercetmek: İçine koymak.

Fakr: Muhtaçlık. Cenâb-ı Hakk'ın her şeyin hakikî sahibi olduğu şuuruyla Allah'a olan ihtiyacını bilme.

Fâtır-ı Hakîm: Her şeyi hikmetle, yerli yerince yaratan Hz. Allah (c.c.).

Ganiyy-i Kerîm: Cömertlik ve

zenginliğin yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Gınâ: Zenginlik, servet, ihtiyaçsızlık.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah (c.c.).

Kadîr-i Rahîm: Kudret ile beraber merhametin de yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Mahiyet-i mâneviye: Mânevî mahiyet, mânevî kimlik.

Sû-i mizac: Kötü huyluluk.

Tecelliyât: Cenâb-ı Hakk'ın icraatının yansımaları.

Vüs'at: Genişlik.

toprak altında bazı mevâdd-ı muzırırayı celbine sarfetse; o dar yerde, kısa bir zamanda faydasız tefessüh edip çürüyecektir. Eğer o çekirdek, o mânevî cihâzâtını **فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى**¹ 'nın emr-i tekvînîsini imtisal edip hüsn-ü istîmal etse; o dar âlemden çıkacak, meyvedâr koca bir ağaç olmakla küçücük cüz'î hakikati ve ruh-u mânevîsi, büyük bir hakikat-i külliye suretini alacaktır. İşte aynen onun gibi; insanın mahiyetine, kudretten ehemmiyetli cihâzât ve kaderden kıymetli programlar tevdi edilmiş.

Eğer insan, şu dar âlem-i arzîde, hayat-ı dünyeviye topırağı altında o cihâzât-ı mâneviyesini nefsin hevesâtına sarfetse; bozulan çekirdek gibi bir cüz'î telezzüz için kısa bir ömürde, dar bir yerde ve sıkıntılı bir hâlde çürüyüp tefessüh ederek, mesuliyet-i mâneviyeyi bedbaht ruhuna yüklenecek, şu dünyadan göçüp gidecektir.

¹ “Taneleri ve çekirdekleri çatlatıp yarararak (her şeyi gelişme yoluna koyan) Allah'tır.” (En'âm Sûresi, 6/95).

Âlem-i arzî: Yeryüzü.

Celb: Çekip alma.

Emr-i tekvîni: Cenab-ı Hakk'ın kâinata koyduğu tabii kanunlar (suyun belli derecede kaynaması veya donması gibi).

Hakikat-i külliye: Cömertlik ve zenginliğin yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Hevesât: Hevesler, arzular.

Hüsn-ü istîmal: Yerinde ve

güzelce kullanmak.

İmtisal etmek: Örnek almak, uymak, emri yerine getirmek.

Mesuliyet-i mâneviye: Mânevî sorumluluk.

Mevâdd-ı muzır: Zararlı maddeler.

Tefessüh etmek: Bozulmak.

Telezzüz: Lezzet, zevk alma.

Tevdi edilmek: Emanet olarak verilmek.

Eğer o istidat çekirdeğini İslâmiyet suyu ile, imanın ziyâsıyla ubûdiyet toprağı altında terbiye ederek, evâmîr-i Kur'âniyeyi imtisal edip cihâzât-ı mânevîyesini hakikî gayelerine tevcih etse, elbette âlem-i misal ve berzahta dal ve budak verecek ve âlem-i âhîret ve cennette hadsiz kemâlât ve nimetlere medar olacak bir şecere-i bâkiyenin ve bir hakikat-i dâimenin cihâzâtına câmî kıymettar bir çekirdek ve revnaktar bir makine ve bu şecere-i kâinatın mübarek ve münevver bir meyvesi olacaktır.

Evet hakikî terakki ise; insana verilen kalb, sır, ruh, akıl hatta hayal ve sair kuvvelerin hayat-ı ebediyeye yüzlerini çevirerek, her biri kendine lâıyk hususî bir vazife-i ubûdiyet ile meşgul olmaktadır. Yoksa ehl-i dalâletin terakki zannettikleri, hayat-ı dünyeviyenin bütün inceliklerine girmek ve zevklerinin her çeşitlerini, hatta en süflisini tatmak için bütün letâifini ve kalb ve aklını

Âlem-i misal: Varlık ve hâdiselerin mânevî sûretler hâlinde, kendi özel kılıflarıyla ihsaslar dünyasına girip, görülüp hissedilmeleri, hatta bir kısım tesirlerle kendilerini zâhir veya bâtın hâsselerimize duyurdukları âlem, mânevî sûret ve modellerin akis ve temessül ettikleri âlem.

Berzah: Kabir.

Evâmîr-i Kur'âniye: Kur'an'ın emirleri.

Hakikat-i dâime: Değişmeyen gerçek.

Kemâlât: İyilikler, faziletler.

Letâif: Mânevî duyular, ruhânî dinamikler.

Medar: Vesile, vâsıta, sebep.

Revnaktar: Parlak.

Sır: Ruhânî kalbin bir boyutu.

Süflî: Pes, bayağı.

Şecere-i bâkiye: Çürümeyen ağaç.

Vazife-i ubûdiyet: Kulluk vazifesi.

nefs-i emmâreye musahhar edip yardımcı verse; o terakki değil, sukuttur.

Şu hakikati bir vâkıa-yı hayaliyede, şöyle bir temsilde gördüm ki:

Ben büyük bir şehre giriyorum. Baktım ki, o şehirde büyük saraylar var. Bazı sarayların kapısına bakıyorum, gayet şenlik, parlak bir tiyatro gibi nazar-ı dikkati celbeder, herkesi eğlendirir bir cazibedarlık vardı. Dikkat ettim ki, o sarayın efendisi kapıya gelmiş, it ile oynuyor ve oynamasına yardım ediyor. Hanımlar, yabanî gençlerle tatlı sohbetler ediyorlar. Yetişmiş kızlar dahi, çocukların oynamasını tanzim ediyorlar. Kapıcı da onlara kumandanlık eder gibi bir aktör tavrını almış. O vakit anladım ki, o koca sarayın içerisi bomboş. Hep nâzik vazifeler muattal kalmış. Ahlâkları sukut etmiş ki, kapıda bu sureti almışlardır.

Sonra geçtim, bir büyük saraya daha rast geldim. Gördüm ki; kapıda uzanmış vefâdâr bir it ve kaba, sert,

Cazibedar: Cazibeli, çekici.

Celbetmek: Kendine çekmek.

Muattal: Kullanılmayan, terk edilen.

Musahhar etmek: Hizmetine vermek.

Nazar-ı dikkat: Dikkatli bakış.

Nefs-i emmâre: Şeytanın vesvese ve oyunlarına karşı koymayan,

süreklî günah arzusunda olan nefis.

Sukut: Düşüş.

Vâkıa-yı hayaliye: Hak yolcusunun kalb, ruh, fikir, hayal ve diğer latifeleriyle mana âleminde seyahat ederken varlığın yaratılış hikmeti, mahiyeti ve hedefi ile ilgili gördüğü gerçekler.

sâkin bir kapıcı ve sönük bir vaziyet vardı. Merak ettim. Ne için o öyle, bu böyle? İçeriye girdim. Baktım ki, içerisi çok şenlik. Daire daire üstünde, ayrı ayrı nâzik vazifeler ile saray ehli meşguldürler. Birinci dairedeki adamlar sarayın idaresini, tedbirini görüyorlar. Üstündeki dairede kızlar, çocuklar ders okuyorlar. Daha üstünde hanımlar, gayet latif sanatlar, güzel nakışlarla iştilal ediyorlar. En yukarıda efendi, padişahla muhabere edip halkın istirahatını temin için ve kendi kemâlâtı ve terakkiyâtı için kendine has ve ulvî vazifeler ile iştilal ediyor gördüm. Ben onlara görünmediğim için, “Yasak!” demediler, gezebildim. Sonra çıktım, baktım. O şehrin her tarafında bu iki kısım saraylar var. Sordum, dediler: “O kapısı şenlik ve içi boş saraylar, kâfirlerin ileri gelenlerininindir ve ehl-i dalâletindir. Diğerleri, nâmuslu müslüman büyüklerininindir.”

Sonra bir köşede bir saraya rast geldim. Üstünde “Said” ismini gördüm. Merak ettim. Daha dikkat ettim, suretimi üstünde gördüm gibi bana geldi. Kemâl-i taaccübümden bağırarak, aklım başıma geldi, ayıldım. İşte o vâkıa-yı hayalîyi sana tâbir edeceğim. Allah hayır etsin.

İşte o şehir ise, hayat-ı içtimâîye-i beşeriye ve medine-i medeniyet-i insaniyedir. O sarayların her birisi, birer

---

Hayat-ı içtimâîye-i beşeriye:
İnsanın sosyal hayatı, toplum hayatı.

Kemâl-i taaccüb: Çok şaşırarak.

Medine-i medeniyet-i insaniye:
İnsanlığın medeniyet şehri.

Terakkiyât: İlerleyişler, yükselişler.

insandır. O saray ehli ise; insandaki göz, kulak, kalb, sır, ruh, akıl gibi letâif ve nefis ve hevâ ve kuvve-i şeheviye ve kuvve-i gadabiye gibi şeylerdir. Her bir insanda her bir la-tîfenin ayrı ayrı vazife-i ubûdiyetleri var. Ayrı ayrı lezzetleri, elemeleri var. Nefis ve hevâ, kuvve-i şeheviye ve gadabiye, birer kapıcı ve it hükmündedirler. İşte o yüksek letâifi, nefis ve hevâyâ musahhar etmek ve vazife-i asliyelerini unutturmak, elbette sukuttur, terakki değildir. Sair cihetleri sen tâbir edebilirsin.

Üçüncü Nükte

İnsan, fiil ve amel cihetinde ve sa'y-ı maddî itibarıyla zayıf bir hayvandır, âciz bir mahlûktur. Onun o cihetteki daire-i tasarrufâtı ve mâlikiyeti o kadar dardır ki, elini uzatsa ona yetişebilir. Hatta, insanın eline dizginini veren hayvanât-ı ehliye, insanın zaaf ve acz ve tembelliginden birer hisse almışlardır ki; yâbâni emsallerine kıyas edildikleri vakit, azîm fark görünür.. ehli keçi ve öküz, yabanî keçi ve öküz gibi.

Fakat o insan, infiâl ve kabûl ve dua ve suâl cihetinde, şu dünya hanında aziz bir yolcudur.. ve öyle bir Kerîm'e

Hayvanât-ı ehliye: Evcil hayvanlar.

Hevâ: Zararlı ve günah olan arzular.

İnfiâl: Dış sebeplere bağlı hareket, edilgenlik.

Kuvve-i gadabiye: Öfke duygusu.

Kuvve-i şeheviye: Şehvet duygusu.

Mâlikiyet: Sahiplik.

Sa'y-ı maddî: Maddî çaba, uğraş.

Suâl: İsteme, dileme.

Vazife-i asliye: Aslî vazife.

misafir olmuş ki; nihayetsiz rahmet hazinelerini ona açmış.. ve hadsiz bedî masnûâtını ve hizmetkârlarını ona musahhar etmiş.. ve o misafirin tenezzühüne ve temâşâsına ve istifadesine öyle büyük bir daire açıp müheyyâ etmiştir ki; o dairenin nisf-ı kutru, yani merkezden muhit hattına kadar, gözün kestiği miktar, belki hayalin gittiği yere kadar geniştir ve uzundur.

İşte eğer insan, enaniyetine istinad edip, hayat-ı dünyeviyeyi gaye-i hayal ederek derd-i maîşet içinde, muvakkat bazı lezzetler için çalışsa, gayet dar bir daire içinde boğulur gider. Ona verilen bütün cihâzât ve âlât ve letâif, ondan şikâyet ederek haşirde onun aleyhinde şehâdet edeceklerdir ve dâvâcı olacaklardır.¹

Eğer kendini misafir bilse, misafir olduğu Zât-ı Kerîm'in izni dairesinde sermaye-i ömrünü sarfetse, öyle geniş bir daire içinde uzun bir hayat-ı ebediye için güzel çalışır ve teneffüs edip istirahat eder. Sonra, âlâyı illiyyîne kadar gidebilir. Hem de bu insana verilen

¹ Bkz.: Fussilet Sûresi, 41/20-21; Yasin Sûresi, 36/65.

Âlâ-yı illiyyîn: En yüksek derece, insanın erişebileceği en yüce makam.

Âlât: Aletler, cihazlar, donanımlar.

Bedî: Harika, eşsiz, orijinal.

Cihâzât: Cihazlar, donanımlar.

Derd-i maîşet: Geçim derdi.

İstinad etmek: Dayanmak.

Masnûât: Sanatlı yapılan şeyler.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Müheyyâ etmek: Hazırlamak.

Nisf-ı kutr: Yarı çap.

Sermaye-i ömür: Ömür sermayesi.

Tenezzüh: Gezinti.

Zât-ı Kerîm: İhsanı bol cömert Zât.

bütün cihâzât ve âlât, ondan memnun olarak âhirette lehinde şehâdet ederler. Evet, insana verilen bütün cihâzât-ı acîbe, bu ehemmiyetsiz hayat-ı dünyeviye için değil; belki, pek ehemmiyetli bir hayat-ı bâkiye için verilmişler.

Çünkü insanı, hayvana nisbet etsek görüyoruz ki; insan, cihâzât ve âlât itibarıyla çok zengindir. Yüz derece hayvandan daha ziyadedir. Hayat-ı dünyeviye lezzetinde ve hayvanî yaşayışında yüz derece aşağı düşer.

Çünkü her gördüğü lezzetinde, binler elem izi vardır. Geçmiş zamanın elemeleri ve gelecek zamanın korkuları ve her bir lezzetin dahi elem-i zevâli, onun zevklerini bozuyor ve lezzetinde bir iz bırakıyor.

Fakat hayvan öyle değil. Elemsiz bir lezzet alır, keder-siz bir zevk eder. Ne geçmiş zamanın elemeleri onu incitir, ne de gelecek zamanın korkuları onu ürkütür. Rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şükreder.

Demek ahsen-i takvim suretinde yaratılan insan, hayat-ı dünyeviye hasr-ı fikir etse; yüz derece sermayece hayvandan yüksek olduğu hâlde, yüz derece serçe kuşu

---

Ahsen-i takvim: En güzel kıvam, şekil.

Elem-i zevâl: Yok olma düşüncesinin verdiği elem.

Hasr-ı fikir etmek: Fikri, bir meselede hapsetmek, yoğunlaştırmak.

Hayat-ı bâkiye: Kalıcı, dâimî hayat. Âhiret hayatı.

gibi bir hayvandan aşağı düşer. Başka bir yerde bir temsil ile bu hakikati beyan etmiştim. Münasebet geldi, yine o temsili tekrar ediyorum. Şöyle ki:

Bir adam, bir hizmetkârına on altın verip, “Mahsus bir kumaştan bir kat elbise yaptır” emreder. İkincisine, bin altın verir, bir pusula –içinde bazı şeyler şeyler yazılı– o hizmetkârın cebine koyar, bir pazara gönderir. Evvelki hizmetkâr on altın ile âlâ kumaştan mükemmel bir elbise alır. İkinci hizmetkâr, divânelik edip, evvelki hizmetkâra bakıp, cebine konulan hesap pusulasını okumayarak bir dükkân-cıya bin altın vererek bir kat elbise istedi. İnsafsız dükkân-cı da kumaşın en çürüğünden bir kat elbise verdi. O bedbaht hizmetkâr, seyyidinin huzuruna geldi ve şiddetli bir te’rib gördü ve dehşetli bir azap çekti. İşte ednâ bir şuuru olan anlar ki, ikinci hizmetkâra verilen bin altın, bir kat elbise almak için değildir. Belki mühim bir ticaret içindir.

Aynen onun gibi; insandaki cihâzât-ı mâneviye ve letâif-i insaniye ki, her birisi hayvana nisbeten yüz derece inbisat etmiş. Mesela güzelliğin bütün merâtibini fark eden insan gözü.. ve taamların bütün, çeşit çeşit

---

Âlâ: En iyi, üstün, yüce, kıymetli.

Cihâzât-ı mâneviye: Mânevî cihazlar.

Ednâ: En düşük.

İnbisat etmek: Açılmak, gelişmek.

Letâif-i insaniye: İnsanın mânevî duyguları.

Merâtib: Mertebeler, kademeler.

Taam: Yemek.

Te’rib: Ceza vermek, haddini bildirmek.

ezvâk-ı mahsusalarını temyiz eden insanın zâika-yı lisaniyesi.. ve hakâikin bütün inceliklerine nüfuz eden insanın akli.. ve kemâlâtın bütün envâına müştâk insanın kalbi gibi sair cihazları, âletleri nerede! Hayvanın pek basit yalnız bir-iki mertebe inkişaf etmiş âletleri nerede!.. Yalnız şu kadar fark var ki; hayvan, kendine has bir amelde –münhasıran o hayvanda– bir cihaz-ı mahsus ziyade inkişaf eder. Fakat o inkişaf, hususîdir.

İnsanın cihâzât cihetiyle zenginliği şu sırdandır ki; akıl ve fikir sebebiyle insanın hâsseleri, duyguları fazla inkişaf ve inbisat peydâ etmiştir.. ve ihtiyâcâtın kesreti sebebiyle çok, çeşit çeşit hissiyat peydâ olmuştur.. ve hassasiyeti çok tenevvü etmiş.. ve fitratın câmiyeti sebebiyle pek çok makâsıda müteveccih arzulara medar olmuş ve pek çok vazife-i fitriyesi bulunduğu sebebiyle, âlât ve cihâzâtı ziyade inbisat peydâ etmiştir.. ve

Câmiyet: Şümûllü olmak, çok şeyi içine almak.

Cihaz-ı mahsus: Özel cihaz.

Envâ: Türler, çeşitler.

Ezvâk-ı mahsus: Hususî zevkler.

Hakâik: Hakikatler.

Hâsse: Duyu, duyu organı.

İnkişaf etmek: Belirmek, ortaya çıkmak.

Kemâlât: İyilikler, faziletler.

Kesret: Çokluk.

Makâsıd: Maksudlar.

Münhasıran: Hususi, sınırlı olarak.

Nüfuz etmek: Delip geçmek, tesir etmek.

Peydâ etmek: Bulunmak, oluşmak.

Temyiz etmek: Ayırt etmek, fark etmek.

Tenevvü etmek: Türlü türlü olmak, çeşitlilik.

Vazife-i fitriye: Yaratılmış olmanın gereği, yaratılış vazifesi.

Zâika-yı lisaniye: Dilin tad alma duyusunu.

ibâdâtın bütün envâna müstaid bir fıtratta yaratıldığı için bütün kemâlâtın tohumlarına câmî bir istidat verilmiştir.

İşte şu derece cihâzâtça zenginlik ve sermayece kesret, elbette ehemmiyetsiz, muvakkat şu hayat-ı dünyeviye için verilmemiştir. Belki şöyle bir insanın vazife-i asliyesi; nihayetsiz makâsıda mütevec- cih vezâifini görüp, acz ve fakr ve kusurunu ubûdiyet suretinde ilân etmek.. ve küllî nazarıyla mevcudâtın tesbihâtını müşâhede ederek şehâdet etmek.. ve ni- metler içinde imdadât-ı rahmâniyeyi görüp şükret- mek.. ve masnûatta kudret-i rabbâniyenin mu'cizâtını temâşâ ederek nazar-ı ibretle tefekkür etmektir.

Ey dünya-perest ve hayat-ı dünyeviye âşik ve sırr-ı ahsen-i takvimden gafil insan! Şu hayat-ı dünyeviye hakikatini bir vâkıa-yı hayaliyede Eski Said görmüş, onu Yeni Said'e döndürmüş olan şu vâkıa-yı temsiliyeyi dinle:

Acz: Âcizlik. Sebepler açısından elinden çok şey gelmeyeceğinin şuuruyla Allah'a olan ihtiyacını bilme.

Fakr: Muhtaçlık. Cenâb-ı Hakk'ın her şeyin hakikî sahibi olduğu şuuruyla Allah'a olan ihtiyacını bilme.

İbâdât: İbadetler.

İmdadât-ı rahmâniye: İlâhî yardımlar.

Kudret-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın bütün bir varlığı kuşatan eşsiz kudreti.

Küllî: Genel, bütünü içine alan.

Mu'cizât: Mu'cizeler.

Nazar-ı ibret: İbretle bakmak.

Vâkıa-yı hayaliye / Vâkıa-yı temsiliye: Hak yolcusunun kalb, ruh, fikir, hayal ve diğer latifeleriyle mana âleminde seyahat ederken varlığın yaratılış hikmeti, mahiyeti ve hedefi ile ilgili gördüğü gerçekler.

Vezâif: Vazifeler.

Gördüm ki; ben bir yolcuym. Uzun bir yola gidiyorum. Yani gönderiliyorum. Seyyidim olan zât, bana tahsis ettiği altmış altından tedricen birer miktar para veriyordu. Ben de sarfedip pek eğlenceli bir hana geldim. O handa bir gece içinde on altını kumara-mumara, eğlencelere ve şöhrat-perestlik yoluna sarfettim. Sabahleyin elimde hiçbir para kalmadı. Bir ticaret edemedim. Gideceğim yer için bir mal alamadım. Yalnız o paradan bana kalan elemeler, günahlar ve eğlencelerden gelen yaralar, bereler, kederler benim elimde kalmıştı. Birden ben o hazîn hâlette iken orada bir adam peydâ oldu. Bana dedi:

“Bütün bütün sermayeni zâyi ettin. Tokata da müstahak oldun. Gideceğin yere de müflis olarak elin boş gideceksin. Fakat aklın varsa, tövbe kapısı açıktır. Bundan sonra sana verilecek bâkî kalan on beş altından her eline geçtikçe yarısını ihtiyaten muhafaza et. Yani gideceğin yerde sana lâzım olacak bazı şeyleri al.” Baktım nefsim razı olmuyor. “Üçte birisini” dedi. Ona da nefsim itaat etmedi. Sonra “dörtte birisini” dedi. Baktım nefsim mübtelâ olduğu âdetini terkedemiyor. O adam hiddetle yüzünü çevirdi, gitti...

Birden o hâl değişti. Baktım ki; ben, tünel içinde sukut eder gibi bir süratle giden bir şimendifer içindeyim. Telâş

Hâlet: Hâl, durum.

Hazîn: Üzücü.

Sukut etmek: Düşmek, değer

kaybetmek.

Tedricen: Peyderpey, yavaş

yavaş.

ettim. Fakat ne çâre ki, hiçbir tarafa kaçılmaz. Garâipten olarak o şimendiferin iki tarafında pek cazibedar çiçekler, leziz meyveler görünüyordu. Ben de akılsız acemiler gibi onlara bakıp elimi uzattım. O çiçekleri koparmak, o meyveleri almak için çalıştım. Fakat o çiçekler ve meyveler, dikenli-mikenli, mülâkatında elime batıyor, kanatıyor.

Şimendiferin gitmesiyle müfâratından elimi parçalıyorlar. Bana pek pahalı düşüyorlardı.

Birden şimendiferdeki bir hademe dedi: “Beş kuruş ver, sana o çiçek ve meyvelerden istediğin kadar vereceğim. Beş kuruş yerine elin parçalanmasıyla yüz kuruş zarar ediyorsun. Hem de ceza var, izinsiz koparamazsın!”

Birden sıkıntıdan ne vakit tünel bitecek diye başımı çıkarıp ileriye baktım. Gördüm ki, tünel kapısı yerine çok delikler görünüyor. O uzun şimendiferden o deliklere adamlar atılıyorlar. Bana mukabil bir delik gördüm. İki tarafında iki mezar taşı dikilmiş. Merak ile dikkat ettim. O mezar taşında büyük harflerle “Said” ismi yazılmış gördüm. Teessüf ve hayretimden “Eyvah!” dedim. Birden o han kapısında bana nasihat eden zâtın sesini işittim.

Dedi: “Aklın başına geldi mi?” Dedim: “Evet geldi, fakat kuvvet kalmadı, çâre yok...” Dedi: “Tevbe et, tevekkül et!” Dedim: “Ettim.” Ayıldım, Eski Said kaybolmuş, Yeni Said olarak kendimi gördüm.

İşte o vâkıâ-yı hayaliyeyi, –Allah hayretsin– bir-iki kısmını ben tâbir edeceğim. Sair cihetleri sen kendin tâbir et.

O yolculuk ise; âlem-i ervâhtan, rahm-ı mâderden, gençlikten, ihtiyarlıktan, kabirden, berzahtan, haşirden, köprüden geçen ebedü'l-âbâd tarafına bir yolculuktur. O altmış altın ise, altmış sene ömürdür ki; bu vâkıâyı gördüğüm vakit kendimi kırk beş yaşında tahmin ediyordum. Senedim yok, fakat bâkî kalan on beşinden yarısını âhirete sarfetmek için Kur'ân-ı Hakîm'in hâlis bir tilmi zi beni irşâd etti. O han ise, benim için İstanbul imiş. O şimendifer ise, zamandır. Her bir yıl, bir vagondur. O tünel ise, hayat-ı dünyeviyedir. O dikenli çiçekler ve meyveler ise, lezâiz-i nâmeşrûadır ve lehviyât-ı muharremedir ki; mülâkat esnasında tasavvur-u zevâldeki elem, kalbi kanatıyor. Müfâratında parçalıyor. Cezayı dahi çektiriyor.

Şimendifer hademesi demişti: “Beş kuruş ver, onlardan istediğin kadar vereceğim.” Onun tâbiri şudur ki: *İnsanın helâl sa'yiyle meşrû dairede gördüğü zevkler,*

Âlem-i ervâh: Ruhlar âlemi, insanın dünyaya gelmeden önceki âlemi.

Ebedü'l-âbâd: Sonsuzluk.

Lehviyât-ı muharreme: Haram olan eğlenceler.

Lezâiz-i nâmeşrûa: Yasak olan lezzetler.

Rahm-ı mâder: Anne karnı.

Sa'y: Çaba, uğraş.

Tasavvur-u zevâl: Yok olma düşüncesi.

lezzetler, keyfine kâfidir. Harama girmeye ihtiyaç bırakmaz.¹ Sair kısımları sen tâbir edebilirsin.

Dördüncü Nükte

İnsan şu kâinat içinde pek nâzik ve nâzenîn bir çocuğa benzer. Zaafında büyük bir kuvvet ve aczinde büyük bir kudret vardır. Çünkü o zaafın kuvvetiyle ve aczin kudretiyledir ki, şu mevcudât ona musahhar olmuş.

Eğer insan zaafını anlayıp; kâlen, hâlen, tavren dua etse ve aczini bilip istimdat eylese; o teshirin şükrünü edâ ile beraber matlubuna öyle muvaffak olur ve maksatları ona öyle musahhar olur ki, iktidar-ı zâtîsiyle onun öşr-ü mîşârına muvaffak olamaz.² Yalnız bazı vakit lisân-ı hâl duasıyla hasıl olan bir matlubunu yanlısı olarak kendi iktidarına hamleder.

Mesela tavuğun yavrusunun zaafındaki kuvvet, tavuğu arslana saldırtır. Yeni dünyaya gelen arslanın yavrusu, o canavar ve aç arslanı kendine musahhar edip onu

¹ “Allah’ım, haramına karşı helâlinle beni doyur!” anlamındaki duâ için bkz.: Tirmizî, *Deavât* 110; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 1/153.

² İnsanın hizmetine verilen nimetlere kendi iktidarı ile ulaşamadığı hâlde bu nimetlere mazhar olmasının şükrü gerektirdiğine dair Bkz.: Zuhuf Sûresi, 43/13; Hac Sûresi, 22/36.

Hâlen: Hâl ile.

İktidar-ı zâtî: Şahsî güç.

İstimdat eylemek: Yardım istemek.

Kâlen: Söz ile.

Nâzenîn: Nâzik görünümlü.

Öşr-ü mîşâr: Yüzde biri.

Tavren: Tavr ile.

Teshir: Emir altına alma.

Zaaf: Zayıflık.

aç bırakıp kendi tok oluyor. İşte cây-ı dikkat, zaaftaki bir kuvvet ve şâyân-ı temâşâ bir cilve-i rahmet...

Nasıl ki nazdar bir çocuk ağlamasıyla, ya istemesiyle, ya hazîn hâliyle matlublarına öyle muvaffak olur ve öyle kavîler ona musahhar olurlar ki; o matlublardan bin-den birisine bin defa kuvvetçiğiyle yetişemez. Demek zaaf ve acz, onun hakkında şefkat ve himayeti tahrik ettikleri için küçücük parmağıyla kahramanları kendine musahhar eder. Şimdi böyle bir çocuk, o şefkati inkâr etmek ve o himayeti itham etmek suretiyle ahmakâne bir gurur ile “Ben kuvvetimle bunları teshir ediyorum” dese, elbette bir tokat yiyecektir.

İşte insan dahi Hâlık'ının rahmetini inkâr ve hikmetini itham edecek bir tarzda küfrân-ı nimet suretinde Kârun gibi **إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ**¹ yani; “Ben kendi ilmimle, kendi iktidarım ile kazandım” dese, elbette sille-i azaba kendini müstahak eder.

Demek şu meşhud saltanat-ı insaniyet ve terakkiyât-ı beşeriye ve kemâlât-ı medeniyet, celb ile değil.. galebe ile

¹ Kasas Sûresi, 28/78; Zümer Sûresi, 39/49.

Cây-ı dikkat: Dikkat çekici, ilginç.

Cilve-i rahmet: Rahmetin yansıması.

Kemâlât-ı medeniyet: Medenî güzellikler, ilerlemeler.

Küfrân-ı nimet: Nankörlük.

Meşhud: Görünen.

Saltanat-ı insaniyet: İnsan saltanatı, varlığın emrine verilmesi.

Sille-i azab: Azap tokadı.

Şâyân-ı temâşâ: Görülmeye değer.

Terakkiyât-ı beşeriye: İnsanlığın ilerlemeleri.

değil.. cidâl ile değil belki ona onun zaafı için teshir edilmiş.. onun aczi için ona muâvenet edilmiş.. onun fakrı için ona ihsan edilmiş onun cehli için ona ilham edilmiş.. onun ihtiyacı için ona ikram edilmiş.. ve o saltanatın sebebi, kuvvet ve iktidar-ı ilmî değil; belki şefkat ve re'fet-i rabbâniye ve rahmet ve hikmet-i ilâhiyedir ki, eşyayı ona teshir etmiştir. Evet, bir gözsüz akrep ve ayaksız bir yılan gibi haşerâta mağlup olan insana, bir küçük kurttan ipeği giydiren ve zehirli bir böcekten balı yediren; onun iktidarı değil, belki onun zaafının semeresi olan teshir-i rabbânî ve ikram-ı rahmânîdir.

Ey insan! Mâdem hakikat böyledir; gururu ve enaniyeti bırak.. ulûhiyetin dergâhında acz ve zaafını, istimdat lisanıyla; fakr ve hâcâtını, tazarrû ve dua lisanıyla ilân et.. ve abd olduğunu göster.. *حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ* ¹ *de, yüksel!..*

¹ "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!" (Âl-i İmran Sûresi, 3/173).

Hâcât: İhtiyaçlar.

Hikmet-i ilâhiye: İlâhî hikmet

İkram-ı rahmânî: İlâhî ikram.

İktidar-ı ilmî: Bilgi gücü.

İstimdat: Medet, yardım istemek.

Muâvenet: Yardım, yardım etme.

Re'fet-i rabbâniye: İlâhî merhamet.

Tazarrû: Yalvarma.

Teshir-i rabbânî: Allah'ın varlıkları insanın emrine vermesi.

Ulûhiyet dergâhı: Cenab-ı Hakk'ın huzuru.

Hem deme ki: “Ben hiçbir, ne ehemmiyetim var ki bu kâinat bir Hakîm-i Mutlak tarafından kasdî olarak bana teshir edilsin, benden bir şükr-ü küllî istenilsin?”

Çünkü sen çendan, nefsin ve suretin itibarıyla hiç hükmündesin. Fakat vazife ve mertebe noktasında, sen şu haşmetli kâinatın dikkatli bir seyircisi.. şu hikmetli mevcudâtın belâgatlı bir lisân-ı nâtıkı.. ve şu kitab-ı âlemin anlayışlı bir mütâlaacısı.. ve şu tesbih eden mahlûkâtın hayretli bir nâzırı.. ve şu ibadet eden masnûâtın hürmetli bir ustabaşısı hükmündesin.

Evet ey insan! Sen, nebâtî cismâniyetin cihetiyle ve hayvanî nefsin itibarıyla sagîr bir cüz, hakîr bir cüz’î, fakîr bir mahlûk, zayıf bir hayvansın ki; bütün dehşetli mevcudât-ı seyyalenin dalgaları içinde çalkanıp gidiyorsun...

Fakat muhabbet-i ilâhiyenin ziyasını tazammun eden imanın nuruyla münevver olan İslâmiyet’in

Cüz: Parça, bölüm. Bir genel yapının küçük ögesi durumundaki varlık.

Cüz’î: Bütünü ifade eden küçük parça.

Çendan: Gerçi.

Hakîr: Değersiz, horlanan.

Kasdî: Kasıtlı.

Lisân-ı nâtık: Konuşan bir dil.

Mevcudât-ı seyyâle: Hareket

hâlindeki akıp giden varlıklar.

Muhabbet-i ilâhiye: Allah’ın kullarına olan sevgisi.

Münevver: Nurlu.

Mütâlaa: Araştırmak, tetkik etmek.

Nâzır: Bakan, seyreden.

Nebâtî: Bitkisel.

Sagîr: Küçük.

Şükr-ü küllî: Genel, kapsamlı şükür.

terbiyesiyle tekemmül edip; insanîyet cihetinde, abdiyetin içinde bir sultansın.. ve cüz'iyetin içinde bir küllîsin.. küçüklüğün içinde bir âlemsin.. ve hakaretin içinde öyle makamın büyük ve daire-i nezâretin geniş bir nâzırsın ki, diyebilirsin: "Benim Rabb-i Rahîm'im dünyayı bana bir hâne yaptı.. ay ve güneşi, o hâneme bir lâmba.. ve baharı, bir deste gül.. ve yazı, bir sofrayı nimet.. ve hayvanı, bana hizmetkâr yaptı.. ve nebâtâtı, o hânemin zînetli levâzımâtı yapmıştır."

Netice-i kelâm: Sen eğer nefis ve şeytanı dinlersen, esfel-i sâfilîne düşersin. Eğer hak ve Kur'ân'ı dinlersen, âlâ-yı illiyyîne çıkar, kâinatın bir güzel takvimi olursun.

Beşinci Nükte

İnsan, şu dünyaya bir memur ve misafir olarak gönderilmiş, çok ehemmiyetli istidat ona verilmiş.. ve o istidâdâta göre ehemmiyetli vazifeler tevdi edilmiş..

Abdiyet: Kulluk.

Cüz'iyet: Hususîlik, kısmîlik.

Daire-i nezâret: Yetki alanı.

Hakaret: Küçüklük, değersizlik.

İstidâdât: İstidatlar, kabiliyetler.

Küllî: Umumî, şümûllü, kapsamlı.

Levâzımât: Gerekli malzemeler.

Nebâtât: Bitkiler.

Rabb-i Rahîm: Engin şefkati ve sonsuz rahmetiyle kullarını gözetten Hz. Allah (c.c.).

Tekemmül etmek: Olgunlaşmak, mükemmelleşmek.

Tevdi edilmek: Emanet olarak verilmek.

Zînet: Süs.

ve insanı, o gayeye ve o vazifelere çalıştırmak için, şiddetli teşvikler ve dehşetli tehditler edilmiş.

Başka yerde izah ettiğimiz vazife-i insaniyetin ve ubûdiyetin esâsâtını şurada icmâl edeceğiz; tâ ki “*Ahsen-i takvim*” sırrı anlaşılsın.

İşte insan, şu kâinata geldikten sonra “*iki cihet*” ile ubûdiyeti var: **Bir ciheti**; gâibâne bir surette bir ubûdiyeti, bir tefekkürü var. **Diğeri**; hâzırâne, muhataba suretinde bir ubûdiyeti, bir münâcâtı vardır.

Birinci vecih şudur ki: Kâinata görünen saltanat-ı rubûbiyeti, itaatkârâne tasdik edip kemâlâtına ve mehâsinine hayretkârâne nezâretidir.

• Sonra, esmâ-yı kudsiye-yi ilâhiyenin nukuşlarından ibaret olan bedî sanatları, birbirinin nazar-ı ibretlerine gösterip dellâllık ve ilâncılıktır.

• Sonra, her biri birer gizli hazine-i mâneviye hükümünde olan esmâ-yı rabbâniyenin cevherlerini idrâk terâzisiyle tartmak, kalbin kıymetşinaslığı ile takdirkârâne kıymet vermektir.

Esâsât: Esaslar.

Esmâ-yı kudsiye-yi ilâhiye: Kutusal, ilâhî isimler.

Gâibâne: Görmeyerek.

Hayretkârâne: Hayran olarak.

Hâzırâne: Huzurunda, yanında olmak.

İcmâl etmek: Özlü, kısa anlatmak.

İtaatkârâne: İtaat ederek.

Mehâsin: Güzellikler.

Saltanat-ı rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın, herkesi ve her şeyi içine alan idaresi.

• Sonra, kalem-i kudretin mektubâtı hükmünde olan mevcudât sayfalarını, arz ve semâ yapraklarını mütâlaa edip hayretkârâne tefekkürdür.

• Sonra, şu mevcudâttaki zînetleri ve latîf sanatları istih-sankârâne temâşâ etmekle onların Fâtır-ı Zülcemâl'inin mârifetine muhabbet etmek ve onların Sâni-i Zülkemâl'inin huzuruna çıkmaya ve iltifâtına mazhar olmaya bir iştiyaktır.

İkinci Vecih: Huzur ve hitab makamıdır ki; eserden müessire geçer, görür ki: Bir Sâni-i Zülcelâl, kendi sanatının mu'cizeleri ile kendini tanıttırmak ve bildirmek ister. O da iman ile mârifet ile mukabele eder.

• Sonra görür ki: Bir Rabb-i Rahîm, rahmetinin güzel meyveleriyle kendini sevdirmek ister. O da O'na hasr-ı muhabbetle, tahsis-i taabbüdle kendini O'na sevdirebilir.

• Sonra görüyor ki: Bir Mün'im-i Kerîm, maddî ve mânevî nimetlerin lezizleriyle onu perverde ediyor. O da ona

---

Eser: Ortaya konulan herhangi bir şey, iş.

Fâtır-ı Zülcemâl: Her şeyi tabii güzelliği ile yaratan Güzeller Güzeli Hz. Allah (c.c.).

Hasr-ı muhabbet: Sevgisini O'na ait kılmak.

Kalem-i kudret: Kudret kalemi.

Müessir: Eseri meydana getiren, tesir eden.

Mün'im-i Kerîm: Nimetlerini

cömertçe veren Hz. Allah (c.c.).

Perverde etmek: Besleyip büyütme, yetiştirmek.

Sâni-i Zülcelâl: Yüce Yaratıcı, Hz. Allah (c.c.).

Sâni-i Zülkemâl: Her şeyi mükemmel ve harika yapan Hz. Allah (c.c.).

Tahsis-i taabbüd: Sadece O'na ibadet etmek.

mukabil; fiiliyle, hâliyle, kâliyle, hatta elinden gelse bütün hâsseleri ile, cihâzâtı ile şükür ve hamd ü senâ eder.

- Sonra görüyor ki: Bir Celîl-i Cemîl, şu mevcudâtın aynalarında kibriyâ ve kemâlini ve celâl ve cemâlini izhar edip nazar-ı dikkati celbediyor. O da ona mukabil; “*Allahu Ekber, Sübhânallah*” deyip, mahviyet içinde hayret ve muhabbet ile secde eder.

- Sonra görüyor ki: Bir Ganiyy-i Mutlak, bir sehâvet-i mutlak içinde nihayetsiz servetini, hazinelerini gösteriyor. O da ona mukabil, tâzim ve senâ içinde kemâl-i iftikar ile suâl eder ve ister.

- Sonra görüyor ki: O Fâtır-ı Zülcelâl, yeryüzünü bir sergi hükmünde yapmış. Bütün antika sanatlarını orada teşhir ediyor. O da ona mukabil: “*Mâşallah*” diyerek takdir ile, “*Bârekâllah*” diyerek tahsin ile, “*Sübhânallah*”

Celâl: Cenâb-ı Hakk’ın kahrını ve azametini ifade eden bir sıfatı.

Celîl-i Cemîl: Büyüklük ve güzelliğin yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Cemâl: Cenâb-ı Hakk’ın güzellik ve güzel icrasını ifade eden bir sıfatı.

Ganiyy-i Mutlak: Zenginliğin yegâne sahibi Hz. Allah (c.c.).

Hâsse: Duygular.

İzhar etmek: Göstermek, ortaya koymak.

Kâl: Söz, ifade.

Kemâl: Cenâb-ı Hakk’ın bütün mükemmel, kusursuz fiil ve icraatların sahibi olduğunu ifade eden sıfatı.

Kemâl-i iftikar: Yoksulluğunu tam manasıyla göstermek.

Kibriyâ: Ululuk, büyüklük.

Sehâvet-i mutlak: Sınırsız cömertlik.

Tâzim: Saygı göstermek.

diyerek hayret ile, “Allahu Ekber” diyerek istihsan ile mukabele eder.

• Sonra görüyor ki: Bir Vâhid-i Ehad, şu kâinat sarayında taklid edilmez sikkeleriyle, ona mahsus hâtemleriyle, ona münhasır turralarıyla, ona has fermanlarıyla bütün mevcudâta damga-yı vahdet koyuyor ve tevhidin âyâtını nakşediyor.. ve âfâk-ı âlemin aktarında vahdâniyetin bayrağını dikeyiyor ve rubûbiyetini ilân ediyor. O da ona mukabil; tasdik ile, iman ile, tevhid ile, iz'an ile, şehâdet ile, ubûdiyet ile mukabele eder.

İşte bu çeşit ibâdât ve tefekkürâtla hakikî insan olur. Ahsen-i takvimde olduğunu gösterir. İmanın yümünüyle emanete lâyıık, emin bir halife-i arz olur.

Ey ahsen-i takvimde yaratılan ve sû-i ihtiyârıyla esfel-i sâfilîn tarafına giden insan-ı gâfil! Beni dinle! Ben de senin gibi gençlik sarhoşluğuyla gaflet içinde dünyayı hoş ve güzel gördüğüm hâlde, gençlik sarhoşluğundan ihtiyarlık

---

Âfâk-ı âlem: Yeryüzünün bütün tarafları.

Aktar: Etraf.

Damga-yı vahdet: Birlik damgası.

Halife-i arz: Yeryüzü halifesi.

Hâtem: Mühür.

İz'an: Kavramak, kabullenmek, tasdik etmek.

Münhasır: Özel, O'na ait, sadece, bilhassa.

Rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın, herkesi ve her şeyi içine alan idaresi, terbiyesi.

Sikke: Damga.

Sû-i ihtiyâr: Yanlış ve kötü tercih.

Turra: Padişah imzası, mührü.

Vahdâniyet: Allah'ın birliği.

Vâhid-i Ehad: Yegâne, bir ve tek, Hz. Allah (c.c.).

Yümün: Bereket.

sabahında ayıldığım dakikada; o güzel zannettiğim, âhirete müteveccih olmayan dünyanın yüzünü nasıl çirkin gördüğümü ve âhirete bakan hakikî yüzünün ne kadar güzel olduğunu, On Yedinci Söz'ün İkinci Makam'ındaki iki levha-yı hakikate bak, sen de gör.

Birinci Levha: Ehl-i dalâlet gibi, fakat sarhoş olmadan gaflet perdesiyle eskiden gördüğüm ehl-i gaflet dünyasının hakikatini tasvir eder.

İkinci Levha: Ehl-i hidâyet ve huzûrun hakikat-i dünyalarına işaret eder. Eskiden ne tarzda yazılmış, o tarzda bıraktım. Şiire benzer, fakat şiir değillerdir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۞ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۞

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ۞ يَفْقَهُوا قَوْلِي²

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الذَّاتِ الْمُحَمَّدِيَّةِ اللَّطِيفَةِ الْأَحَدِيَّةِ شَمْسِ سَمَاءِ
الْأَسْرَارِ وَمَظْهَرِ الْأَنْوَارِ وَمَرْكَزِ مَدَارِ الْجَلَالِ وَقُطْبِ فَلَكَ الْجَمَالِ.

¹ “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32).

² “Yâ Rabbi, dedi, genişlet göğsümü, kolaylaştır işimi, çözüver şu dilimin bağını. Tâ ki anlasınlar sözümü.” (Tâhâ Sûresi, 20/25-28).

Ehl-i dalâlet: Doğru yoldan çıkanlar.

اللَّهُمَّ بِسِرِّهِ لَدَيْكَ وَبِسِرِّهِ إِلَيْكَ أَمِنْ خَوْفِي وَأَقْلَ عَثْرَتِي وَأَذْهَبِ
 حُزْنِي وَحِزْصِي. وَكُنْ لِي وَخُدْنِي إِلَيْكَ مِنِّي. وَارْزُقْنِي الْفَنَاءَ
 عَنِّي. وَلَا تَجْعَلْنِي مَفْتُونًا بِنَفْسِي مَحْجُوبًا بِحِسِّي. وَاكْشِفْ لِي
 عَنْ كُلِّ سِرٍّ مَكْتُومٍ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ!
 وَارْحَمْنِي وَارْحَمْ رُفَقَائِي وَارْحَمْ أَهْلَ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ، أَمِينَ
 يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَيَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ¹
 وَأَخِرُّ دَعْوِيهِمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ²

¹ Allah'ım! Sırlar semasının güneşi, nurların mazharı, celâl sıfatının merkezi ve cemâl sıfatı burcunun kutbu olan Muhammed'in (*sallâ-lâhu aleyhi ve sellem*) biricik latif zatına salât eyle. Allah'ım! Onun senin nezdindeki sırrı ve sana olan seyri için korkudan beni emin kıl, hatalarımı azalt, üzüntümü ve hırsımı gider. Yardımcım ol ve beni benden kurtarıp kendi yanına al. Fânîliği benden gidermekle beni rızıklandır. Beni nefsim'e meftun, duygularıma karşı mahcub etme. Gizli olan her sırrı bana aç, ey Hayy ve Kayyum olan, ey Hayy ve kayyum olan, ey Hayy ve Kayyum olan! Bana ve arkadaşlarıma, iman ve Kur'ân ehline merhamet eyle, ey merhametlilerin en merhametlisi ve ey kerem sahiplerinin en keremlisi olan Allah'ım, âmîn...

² "Onların duaları 'Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.' diye sona erer." (Yunus Sûresi, 10/10).

Ankara Üniversitesi'nde Okunan Bir Konferanstır

Risale-i Nur'un dersiyle ve aziz ve kıymetli üstadım Bediüzzaman'ın himmetiyle hazırlanabilen bu konferans, Risale-i Nur hakkında tatlı ve zevkli bir sohbetir. Risale-i Nur'un kıymet ve ehemmiyetini ifade etmek değildir, buna cesaretim yoktur. Zira ben Risale-i Nur'un en mübtedî, en âciz bir talebesiyim. Milletler içinde şöhret kazanmış bir şaheserin değerini anlatmaya kültürüm kifayetsizdir. Bu büyük şeref Risale-i Nur'un münevver, idrâkli ve takdir-kâr okuyucularına mahsustur.

Ben, Risale-i Nur'a kavuşuncaya kadar matbûâtımızda ve kitaplarımızda Kur'ân-ı Kerîm'in kıymetini anlatan tek bir yazı okumamıştım. Sonradan anladım ki: Kur'ân-ı Kerîm'i –yarım asırdan fazladır, bizde yetişen ediplerden ziyade– ecnebi büyükleri takdir ediyorlarmış. Amerika'da Beyaz Saray'da bütün dünyanın ve kâinatın güneşi olan Kur'ân-ı Hakîm yeşil ipekliler arasında lâyık olduğu yüksek mevkie konuyormuş. Mucitler, filozoflar, psikologlar, sosyologlar, pedagoglar Kur'ân-ı Kerîm'i esas tutarak yazılmış olan eserleri okuyorlar; o şahsiyetler bu mukaddes

---

Kıfayet: Yeterli, yetecek kadar.

Matbûât: Basılan, neşriyatı yapılan kitap, dergi ve benzeri şeyler.

Mübtedî: Bir şeyi ilk defa yapan, işin henüz başında olan kişi.

kitaptan aldıkları malûmât ile eserler yazarak dünya çapında şöhret kazanıyorlar. İnsanlığa, milletlerine hizmet ediyorlarmış. İsveç, Norveç ve Finlandiya'da en büyük ilim adamlarından müteşekkil bir heyet meydana getirmişler, gençlerin kurtuluşunu sağlayacak halâskâr bir kitabı senelerce aramışlar, nihayet gençliği en yüksek ahlâk ile ahlâklandırmak ve dünyada açık fikirli, müstakîm ilim adamı yapmak için Kur'ân-ı Kerîm'i okutmanın yegâne çare olduğu neticesine varmışlar.

İslâmiyet'i ve Kur'ân'ı takdir eden yabancılar çoktur, daha birçok misaller vermek mümkündür.

İşte müslüman olmayan kimseler, İslâm kitabının kıymetini takdir edip istifade ederlerse uyanık, müslüman Türk gençliği acaba daha fazla durabilir mi? Kat'â ve aslâ duramaz ve uyuyamaz.

Mâbud-u Zîşan'ımız olan Cenâb-ı Hak, gençliğimizin en ulvî ve en kudsî ihtiyaçlarına tam cevap verecek bir ilm-i hakikat hazinesini yirminci asırda da meydana getirmiştir. İşte bu zengin define-i ilmiye, Kur'ân-ı Kerîm'in hakikî ve parlak bir tefsiri olan Risale-i Nur'dur. Bu eserler, Kur'ân-ı Hakim'den tereşsuh etmiş ve onun esasları

Define-i ilmiye: İlim defnesi.

İlm-i hakikat: Hakikat bilgisi.

Asıl ilim.

Mâbud-u Zîşan: Kendisine ibadet edilen Yüce Allah (c.c.).

Müteşekkil: Meydana gelmiş, oluşmuş.

Tereşsuh etmek: Sızmak, çıkmak, kaynamak.

dairesinde yazılmıştır. Eseri te'lif eden Bediüzzamandır. Bütün hakikî ilim adamları müttefikan Risale-i Nur'un bu muhteşem müellifinin "Bediüzzaman" denmeye lâayık bir şahsiyet olduğunu tasdik etmişlerdir. Risale-i Nur eserlerinin millet ve gençliği dalâlet ve sapkınlık girdaplarından kurtaracak bir tefsir-i Kur'ân olduğunu takdir ve tahsillerle tasdik etmişlerdir. Böyle olduğu hâlde bu kadar büyük bir şâheserin müellifini bugün herkes tam tanımıyor denilebilir.

Evet arkadaşlar, içimizde on beş-yirmi senedir komünistler ve din düşmanı cereyanlar çoklukla çalışıyorlarmış. Böyle dâhilerimizi tanıtmak şöyle dursun, türlü türlü isnadlarla kötölemişler, buna muvaffak olmak için de bütün imkânlardan istifade etmeye çalışmışlar, hakikî ve mücahid ilim adamlarımızı millete fena göstermek için bütün gayretlerini sarfetmişler. Bu feci hâlin böyle olduğunu, demokrasinin memleketimizde şu yıllarda gelişmeye başlaması sayesinde anlamış bulunuyoruz. Meğer aldanmışız ve aldatılmışız. Şimdiye kadar din adamlarımız hakkında

---

Bediüzzaman: Yaşadığı dönem itibarıyla eşi, benzeri olmayan; yegâne, eşsiz olan.
İsnad: İftira, haksız yere suçlama.
Muvaffak olmak: Başarmak.
Mücahid: İnandığı değerler uğruna gayret, çaba sarfeden kimse.

Müellif: Yazan, te'lif eden.
Müttefikan: İttifak ederek, oy birliğiyle.
Te'lif etmek: Bir araya getirmek; yazı, kitap yazmak.
Tefsir-i Kur'ân: Kur'ân tefsiri.

bize yapılan uydurma telkinatları ve yalan yanlış propagandaları bu hakikatlere vâkıf olduktan sonra kafamızdan çıkarabildik. Menfî intibalarımızı sildik, hakikî münevverlerin istifade ettikleri kudsî kitabımız Kur'ân'a sarıldık ve Kur'ân-ı Hakimin bu asırda yüksek bir tefsiri olan Risale-i Nur'dan Kur'ân ve iman hakikatleriyle münevver olmaya başladık.

Evet, Abdülkadir Geylânî, İmam Gazâlî ve Mevlânâ Celâleddin Rumî gibi İslâmiyet'in birer güneşi olan dâhî büyüklerimizin eserlerini ve hakikî kıymetlerini bugünkü gençlik nasıl bilemiyorsa, Bediüzzaman Said Nursî gibi misilsiz bir müfessir-i Kur'ân'ı da tam tanıyamamıştır. Esasen gizli ve âşikâr din düşmanlarının birtakım kasd-ı mahsuslarıyla tanınmasına meydan verilmemiştir. Fakat böyle büyük bir müfessirin ve bir İslâm dâhîsinin bu asırda da mevcut olduğunu şahsî gayretleriyle öğrenenler Bediüzzaman'ın tarihî ve cihanşumül değerini derhal idrâk etmekte ve eserlerinden faydalanmak için can atmaktadırlar.

Evet, arkadaşlar! Kat'î ve kâmil bir kanaatle diyebiliriz ki: Bu asırdaki insanları saadete kavuşturacak, onları aklen ve kalben ikna edecek eser ancak Risale-i Nur'dur. Bu hüküm Nur Risalelerini okuyan münevverlerin kat'î bir

---

Kasd-ı mahsus: Bizzat hususî kasıt, kötü niyet.

Kat'î: Kesin.

Menfi: Olumsuz.

hükmüdür. Hem bu kanaatin isabetini Risale-i Nur'daki ilmî kudret ve orijinallik açıkça göstermektedir.

Arkadaşlar!

Nasıl Kur'ân-ı Kerîm'e sarılanların dünya ve âhiretleri mâmur olursa, onun parlak bir tefsiri olan Risale-i Nur'u okuyup amel edenler de hakikî saadete erişeceklerdir. Bu imanî eserleri okuyan gençlerin imanı kuvvetlenecek, istikballeri parlayacak, ilim ve irfan sahibi olacaklardır. Hem vatana, hem millete, hem anne ve babalarına faydalı, yüksek ahlâka sahip gençler olarak temayüz edeceklerdir. Allah'ın hâlis bir kulu, Peygamberin hakikî bir ümmeti hâline gelmek bahtiyarlığına nâil olacaklardır.

Risale-i Nur hakkında bilgi soran arkadaşlarımıza gelince; bu hususta bir fikir edinebilmek için hiçbir yerden izahat almaya lüzum yoktur. Siz bu feyyaz eserleri okuyun, bizzat kendi cehd ve şahsî gayretinizle onu anlamaya ve tanımaya çalışın. O ilim ve irfan hazinesine bizzat giriniz, işte ancak o zaman arzu ettiğiniz malûmatı hakkıyla elde etmiş olacaksınız.

Evet, Risale-i Nur'u okudukça, Kur'ân nuru içinizde dolacak, o Kur'ânî hakikatler aklınızı ve kalbinizi tenvir edecek ve imanınızı inkişaf ettirip kuvvetlendirecektir.

Feyyaz: Çok feyiz veren, feyizli.

İnkişaf etmek: Açılmak, gelişmek, ilerlemek.

Temayüz etmek: Kendini göstermek. Farklı ve yüksek vasfı olmak.

Tenvir etmek: Aydınlatmak.

Nur Risalelerini okudukça ilâhî bir feyiz, ruh ve mânevîyat âleminizi kaplayacaktır. Hayatta, sizlere büyük bir huzur ve saadetin refahı içinde yaşayabilmenin kapıları açılacaktır. Dünyanın bir âhiret mezraası¹ olduğunu ve bu fânî dünyaya, ebedî bir hayatın kazanılması için geldiğinizi bu eserlerden öğrenecek ve bu iman cihetinden dünyanın cennetten daha zevkli olduğunu hissedeceksiniz. İşte böyle sonsuz ve mânevî bir şevk ve aşkla dünyayı, şu geçici hayat için değil, ebedî bir hayatı ve bâkî bir saadeti kazanmak için seveceksiniz.

Hem namaz kılmanın ve ibadetin büyük ve kudsî bir zevk olduğunu bir kat daha anlayacaksınız. Namazda Rabb-i Rahîm'imizin, Allah'ımızın huzurunda durmaktan o kadar derin ve ilâhî bir zevk duymaya başlayacaksınız ki; namazsız geçen günleriniz ıztırap ve sıkıntılarla dolaçak; en sevinçli, en mesûd anlarınızı Allah'a ibadet ve tâatta bulacaksınız.

Arkadaşlar!

Risale-i Nur, yirminci asrın müslümanlarını ve bütün insanları koyu fikir karanlıklarından ve müthiş dalalet

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliyyülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s. 205.

Mezraa: Tarla.

Hz. Allah.

Rabb-i Rahîm: Engin şefkat ve merhametiyle kullarını gözeten

Tâat: Dinin emir ve yasaklarına itaat etme, boyun etme; kulluk.

yollarından kurtarmak için müellifin kendi ihtiyarıyla de-ğil, bir ihsan-ı ilâhî olarak yazılmış olan ilhamî bir eserdir. İşte insan üzerindeki tesiri pek büyük olan böyle bir ese-ri devamlı olarak teennî ile ve lugatlerin mânâlarını öğre-nerek, dikkatle okuyabilseniz, geceli gündüzlü çalışan bir-çok Nur talebeleri gibi siz de büyük bir huzur ve saade-te kavuşursunuz. Hem gayet cevval ve faal bir hâle gelir-siniz. O kudsî eserleri günlerce okuyabilmenin ilâhî hazzı ile çırpınırsınız. Bu gibi kıymeti ölçüye sığmayan eserler-le meşgul olabilmek için beş dakikayı bile boşa gidermez-siniz. Ve hem daima cebinizde, çantanızda Nurlar'ı taşı-mak, okumak, daima okumak için zamanlarınızı büyük bir kıymetle kıymetlendireceksiniz. Nurlar'ı okumak sevgi-siyle, Nurlar'ı okumak heyecanıyla, Nurlar'ı okumak ihti-yacıyla yanacaksınız.

Evet arkadaşlar, Risale-i Nur öyle câzibedar bir eserdir ki; Risale-i Nur'la Kur'ân'a ve imana hizmet etmenin kud-siyet ve büyüklüğünü anladıkça, dünyada iken sizleri cen-nete dâvet etseler, böyle mukaddes bir vazifeyi, böyle ul-vî bir saadeti şimdi bırakıp gitmek istemeyeceksiniz. İman cihetiyle ve imanı kurtarmak dâvâsına hizmet etmek ga-

Cevval: Canlı, hareketli, girişken.

Faal: Çok çalışan, çok iş yapan, aktif.

İhsan-ı ilâhî: Cenâb-ı Hakk'ın ihsanı, nimeti.

Kudsîyet: Mukaddeslik.

Teennî: Dikkat, temkin, acele etmeme.

Ülvî: Yüce.

yesiyle dünyanın bir mânevî cennet hükmünde olduğunu hissedeceksiniz.

Risale-i Nur'a çalışanlar, iman ve İslâmiyet hizmeti uğrunda öyle bir feragat ve fedakârlığa sahip olmuşlar ki, onlarda menfaat-i şahsiye denilen âdi ve bayağı maksatlar yer bulamamış ve tutunamamıştır. Zira Nur talebelerinde en birinci maksat ve en büyük gaye rıza-yı ilâhîdir. Allah'a hadsiz şükürler olsun Risale-i Nur'a çalışmanın, mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Azîmüşşân'a hizmet olduğunu öğrenen uyanık ve kıymettar ve fedakâr arkadaşlarımız milyonları geçmiştir. Akli yerinde olanlar için pek âşikâr olarak görünen bu hakikati hiçbir ferd inkâr edememektedir. Allah için bir çalışma olan Risale-i Nur faaliyetlerinde, ilâhî bir aşk ve şevkle, kalbî ve ruhî bir sevgiyle gece uykularını dahi feda edenler olmaktadır.

Bakınız! Risale-i Nur'a hizmet eden Nur'un öyle hakikî talebeleri var ki, onlardan birisine denilse, "Risale-i Nur yerine şu kitapları istinsah et de Amerikalı milyarder Ford'un servetini sana verelim." Risale-i Nur'un satırlarından kaleminin ucunu bile kaldırmadan o bahtiyar talebe şöyle cevap verecektir:

Feragat: Fedakarlık. Maddî-mânevî her türlü hakkından vazgeçme, şahsî bir şey istememe.

İstinsah etmek: Bir nüshayı elle yazarak çoğaltmak.

Kur'ân-ı Azîmüşşân: Şanı yüce

Kur'ân-ı Kerîm.

Menfaat-i şahsiye: Şahsî menfaatler, çıkarlar.

Rıza-yı ilâhî: Allah rızası. Daima "Allah rızasını" gözeterek hareket etme düşüncesi.

“Dünyayı servetiyle ve saltanatıyla verseniz kabul etmem. Çünkü Cenâb-ı Hak, bize Risale-i Nur’un mütâlaası ve hizmetiyle tükenmez, bâkî bir hazine verecektir. Acaba sizin o dünyevî servetiniz beni mesûd edecek midir? Bu şüphelidir, fakat Rabbimizin ihsan edeceği bâkî servet ile hakikî bir saadete kavuşacağımızda şek ve şüphe yoktur.”

Kıymetli Kardeşlerim!

Risale-i Nur’un yüksek değerini anlamakta veya onu işitip tanımakta biraz gecikmiş olan gençler içleri sızlaya sızlaya şöyle demektedirler: “Şu geç uyanan kıymettar gençliğimi fânî, geçici şeylerle zayi etmeyeceğim. Ancak ve ancak Kur’ân’a ve imana hizmet uğrunda, sevgili Allah’ım ve sevgili Peygamberimin emirlerine itaat yolundaki hizmetlere vakfedeceğim. Ancak böylelikle, bu muvakkat gençliğimde bâkî bir gençliği elde etmiş olacağım.

Risale-i Nur’a bu kadar bağlanıldığını görünce dünyadan alâkamızın kesildiği zannına varılmasın. Bilâkis, bu cihet şu hatt-ı hareketimizle tebarüz eder: Mücerred isek işlerimizi, talebe isek derslerimizi, memur isek vazifemizi,

Bâkî: Dâimî, sonsuz.

Hatt-ı hareket: Hareket yönü, rota.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Mücerred: Bekar.

Mütâlaa: İnceleme, dikkatli okuma.

Şek: Şüphe.

Tebarüz etmek: Belli olmak, görünmek.

tüccar isek ticaretimizi yapıyoruz. Dünyevî meşgalemiz ne kadar fazla bulunursa bulunsun, ders ve imtihanlarımız ne derece sıkı olursa olsun Risale-i Nur'a çalışmaya ve hizmete yine vakit buluyoruz ve bulabiliriz; zaman ayırıyoruz ve ayırabiliriz. Zira nasıl ki, hergün ekmek, su ve havaya ihtiyaç var. Aynen öyle de bunlardan daha fazla olarak hergün Kur'ân ve iman hakikatlerinden mânevî gıdalarımızı almaya muhtacız.

Evet, Risale-i Nur'la olan iştigalimiz, iş ve derslerimizdeki muvaffakiyeti kat kat arttırarak bize kuvvet ve heves veriyor. Bizde dünyaya din için çalışmak fikrini uyandırıyor. Bize vaktin kıymetini idrâk ettiriyor, takvim yapraklarının geri dönmeyeceğini kalb ve aklımıza tesirli bir surette ihtar ederek, ömür sermayesi olan zamanımızı kıymetlendirmek şevk ve azmini veriyor. Çalışma saatlerinde şurada burada boşu boşuna veya lüzumlu zannına kapıldığımız ve fakat bizce faydasız şeylerle vakitlerimizi öldürmekten bizi kurtarıyor. Hatta istirahat zamanlarında dahi iman hakikatlerine çalışma sevgisini husûle getirerek rahmet-i ilâhînin hareket içine dercettiği faaliyet zevkini tattırıyor, böylece fânî bir ömürde bâkî bir hayatı kazanmanın yolunda yürütüyor.

Dercetmek: İçine koymak.

Husûle getirmek: Meydana getirmek, oluşturmak.

Rahmet-i ilâhî: Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti.

Kıymetli Kardeşlerim!

Risale-i Nur'un yüksek değerini tam beyan etmek mümkün değildir. Onun kıymeti, onu dâimî ve sadâkatle okuyanların ruhunu o kadar sarıyor, o kadar kendine râm ve meftûn ediyor ki, tahkikî iman mertebelerinde terakki eden o fedakârlardan birinin başına bütün din düşmanları toplanıp Risale-i Nur'dan vazgeçirmeye çalışsalar yine muvaffak olamazlar ve olamadılar.

Ben ki, Risale-i Nur'u te'lif ile vazifelendirilen ve istihdam edilen Üstadın hizmetçisi olmayı en büyük bir nimet bilirim. Hizmetçisinin hizmetçiliğini yapmayı bir şeref ad-dederim. Bu kalbî ve samimî bağlılığı çok görenler olabilir, fakat hiç de fazla bulmamalıdır. Mesela, kıymetli bir eser okuruz, müellifine karşı içimizde az çok bir takdir hissi belirir. Molière'in, Hugo'nun, Goethe'nin eserlerine bir hayranlık duyarız. Acaba İslâm dininin rehberi olan Kur'ân-ı Hakim'i tefsir eden bir İslâm dâhisinin şahsına karşı bağlılığın derecesi nasıl olmalıdır? O meşhurlardan birinin eseri kâğıda yazılırsa, Bediüzzaman Said Nursî'nin Kur'ân tefsiri olan Nur Risalelerini altın sayfalara nakşetmek lâzımdır.

Addetmek: Saymak, kabul etmek.

İstihdam edilmek: Hizmetle vazifelendirilmek.

Meftûn etmek: Düşkün, tutkun etmek.

Râm etmek: Boyun eğdirmek, hükmü altına almak.

Tahkikî iman: Delile dayanarak ulaşılan, sağlam, sarsılmaz iman.

Terakki etmek: Yükselmek, mer-tebe kat etmek.

Dine muâriz olmayan müstakîm bir filozofun eserini tetkik için saatlerce çalışılırsa, iki cihanın saadetini ders veren Bediüzzaman'ın eserlerini okumak için uykularımızı terketmek gerektir. Evet, dünyevî bir kitaba beş lira ödersek, Risale-i Nur gibi dünya ve âhirette insanı mes'ud kılan ve en yüksek bir mevki ve şerefe nâil olan bir tefsir-i Kur'ân'a yüz lira veririz ve veriyoruz. İcap ederse onun neşri uğrun-da servetimizi de feda etmek İslâm cengâverlerinin torunları olan biz gençlere lâzım ve elzemdir arkadaşlar!

Öyleyse geliniz kardeşlerim! Nurlar'ın dersinde diz diz, hizmetinde el ele, cihad-ı diniyede omuz omuza verelim, Nurlar'dan nur almaya, imânî derslerinden ders almaya şiddetle muhtaç olduğumuz Nur Risalelerine beraberce çalışalım, görüşelim, konuşalım. Allah yolunda, din yolunda koşalım. Dinsizlere karşı mücadele bayrağını açarak cihad-ı diniye meydanlarında, hizmet-i imaniye muhitlerinde tatlı canlarımızı feda edelim.

Kıymetli Kardeşlerim!

Risale-i Nur'da çok üstün meziyet ve hususiyetler vardır. O mümtaz ve müstesna hâsiyetler şimdiki kadar te'lif

---

Cihad-ı diniye: Allah'ın dini-
ne hizmet için sarfedilen her türlü
maddî-mânevî gayret.

Hâsiyet: Özellik, vasıf, hususiyet.

Hizmet-i imaniye: İman hizmeti.

Muâriz: Karşı çıkan, muhalif.

Mümtaz: Seçkin, ayrıcalıklı,
üstün.

Neşir: Yayma, yayınlama.

edilmiş olan hiçbir eserde görülmüyor. Ömrünü okumakla geçiren hakikî ilim adamlarından Risale-i Nur'u okuyanlar bu hakikati izhar ediyorlar. Ve o kadirşinas ve üstün şahsiyetler bu zamanda yaşayan insanların, ilmi ne kadar zengin olursa olsun Risale-i Nur'u okumaya muhtaç oldukları kanaatine varıyorlar. Enaniyet ve ilmî kıskançlık gibi hastalıklara müptela olmaktan korkan faziletli âlim ve münevverler Risale-i Nur'a derhal sarılıyorlar. Bazıları altmış yetmiş yaşlarında olduğu hâlde yine Nur Risalelerine talebe olmak şeref ve nimetini kazanmaya çalışıyorlar.

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri diyor ki: "Risale-i Nur başka kitaplar gibi yalnız ilim vermiyor, onun mânevî dersi de vardır." İşte bu mânevî dersin tesiridir ki, Risale-i Nur'u okuyanların ruh ve kalbleri, vicdan ve latîfeleri o feyyaz dersten hisselerini ve gıdalarını alıyorlar. Bu mânevî dersin nüfuzu değil midir ki, Nur Risalelerini okuyanların mânevî âlemleri ilâhî nurlarla yıkıyor. Ve ilâhî bir câzibe ve ilâhî bir tesirle iman hakikatlerine musahhar ve meftun ve meclup bir hâlde gelerek Allah ve Resûlullah yolunda yükseliyorlar. İlm-i iman âşıkları Risale-i Nur okuyor. Dinî malûmât meraklıları Risale-i Nur okuyor.

Enaniyet: Benlik.

İlm-i iman: İman ilmi.

İzhar etmek: Göstermek, açığa çıkarmak.

Kadirşinas: Kadir bilen.

Meclup: Celbolunmuş.

Musahhar: Emrine âmâde, emrine girmiş, boyun eğmiş.

Hakikat arayıcıları Risale-i Nur okuyor. Mücadeleci mücahid fitratlar Risale-i Nur okuyor. Hamâset, bahadırılık ve kahramanlığın şâhikasına erişmek isteyen kabiliyetler Risale-i Nur okuyor. Milliyetçiler Risale-i Nur okuyor. Fen ve sanat erbabı Risale-i Nur okuyor. Müsbet ilim hayranları Risale-i Nur okuyor. Ehl-i tasavvuf, Risale-i Nur okuyor. Edebiyat meraklıları Risale-i Nur okuyor. Demek her bir tabaka-yı insaniye Risale-i Nur'a ruhunda büyük bir ihtiyaç duymakta ve ondan istifade etmektedirler.

Arkadaşlar!

Risale-i Nur'u okuyanların ikna kabiliyeti artar, akıl ve mantığı işler ve kuvvet bulur. Herhangi bir mevzuu seviyesi nisbetinde muknî bir surette ifade edebilmek meziyetine sahip olur. Zira o Nurcu baştanbaşa aklî, mantıkî ve muknî bir şâheserin şâhâne dersleriyle tenevvür ve tefeyyüz etmektedir.

Hakikî medeniyetin ve yüksek içtimaiyatın, insanlık kanunlarının menbaı ve esası Kur'ân'dır. Kur'ân umum nev-i beşere hitap eden bir hatîb-i umumîdir. Kur'ân-ı

Hamâset: Cesurluk, yiğitlik.

Hatîb-i umumî: Umumî, genel hatîb.

Menba: Kaynak.

Muknî: İkna edici, doyurucu.

Müsbet ilim: Pozitif ilim. Fizik, kimya, biyoloji gibi deney sonuçlarına dayanan ilim.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanoğlu.

Şâhika: Zirve.

Tabaka-yı insaniye: Farklı seviye ve durumdaki insanlar.

Tefeyyüz etmek: Feyiz almak, feyizlenmek.

Tenevvür etmek: Aydınlanmak, nurlanmak.

Hakim'in hakikî ve berrak ve parlak bir tefsiri olan Risale-i Nur'da aradığınız imânî ve İslâmî, aklî ve fikrî, kalbî ve ruhî birçok ihtiyaçlarınızın tatmin edildiğini göreceksiniz. Kafanızdaki bir kısım istifhamların tam ikna edici bir tarzda cevaplandırıldığını büyük bir hayranlık ve şükran hisleri içinde müşahede edecek ve Risale-i Nur'un kendinize hitap eden ilâhî hakikatler mecmuası olduğuna kani olarak sonsuz bir huzur içinde mes'ûdâne bir hayat yaşamaya başlayacaksınız. O Nurlar'ı defalarca ve hatta bir ömür boyunca okumak zevk ve sevgisinden kendinizi kurtarmayacaksınız.

Risale-i Nur mevzuunu büyük bir alâka ile takip eden uyanık arkadaşlarım!

Kur'ân-ı Kerîmin mânâsı bilinmese de, okunduğu ve dinlendiği zaman ruhlarda nasıl ki mânevî ve derunî bir tesir husule gelir. Zira kelâm, Allah kelâmıdır. Bu Kelâmullah'daki ve İslâmiyet'teki mânânın kudsiyetidir ki, Türkler İslâmiyet'le cihangir oldular, kıtalar, beldeler fethettiler. Bin seneden beri İslâmiyet'in bayraktarlığını yapmaktadırlar. Aynen öyle de, Kur'ân'ın bu asırda yüksek bir tefsiri olan Risale-i Nur'daki bazı bahisleri başlangıçta tamamen anlayamazsanız da onun mânevî tesiri ve mânevî feyzi, ruh ve kalbinize nüfuz eder; mânâ âleminizi istilâ eder,

kat'iyen istifadesiz kalmazsınız ve kalmıyoruz. Hem insan yalnız akıldan ibaret değildir; kalb, ruh, sır ve vicdan gibi mânevî latife ve cihâzâta da mâliktir. Aklınız herbir mesele-i imaniyeyi birinci okuyuşta hakkıyla kavrayamasa da kalb ve ruh ondan hissesini alır. Risale-i Nur'un bu mânevî tesiridir ki, Risale-i Nur'un ilk te'lifi zamanında sekiz-on Nur talebesi varken, şimdi milyonlar olmuştur. Dünya fikir cereyanları içinde en kuvvetli bir iman cereyanı olarak Anadolu'yu istilâ etmiş; Avrupa, Amerika, Asya kıtalarına kadar varlığını ve kuvvetini kabul ettirmiş, din düşmanlarını dehşete düşürerek mağlubiyete dûçar etmiş, iman ve İslâmiyet'e hayat ve hareket vermiş, nesl-i cedidi ihtizaza getirmiş ve kahraman ve cengâver fitratları inkişaf ettirerek cihad-ı İslâmiye meydanlarında herşeyini iman uğruna feda ettirecek derecede koşturmuştur ve koşturmaktadır. Nihayet dünyanın ve âlem-i İslâm'ın fevkalâde takdir ve hayranlığına mazhar olmuş ve olmaktadır.

Bunun için, devamlı okumaya hergün devam ediniz. Kendini tekrar tekrar, zevkle ve şevkle okutan bu şâheser külliyyatını okudukça anlayışınız ziyadeleşecektir; anlamının tek çaresi, Nurlar'la başbaşa kalıp zihnî cehd sarfederek tekrar tekrar okumak sevgisiyle pâyidar olmaktır.

Cehd: Çalışma, çaba, emek.

Dûçar etmek: Yakalamak, maruz bırakmak, mübtelâ etmek.

Mazhar olmak: Nâil olmak,

erişmek.

Mesele-i imaniye: İmanla ilgili mesele.

Nesl-i cedid: Yeni nesil.

Muhterem Arkadaşlarım!

Risale-i Nur'un üslûbu emsalsiz ve hiçbir üslûpla kabil-i kıyas olmayan câzip bir üslûptur. Bediüzzaman Said Nursî bir müfessir-i Kur'ân olmakla beraber asrımızın en büyük edibi ve kuvvetli bir beliğidir. Fakat lafzın gösteriş ve tantanasına değer veren ediplerden değildir. Bilâkis en fazla mânâyâ ehemmiyet ve kıymet verip lafzın hatırı için mânâdan fedakârlık yapmayan, elbise için vücuttan kesmeyen bir müelliftir. O, zâtına has ve gayet müessir ve gayet cazibedar bir üslûb-u beyana sahiptir. Bunun için Nur Risalelerinde, Kur'ân ve iman hakikatleri en berrak ve en mükemmel, en câzip ve en müessir bir tarzda izah ve ispat edilmiştir.

Risale-i Nur câmî hakikatler ve veciz sözler hazinesidir. Bir cümlede bir sayfalık, bir sayfada on sayfalık, bir risalede bir kitaplık mânâ ifade eden ve câmiü'l-kelim hususiyetine mâlik olan bir şâheserdir. Bunun içindir ki, dersleri çok tesirlidir ve gayet nâfizdir. Mütéhassıs zatlarca malûmdur ki, imanî meselelerde fazla tafsilât, dersin tesir ve tefhimini zorlaştırabilir. O derslerin kanaat verici ve tatminkâr

Câmî: Çok şeyi içine alan, kapsamlı.

Câmiü'l-kelim: Vecize. Kısa olup çok manaya gelen, az lafızla beraber derin manalar taşıyan söz.

Kabil-i kıyas: Kıyas edilebilir.

Mâlik: Sahip.

Mütéhassıs: Uzman.

Nâfiz: Tesirli, etkili.

Tafsilât: Etraflıca açıklamalar, ayrıntılar.

Tefhim: Bir meseleyi anlatmak.

Üslûb-u beyan: Beyan, ifade tarzı.

olmasında çok defa faydalı bir netice elde edilemez. Bu hakikate binâen, bilhassa imânî hakikatlerin mücmel olarak ders verilmesi daha tesirli ve daha verimli ve daha anlayışlı olur ve olmaktadır. Bu düstura istinaden Risale-i Nur tafsilâta ve teferruata dalmamıştır. Zihni teferruatla dağıtmamak metodunu esas tutmuştur.

İman İlmine Müştâk Arkadaşlarım!

Bediüzzaman Said Nursî, İhlâs Risalesi'nin sonunda bizlere çok büyük bir müjde veriyor. O kadar harika bir kolaylığı beşere takdim edebilmek asrımıza kadar hiçbir müellifte görülmemiştir kanaatindeyiz.

Diyor ki: “Bu Risaleleri anlayarak ve kabul ederek bir sene okuyan, bu zamanın hakikatli bir âlimi olabilir.”

Evet, fen bütün hızıyla ilerlemektedir. Mâneviyatta yükselmek de, bununla muvâzidir. Maddî alanda bir saatlik yolun bir saniyeye indirildiği bir devri yaşıyoruz. Mâneviyat sahası ise daha sür'atli ve daha vüs'atlidir. Eski zamanda yarım asırda elde edilebilen ilm-i hakikat, şimdi kısa bir zamanda kazanılabiliyor. Belki de daha az bir müddette aynı semere ve netice hâsıl oluyor. Cenâb-ı Hakk'ın rahmet ve keremiyle bu asır müslümanlarına ve insanlarına lütuf buyurduğu bu kadar selâmetli ve kolay

---

İstinaden: Dayanarak.

Muvâzi: Paralel, aynı hizada.

Mücmel: Kısa, öz, hülâsa.

Vüs'at: Enginlik, genişlik.

elde edilebilecek İslâmî bir maârifin, imânî bir neticenin mevcudiyetini işiten ve akli başında olan her insan, hususan her müslüman, bu zengin servete mâlik olmak için Nur Risalelerine büyük bir sadâkat ve sevgi ile çalışmaktan nasıl geri kalabilir!

Gayretli Arkadaşlarım!

O kadar değerli, o kadar kıymetli bir eser külliyyatını bir an evvel okumak ve onlardan her gün imânî ve İslâmî gıdalarınızı almak için bütün himmet ve varlığınıza çalışacağınızdan eminim, böyle olmanızı temenni ediyorum. Zira gençlik gidiyor, ömür geçiyor, zamanlar geri gelmiyor.

Evet, biz ne muallimlerimizden bir medet ve ne de pedder ve validelerimizden bir teşvik beklemiyoruz ve beklemeyiz. Biz ancak Allah'ın inayetiyle kendi kendimizi yetiştirmek zaruret ve sebatındayız. İnşallah devam ve sadâkatle çalışarak mutlaka yükseleceğiz. Tâ iman ve İslâmiyet merâtibinin zirvesine ulaşacağız. Kalbimizi nur-u Kur'ân'la, kafamızı ilm-i imanla aydınlatacağız. Kalb ve aklımızı çalıştıracğız. Allah'ın has ve hâlis, fakat mücahid bir kulu, Resûlullah'ın ihlâslı, fedakâr ve cengâver bir ümmeti olmak yolunda Nur Risaleleriyle yürüyeceğiz ve ilerleyeceğiz.

Risale-i Nur'dan eskimez yazı öğrenmeye gelince; Kur'ân yazısıyla olan Nur Risalelerini yazmaktaki kazan-cımız çok büyüktür. Eskimez yazıyı kısa bir zamanda öğ-reniyoruz, hem yazarken malûmat elde ediyoruz. Hem, Risale-i Nur eczalarını çoğaltmakla imana ve Kur'ân'a hiz-met edildiği için pek büyük mânevî kazançlar elde ediy-o-ruz. Hem yazılarak edinilen bilgi hâfızaya daha esaslı yer-leşiyor. Bunun için şimdiye kadar binlerce genç Risale-i Nur'u yazarak Kur'ân yazısını öğrenmiş ve öğrenmekte-dir.

Kıymetli Kardeşlerim!

Risale-i Nur'un birçok meziyet ve hususiyetlerinden bir kaçını daha sizlere nakledeceğim: Risale-i Nur'daki harikulâde ilmî kuvvet, taklidî imanı tahkikî imana çevi-riyor; insanı salâbetli ve kuvvetli bir müslüman, ilmiyle amel eden bir mümin-i kâmil olmaya doğru götürüyor. Menhus, pis zevklerden nefret ettirip vazgeçiriyor. En ulvî ve en temiz, ebedî ve sermedî zevk ve hazlar verecek hare-ketlere sevk ediyor. İnsana hayatı sevdendiriyor. Bedbînlikten kurtarıp imanlı bir nikbînlik veriyor. Uyuşuk ve tembelleri

Bedbîn: Kötümser, karamsar.

Menhus: Uğursuz, kötü.

Nikbîn: İyilik düşünen.

Salâbet: Metin, dirençli.

Tahkikî iman: Delile dayanarak

ulaşılan, sağlam, sarsılmaz iman.

Taklidî iman: Başkalarından göre-rek, araştırılmadan alınan, -tahki-kî iman seviyesine çıkarılmazsa- çabuk şüphelere mağlup olma ihti-mali bulunan iman.

cevval yapıyor; ruhî bir cevelân insanın iç âleminde hüküm-ferma oluyor. Orta hâlli değil, en ileri ve en yüksek bir insan olmak hevesini uyandırıyor. Gurur ve kibir gibi kötü ahlâkları kaldırıyor. İnsanı, tevazu, mahviyet ve vakar gibi faziletlerle değerlendiriyor. Hasım tarafları barıştırıyor. Fenalığa, fenalıkla değil, iyilikle mukabele etmek dersini veriyor. Siz gibi temiz ve terbiyeli gençleri fena bir muhitin fena görenekleriyle ahlâksız hâle düşmek felâketinden muhafaza ediyor.

İşte bunun içindir ki, Risale-i Nur'u sadâkat ve devamla okuyan hakikî bir Nur talebesi, ahlâken düşük insanlar arasında kalsa da ahlâkını bozmadan onlardan uzaklaşıp kendini kurtarıyor. Hem ahlâk ve terbiyesini yükseltmek için nefis mücadelesine giriyor. Risale-i Nur'dan aldığı malûmat ve imanî kuvvetle muvaffak oluyor. Hem kendini o bozuk cemiyete ve kimselere kaptırmıyor; bilakis Risale-i Nur'u neşrederek imanî esasların zayıflaması neticesi olarak bozulan o cemiyeti ikna ve ıslah etmek cehdine sahip oluyor. İçtimaî yüksek esaslarla mücehhez bir ıslahatçı gibi gaye ve prensibinde terakkiler kaydediyor. Dâvâsını yürütmekte ve yerleştirmekte âdetâ zaferden zafere koşmaya başlıyor.

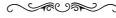
Hüküm-ferma olmak: Hüküm süren.

Muvaffak olmak: Başarmak.

Evet arkadaşlar! Bugün içtimaî dert ve yaralarımızı halledip tedavi edecek en esaslı ve en tesirli faktör ve nizamı hâvi olan bir hakikat kaynağı vardır. O da Risale-i Nur'dur. Bunun içindir ki, hakikati idrâk edebilen hakikî münevverler ve uyanık mektepliler büyük bir çoğunlukla Risale-i Nur'a sarılmaktadırlar.

Evet, düşüncemiz daima terakki etmekte olacaktır. Bu muvakkat dünyanın, ebedî saadeti kazanmak için bir ticarethane olduğunu Risale-i Nur bize ders veriyor. Biz de, bütün hakikî ilimlerin madeni, esası, nuru ve ruhu olan iman ilmini tahsil ve iktisab etmek için ve mukaddes dâvâımızda muvaffak ve kudsî mücadelemizde muzaffer olmak için aza kanaat etmeyeceğiz. Daima yükselmek, daima ilerlemek, daima terakki etmek için Nur Risalelerine çalışacağız ve çalıştıracacağız.

1947 Konya Nur talebeleri nâmına
Zübeyir Gündüzalp

Hâvi: İhtiva eden, barındıran.
İçtimaî: Sosyal, topluma ait.
İktisab etmek: Kazanmak.

Münevver: Aydın, toplumu aydınlatan, entelektüel.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا²

Şu kâinat semâsının gurûbu olmayan mânevî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîm; şu mevcudat kitab-ı kebirinin âyât-ı tekvîniyesini okutturmak, mahiyetini göstermek için şu-âları hükmünde olan envârını neşrediyor. Beşerin aklını tenvir ile sırat-ı müstakîmi gösteriyor. Beşeriyet âleminde her fert, hilkatindeki maksatlar ve fitratındaki arzular ve istikametindeki gayesini, o hidayet güneşinin nuru ile görür ve bilir. O hidayet nurunun tecellisine mazhar olanlar, kalb kabiliyeti nisbetinde ona aynadarlık ederek yakınlık kesbeder. Eşya ve hayatın mahiyeti o nur ile tezahür ederek, ancak o nur ile görünür, anlaşılır ve bilinir. Ezeli Güneş'in mânevî hidayet nurlarını temsil eden Kur'ân-ı Kerîm, akıl ve kalb gözüyle hak ve hakikati görmeyi temin eder. Onun nurundan uzakta kalanlar, zulmette kalırlar. Zira her şey nur ile görünür, anlaşılır ve bilinir.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun.

Âyât-ı tekvîniye: Yaratılış delilleri, kâinat kitabının âyetleri.

Envâr: Nurlar.

Gurûb: Batma, kaybolma.

Hilkat: Yaratılış.

Kesbetmek: Kazanmak.

Kitab-ı kebir: Büyük kitap, kâinat kitabı.

Mazhar olmak: Erişmek, nâil olmak, şereflemek.

Neşretmek: Yayımak.

Sırat-ı müstakîm: Dosdoğru, dümdüz yol.

Tenvir: Aydınlatma, nurlandırma.

Tezahür etmek: Görünmek, belirlemek, ortaya çıkmak.

İşte şu hakikatin mânevî ve sermedî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîm'in nur tecellisine bu asrımızda "Nur" ismiyle müsemmâ olan Risale-i Nur'un şahs-ı mânevîsi mazhar olmuştur. O Nurlar ki, zulmetten ayrılmak istemeyen yarasa tabiatlı, gaflet uykusuyla gündüzünü gece yapan sefâhet-perest, akli gözüne inmiş, zulmette kalarak gözü görmez olanlara ve yolunu şaşırırlara karşı projeksiyon gibi nurlarını iman hakikatlerine tevcih ederek sırat-ı müstakîmi büsbütün kör olmayanlara gösteriyor. Nur topuzunu ehl-i küfür ve münkirlerin başına vurup "Ya aklını başından çıkar at hayvan ol, yahut da aklını başına al insan ol!" diyor.

İlim bir nur olduğuna göre, Risale-i Nur'un ilme olan en derin vukufunu gösterecek bir-iki delile kısa işaret ederiz.

Evvelâ; şunu hatırlamalıyız ki: Risale-i Nur, başka kitapları değil, belki yalnız Kur'ân-ı Kerîm'i üstad olarak tanımaması ve ona hizmet etmesi itibarıyla; makbuliyeti hakkında bizim bu mevzuda söz söylememize hâcet bırakmıyor. Biz ancak ilim erbabı nazarında Risale-i Nur'un değerini belirtmek için deriz ki:

Müsemmâ: İsimlenen, adlanan; o isimle anılan.

Sefâhet-perest: Haram helal demeden zevk peşinde olan, eğlence düşkün, beyinsiz.

Sermedî: Dâimî, sonsuz.

Şahs-ı mânevî: Hükâmî şahsiyet, tüzel kişilik.

Tecellî: Yansıma, belirme.

Tevcih etmek: Yönlendirmek, yöneltmek.

Zulmet: Karanlık.

Risale-i Nur, şimdiye kadar hiçbir ilim adamının tam bir vuzuhla isbat edemediği en muğlâk meseleleri, gayet kolay bir şekilde, en basit avâm tabakasından tut, tâ en yüksek havas tabakasına kadar herkesin istidadı nisbetinde anlayabileceği bir tarzda, şüphesiz tam ikna edici bir şekilde izah ve isbat etmesidir. Bu hususiyet hemen hemen hiçbir ilim adamının eserinde yoktur.

İkincisi: Bütün Nur eserleri Kur'ân-ı Kerîm'in bir kısım âyetlerinin tefsiri olup, onun mânevî parıltıları olduğunu her hususta göstermesidir.

Üçüncüsü: İnsanların en derin ihtiyaçlarına kat'î delil ve burhanlarla ilmî mahiyette cevap vermesidir. Mesela, Allah'ın varlığını, âhiret ve sâir iman rükünlerini, bir zerrenin lisan-ı hâl ve kâl suretinde tercümanlığını yaparak isbat etmesidir. En meşhur İslâm filozoflarından İbn-i Sina, Farabî, İbn-i Rüşd bu mesleklerde bütün mevcudâtı delil olarak gösterdikleri hâlde, Risale-i Nur, o hakikatleri aynen bir zerre veya bir çekirdek lisanıyla isbat ediyor. Eğer Risale-i Nur'un ilmî kudretini şimdi onlara göstermek mümkün olsaydı, onlar hemen diz çöküp Risale-i Nur'dan ders alacaklardı.

Avâm: Genel halk tabakası, sıradan kimseler.

Burhan: Delil.

Havas: İleri gelenler, seçkinler.

İstidad: Kabiliyet, yetenek.

Muğlâk: Kapalı, zor anlaşılır.

Vuzuh: Açıklık, netlik.

Dördüncüsü: Risale-i Nur, insanın senelerce uğraşarak elde edemeyeceği bilgileri, komprime hülâsalar nev'inden kısa bir zamanda temin etmesidir.

Beşincisi: Risale-i Nur, ilmin esas gayesi olan rıza-yı ilâhîyi tahsile sebep olması ve dünya menfaatine ilmi hiçbir cihetle âlet etmeyerek tam manasıyla insaniyete hizmet gibi en ulvî vazifeyi temsil etmesidir.

Altıncısı: Risale-i Nur, kuvvetli ve kudsî ve imanî bir tefekkür semeresi olup bütün mevcudâtın lisan-ı hâl ve kâl suretinde tercümanlığını yapar. Aynı zamanda iman hakikatlerini ilmelyakîn ve aynelyakîn ve hakkalyakîn derecelerinde inkişaf ettirir.

Yedincisi: Risale-i Nur, esas bakımından bütün ilimleri câmî oluşudur. Âdeta ilim iplikleriyle dokunmuş müzeyyen bir kumaş gibidir. Ve şimdiye kadar hiçbir ilim erbabı tarafından söylenmemiş ve her ilme olan vukufunu tebarüz ettiren vecizeler mecmuasıdır. Misal olarak birkaç

Aynelyakîn: Okuyup öğrenerek, delillere dayanarak elde edilen bilgi.

Câmî: Şümûllü, kapsamlı.

Hakkalyakîn: Bizzat yaşayarak elde edilen bilgi.

İlmelyakîn: Gözle görüp, şahit olarak elde edilen bilgi.

Komprime hülâsa: Sıkıştırılmış ilaç tableti veya konsantr

edilmiş gıda.

Lisan-ı hâl ve kâl: Hâl dili ve sözlü ifade.

Müzeyyen: Ziyetli, süslü.

Rıza-yı ilâhî: Allah rızası. Daima "Allah rızasını" gözeterek hareket etme düşüncesi.

Tebarüz ettirmek: Belli etmek, göstermek.

Ülvî: Yüce.

çını zikrederek, heyet-i mecmuası hakkında bir fikir edinmek isteyenlere Risale-i Nur bahrine müracaat etmelerini tavsiye ederiz.

“Sivrisineğin gözünü halkeden, güneşi dahi o halketmiştir.”

“Bir kelebeğin midelerini tanzim eden, manzume-i şemsiyeyi dahi o tanzim etmiştir.”

“Bir zerreyi icad etmek için, bütün kâinatı icad edecek bir kudret-i gayr-i mütenâhî lâzımdır. Zira şu kitab-ı kebîr-i kâinatın her bir harfinin, bâhusus zîhayat her bir harfinin, her bir cümlesine müteveccih birer yüzü ve nâzır birer gözü vardır.”

“Tabiat, misâlî bir matbaadır; tâbi’ değil.. nakıştır, nakkaş değil.. mistardır, masdar değil.. nizamdır,

Halketmek: Yaratmak.

Heyet-i mecmua: Genel yapı, bir şeyin bütünü.

İcad etmek: Yaratmak, var etmek.

Kitab-ı kebîr-i kâinat: Büyük kâinat kitabı.

Kudret-i gayr-i mütenâhî: Sonsuz kudret.

Manzume-i şemsiye: Güneş sistemi.

Masdar: Kaynak, memba.

Misâlî: Maddî varlığı olmayan; vücûdu, maddî âlem ile gayb âlemi arasında yer alan misal âlemine ait varlık.

Mistar: Âlet, araç. Üzerinde kâinat kitabına ait satırların yazıldığı alan.

Müteveccih: Yönelmiş, yönelik.

Nakkaş: İşleyen, nakş-eden.

Nâzır: Bakan, yönelik, dönük.

Nizam: Sistem, düzen.

Tâbi’: Yapan, tab’ eden.

nâzım değil.. kanundur, kudret değil.. şeriat-ı iradiye-dir, hakikat-i hariciye değil.”

“Sâbit, dâim, fitrî kanunlar gibi, ruh dahi, âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş ve kudret ona vücûd-u hissî giydirmiştir.. ve bir seyyâle-i latifeyi o cevhere sa-def etmiştir..”

Ve hâkeza, binlerce vecizeler var.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Dr. Mustafa Hilmi Ramazanoğlu

¹ Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır (c.c.).

Âlem-i emir: Her şeyin ilâhî bir emirle anında yaratıldığı, meydana geldiği âlem.

Dâim: Sabit olan, devam eden.

Fitrî: Yaratılıştan olan, tabîi olarak var olan.

Hakikat-i hariciye: Nesnel, objektif, gerçek varlık.

Nâzım: Düzenleyen. Belirli bir sisteme, düzene koyan.

Sâbit: Sürekli olarak hep aynı durumda kalan, değişmeyen.

Sadef: Sedef, inci kabuğu.

Seyyâle-i latife: Şeffaf ve maddî ağırlığı olmayan varlık.

Sıfat-ı irade: Cenâb-ı Hakk'ın “irade” sıfatı.

Şeriat-ı iradiye: Cenâb-ı Hakk'ın iradesine bağlı kanunlar mecmuası.

Vücûd-u hissî: Duyu organları ile hissedilebilen varlık.

Kaynakların Tesbitinde

Faydalanılan Eserler

Abd İbn-i Humeyd, İbn-i Nasr Ebû Muhammed (ö. 249 h.); ***Müsned***, [Tahkik: *Subhî el-Bedrî es-Sâmerrâî, Mahmud Muhammed Halil es-Saîdî*], Mektebetü's-sünne, Kahire, 1408/1988.

Abdurrezzak, Ebû Bekr Abdurrezzak İbn-i Hemmâm (126-211 h.); ***Musannef***, [Tahkik: *Habîburrahmân el-A'zamî*], I-XI, el-Meclisü'l-ilmî, Beyrut, 1403/1983.

Aclûnî, İsmâîl b. Muhammed (v. 1162); ***Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs***, I-II, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

Ahmed İbn-i Hanbel, Ebû Abdullah eş-Şeybânî (164-241 h.); ***Müsned***, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

Aliyyülkârî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed (v. 1014/1606); ***el-Esrâru'l-merfûa fi'l-ahbârî'l-mevdûa***, [Tahkik: *Muhammed b. Lûtfi Sabbâğ*], el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1406.

Bagavî, Ebû Muhammed Muhyissünne Hüseyin İbn-i Mes'ud, (v. 516/1122); ***Meâlimü't-tenzîl***, I-VIII, Dâru Taybe, Riyad, 1993.

—————; **Şerhu's-sünne**, [Tahkik: Şuayb el-Arnâvut], I-XVI, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Beyrut, 1983.

Bezzâr, Ebûbekir Ahmed b. Amr b. Abdülhâlık (v. 215-292); **Müsned**, [Tahkik: Abdulkâdir Arafât], I-III, Müessesetü ulûmi'l-Kur'ân, Beyrut/Medine, 1409 h.

Beyhakî, Ebûbekir Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); **es-Sünenü'l-kübrâ**, I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekte, 1414/1994.

—————; **Şuabü'l-iman**, [Tahkik: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], I-IX, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1410/1990.

—————; **Zühd**, Müessesetü'l-kütübi's-sekâfiyye, Beyrut, 1996.

Buharî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); **Sahîhu'l-Buharî**, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

Câhız, Ebû Osman Amr İbn-i Bahr İbn-i Mahbub el-Kinanî el-Leysî (v. 255/868); **el-Beyân ve't-tebyîn**, [Tahkik: el-Mehâmî Fevzî Atavî], I-II, Dâru Sa'b, 1968.

Cessâs, Ahmed b. Ali Ebûbekir (v. 370 h.); **Ahkâmü'l-Kur'ân**, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.

Dârimî, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); **Sünen**, I-II, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.

Deylemî, Ebû Şucâ' Şîreveyh b. Şehredâr (445-509 h.); *el-Müsnedü'l-firdevs bi me'sûri'l-hitâb*, [Tahkik: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1986.

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*, I-X, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.

Ebû Davud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *Sünen*, [Tahkik: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmîyye, İstanbul, tsz.

Ebû Hanîfe, İmam-ı Âzam Numan b. Sabit Bağdadi, (v. 150/767); *Fikhul-ekber* (Aliyyülkârî Şerhiyle birlikte), [Tahkik: Ali Muhammed Dandel], Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1416/1995.

Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ (210/307 h.); *Müsned*, I-XIII, Dâru'l-Me'mûn li't-türâs, Dimaşk, 1404/1984.

el-Mukri', Ebu'l-Abbas Ahmed b. Muhammed et-Tilmisânî; *Nefhu't-tayyib*, [Tahkik: İhsan Abbas], Daru Sadır, Beyrut, 1968.

Gazâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); *İhyâu ulûmi'd-dîn*, I-IV, Dâru'l-mârife, Beyrut, tsz.

—————; *el-Müstasfâ*, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1413 h.

Gümüşhânevî, Ahmed Ziyaeddin Nakŝibendî; *Ramûzu'l-ehâdîs*, Kışla-ı Hümayun Matbaası, Âsitane, 1275.

Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî (321-405 h.); *Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1411/ 1990.

Heysemî, Ali İbn-i Ebî Bekr (v. 807 h.); *Müsnedü'l-Hâris (Zevâidu'l-Hâris)*; [Tahkik: Hüseyin Ahmed Salih el-Bakirî], Merkezü Hidmeti's-Sünne ve's-Sîreti'n-Nebeviyye, Medine, 1413/1992.

İbn-i Ebî Şeybe, Abdullâh b. Muhammed (v. 235 h.); *el-Musannef fi'l-ehâdîs ve'l-âsâr*, [Tahkik: Kemâl Yu-suf el-Hût], I-VII, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 1409 h.

İbn-i Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965.); *El-İhsan fî takrîbi Sahîh İbn-i Hibbân*, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî; Tahkik ve ta'lîk: Şuayb el-Arnâvût], I-XVII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

İbn-i Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler — 331

İbn-i Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd el-Menî (168-230 h.); *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, I-VIII, Dâru sâdir, Beyrut, tsz.

İbnü'l-Cevzî, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed (508-597 h.); *Sıfatü's-safve*, I-IV, Dâru'l-mârifet, Beyrut, 1399/1979.

—————; *et-Tahkîk fî ehâdisi'l-hilâf*, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1415 h.

İmam Rabbânî, Ahmed Fârukî Serhendî; *Mektubat*, I-II, Fazilet Neşriyat, İstanbul, tsz.

Kâsânî, Alâüddîn (v. 587 h.); *Bedâiu's-sanâi'*, I-VII, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1982.

Ma'mer b. Râşid (v. 151 h.); *el-Câmî* (Abdurrezzak'ın el-Musannef'inin sonunda), el-mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1403 h.

Mizzî, Yusuf b. ez-Zekî Abdurrahmân (654-742 h.); *Tehzîbü'l-Kemâl*, I-XXXV, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1400/1980.

Münâvî, Muhammed Abdürraûf b. Ali (v. 1031/1622); *Feyzu'l-kadîr şerhu Camii's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.

Münzirî, Abdülazîm b. Abdi'l-Kaviyy (v. 581-656); *et-Terğîb ve't-terhîb*, I-IV, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1417.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbü'rî (206-261 h.); **Sahîhu Müslim**, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); **es-Sünenü'l-kübrâ**, [Tahkik: Abdulğaffâr Süleyman el-Bündârî], I-VI, Dâru'l-kütübi'l-ilmiiye, Beyrut, 1411/1991.

Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddin Muhammed b. Abdirrahman (v. 902/1497); **el-Makâsîdü'l-hasene**; Dâru'l-kütübi'l-ilmiiye, Beyrut, 1399 h.

Serahsî, Ebû Bekr Muhammed b. Ebî Sehl (v. ?); **Meb-sût**, I-XXX, Dâru'l-mârifetü, Beyrut, 1406 h.

Süyûtî, Abdurrahman b. el-Kemâl Celâleddîn (849-911 h.); **el-Fethu'l-kebîr fî dammi'z-ziyâde ile'l-câmi'i's-sağîr**, I-III, Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Beyrut, 1932.

—————; **ed-Düreru'l-müntesira fî'l-ehâdîsi'l-müşte-hira**, [Tahriç, tertip ve şerh: Muhammed Abdürrahîm], Dâru'l-fikr, Beyrut, 1415/1995.

Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed İbn-i İdris (150-204 h.); **el-Ümm**, Dâru'l-mârifetü, Beyrut, 1393 h.

Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); **el-Mu'cemül-evsat**, [Tahkik: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefi], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

—————; *el-Mu'cemül-kebîr*, [Tahkik: Hamdi b. Abdil-mecîd es-Selefi], I-XX, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

Tahâvî, Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed b. Selâmet el-Ezdî, (v. 321/933); *Şerhu meâni'l-âsâr*, I-IV, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1389.

Tayâlisî, Ebû Davud Süleymân b. Davud (v. 204 h.); *Müsned*, Dârü'l-mârife, Beyrut, tsz.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa (209-279 h.); *el-Câmiu's-sahîh*, I-V, Dârü'ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Übşeyhî, Şihâbüddîn Muhammed b. Ahmed (790-850 h.); *el-Müstatraf fî külli fennin müstazraf*, [Tahkik: Müfid Muhammed Kamîha], I-II, Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1986.

Zehebî, Şemsüddîn Muhammed Ahmed (v. 748/1347); *Mîzanü'l-îtidâl fî nakdi'r-ricâl*, [Tahkik: Ali Muhammed Muavvad, Âdil Ahmed Abdülmevcûd], I-VIII, Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1416/1995.

Zeylaî, Abdullah b. Yusuf Ebû Muhammed (v. 762 h.); *Nasbu'r-râye*, I-IV, Dârü'l-hadîs, Mısır, 1357 h.

Şahıslar

Abdülkadir Geylânî (1077 – 1166)

1077'de Hazar Denizi'nin güneybatısındaki Gilân eyalet merkezine bağlı Neyf köyünde doğdu. Küçük yaşta babasını kaybeden Abdülkadir'in bütün gayesi tahsiline devrin en önemli ilim ve kültür merkezi olan Bağdat'ta devam etmekte. On sekiz yaşına gelince annesinden izin alarak bir kafiye katılıp Bağdat'a gitti. Orada hadis, fıkıh, edebiyat okudu. Bu arada Bağdat mutasavvıflarıyla yakın dostluklar kurup tasavvufa intisap etti. Medresede hadis, tefsir, kıraat, fıkıh ve nahiv gibi ilimleri okuttu ve vaaz vermeye başladı. Ancak bir süre sonra bütün bunları bırakarak inzivaya çekildi. 1166'da vefat eden Abdülkadir Geylânî Hazretleri'nin tasavvufu, şeriata ve dinin zahiri hükümlerine titizlikle bağlı kalma esasına dayanır. O, her an Kur'ân ve hadislere uygun hareket etmeyi şart koşar. Ona göre bir zâhidin hayatında görülebilecek deruni hâller dini ölçülerin dışına taşmamalıdır. Gerek vaazlarında gerekse eserlerinde son derece sade bir üslup kullanan Abdülkadir Geylânî'nin verdiği vaazları dinlemek için yetmiş bin kişinin Bağdat'a geldiği rivayet edilir. Daha hayatta

iken kendisinden birçok keramet nakledilmeye başlanmıştır. Kendi adıyla anılan Kâdiriyye tarikatı bütün İslâm Âlemi'ne yayılmıştır. En önemli eserleri olarak “Gunye”, “Fütuhu'l-Gayb” ve “Fethu'r-Rabbânî” sayılabilir.

Ceylan Çalışkan

1929 yılında Emirdağ'da dünyaya geldi. Üstad Hazretleri, 1944 yılında Emirdağ'a geldiğinde Çalışkan ailesi onun yardım ve hizmetine koşmuştu. İşte bu kahraman ailenin ferdlerinden biri olan Ceylan Çalışkan Beyefendi de kendini Üstad'a vakfetmiş, bütün hayatını iman ve Kur'an hizmetine adanmış talihlilerden biriydi. Üstad Hazretleri, yazdığı bir mektupta “Ceylân! Sen bahtiyardın ki, bu acib zamanda Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir hizmeti ve onun manevî hazinesinin bir anahtarını aldın. Benim de anahtarımı aldın. Ve küçük bir Abdurrahman ve küçücük bir Husrev namını aldın. Bu kudsî ve ehemmiyetli vazifeye lâayık olacağını gayet kuvvetli bir sadâkat ve metanet ve ihtiyat ile isbat edersin.” diye işaretle bulunmuştur. İman yolunda bir çok ke-re tevkif edilen, değişik sıkıntı ve musibetlere maruz kalan Ceylan Çalışkan Beyefendi, 1963 yılında İstanbul'da geçirmiş olduğu bir trafik kazası neticesinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Farabî (871 – 950)

İslâm felsefesini metot, terminoloji ve problemler açısından temellendiren ünlü Türk filozofudur. Türkistan'ın Farab (bugünkü Kazakistan'ın Otrar) şehrinde doğdu. Farabî, İslâm dünyasında ilk defa Kindî'nin başlattığı felsefî harekete ve onun şekillendirdiği Meşşâî akıma, kendi inanç ve kültürünün temellerini oluşturan uluhiyet, nübüvvet ve meâd akîdesinin yanı sıra Eflâtun ve Yeni Eflâtunculuk'tan aldığı bazı unsurları da katarak eklektik bir sistem kurmuştur. Farabî'nin en çok tartışılan görüşü "sudûr teorisi"dir. Bütün semavî kitaplarda, mümkün varlıklar tanımına giren kâinatın Allah'ın hür iradesi ve mutlak kudretinin sonucu olarak sonradan yaratıldığı şeklinde çok açık bir inanç ve telakki bulunmasına rağmen İslâm felsefesi tarihinde ilk defa Farabî dini geleneğin dışına çıkarak Allah-âlem ilişkisini sudûr veya kozmik akıllar teorisi denilen bir sistemle yorumlamıştır.

İbn-i Rüşd

Meşşâî okulunun son temsilcisi, filozof, fakih ve hekimdir. 1126'da Kurtuba'da doğdu. Kendisi gibi babası ve dedesi de Kurtuba'da kadılık yapmışlardı. Aristo'nun felsefî doktrinine sâdik kalarak onun eserlerini şerhettiğinden 'Aristo şârihi' unvanıyla da tanınır. Temel dinî ilimleri

babasından öğrenen İbn-i Rüşd, Endülüs'te âdet olduğu üzere İmam Mâlik'in "Muvatta" adlı eserini ezberledi. Ayrıca fıkıh, fıkıh usûlü, felsefe, tıp, matematik ve astronomi öğrenimi gördü. İbn-i Rüşd'ün asıl amacı, vahiy ile felsefenin birbirinden bağımsız olarak nasıl anlaşılıp değerlendirilebileceği ve buna bağlı olarak ikisi arasında biri diğerini geçersiz kılmayacak biçimde sağlam bağlantılar kurmaktır. Meşşâî okulunun son temsilcisi kabul edilen İbn-i Rüşd, bilhassa Allah'ın iradesini sınırlayıcı yorumlardan ötürü eleştirilere muhatap olmuştur. 1198'te vefat etmiştir.

İbn-i Sina (980 – 1037)

İslâm Meşşâî (Aristocu) okulunun en büyük sistemci filozofu, Ortaçağ tıbbının önde gelen temsilcisi olan İslâm bilginidir. 980'de Buhara yakınındaki Efsene köyünde doğdu. Üstün bir zekaya sahip olduğu için küçük yaşta dikkatleri üzerine topladı. Önce Kur'ân'ı ezberledi; dil, edebiyat, akâid ve fıkıh öğrenimi gördü. Dinî ilimler sahasında çok yoğun bir okuma faaliyeti sürdüren ve yüksek bir düzeye ulaştığı anlaşılan İbn-i Sina ayrıca babasından geometri, aritmetik ve felsefe konusunda ilk bilgilerini aldı. Mantık ve aritmetik üzerine çalışmalarını sürdürdükten sonra, astronomide de o günün şartları açısından oldukça ileri bir seviyeye ulaştı. Felsefenin bütün disiplinlerinde

iyi bir donanıma sahip olduktan sonra tıp tahsiline başladı. Felsefe ve tıp alanında oldukça ün kazanan İbn-i Sina, henüz on sekiz yaşında iken Sâsâni hükümdarının saray hekimliğine getirildi. Kindî ile başlayan İslâm felsefe geleneğinin zirvesinde bulunan İbn-i Sina, felsefî sisteminde özellikle Farabî'ye çok şey borçludur. Kendisi bir bakıma Farabî'nin öğrencisi ve halefi olarak görülebilir. Bununla birlikte üstadını aşmış, tarih içerisinde onun adını ikinci derecede bırakmıştır. Ayrıca İbn-i Sina'nın, felsefî açıdan, Farabî kadar Eflatun ve Aristo sistemine bağlı olmadığı söylenebilir. Ancak İbn-i Sina, İslâm düşünce tarihinde üzerinde çokça tartışılan Farabî'nin "sudûr teorisi"ni aynen tekrar eder. İbn-i Sina 1037'de vefat etti.

İmam Gazâlî

Eş'arî kelamcısı, Şafiî fakihi, tasavvuf ehli, felsefeye yönelttiği eleştirilerle tanınan İslam düşünürüdür. 1058'de İran'ın Horasan bölgesindeki Tus'ta (bugünkü Meşhed) doğdu. Okuma-yazma, Kur'an ezberi, dil bilgisi, aritmetik gibi alanlarda dönemin geleneksel ilk öğrenimini babasının yakın sufi bir dostundan aldı. Nişabur'daki Nizamiye Medresesi'ne girmesi ve orada dönemin en tanınmış kelam alimi olan İmamü'l-Haremeyn el-Cüveyni'nin öğrencisi olması eğitim-öğretiminde dönüm noktası oldu. Cüveyni'nin ölümünden sonra büyük devlet ve siyaset

adamı Nizamülmülk'le görüşmesi ise hayatında yeni bir dönemin açılmasını sağladı. Nizamiye medreselerinde müderrislik makamına kadar ulaşan Gazâlî burada kelim, felsefe, Batınîlik ve tasavvuf hakkında uzun soluklu araştırma ve çalışmalarda bulundu. Aklı, duyları, tecrübe ve sezgiyi bilginin başlıca kaynakları kabul etmekle beraber, aklı aşan hakikatleri ancak vahiyle öğrenilebileceğini belirten Gazzali, filozoflara karşı verdiği mücadele ile İslam düşünce tarihinde önemli bir konuma sahiptir. 1111 yılında vefat etmiştir.

İmam Rabbânî (1563 – 1624)

Müceddid-i Elf-i Sâni (hicrî II. bin yılın müceddidi) unvanıyla da tanınmaktadır. 1563'te Doğu Pencap'taki Sirhind'de (Serhind) doğdu. Öğrenime babasının yanında başladı. Medresede tefsir, hadis yanında aklî ilimler tahsili de aldı. Hacca giderken Delhi'de Nakşibendiyye tarikatını Hindistan'da yayan Hace Bâkibillah ile karşılaştı. Teklifini kabul ederek bir süre yanında kaldı, sonra ona intisap etti. Kısa bir müddet sonra da onun en önemli bir halifesi konumuna geldi. Kendi ifadesiyle Nakşibendiyye tarikatına intisap etmesi onun bütün ruhî terakkisinin temelini oluşturdu.

Yaşadığı dönem ve coğrafyada İslâm inançları hürfe ve bâtil inançlarla karıştırılmak isteniyordu. Hint kıtasında Babürlü Ekber Şah eliyle bir devlet politikası olarak bütün dinleri birleştirme gibi bir hedef doğrultusunda İslâmî inançların tahrif ve değiştirilme tehlikesi söz konusuydu. İşte İmam Rabbânî bu bâtil hareketlere karşı sahih İslâm inancının yerleşmesi için büyük gayret ve çalışmalarında bulundu ve tarihe II. bin yılın müceddidi olarak geçti. 1624'te vefat eden İmam Rabbânî'nin en önemli eseri Mektubat'tır. İmanın yakîn derecesine erdirilmesi, insanın ihsan derecesine yükseltilmesi, İslâm'ın insana sevdirmesi vb. konularda İmam Rabbânî'nin görüşlerini yansıtan bu eser, 536 mektubun derlenmesiyle meydana gelmiştir. Birkaçı dışında bütün mektuplar Farsça yazılmış ancak gerek el yazması, gerekse matbu olarak Arapça tercümesiyle İslâm âleminde geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır.

İmam Şâfiî (767 – 820)

İslâm dünyasının ikinci büyük mezhebi olan Şâfiî mezhebinin kurucusu. 767'de Gazze'de doğmuş olmakla birlikte, babasının vefatı dolayısıyla henüz iki yaşında iken annesi tarafından Mekke'ye getirildi. Küçük yaşta Kur'ân'ı ezberledi.

Fasih Arapça konuşan Huzeyl kabilesi arasında şiir ve edebiyat öğrendi. O dönem Mekke müftisinden ders aldı. Henüz 15 yaşında iken Mekke müftisinin yanında fetva verecek konuma geldi. Sonra Medine'ye gitti. Orada müçtehit İmam Mâlik İbni Enes'ten fıkıh ve hadis dersi aldı. Sufyan b. Uyeyne, Fudayl b. İyaz, amcası Muhammed b. Şâfiî ve başkalarından hadis rivayet etti. 820'de vefat eden İmam Şâfiî, mutlak bir müçtehit olup, fıkıh, hadis ve usûlde imamdı. "Er-Risale" adlı eseriyle ilk olarak fıkıh usûlü konularını ele alan Şâfiî, bu eseriyle fıkıh usûlünün de kurucusu sayılmıştır. Mısır'daki görüşlerini kapsayan "el-Ümm" adlı eseri de en önemli eserlerinden birisi kabul edilir.

Mevlânâ Celâleddin Rumî (1207 – 1273)

Horasan'ın Belh şehrinde doğdu. Beş yaşında iken babasıyla birlikte Belh'ten çıkıp hacca gitti. Bir müddet seyahat ettikten sonra Anadolu'ya gelip Erzincan ve Karaman'da oturdu ve nihayet Konya'ya yerleşti. Kendisine Rumî denilmesi o vakit (Diyar-ı Rum) tabir edilen Anadolu'ya yerleşmiş olmasındandır. Konya'da yüzlerce talebesi olan ve o dönemin önde gelen âlimlerinden olan Mevlânâ, Şems Tebrizî ile tanıştıktan sonra tasavvufa yöneldi. Çeşitli eserleri içinde en meşhuru "Mesnevî" adlı eseridir.

Zübeyir Gündüzalp

Bediüzzaman Hazretleri'nin "Zübeyir bana merhum biraderzadem Abdurrahman yerine verilmiştir. Hakiki fedakar Zübeyir, en lüzumlu ve hizmete şiddetli ihtiyacın zamanında buraya imdada geldi..." ifadeleriyle anlattığı Zübeyir Gündüzalp beyefendi, 1920 yılında Konya'da dünyaya geldi. Asıl adı Ziver olup Üstad Hazretleri, Zübeyir bin Avvam Hazretlerine atfen ismini Zübeyir olarak değiştirmiş ve bu isimle tanınmıştır. İlköğretimini Ermenek'te yaptıktan sonra ortaokulu Silifke'de bitirdi. Bu tarihten itibaren önce Ermenek'te sonra Konya'da posta telgraf muhabere memuru olarak çalıştı. Konya'da bulunduğu sıralarda Nurlarla tanıştı ve ömrünün sonuna kadar iman hizmetini en güzel şekilde ifa etti.

1946'da Emirdağ'da Üstad'ı ziyaret edip yanında kalmak istediğini bildirdi ancak, memuriyetine devam etmesi, daha sonra yanına alınacağı cevabını aldı. 1948'de Afyon'da tutuklanarak Bediüzzaman'la birlikte altı ay hapis yattı. Bu tarihten itibaren Üstadın vefatına kadar hep yanında kaldı.

Üstad'la hapis yatarken yanlışlıkla serbest bırakıldığında bu fırsattan yararlanıp özgürlüğüne kavuşma şansına sahipti ancak, o, yapılan yanlışlığa itiraz ederek tahliyeyi engelledi, ve böylece Üstadından ayrılmadı.

İnsanların imanını kurtarmaya vesile olmak için gecesini gündüzüne katan Gündüzalp, iman aşkıyla yanıp tutuşurken hakime: “Eğer komünistler mürekkep ve kağıdı yok etmek imkanını da bulsalar, benim gibi birçok gençler ve büyükler fedai olup hakikat hazinesi olan Risale-i Nur’un neşri için, mümkün olsa derimizi kağıt, kanımızı mürekkep yapacağız.” ifadelerini kullanacak ölçüde bu yolun karasevdalısıydı. Üstad Hazretleri’nin ahirete irtihalinden sonra meşvereti esas alarak dur-durak bilmeden, bir ömür boyu hizmetlerine devam eden Zübeyr Gündüzalp Hazretleri, 2 Nisan 1971 tarihinde İstanbul’da vefat etti.

İndeksler

a. Âyet İndeksi

Sûre adı:	Sûre no:	Âyet no:	Sayfa no:
A'râf Sûresi.....	7	54	89
Ahzâb Sûresi.....	33	47	74
Âl-i İmran Sûresi.....	3	2, 6, 18	123, 126, 128, 130
Âl-i İmran Sûresi.....	3	173	289
Âl-i İmran Sûresi.....	3	185	72
Bakara Sûresi.....	2	25	74
Bakara Sûresi.....	2	32	91, 132, 220, 243, 296
Bakara Sûresi.....	2	60	8
Bakara Sûresi.....	2	163, 255	123, 126, 128, 130
Bakara Sûresi.....	2	257	248, 250, 251
Bakara Sûresi.....	2	286	144
Câsiye Sûresi.....	45	23	149
Duhân Sûresi.....	44	29	179
En'âm Sûresi.....	6	1, 73	89
En'âm Sûresi.....	6	95	274
Enbiya Sûresi.....	21	69	8

Sûre adı:	Sûre no:	Âyet no:	Sayfa no:
Fâtiha Sûresi	1	5	233, 234, 265
Fetih Sûresi	48	1, 3	138
Furkan Sûresi	25	43	149
Furkan Sûresi	25	70	271
Furkan Sûresi	25	77	259
Gâşiye Sûresi	88	1	103
Hac Sûresi	22	1	102
Hicr Sûresi	15	47	214
Hûd Sûresi	11	56	252
İhlâs Sûresi	112	1	123, 126, 128, 130
İnfitâr Sûresi	82	1	103
İnşikak Sûresi	84	1	103
İsrâ Sûresi	17	23	183
İsrâ Sûresi	17	102	89, 113
Kasas Sûresi	28	78	288
Kehf Sûresi	18	14	89, 113
Sâffât Sûresi	37	35	91
Sâffât Sûresi	37	44	214
Meryem Sûresi	19	65	113
Muhammed Sûresi	47	19	91
Mümin Sûresi	40	60	259
Nebe Sûresi	78	1	103
Neml Sûresi	27	29-30	223
Nisâ Sûresi	4	87	123, 126, 128, 130

Âyet İndeksi _____ 347

Sûre adı:	Sûre no:	Âyet no:	Sayfa no:
Nûr Sûresi	24	35	251
Ra'd Sûresi	13	16	89, 113
Rûm Sûresi	30	17-27	93
Rûm Sûresi	30	22	235
Rûm Sûresi	30	27	238
Rûm Sûresi	30	50	94
Saf Sûresi	61	13	74
Şûrâ Sûresi	42	11	238
Tâhâ Sûresi	20	25-28	296
Tekvir Sûresi	81	1	102
Tevbe Sûresi	9	36	89
Tevbe Sûresi	9	112	74
Tîn Sûresi	95	4-6	179, 244
Yunus Sûresi	10	2	74
Yunus Sûresi	10	10	297
Yunus Sûresi	10	87	74
Yusuf Sûresi	12	53	148
Zilzâl Sûresi	99	1	102
Zümer Sûresi	39	49	288

6. Karma İndeks

A

- âb-ı hayat 7
abd 163, 176, 241, 260, 268, 271,
289
abd-i küllî 265
abdiyetin içinde bir sultansın 291
Abdülkadir Geylânî 301
abesiyet 111, 117, 270
âciz 66, 70, 98, 114, 130, 158,
162, 247, 255, 265, 268, 271
âciz-i mutlak 228, 229
acûbe-i sanat 266
acz 5, 6, 89, 114, 118, 169, 196,
240, 258, 262, 265, 268, 273,
278, 283, 287
aczi gösteren gurur 254
âdâb-ı Kur'âniye 29
adalet 104, 108, 110, 115, 118
adalet-i mutlaka 115, 117
adâvet 55, 58
adem 32, 103
ademistan 69
Adl 193
âfâk-ı âlem 295
âhir-i hayat 250
âhret 3, 11, 12, 18, 31, 36, 37,
45, 49, 54, 57, 73, 78, 79,
96, 107, 108, 110, 111, 117,
119, 122
âhırzaman 27, 28
âhize 124
ahlâkiyyûn 101
Ahmedler 139, 140
ahsen-i takvim 280, 283, 292, 295
aile hayatı 99
akâid-i imaniye 237
akıl 13, 20, 21, 22, 24, 28, 29, 31,
32, 40, 44, 61, 97
akıldan ziyâde kalbe bakar, delilden
ziyâde zevke nâzır 222
akrep 289
aksam-ı ihsânât 205
âlâ-yı illiyîn 175, 244, 266, 271,
279
âlâ-yı illiyîn-i insaniyet 265
âlât 205, 279, 280, 282
âlem 11, 75, 85, 99, 105, 111,
114, 120, 168, 174, 200, 227,
251, 256, 267, 337
âlem-i arzî 274
âlem-i bâkî 13, 112
âlem-i bekâ 79, 109, 110, 119,
120, 170
âlem-i berzah 37, 170, 176, 200,
250
âlem-i ervah 119, 286
âlem-i emir 325
âlem-i gayb 119, 166
âlem-i İslâm 39, 138
âlem-i mahşer 176
âlem-i mânâ 130
âlem-i misal 3, 130, 131, 132, 275
âlem-i mubsarat 206
âlem-i nur 13, 69

âlem-i rahmet 166, 171
 âlem-i tagayyür 129
 âlemin nüsha-yı musağğarası olan
 insan 225
 Alîm 164, 173
 Allah 7, 8, 9, 337
 Allahu Ekber 294
 Amazonlar 27
 amel-i salih 155
 Amerika 60, 120, 140, 298, 313
 Amme Cüzü 150
 Anadolu 313
 anarşistlik 63
 anâsır 230
 Ankara 1, 64
 Ankara Üniversitesi 298
 Arabistan 138
 Arap çölleri 4
 arı 256
 Arş-ı Rahmân 137
 arslan 249
 arz 86, 112, 118, 180
 arzın halifesi 113
 arz simâsı 223
 asâ-yı Musa (aleyhisselâm) 8
 Asâ-yı Musa 62
 asfiya 109, 116
 asker 6, 70
 Asya 313
 atâ-ender 133
 avâm tabakası 322
 Avrupa 135, 313
 âyât-ı beyyinât 263
 âyât-ı haşriye 102
 âyât-ı kâtia 106
 âyât-ı kübrâ 94

Âyetü'l-Kübrâ 117
 âyine-i esmâ 218
 âyine-i samedâniye 246
 ayn-ı hakikat 109
 ayn-ı matlub 260
 aynadarlık 270
 aynelyakîn 3, 34, 49, 107, 109,
 323
 âzâ-yı İbrahim (aleyhisselâm) 8
 azamet-i ilâhiye 261
 azamet-i kibriyâ 108
 azap 37, 45, 59
 azîm bir acz 273

B

Bab-ı Seraskerî 138
 bağistan-ı cinân 171
 Bâis 192
 Bâkî 118, 192
 bal 16, 32, 34, 35
 bârekâllah 294
 bâtın-ı kalb, âyine-i Samed'dir 188
 Bayezid Câmi-i Mübareki 72
 Bayezid Câmii 74
 bedbinlik 317
 Bediüzzaman 300
 Bediüzzaman Said Nursî 301, 308
 belâ 36, 51, 52
 belâ-ender 133
 belâhet 9
 beliyât 258
 berzahî 176
 Besmele 222
 Besmele'nin azamet-i kadri 233
 biaynelyakîn 67
 bihakkalyakîn 67

biilmelyakîn 68, 69
 bilbedâhe 226, 231
 bilmüşâhede 226, 231
 Bismark 139
 Bismillâh 4, 6, 7, 8, 9
 Bitlis 159
 burhan-ı kâti 255
 burhan-ı vahdâniyet 89
 burjuvalar 40
 bütün hakikî ilimlerin madeni, esası,
 nuru ve ruhu olan iman ilmi
 319

C

câmî 266, 275
 câmiyet-i mahiyet 190
 câmiü'l-kelim 314
 cam parçaları 150
 canavarlar 249
 Cava 138
 cây-ı dikkat 288
 cefâ-ender 133
 cehennem 15, 21, 24, 27, 37, 98,
 99, 100, 104, 107, 120
 cehennem hûrileri 19, 20
 celâl 106, 107, 294
 celb-i nef' 155
 Celîl-i Cemîl 294
 celîl ulûhiyet 205
 cemahir-i müttefika 138
 cemâl 106, 108, 294
 cemâl-i bîmisal 201
 cemâl-i şefkat 185
 cemâl-i rahmet 178
 cemâl mertebeleri 201
 Cemîl-i Zülcelâl 267

Cenâb-ı Hak 6, 22, 38, 70, 75
 Cenâb-ı Hakîm-i Rahîm 22
 cennet hayatı 219
 cennet meyvesi 209
 cep fenerim 248
 Cevâd-ı Mutlak 264
 cevârih 205
 Ceylan 1
 Cihan Harbi 39, 40
 cihâzât 205, 270, 274, 275, 279,
 282, 294
 cihâzât-ı acîbe 280
 cihâzât-ı insaniye 207
 cihâzât-ı mâneviye 273, 275, 281
 cilve-i cemâl ve kemâl 220
 cilve-i ehadiyet 126
 cilve-i esmâ 79, 216
 cilve-i esmâ-yı ilâhiye 166
 cilve-i etemm 239
 cilve-i kudret 125
 cilve-i rahmet 288
 cilve-i vahdâniyet 129
 cilve-i zâtî 225
 cüz 290
 cüz-ü ihtiyârî 66, 69, 70, 272
 cüz'î 271, 290
 cüz'î telezzüz 274
 cüz'iyat 234
 cüz'iyetin içinde bir küllisin 291

Ç

çekirdek-misal 270
 çilehâne-i uzlet 47
 çocuk 96, 97, 260
 çöl 5

D

dağdağa 248
 dâhiye 248
 daire-i hayat 70
 daire-i meşrûa 31
 daire-i tasarrufât 278
 dalâlet 12, 14, 20, 21, 32, 60, 62, 162
 dalâlet-âlûd 250
 damga-yı vahdet 295
 dâr-ı saadet 105, 109, 110, 111, 120
 dâr-ı âhiret 120
 dâr-ı mücâzât 118
 darağacı 12, 33, 34, 35
 darülfünun 138
 dâvâ 41, 42, 101, 103, 104, 108, 117
 def-i mefâsid 155
 def-i şer 155
 defter-i hasenât 53
 defter-i a'mâl 112, 121
 dekâik-i nimet 235
 dekâik-i şefkat 224
 delâil-i nübüvvet 101
 delikanlılar 98
 demâ 133
 demirciler çarşısı 245
 Denizli 139
 derd-i maişet 279
 dersâne-i Nuriye 2, 62
 dest-i kudret 253
 destgâh-ı kudret 142
 din-i hak 61
 din tedrisâtı 2, 62

dua-yı filî 253
 dükkân-ı rabbânî 83
 dünya cenneti 19
 dünya saltanatı 15
 dünyaya muhabbet 203

E

eâzim-i müşahidîn-i içtimaiye 141
 ebed 66, 106
 ebedî firâklar 32
 ebedü'l-âbâd 286
 ecel cellâdı 35
 edyân-ı mefsuha 141
 edyân-ı muhtelif 141
 ef'âl-i ilâhiye 201
 Eflâtun 337
 Ehad-i Samed 9
 ehadiyet 117, 226
 ehl-i aşk 237
 ehl-i dalâlet 15, 32, 48, 80, 107, 108, 180, 275, 296
 ehl-i dalâlet ve sefâhet 167
 ehl-i diyanet 23
 ehl-i dünya 64, 78
 ehl-i gaflet 78, 80
 ehl-i hakikat 36, 60
 ehl-i hidayet 107
 ehl-i hidâyet ve huzûr 296
 ehl-i huzur 76
 ehl-i iman 11, 15, 24, 27, 48, 71
 ehl-i imanın zevâli 180
 ehl-i inkâr 12
 ehl-i kalb 76
 ehl-i keşf 40
 ehl-i keşfü'l-kubur 37
 ehl-i keşif ve tahkik 219

ehl-i küfür 3, 108
ehl-i sefâhet 18
ehl-i tahkik 36
ehl-i tarikat 76, 237
ehl-i tasavvuf 311
ehl-i teslis 197
ehl-i vahdetü'l-vücûd 239
ehl-i velâyet 36
ehl-i zikir 127
ehl-i hakikat 37
ehl-i iman 51, 56
ehl-i namus 45
elektrik lambaları 85, 86
elem 18, 21, 22, 31, 32, 36, 45,
46, 51, 52, 89
elem-i mânevî 14, 51
elem-i zevâl 280
elemsiz lezzet 49
elvâh-ı mahfûza 121
elvâh-ı misaliye 121
elvân-ı seb'a 226
emanet-i kübrâ 270
Emirdağ 1
emniyet müdürü 2
enaniyet 271, 279, 310
enbiya 13, 16, 35, 109, 110, 116
enbiya ve evliyaya Kur'ân'ın tarif
ettiği tarzda muhabbet 214
enbiya ve evliyaı sevmek 186
envâ-ı hâcât 192
envâ-ı lezâiz ve kemâlât 217
envâ-ı muhabbet 207
envâ-ı nimet 205
envâr-ı hüsün ve cemâl 177
envâr-ı rahîmiyet 236
envâr-ı vücûdiye 33

erkân-ı imaniye 101, 119
Ermeni 25
ervâh-ı sâfiye 251
esas-ı bâhire 207
esas-ı ubûdiyet 258
esfel-i sâfilîn 175, 244, 266, 291,
295
Eski Said 64, 94, 135, 283
Eskişehir 1
Eskişehir Hapishânesi 19
esmâ 89, 166, 238, 246, 263
esmâ-yı ilâhiye 78, 79, 192, 269,
270
esmâ-yı ilâhiye aynası 216
esmâ-yı kudsiye-i ilâhiye 270, 292
esmâ-yı rabbâniye 292
esmâsının hadsiz envâ-ı tecelliyât
205
esrâr-ı rahmet 236
evâmîr-i Kur'âniye 275
evham 105
evkât-ı mahsusa 262
evlâdına muhabbet 199
eyyâm-ı meşhure 158
ezvâk-ı mahsusa 282

F

fakir-i mutlak 229
fakr 5, 6, 89, 114, 273
fâl-i hayır 140
Farabî 322
farz 46, 47, 51, 53
Fâtır-ı Hakîm 152, 273
Fâtır-ı Zülcelâl 294
Fâtır-ı Zülcemâl 293
fecd-i haşir 137

fenâ-ender 133
 fenâ-yı dünya 170
 fenn-i askerî 84
 fenn-i îâşe 83
 fenn-i tıp 82
 fenn-i elektrik 86
 fenn-i hikmetü'l-eşya 88
 fenn-i kıraat 88
 fenn-i kitâbet 88
 fenn-i makine 82
 ferâiz 33, 35
 ferş 225
 feylesof 3
 feyz-i iman 137
 Finlandiya 61, 299
 firâk 90, 100
 firak-ı ebedî 166, 171
 firak-ı elîm 162
 fîsk 162
 fitne 11, 20, 27, 38, 55
 fitne-i âhîrzaman 19
 fıtrat-ı asliye 259
 fıtrat-ı beşer 60
 fıtrat-ı insaniye 259
 fıtrat-ı beşeriye 59
 fıtratın câmiyeti 282
 Ford 305

G

gadr-ı mutlak 117
 Ganiyy-i ale'l-ıtlak 241
 Ganiyy-i Mutlak 294
 Ganiyy-i Kerîm 273
 gardiyan 53
 gayr-i meşrû 17
 gayr-i meşrû bir muhabbet 168

genç 12, 30, 35, 46
 gençliğe muhabbet 201
 gençlik 16, 30, 31, 35, 36, 37, 44,
 45, 46, 71, 72, 73, 76, 77, 80
 Gençlik Rehberi 1, 2
 gizli komiteler 26
 Goethe 308
 günahlar 28, 33, 46, 51, 63, 76
 güzel şeylere muhabbet 201
 güzel şeylere ve bahara meşrû
 muhabbet 215
 güz mevsimi 64

H

Habibullah 110
 hâcât 4, 5, 90
 hâcât-ı insaniye 268
 hâcât-ı zarûriye 263
 haccü'l-ekber 138
 Hacı İlyas 160
 hadd-i büluğ 212
 hadis-i şerif 79, 236
 hadsiz kesret içinde vâhidiyet
 tecellisi 233
 hâfız 60, 72, 74, 153
 Hakem 193
 hakikat-i dâime 275
 hakikat-i ekber-i haşriye 109
 hakikat-i hâl 263
 hakikat-i haşriye 101
 hakikat-i imaniye 43
 hakikat-i kâta-yı sâtia 207
 hakikat-i Kur'âniye 48
 hakikat-i mahbûbe 227
 hakikat-i mevt 33
 hakikat-i rahmet 229

- hakikat-i âlem 116
hakikat-i hariciye 325
hakikat-i haşriye 100, 102, 103,
104, 122
hakikî insan 295
Hakîm 164, 173
Hâkim 84
Hâkim-i Ezeli 5, 115
Hakîm-i Mutlak 195, 207, 260
Hakîm-i Rahîm 173, 251
Hakîm-i Zülcelâl 82, 132
Hakîm-i Zülkemâl 268
hakkalyakîn 109, 323
Haliç 159
Halife 71
halife-i arz 295
Hâlık 81, 89, 118
Hâlık-ı Rahîm 173
Hâlık-ı Zülcelâl 79, 89
Hâlık-ı Rahîm 94
halil 227
hâlisen livechillâh 262
hamâset 311
hapis 44, 47, 49, 54, 57
haps-i ebedî 12, 50
haps-i münferid 12, 14
haram-ı nazar 153
Harb-i Umumî 59, 71
Harbiye Nezareti 138
harika-piçe 245
haşir 94, 96, 101, 102, 108, 111,
112, 118, 119, 121, 122
haşmet-i saltanat 115
hasr-ı fikir 280
hasr-ı muhabbet 293
hâssa 225
hâsse 282, 294
hastahane 36, 45
hastalık 15, 52
hatâ-ender 133
hâtem-i ehadiyet 231
hâtem-i inâyet 230
hâtem-i rahîmiyet 230
hâtem-i rahmet 231
hâtrât-ı kalb 265
hatt-ı Kur'ânî 139
hatt-ı muvâsala 151
hava âlemi 126
havâs 205, 217
hava sayfası 123
havas tabakası 322
hava unsuru 127
hayat-ı bâkiye 41, 45, 49, 60, 61
hayat-ı dünyeviye 17, 48, 60, 63,
73, 77, 99, 200, 272
hayat-ı ebediye 41, 75, 77, 272
hayat-ı hayvanî 245
hayat-ı içtimaiye 96, 98, 157
hayat-ı içtimâiye-i beşeri 277
hayat-ı insaniye 96, 230
hayat-ı uhreviye 77, 97
hayretkârâne 292, 293
hayvan-ı fânî-i zâil 271
hayvanât 82, 84, 224, 230, 231
hayvanât-ı ehliye 249, 278
hazine-i ebediye 14, 15, 35
hazine-i Kur'âniye 62
hazine-i mâneviye 292
hazine-i nur 241
Hazreti Ali 197
Hazreti Cebrail 120
Hazreti Muhammed 101, 142

Hazreti Süleyman 220
 Hazreti Üstadımız 1
 Hazreti Yusuf 220
 hevâ-perestâne 260
 hevesât-ı gayr-i meşrûa 35
 hevesât-ı nefsiye 20
 heveskârâne 260
 heyet-i mecmua 223
 hıfz-ı Kur'ân 154
 hikmet-i ilâhiye 289
 hikmet-i rabbâniye 261
 hikmet-i âmme 117
 hikmet-i hilkat 113
 Hilâfet 64
 Hindistan 138
 hırs 23
 hissiyat 45, 61
 hissiyat-ı insaniye 217
 hizmet-i imaniye 309
 hodbin 250
 hodfürûşluk 255
 Hubab Risalesi 64
 hubb-u dünya 147, 161
 hubb-u fâniyât 170
 hüccet-i tevhid 126
 hüccet-i haşriye 105
 hudâbîn 134
 Hugo 308
 hükûmet 2
 hûri 29, 100, 211
 hürriyet 161
 hüsn-ü ahlâk 48
 hüsn-ü istîmal 274
 hüsn-ü muaşeret 198, 212
 hüsn-ü niyet 42
 hüsn-ü sîret 185, 198, 211

hüsn-ü sûret 185, 198
 hüsn-ü teveccüh 72
 hüsn-ü cemâl 115
 hüsn-ü hâtîme 110
 hüşyâr 222
 Hüve Nüktesi 3
 hüzün
 huzur ve hitab makamı 293

I

ıslah 48
 Isparta 2

İ

iâşe ambarı 83
 ibad 109
 ibadet 50, 63, 76, 77
 ibadet-i fikriye 218
 İbn-i Rüşd 322
 İbn-i Sina 322
 îcad 268
 icmâ 106
 icmâ-ı azîm 117
 içtimaiyat-ı beşeriye 140
 içtimaiyyûn 101
 idam 14, 34, 75, 91
 idâme-i hayatları 264
 idam-ı ebedî 12, 48, 49, 91, 116,
 118, 167
 iffet 30, 31, 77
 ihlâs 25, 43
 İhlâs Risalesi 315
 ihsânât 109
 ihsan-ı ilâhî 304
 ihtiyac-ı fitrî 181, 263
 ihtiyar 12, 35, 47, 53, 71, 80, 99

ihtiyarlık 15, 29, 45, 64, 71, 73,
 76, 77, 80
 ihtiyarlık mevsimi 64
 ikram-ı rahmânî 289
 ikramiye bileti 34, 35
 iktidar-ı hayatiye 256
 iktidar-ı ilmî 289
 iktidar-ı zâfî 287
 ilmelyakîn 13, 107, 109, 323
 ilm-i hakikat 315
 ilm-i iman 310, 316
 ilmin esas gayesi olan rıza-yı ilâhî
 323
 ilmiyle amel eden bir mümin-i
 kâmil 317
 iltibas 237
 iltifâtât-ı rahmaniye 174
 iltifâtât-ı şâhâne 189
 iltifât-ı rahmânî 209
 İmam Gazâlî 301
 İmam Şâfîî 153, 233
 iman 3, 14, 15, 21, 23, 31, 33, 35,
 41, 49, 57, 58, 68, 69, 70, 71,
 80, 90, 107, 109, 116, 120
 iman dairesi 18
 iman ehli 23
 iman hakikatleri 47, 49, 62, 323,
 321
 iman hem nurdur, hem kuvvettir
 252
 iman nurları 67
 iman tevhidî, tevhid teslimî, teslim
 tevekkülü, tevekkül saadet-i
 dâreyini iktiza eder 253
 iman vesikası 15
 iman, bir intisaptır 245

iman, insanı insan eder 255
 iman, insanı Sâni-i Zülcelâl'ine
 nisbet ediyor 244
 iman-ı bilkader 121
 iman-ı billâh 81, 118, 258
 iman-ı ekmele 109
 iman-ı haşrî 95, 100, 103
 imdadât-ı rahmâniye 283
 imtisal 274
 in'am 111
 in'am-ı ilâhî 209
 inâyet 106, 110, 111, 228, 231
 inâyet-i ilâhiye 52, 57
 inâyet-i rabbâniye 94
 infiâl 278
 İngiliz 40
 İngiltere 61
 inkılâbât-ı berzahîye ve uhrevîye
 252
 ins 113, 120
 insan 12, 32, 41, 49, 89, 100, 114,
 118, 192
 insan gibi bir âciz-i mutlak 228
 insan sîmâsı 223
 insânî arş 225
 insanın mahiyet aynası 226
 insanın mahiyet-i câmiyası 224
 insanın mahiyet-i mâneviyesi 231,
 273
 insanın sûret-i câmiyası 238
 insanın vazife-i asliyesi, iman ve
 duadır 255
 insanın vazife-i fitriyesi, taallümle
 tekemmüldür 257
 insanîyete hizmet gibi en ulvî vazife
 323

intibah şahıkası 151
 intisap 70, 90
 iptal-i his 163
 irade-i külliye 171
 İsa (aleyhisselâm) 197
 İşârâtü'l-İ'câz 140
 İslâm 4, 25, 45
 İslâmiyet 27, 55, 290
 İslâmiyet suyu 275
 ism-i ilâhînin cilvesinden uzanan
     nûrânî atkılar 229
 İsrâfil 137
 İstanbul 1, 25, 71, 72, 74
 istidâdât 291
 istidad-ı muhabbet 178
 istiğnâ-yı mutlak 231, 240
 istiğnâ-yı zâtî 240
 istiğrak 237
 istinad 6, 41, 70
 iştirâk-i a'mâl-i uhrevî 158
 İsveç 61, 299
 itaatkârâne 292
 itikad 41, 107
 ittibâ-ı sünnet-i seniyye 30
 izhâr-ı acz 269
 izzet-i celâl 107, 108
 izzet-i kudret 118

K

kabil-i teshir 259
 kabile reisi 4
 kabiliyet-i hayır 271
 kabiliyet-i şer 271
 kabir 11, 12, 14, 19, 31, 48, 53,
     66, 74
 kable'l-bülûğ 213

kabristan 36, 37
 kader 121
 kader-i ilâhî 56
 kadın 27, 34
 Kadınlarla Muhâvere 26
 Kadınlar Rehberi 26
 Kadîr 90, 164, 172
 Kadîr-i külli şey 195
 Kadîr-i Mutlak 168, 228, 262, 267
 Kadîr-i Rahîm 6
 Kadîr-i Zülcelâl 268
 Kadîr-i Hakîm 107
 Kadîr-i Mutlak 171
 Kadîr-i Mutlak'ın yed-i kudreti 253
 Kadîr-i Rahîm 169
 kadirşinas 310
 Kâdiü'l-hâcât 257
 Kâğıthâne şenliği 159
 Kahrâr-ı Zülcelâl 107
 kâinat sîmâsı 223
 kalb 21, 24, 27, 33, 42, 54, 59, 60,
     61, 70, 72, 76, 97, 104, 111,
     112, 275
 kalb gözü 252, 320
 kalbî ve ruhî sıkıntılar 52
 kalem-i kader ve hikmet 132
 kalem-i kader ve kudret 132
 kalem-i kudret 112, 126, 293
 kalem-i kudret ve kader 129
 kamer 230
 kardeş 55, 56, 57
 karîne-i taayyün 127
 Kârun 288
 kaside-i manzume-i hikmet 270
 Kastamonu 81
 Kastamonu Lâhıkası 1

kat-ı intisaptan ibaret olan küfür
246
kâtiu't-tarîk 5
kavânîn-i hayat 256
kaza-yı ilâhî 55
kebâir 27
kebâir-i azîme 156
keçi 7
kedersiz sevinç 49
keffâret 63
kemâl 294
kemâl-i iftikar 294
kemâl-i intizam 228, 231
kemâl-i sanat 161
kemâl-i taaccübümden 277
kemâlât 17, 23, 88, 89, 96, 117,
118, 275, 292
kemâlât-ı fenniye 175
kemâlât-ı ilâhiye 117, 190
kemâlât-ı medeniyet 288
Kerîm 164, 192
Kerîm-i Mutlak 210
kerîm re'fet 205
kesret-i mahlûkât 225
kibriyâ 294
kitab-ı âlem 290
kitab-ı kâinat 88
kitab-ı kâinat 122
kitab-ı kebîr 87
kitab-ı kebîr-i kâinat 324
Kitabullah 251
kıyamet 61, 78, 118
Kozmografya 85
küçüklüğün içinde bir âlemsin 291
Küçük Sözler 162
kudret-i rabbâniye 283

küfrân-ı nimet 259
küfür 108, 114
küfür, insanı gayet âciz bir canavar
hayvan eder 255
küfür; böyle mahiyet-i insaniyeyi
yıklar, elmastan kömüre kalbe-
der 247
Kumandan-ı Akdes 85
Kumandan-ı Âzam 84
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan 41, 60,
61, 67, 72, 73, 127, 225, 233
kur'ân-ı ekber-i âlem 88
Kur'ân'ın cadde-i nuraniyesi 169
küsûf ve husûf namazları 261
kütüb-ü münzele 140
kütüb-ü münzele-i semaviye 142
kütüb-ü mukaddese 106
kuvve-i gadabiye 278
kuvve-i hâfıza 131, 153, 154
kuvve-i hayaliye 131
kuvve-i şâmme 206
kuvve-i şeheviye 278
kuvve-i zâika 206
kuvve-i mâneviye 97

L

latifeler 152
lâyık-ı muhabbet 181
Lebbeyk 260
lehviyât 11
lehviyât-ı muharreme 286
letâif 97, 152, 275, 279
letâif-i cennet 216
letâif-i insaniye 281
letâif-i re'fet 224
levâzımât 291

Levh-i Mahfuz 129, 131, 132
 Levh-i Mahv ve İsbat 129
 Leyle-i Kadir 59
 lezâiz-i nâmeşrûa 286
 lezzet-i hâzıra 150
 lezzet-i hürriyet 169
 lezzet-i ruhânî 198
 lezzet-i sohbet 212
 lisân-ı acz ve fakr 257
 lisan-ı hâl 4, 6, 36
 lisân-ı nâtik 290
 lisan-ı mahsus 81
 lise 19
 lise talebeleri 81
 Lütf-u Yezdân 137

M

maârif 316
 Mâbud-u Zîşan 299
 mâbudiyet 268
 madde-i hayvaniye 247
 maddiyyûn 125
 mâden-i şefkat 198
 mahiyet ve istidat itibarıyla her şey
 ilme bağlıdır 257, 258
 mahkeme-i kübrâ 121
 mahpus 44, 47, 53, 56, 90
 mahşer-i ekber 137
 makam-ı âlâ-yı ubûdiyet 257
 makam-ı tevhid 127
 makamat-ı âliye 252
 makâsıd 282
 makâsıd-ı rubûbiyet 115
 makine-i rabbâniye 82
 Mâlik-i Ebedî 5
 mânâ-yı harfî 187

mânâ-yı ismî 187
 mânend-i belâbil 133
 mânevî bir şükür 182
 mânevî cihazât 152
 mânevî yaralar 53
 mârifetullâh 63, 258
 mâşallah 294
 masonlar 25
 mâşuk-u mecazî 60
 matbaha-yı kudret 7
 mavzer 58
 mazhar 246
 mazhariyet-i münkeşife 263
 mâzi 18, 20, 22, 23, 65, 70, 71
 mebde-i hayat 250
 mebde-i hilkat 66, 68
 meclis-i münevver 67
 mecma-ı ahabap 67
 mecma-ı ekber 137
 medar-ı istifade 222
 medine-i medeniyet-i insaniye 277
 Medrese-i Yusufiye 52
 mehâsin-i medeniyet 169
 mektubat-ı samedâniye 69, 166,
 170, 247
 mektubat-ı rabbâniye 270
 melâike 119
 melâike-i mukarrabîn 120
 meleke-i ameliye 256
 memâlik-i hârre 154
 memur-u musahhar 251
 memurîn-i ilâhiye 270
 menfi ibadet 156
 merâtib 281
 merâtib-i esmâ 192

- merâtib-i muhabbet 192
merâyâ-yı sübhâniye 270
Mersin 25
meşahir-i insaniye 200
mescid-i âzam 137
mesele-i mühimme 25
mesel ve temsil, şûnât nokta-yı
nazarında vardır 238
meşhud 288
meslek-i imaniye 123
mesmuat âlemi 206
meşrû daire 17
mesuliyet-i mâneviye 274
metâlib 265
mevâdd-ı fâniye 270
mevâdd-ı muzırâ 274
mevcudât-ı seyyale 290
Mevlânâ Celâleddin Rumî 301
mezar-ı ekber 65, 67, 248
mezraa-yı âhiret 203, 217
mikrop 163
Milliyetçi 311
misafir-i rabbânî 246
misafirhâne-i rahmânî 68
misafirhâne-i Rahmân 170
misal-i musağğar 246
misâli bir matbaa 324
Mister Carlyle 140
mizan-ı ekber 121
Molière 308
Molla Seyyid Tâha 160
mu'cizât-ı bâhire 106
mu'cize 113
mu'cize-i ekber 61
mu'cize-i kübrâ 61
mu'cize-i kudret 246, 266
mu'cize-i kudret-i bâhire 270
mu'cize-i mâneviye 62
muallim 81
muattal 276
muâvenet 227
mücâzât 111
mücehhez 318
mücerred 306
müdakkik 222
müdebbir 85, 86
mudhike 255
müfârakat 286
muhabbet 23, 73, 79, 100, 181
muhabbet-i ilâhiye 188, 290
muhabbet-i meşrûa 186
muhabbet-i Rahmân 197
muhabbet-i zâtiye 193
muhabbet-i meşrûa 209
Muhakemat 94
muhakkik 13
muhâlât 228
Muhammed (aleyhissalâtü ves-
selâm) 116
Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü
vesselâm) 16
muhatab-ı ilâhî 246
muhibir-i sâdik 13
Muhsin 192
Muhyî 192
mukadderât-ı beşer piyangosu 35
mukaddes kitaplar 105
Mün'im-i Hakikî 9
Mün'im-i Kerîm 293
münâsebettar 222
müneccim 262
münevver kalbler 106

Münevir 86
 münzevî sâlihler 47
 Mürebbî 191
 müşâhede 107, 119
 musahhar 229, 287
 Mustafa Hilmi Ramazanoğlu 325
 Mustafa Oruç 138
 müstakbel 20, 22, 23, 248
 Mutasarrıf-ı Hakîm 118
 mütedâhil dâireler 235
 muvaffak 318
 muvakkat 245

N

nakkaş 88
 Nakkaş-ı Ezeli 79
 nakl-i asvât 129
 nakş-ı şefkat 230
 nâmahrem 27, 153
 namaz 47, 303
 namus 31, 44
 nâşizelik 211
 nazar-ı dikkat 276, 294
 nazar-ı gaflet 68, 69
 nazar-ı haram 153
 nazar-ı ibret 283, 292
 nâzdar 258
 nâzenin 246, 258, 287
 nebâtât 82, 84, 224, 230, 231
 nebi 251
 nefis 4, 5, 10, 24, 52, 98
 nefis-i emmâre 27, 149, 177, 187,
 271, 276
 nefsine muhabbet 197, 210
 nefsin firavuniyeti 251
 nesl-i cedid 313

netice-i hilkat 266
 nev-i beşer 17, 40, 59, 60, 61, 96
 nev-i insanî 73, 164
 nev-i benîâdem 114
 nidd 237
 nikâh 27, 28
 nikbînlik 317
 nimet-i ilâhiye 77
 nisf-ı kutr 279
 nisyan 153
 niyet-i içtinab 156
 nokta-yı istinad 66, 90
 nokta-yı mihrâkiyesi 232
 nokta-yı istimdad 90
 Norveç 61, 299
 nübüvvet 110
 nukuş-u esmâ-yı ilâhiye 246
 nukuş-u esmâ-yı rabbâniye 245
 nur-u ilâhî 251
 nur-u iman 71, 244, 246
 nur-u Kur'an 69, 75, 77, 78, 137,
 316
 nur-u tevhid 62
 nuristan-ı Rahmân 171
 Nur medreseleri 63
 Nur şâkirtleri 62
 Nur talebeleri 57
 nüzhetgâh 249

O

On Birinci Söz 179
 Onuncu Söz 95
 ordu 84
 ordu-yu sübhânî 84
 Osmanlı Devleti 64

Ö

- ölüm 12, 21, 35, 48, 74, 75, 97
 Ömer Paşa 159
 ömr-ü beşer 114
 örümcek 268
 oşr-ü mîşâr 287

P

- padişah 6, 9, 90
 padişah-ı âli 188
 Padişah-ı Zülcelâl 90
 peder ve vâlideye karşı muhabbet
 198
 perde-i gayb 111
 Peygamberim 306
 peygamberler 16, 17, 102, 105,
 106
 piyango 33

R

- Rab 16, 85, 89, 114, 118
 Rabb-i Rahîm 105, 293, 303
 râbîta-yı mevt 76
 Râfıziler 197
 Rahîm 90, 164, 193
 Rahîm-i Zülcemâl 268
 Rahîm-i Hakîm 173
 Rahîm-i Mutlak 212
 Rahîm-i Zât-ı Zülcelâl 172
 rahm-ı mâder 286
 Rahmân 7, 178
 Rahmân-ı Rahîm 174, 182
 Rahmân-ı Zülcemâl 231
 Rahmân-ı Rahîm 107
 rahmet-i cemâl 178
 rahmet-i mücesseme 242

- rahmet-i vâsia 117
 rahmeten li'l-âlemîn 242
 rahmetin vusûlüne vesîle 229
 Ramazan-ı Şerif 72
 re'fet 22
 re'fet-i rabbâniye 289
 Refet Bey 138
 refika-yı hayat 99, 181, 185, 211
 refika-yı hayatına muhabbet 198
 Rezzâk 7, 195
 Risale-i Münâcât 104
 Risale-i Kader 121
 riyâ 74
 riyâyı ve zilleti gösteren tasannu
 255
 rovelver 58
 ru'yet 219, 220
 rubûbiyet 110, 111, 205, 263, 295
 rubûbiyet-i ilâhiye 230
 rubûbiyet-i mutlaka 111
 rubûbiyet-i mutlaka-yı ilâhiye 238
 rüçhâniyet 271
 ruh 17, 21, 24, 27, 33, 51, 61, 68,
 70, 91, 97, 104, 116
 ruh-u beşer 167, 191
 ruhânî irtibat 199
 rûkn-ü imanî 119
 Rum 25

S

- sa'y-ı maddî 278
 saadet-i dünya 161
 saadet-i ebediye 13, 14, 35, 60,
 61, 69, 77, 107
 saadet-i hayatiye 21, 169
 saadet-i lâyezâli 15

- saadet-i sermediye 35
 sabır 49, 51, 52
 sabırsızlık 52
 sadaka-yı mâneviye 53
 sadâkat 28, 50
 sade 325
 Sâdıkul-va'dil-Kerîm 107
 safâ-ender 133
 sağ taraf 248
 sahâif-i nukuş-u sübhâniye 69
 sahib-i mertebe-ihilâfet-i arziye 271
 Sahib-i kâinat 117
 sahife-i âlem 224
 sahife-i havâiye 130
 sahife-i hava 129
 sakar 37
 salâbet 8
 salât-ı kübrâ 137
 salavât 242, 243
 saltanat-ı insaniyet 288
 saltanat-ı rubûbiyet 107, 108, 292
 saltanat-ı ulûhiyet 111
 samediyet-i ilâhiye 226
 sanat-ı ilâhiye 202, 245
 sanat-ı rabbâniye 246
 Sâni-i Hakîm 165, 186
 Sâni-i Zülcelâl 79, 125, 293
 Sâni-i Zülkemmâl 293
 Sâni-i âlem 113
 Sâni'ine intisaptan ibaret olan iman
 246
 satır-ı nûrânî 224
 sedd-i Kur'ânî 157
 Sedd-i Zülkarneyn 157
 sefâhet 12, 14, 15, 19, 21, 36, 45,
 48, 118, 162
 sefâlethâne 36
 sefine-i sultaniye 254
 sefine-i sübhâniye 83
 sehâvet-i mutlak 294
 sekr 237
 selâmet-i kalb 42
 semâvât 113
 semâvî dinler 39
 semâvî fermanlar 113
 semâvî kitaplar 110
 semâvî tokatlar 116
 semere-i kâinat 225
 serçe 256
 sermaye-i ömür 279
 sermediyet-i hâkimiyet 115
 seyahat-i hayaliye-i fikriye 123
 seyahat-i mâneviye 3
 seyyâle-i latife 325
 seyyie 272
 siddîkîn 106
 sıfât 89, 108, 238
 sıfat-ı irade 325
 sıfatlar 110
 sikke-i ehadiyet 224, 231, 234
 sikke-i kübrâ-yı rahmâniyet 224
 sikke-i kübrâ-yı ulûhiyet 223
 sikke-i merhamet 232
 sikke-i rahmet 230
 sikke-i rubûbiyet 223
 sikke-i ulyâ-yı rahîmiyet 224
 sikke-i uz mâ-yı rahmet 232
 silâh-ı insanî 66, 70
 silâh-ı müdâfaa 66
 sille-i azab 288
 sinema 3, 18, 19

sinema-yı uhreviye 131
 sinn-i teklif 213
 sırr-ı iman 68, 70
 sırr-ı ubûdiyet 262
 sivrisinek 324
 Siyah Dut 135
 siyaset 42, 60
 siyasiyyûn 101
 sol taraf 248
 sosyalist 40
 sû-i ihtiyâr 165, 295
 sübhânallah 294
 suhuf-u semâviye 46, 106
 Sultan-ı Ezelî 176
 Sultan-ı Ezel ve Ebed 175, 227,
 240
 Sultan-ı Mutlak 228
 Sultan-ı Sermedî 118, 241
 Sultan-ı Zîşan 104
 sünnet 242

Ş

şa're 272
 şahs-ı mânevî 11, 20
 şâyân-ı temâşâ 288
 şe'n 107, 111
 şebîh 238
 şecere-i bâkiye 270, 275
 şecere-i kâinat 275
 şefaât 110
 şefaâtçi 6
 şefkat 22, 25, 53, 98, 99, 100,
 111, 114, 115, 289
 şefkat-i rubûbiyet 108
 şefkat kahramanları 25
 şekâvet-i uhreviye 255

şerait-i hayat 256
 şeriat-ı Muhammediye 157
 şeriat-ı iradiye 325
 şerik 237
 şevk 42
 Şeyhülislâm 72
 şeytan 27
 şiddet-i hararet 7
 şimal 45, 60
 şimal-i garbî 140
 şimendifer 284
 şirk 162
 şuaât-ı merhamet-i ilâhiye 224
 şuhûd 13
 şuhûr-u selâse 158
 şükür-ü mânevî 206, 209
 şükür 9, 28, 29, 31, 46, 49, 51, 53,
 51, 79, 75, 80, 89, 94
 şuûnât 108, 238
 suur 21

T

taallümlü tekemmül 256
 tâat 31, 46
 tabakat-ı rahmet 205
 Tabiat Risalesi 62
 tabîiyyûn 3, 7, 125
 tablacı 6, 9
 tahmid 85
 tahsis-i taabbüd 293
 taht-ı emir ve idare 241
 tâife-i nisâiye 27
 tâkat 254
 taklidî imanı tahkikî imana çeviriyor
 317
 takvâ 77, 155

taraf-ı lâhutî 142
 tarz-ı hayat-ı içtimaiye 156
 tasavvur-u zevâl 286
 tâun 252, 268
 tavuk 22
 tazammun 269, 290
 tazarrû 289
 tazyikât-ı dünyeviye 255
 teânuk 223
 teâvün 223
 tebaiyet 242
 tecâvüp 223
 tecavüz 57
 tecessüm 20
 tefessüh 274
 tefevvuk 270
 tefhim 314
 tekemmül 256
 tekemmülât-ı insaniye 169
 tekemmülât-ı ruhiye 175
 teklif-i mâlâyutak 144
 telkih 130
 temessülât 216
 tenâsüb 224
 tenasül 213
 tenevvür-ü intibah 151
 terakkiyât-ı beşeriye 175, 288
 terakkiyât-ı mâneviye 175
 terakkiyât-ı medeniyet 161
 terbiye-i İslâmiye 29, 31
 terbiye-i Kur'âniye 45
 terbiye-i Muhammediye (aleyhis-
 salâtü vesselâm) 18
 terhis tezkeresi 40
 terk-i dünya 134
 terk-i kebâir 155

terzil 269
 teşâbüh 224
 tesânüd 223
 tesbihat 87
 teşebbüh 151
 teshir-i rabbânî 289
 tevâtür 120
 tevbe 46, 47, 51, 55, 56
 tevekkül 253
 tevfik-i ilâhiye 271
 tilmiz-i Kur'ân 135
 tılsım-ı Kur'ânî 35
 tiyatro 276
 Türk gençleri 45
 turra 295

Ü

ubûdiyet 14, 15, 90, 261, 292
 ubûdiyet-i fiiliye 256
 ubûdiyetten istinkâf 268
 uhuvvet 23, 56
 uhuvvet-i İslâmiye 58
 ukuk 183
 ulûhiyet 108, 110, 289
 ulûm-u hakikiye 258
 ulûm-u İslâmiye 103
 umûr-u diniye 151
 unsur-u hava 125
 unsur-u havâî 129

V

vaad 106, 108
 Vâcibu'l-vücûd 110
 vahdâniyet 101, 295
 vahdet 110, 117, 226
 Vâhid-i Ehad 195, 295

vâhidiyet 126, 226
vâhidiyet içinde ehadiyet cilvesi 225
vâhidiyet içinde ukûlü boğmamak 225, 226
vahşet-i mutlaka 227
vahy-i semâvîyi dinlemeyen enaniyet-i insaniye 250
vâkıa-yı hayaliye 248, 276, 283, 286
vâkıa-yı temsiliye 283
vâlideynin hukukları 183
vâlideyn ve evlâda muhabbet-i meşrûa 212
Vâris 192
vaveylâ 259
vazife-i asliye-i fitriye 258
vazife-i diniye 77
vazife-i fitriye 282
vazife-i hayat 251
vazife-i insaniyet 292
vazife-i ubûdiyet 119, 251, 275, 278
vazifedarlık 270
vicdan 59
vird-i zebânı 4
vücûd-u hissî 325
vüs'at 273, 232
vuzûh-u delâlet 239

Y

yağmur namazı 261
yahudi 23
yalan 104
Ye'cüc ve Me'cüc 157
Yeni Said 64, 135

yılan 289
Yirmi Altıncı Söz 121
Yirmi Dokuzuncu Söz 95
Yirminci Mektup 75

Z

zaafî gösteren tekebbür 254
zâde-i tab' 142
zâhirî mün'imler 9
zâika-yı lisaniye 282
zâile 245
zâlim 91, 115
zaman-ı hâzır 33
zaman-ı mâzi 247
zaman-ı sahabe 158
Zât-ı Ahmediye (aleyhissalâtü vesselâm) 243
Zât-ı Akdes 226, 234
Zât-ı Akdes-i İlahî 237
Zât-ı Ehad 234
Zât-ı Ehadiyet 233
Zât-ı Ehadiyet'i mülâhaza 236
Zât-ı Kerîm 279
Zât-ı Rahîm-i Kerîm 184
Zât-ı Vâcibü'l-vücûd 239
Zât-ı Zülcelâ 192
Zât-ı Zülcelâl 129, 176, 201, 240
Zât-ı Rahmân-ı Rahîm 111
Zât-ı Vâcibu'l-vücûd 110
Zât-ı Vâhid 117
Zât-ı Zülcelâl 228
Zât-ı Zülcelâl'in müşâhedesi 219
zayıf-ı mutlak 229
zelzele 163
zevâl 90, 98
zevâl-i elem 51

- zevâl-i lezzet 51
zevilhayat 230
zevk 13, 17, 33, 49, 54, 106
zevk-i mânevî 16
zîhayat 226, 231
zikir 9
zindan 90, 98
zindan-ı ebedî 14
zındıka 27
ziyâ-yı rahmet 241
ziyafet-i rahmâniye 252
ziyafetgâh 249
Ziya Paşa 135
Zübeyir Gündüzalp 319
zulmet-i küfür 244
zulüm 56, 59, 108, 115, 118
zulümât 248
zulümât-ı adem 166